

Uitgave van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB)

R. Dillemans, voorzitter
E. Monard, secretaris

VRWB-secretariaat
North Plaza B - Koning Albert II-laan 7 (4e verd.)
1210 Brussel
Tel. +32(0)2 553 45 20
Fax +32(0)2 553 45 23
e-mail: vrwb@vlaanderen.be
website: www.vrwb.vlaanderen.be



7



De doctoraatsopleidingen aan de
Vlaamse Universiteiten

Dr. Jacqueline Couder

De doctoraatsopleidingen aan de
Vlaamse Universiteiten

VLAAMSE RAAD VOOR
WETENSCHAPSBELEID

STUDIREEKS

STUDIREEKS

STUDIREEKS

STUDIREEKS

STUDIREEKS

DE DOCTORAATSOPLEIDINGEN
AAN DE
VLAAMSE UNIVERSITEITEN

Dr. Jacqueline Couder

WOORD VOORAF

Het groeiend aantal hoogopgeleide onderzoekers in Vlaanderen zou een waarborg moeten zijn voor continue wetenschappelijke en technologische innovatie. Kwalitatief dienen onze onderzoekers te kunnen rekenen op een opleiding en vorming, aangepast aan de toenemende complexiteit van probleemstelling in onderzoek en de toenemende internationalisering. In deze opleiding staat het doctoraat nog steeds centraal. Een voorname factor voor het Vlaams beleid van wetenschap en technologische innovatie is dan ook het verzekeren van de meerwaarde van een doctoraat, niet alleen op academisch niveau, maar ook op de brede arbeidsmarkt.

Een belangrijke vernieuwing kwam er met het decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991, dat voorziet in een legale basis voor het aanbieden van de doctoraatsopleiding. Nu 10 jaar later acht de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) de tijd rijp om de stand van zaken op te maken inzake de concretisering van deze doctoraatsopleiding en om de waargenomen bevindingen te spiegelen aan de gangbare trends op vergelijkbaar academisch niveau, in andere landen. Dit onderzoek werd uitgevoerd onder het promotorschap van prof. H. Eisendrath (VUB) en onder de deskundige leiding van dr.ir. E. Monard, secretaris VRWB.

Dankzij de medewerking van een ad-hoc interuniversitaire werkgroep werd er veel informatie verzameld. Voorliggend eindrapport liet de leden van de werkgroep toe enkele belangrijke aandachtspunten te belichten.

De werkgroep benadrukt op de eerste plaats het grote belang van de rol van de promotor bij het begeleiden van het doctoraatsproces, maar is ervan overtuigd dat er naast deze begeleiding nood is aan een opleiding ter ondersteuning van het doctoraat. Een opleiding flexibel in tijd en inhoud en die aan doctoraatsstudenten de mogelijkheid biedt om zich voor te bereiden op andere dan academische

functies en andere dan onderzoekersfuncties. De inbedding van de vorser in de maatschappij is hiervan een belangrijk aspect.

Verder dient volgens de werkgroep interuniversitair overleg gestimuleerd te worden. Op de eerste plaats omdat er nood is aan harmonisatie wat betreft nomenclatuur, invulling en honorering met studiepunten aan de verschillende universiteiten en faculteiten. Het vereenvoudigen en transparant maken van de regelgeving kan bovendien leiden tot een grotere bekendheid en bijgevolg een grotere valorisatie. En door interuniversitair meer samen te werken kan men meer voldoende kritische massa bereiken, wat de kwaliteit van het aanbod ten goede zal komen.

Enkel dankzij een opleiding aangepast aan de noden van de huidige maatschappij, kunnen onze vorsers bijdragen tot het excelleren van Vlaanderen op gebied van wetenschappelijke en technologische innovatie.



Roger Dillemans
voorzitter
Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

INHOUDSTAFEL

| | | |
|---------|---|-----------|
| ■ | HOOFDSTUK 1: INLEIDING | 9 |
| 1.1 | Situering | 9 |
| 1.2 | Oorsprong van de doctoraatsopleiding | 10 |
| 1.3 | Internationalisering | 11 |
| 1.4 | Doelstellingen van de onderzoeksopdracht | 11 |
| 1.5 | Opzet van het onderzoek | 11 |
| ■ | HOOFDSTUK 2: DOCTORAATSOPLEIDINGEN AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN | 13 |
| 2.1 | Verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding | 13 |
| 2.1.1 | Inleiding | 13 |
| 2.1.2 | Decretale bepalingen | 13 |
| 2.1.3 | Specifiek per universiteit/faculteit of doctoraatsopleiding | 15 |
| 2.1.3.1 | UA | 15 |
| 2.1.3.2 | VUB | 18 |
| 2.1.3.3 | RUG | 21 |
| 2.1.3.4 | K.U. Leuven | 23 |
| 2.1.3.5 | LUC | 28 |
| 2.1.3.6 | K.U. Brussel | 29 |
| 2.1.4 | Conclusie | 29 |
| 2.2 | Tijdsduur | 31 |
| 2.2.1 | Inleiding | 31 |
| 2.2.2 | Decretale bepalingen | 31 |
| 2.2.3 | Specifiek per universiteit/faculteit of doctoraatsopleiding | 31 |
| 2.2.3.1 | UA | 31 |
| 2.2.3.2 | VUB | 32 |
| 2.2.3.3 | RUG | 32 |
| 2.2.3.4 | K.U. Leuven | 35 |
| 2.2.3.5 | LUC | 35 |
| 2.2.3.6 | K.U. Brussel | 35 |
| 2.2.4 | Conclusie | 35 |
| 2.3 | Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding | 36 |
| 2.3.1 | Inleiding | 36 |
| 2.3.2 | Decretale bepalingen | 36 |
| 2.3.3 | Specifiek per universiteit/faculteit of doctoraatsopleiding | 36 |
| 2.3.3.1 | UA | 36 |
| 2.3.3.2 | VUB | 36 |
| 2.3.3.3 | RUG | 37 |
| 2.3.3.4 | K.U. Leuven | 37 |
| 2.3.3.5 | LUC | 37 |
| 2.3.3.6 | K.U. Brussel | 38 |
| 2.3.4 | Conclusie | 38 |
| 2.4 | Stimulansen tot het volgen van de doctoraatsopleiding | 39 |
| 2.4.1 | Stimulansen vanuit de reglementen en organisatie | 39 |
| 2.4.2 | Stimulansen vanuit de inhoud | 39 |
| 2.4.3 | Stimulansen vanuit de honorering | 40 |
| 2.4.4 | Financiële stimulansen | 40 |
| 2.4.4.1 | <i>Naar de faculteit/departement/vakgroep toe</i> | 40 |
| 2.4.4.2 | <i>Naar de doctorandus toe</i> | 41 |
| 2.4.5 | Conclusie | 43 |
| 2.5 | Aantallen doctorandi en inschrijvingsgelden | 45 |
| 2.5.1 | Inleiding | 45 |
| 2.5.2 | Aantallen doctorandi | 45 |
| 2.5.2.1 | UA | 45 |
| 2.5.2.2 | VUB | 47 |
| 2.5.2.3 | RUG | 48 |
| 2.5.2.4 | K.U. Leuven | 49 |
| 2.5.2.5 | LUC | 51 |

| | | |
|-------------|--|------------|
| 2.5.2.6 | K.U.Brussel | 52 |
| 2.5.3 | Inschrijvingsgelden | 53 |
| 2.5.4 | Conclusie | 54 |
| 2.6 | Programma van de doctoraatsopleiding: structuur en inhoud | 56 |
| 2.6.1 | Inleiding | 56 |
| 2.6.2 | Decretale bepalingen | 56 |
| 2.6.3 | Structuur en inhoud per universiteit | 56 |
| 2.6.3.1 | UA | 56 |
| 2.6.3.1.1 | <i>Centraal concept van de doctoraatsopleiding</i> | 56 |
| 2.6.3.1.2 | <i>Programma en studiepunten per faculteit/doctoraatsopleiding</i> | 57 |
| 2.6.3.1.3 | <i>Conclusie</i> | 63 |
| 2.6.3.2 | VUB | 64 |
| 2.6.3.2.1 | <i>Centraal concept van de doctoraatsopleiding</i> | 64 |
| 2.6.3.2.2 | <i>Programma en studiepunten per faculteit/doctoraatsopleiding</i> | 64 |
| 2.6.3.2.3 | <i>Herstructureringsplan</i> | 69 |
| 2.6.3.2.4 | <i>Conclusie</i> | 71 |
| 2.6.3.3 | RUG | 72 |
| 2.6.3.3.1 | <i>Centraal concept van de doctoraatsopleiding</i> | 72 |
| 2.6.3.3.2 | <i>Programma en studiepunten per faculteit/doctoraatsopleiding</i> | 73 |
| 2.6.3.3.3 | <i>Conclusie</i> | 77 |
| 2.6.3.4 | K.U.Leuven | 78 |
| 2.6.3.4.1 | <i>Centraal concept van de doctoraatsopleiding - vernieuwd programma en de studiepuntenverdeling</i> | 78 |
| 2.6.3.4.2 | <i>Centraal concept van de doctoraatsopleiding - vroeger programma en de studiepuntenverdeling</i> | 80 |
| 2.6.3.4.3 | <i>Programma en studiepunten per faculteit/doctoraatsopleiding - vroeger programma</i> | 81 |
| 2.6.3.4.4 | <i>Conclusie</i> | 87 |
| 2.6.3.5 | LUC | 88 |
| 2.6.3.6 | K.U.Brussel | 89 |
| 2.6.4 | Werkvormen | 89 |
| 2.6.5 | Buitenlandse modules | 90 |
| 2.6.6 | Interuniversitaire samenwerking | 91 |
| 2.6.7 | Conclusie | 99 |
| 2.7 | Begeleiding, omkadering en coördinatie | 102 |
| 2.7.1 | Inleiding: algemeen beeld van de rol van de verschillende actoren in de doctoraatsopleiding | 102 |
| 2.7.2 | Begeleiding, omkadering en coördinatie per universiteit | 104 |
| 2.7.2.1 | UA | 104 |
| 2.7.2.2 | VUB | 108 |
| 2.7.2.3 | RUG | 110 |
| 2.7.2.4 | K.U.Leuven | 113 |
| 2.7.2.5 | LUC | 118 |
| 2.7.2.6 | K.U.Brussel | 118 |
| 2.7.3 | Conclusie | 118 |
| 2.8 | Kwaliteitscontrole | 119 |
| 2.9 | Informatie extern | 120 |
| 2.10 | Doelstellingen en meerwaarden van de doctoraatsopleidingen | 120 |
| 2.10.1 | Inleiding | 120 |
| 2.10.2 | Resultaten van de rondvraag | 121 |
| 2.10.2.1 | <i>Doelstellingen van de doctoraatsopleiding</i> | 121 |
| 2.10.2.2 | <i>Meerwaarde van de doctoraatsopleiding</i> | 124 |
| 2.10.2.3 | <i>Mankementen van de doctoraatsopleiding in haar huidige vorm</i> | 130 |
| 2.10.2.4 | <i>Plaats binnen de nieuwe structuur van het hoger onderwijs</i> | 131 |
| 2.10.3 | Conclusie | 133 |
| 2.10.4 | Besluit | 134 |

HOOFDSTUK 3: INTERNATIONAAL

| | | |
|------------|--|------------|
| 3.1 | Inleiding | 151 |
| 3.2 | Overzicht | 151 |
| 3.2.1 | Verenigde Staten | 151 |
| 3.2.1.1 | <i>Hoger onderwijs in de Verenigde Staten (J.B. Lapidus, 1995)</i> | 151 |
| 3.2.1.2 | <i>De Amerikaanse 'Graduate School' (J.B. Lapidus, 1995)</i> | 151 |

INHOUD

INHOUDSTAFEL

| | | |
|------------|---|------------|
| 3.2.1.3 | <i>Structuur van te behalen graden (J.B. Lapidus, 1995)</i> | 153 |
| 3.2.1.4 | <i>Betrokkenheid van niet-universitaire onderzoekinstellingen in onderzoekstraining</i> | 154 |
| 3.2.2 | <i>Verenigd Koninkrijk</i> | 155 |
| 3.2.2.1 | <i>Evolutie in onderzoekstraining</i> | 155 |
| 3.2.2.2 | <i>Professioneel doctoraat (Professional Doctorate) (S. Hoddell, 2001)</i> | 157 |
| 3.2.3 | <i>Duitsland</i> | 161 |
| 3.2.3.1 | <i>Het Duitse model van de PhD-Opleidingen (R.P. Königs, 2001)</i> | 161 |
| 3.2.3.2 | <i>'Graduieretenkolleg' (R.P. Königs, 2001)</i> | 161 |
| 3.2.3.3 | <i>Evolutie</i> | 166 |
| 3.2.4 | <i>Frankrijk</i> | 166 |
| 3.2.4.1 | <i>Organisatie van het postgraduaat onderwijs dat leidt tot een PhD (J.-J. Paul, 2001 en Eurydice, 2002)</i> | 166 |
| 3.2.4.2 | <i>Doctorale studies (J.-J. Paul, 2001 en Eurydice, 2002)</i> | 168 |
| 3.2.4.3 | <i>Andere diploma's gebaseerd op onderzoek</i> | 170 |
| 3.2.4.4 | <i>'Monitorat d'initiation à l'enseignement superieurR'</i> | 171 |
| 3.2.4.5 | <i>Aantallen studenten (Eurydice, 2002)</i> | 171 |
| 3.2.4.6 | <i>Versterking van de relatie tussen PhD-studenten en bedrijven</i> | 172 |
| 3.2.4.7 | <i>PhD en de arbeidsmarkt</i> | 173 |
| 3.2.5 | <i>Turkije</i> | 173 |
| 3.2.5.1 | <i>Hoger onderwijs en toelatingsvoorwaarden (S. Can Saruhan, 2001)</i> | 173 |
| 3.2.5.2 | <i>Postgraduate studies</i> | 174 |
| 3.2.5.3 | <i>Doctoreren aan het Instituut voor Soc. Wetenschappen, Marmara Universiteit</i> | 174 |
| 3.2.6 | <i>Portugal</i> | 175 |
| 3.2.6.1 | <i>Doctoraat (Survey of the Swedisch Ministry of Education and Science, 2001)</i> | 175 |
| 3.2.6.2 | <i>Universiteit van Aveiro (N. Costa, 2001)</i> | 175 |
| 3.2.7 | <i>Noorwegen</i> | 176 |
| 3.2.7.1 | <i>Doctoraat (Survey of the Swedisch Ministry of Education and Science, 2001 en Eurydice, 2002)</i> | 176 |
| 3.2.7.2 | <i>Voor- en nadelen van een verblijf aan een buitenlandse universiteit tijdens postgraduate training (S. Kyvik, 2001)</i> | 178 |
| 3.2.8 | <i>Zweden</i> | 180 |
| 3.2.8.1 | <i>Doctoraat (Survey of the Swedisch Ministry of Education and Science, 2001)</i> | 180 |
| 3.2.8.2 | <i>Postgraduaat onderwijs aan de Mälardalens Högskola (K. Eriksson, 2001)</i> | 181 |
| 3.2.9 | <i>Nederland</i> | 183 |
| 3.2.9.1 | <i>Onderzoeksscholen</i> | 183 |
| 3.2.9.2 | <i>Redenen voor het voortijdig beëindigen van het promotietraject (M. MEIJER, 2002)</i> | 187 |
| 3.2.10 | <i>Spanje</i> | 188 |
| 3.2.10.1 | <i>Doctorale studies</i> | 188 |
| 3.2.11 | <i>Finland</i> | 189 |
| 3.2.11.1 | <i>Gradenstructuur (Eurydice, 2002 en Survey of the Swedisch Ministry of Education and Science, 2001)</i> | 189 |
| 3.2.11.2 | <i>Evolutie van postgraduaat onderwijs (S. Ahola, 2001)</i> | 189 |
| 3.2.12 | <i>'Europese PhD'</i> | 190 |
| 3.2.12.1 | <i>'Eurogendis', 'Europese PhD' in biomedicinale wetenschappen (M. Holst, 2001)</i> | 190 |
| 3.2.12.2 | <i>'Eurobio', 'Europese PhD' in biologie (Susanne, Ch., 2000)</i> | 191 |
| 3.2.13 | <i>Begeleiding via het internet</i> | 191 |
| 3.2.13.1 | <i>'Eurodoc exchange' (Eurodoc Exchange, 2002)</i> | 191 |
| 3.2.13.2 | <i>Project 'Re-envisioning the PhD' (Re-envisioning the PhD, 2002)</i> | 192 |
| 3.2.13.3 | <i>Virtueel PhD-programma</i> | 192 |
| 3.3 | Besluit | 192 |
| ■ | HOOFDSTUK 4: BESLUIT | 197 |
| ■ | VERKLARENDE WOORDENLIJST | 204 |
| ■ | BIBLIOGRAFIE | 205 |
| ■ | BIJLAGE I | 209 |
| ■ | BIJLAGE II | 211 |
| ■ | BIJLAGE III | 229 |

OVERZICHT TABELLEN

- 2.2.3.3 Spreiding van de doctoraatsopleiding over het aantal academiejaren, per faculteit, voor de jaren 1996-1997 tot 2000-2001 (RUG).
- 2.5.2.1.a Totaal aantal gepromoveerden per faculteit voor de jaren 1997-1998 tot 2000-2001 (UA).
- 2.5.2.1.b Percentage aantal gepromoveerden met doctoraatsopleiding van bovenstaande tabel (UA).
- 2.5.2.2 Aantal afgeleverde diploma's per faculteit, voor de academiejaren 1997-1998 tot 2000-2001, volgens de coördinator doctoraatsopleiding (VUB).
- 2.5.2.3 Aantal gepromoveerden, met en zonder doctoraatsopleiding en totaal, per faculteit voor de jaren 1997-1998 tot 2000-2001 (RUG).
- 2.5.2.4 Aantal gepromoveerden per faculteit, totaal en met certificaat doctoraatsopleiding voor de academiejaren 1997-1998 tot 2000-2001 (K.U.Leuven).
- 2.5.2.5 Aantal gepromoveerden, totaal en zonder doctoraatsopleiding, voor de Faculteit Wetenschappen voor de jaren 1998-1999 tot 2000-2001 (LUC).
- 2.5.2.6 Aantal gepromoveerden per faculteit voor het geheel van de academiejaren 1997-1998 tot 2000-2001 (K.U.Brussel).
- 2.5.3 Inschrijvingsgelden in BEF voor doctoraat/doctoraatsopleiding aan de Vlaamse universiteiten.
- 2.6.3.1.2 Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (UA).
- 2.6.3.2.2 Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (VUB).
- 2.6.3.3.2 Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (RUG).
- 2.6.3.4.3 Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (K.U.Leuven).
- 2.7.2.1 Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleidingen aan de UA.
- 2.7.2.3 Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleidingen aan de RUG.
- 2.7.2.4 Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleidingen aan de K.U.Leuven.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

1.1 SITUERING

Reeds in 1994 startte de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) een discussiegroep ‘*Situatie van de Onderzoeker*’ op, met als opdracht feiten en cijfers te verzamelen rond de brede problematiek van de situatie van de vorser. De bedoeling was een zo duidelijk mogelijk beeld van de situatie te scheppen, zowel in de Vlaamse universiteiten, de publieke instellingen (onderzoeksinstellingen en wetenschappelijke instellingen) als in de Vlaamse bedrijven. De meest in het oog springende bevindingen, die wellicht nog steeds gelden, werden in 1996 samengebracht in het rapport ‘*Loopbaanmogelijkheden van de Vlaamse onderzoeker*’.

In het kader van het Programma Beleidsgericht Onderzoek, werd de studie ‘*Het Doctoreren van Onderzoekers aan Vlaamse Universiteiten*’ opgestart (promotoren: prof. A. De Leenheer – RUG, prof. H. Vanden Berghe – K.U.Leuven, prof. R. Bouillon – K.U.Leuven).

Dit onderzoek gaat in eerste instantie na hoe en op basis van welke financieringsbron(nen) jonge onderzoekers doctoreren. Het tweede luik van dit project, dat nog niet is afgerond, onderzoekt de kwalitatieve aspecten van doctoreren via een bevraging ingezameld bij de junior-onderzoekers (voor de K.U.Leuven en de RUG tussen 1984 en 1998).

Complementair aan dit onderzoek, dat zich vooral richt naar het proces van doctoreren en de doorstroom binnen de universiteiten, is de studie ‘*Perspectieven Uitgestroomde Wetenschappers op de Arbeidsmarkt*’ (promotoren: prof. R. S’Jegers – VUB en prof. J. Braeckman – RUG). Deze studie, opgestart door de VRWB, peilt naar de doorstroom van onderzoekers naar functies buiten de universiteit. Meer bepaald, geeft het onderzoek een overzicht van de sectoren en beroepsprofielen waarin onderzoekers terechtkomen.

Samen met de resultaten van het onderzoek ‘*Tekort aan onderzoekers*’ (i.o.v. minister M. Vanderpoorten, promotoren: prof. R. Bouillon – K.U.Leuven en prof. W. Declair – UA-UIA) naar een mogelijk tekort aan instroom van jonge onderzoekers aan de Vlaamse universiteiten, kan een beeld geschetst worden van de rekrutering van de onderzoekers, het doctoraatsproces en de uitstroom naar de maatschappij.

Een belangrijk aspect komt in voormelde studies en rapporten niet of onvoldoende aan bod, m.n. de inhoud van de doctoraatsopleidingen aan de universiteiten.

Over de criteria en de wijze waarop het programma van deze wettelijk bepaalde doctoraatsopleidingen ingevuld wordt door de universiteiten en faculteiten was geen systematische informatie voorhanden.

Daarom lanceerde de VRWB het voorliggend onderzoeksproject '*Doctoraatsopleiding aan de Vlaamse universiteiten*'. In dit project wordt een stand van zaken opgemaakt van de doctoraatsopleidingen aan de zes Vlaamse universiteiten en gekaderd in een internationale context.

De resultaten hiervan kunnen het plaatje van het hele doctoraatsgebeuren verder inkleuren en ruimer zelfs, het hele onderzoeksgebeuren.

De voorliggende studieopdracht kan samen met alle voormelde onderzoeken een vrij volledig beeld schetsen van de globale doctoraatsproblematiek, vanaf de rekrutering van onderzoekers, *hun opleiding tijdens het doctoraat* en het proces van doctoreren, tot de tewerkstelling als doctor.

1.2 OORSPRONG VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

In het verleden was het behalen van een doctorstitel vooral gebaseerd op de filosofie van 'oefening baart kunst' ('learning-by-doing') onder de exclusieve supervisie van een promotor. Het behalen van de titel verzekerde vaak een vaste plaats in het academisch kader of in het wetenschappelijk onderzoek alsdusdanig. Dit carrièrepatroon is niet langer vanzelfsprekend, want de meeste doctors moeten en/of willen zich thans buiten de universiteit waarmaken, in de context van de huidige competitieve arbeidsmarkt.

Na een periode van vaak doorgedreven specialisatie komt de doctor op de arbeidsmarkt terecht, die een wetenschappelijk hoog gekwalificeerde dikwijls zeer goed kan gebruiken, maar die aan deze laatste tevens eisen stelt onder meer inzake flexibiliteit, communicatieve vaardigheden en management technieken, om er maar enkele te noemen.

Als gevolg hiervan zijn dan mogelijk andere klemtonen te leggen binnen het proces van doctoreren, zodat de valorisatie van het doctoraat naar het bedrijfsleven en openbare functies toe, kan versterkt worden.

Door het decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991, werd een legale basis gecreëerd voor het aanbieden van onderzoekersopleidingen, ter voorbereiding van een doctoraat.

Het volgen van een doctoraatsopleiding is tot op heden decretaal gezien geen voorwaarde, maar een hulp voor het behalen van het doctoraat. De academische graad van doctor wordt nog steeds bekomen indien een student met goed gevolg een doctoraat op proefschrift heeft verdedigd.

De universiteiten zijn vrij in het bepalen van de structuur en de inhoud van deze doctoraatsopleidingen. Het is bijgevolg interessant te weten hoe elke universiteit en faculteit deze opleiding heeft ingevuld en welke klemtonen er worden gelegd.

Sommige universiteiten stellen het slagen in de doctoraatsopleiding als voorwaarde voor toelating tot de verdediging van het proefschrift. Anderzijds zijn er in Vlaanderen faculteiten die geen doctoraatsopleidingen inrichten. Hun beweegredenen hiervoor kunnen evenzeer interessante informatie opleveren.

1.3 INTERNATIONALISERING

De toenemende integratie van de Europese 'ruimte' op wetenschappelijk niveau, dringt een intense informatie-uitwisseling op. De verhoogde interactie tussen wetenschappers en de maatschappij en tussen wetenschappers onderling vraagt goede communicatieve vaardigheden en een grotere mobiliteit van deze laatsten. De afzetmarkt van onze gediplomeerden reikt bijgevolg steeds verder. Omgekeerd, komen buitenlandse collega's op onze arbeidsmarkt terecht.

Onze doctors zullen in toenemende mate in concurrentie staan met buitenlandse gediplomeerden. Het is dus nuttig om na te gaan wat er groeit en bloeit op doctoraatsniveau in andere landen.

1.4 DOELSTELLINGEN VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

- onderzoek en inventarisatie van de stand van zaken van de doctoraatsopleidingen aan de verschillende universiteiten en faculteiten van de Vlaamse Gemeenschap;
- de bevindingen voor Vlaanderen situeren in een internationale context.

1.5 OPZET VAN HET ONDERZOEK

Een interuniversitaire werkgroep werd opgericht met als opdracht ondersteuning geven bij de verdere concretisering van de onderzoeksopdracht. De samenstelling van de werkgroep bevindt zich in bijlage I.

Informatie werd verzameld via de leden van de werkgroep, de centrale en facultaire reglementen van de Vlaamse universiteiten, publicaties en het internet.

Voor de rubriek over de doelstellingen en meerwaarden van de doctoraatsopleiding (zie 2.10) was de beschikbare informatie nogal beperkt. Daarom werd er een beroep gedaan op de input van deskundigen die rechtstreeks bij de doctoraatsopleiding betrokken zijn, via een rondvraag waarin gepeild werd naar bovengenoemde aspecten van de doctoraatsopleiding.

Dit project is een momentopname van de doctoraatsopleiding en beschrijft de toestand tot 30 april 2002.

In dit document worden woorden 'doctorandus', 'doctorandi', 'doctoraatsstudent', 'promotor', 'hij', gebruikt als ongemarkeerde begrippen, waarmee dus zowel vrouwen als mannen worden bedoeld.

De tekst is onderverdeeld in 4 luiken:

- 1. Inleiding
- 2. De doctoraatsopleidingen aan de Vlaamse Universiteiten
- 3. Internationaal
- 4. Besluit

HOOFDSTUK 2

DOCTORAATSOPLEIDINGEN AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN

2.1 VERPLICHTINGEN EN TOELATINGSVOORWAARDEN VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

2.1.1 Inleiding

Onder deze rubriek wordt vermeld of de doctoraatsopleiding al dan niet verplicht is en wie eventueel vrijstelling kan genieten.

Verder worden de toelatingsvoorwaarden tot deelname toegelicht.

In eerste instantie worden, wat deze materie betreft, de bepalingen uit het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91, aangehaald.

Vervolgens worden de verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding toegelicht voor elk van de zes Vlaamse universiteiten, aan de hand van de universiteitsreglementen (centraal).

Telkens worden hierbij specifieke invullingen van deze voorwaarden toegevoegd per faculteit of per doctoraatsopleiding, aan de hand van facultaire reglementen of reglementen van de doctoraatsopleiding.

2.1.2 Decretale bepalingen

Het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni '91 stelt:

artikel 32

- *De universiteiten kunnen doctoraatsopleidingen aanbieden en de academische graden van 'Doctor' verlenen, in of over de studiegebieden of delen van studiegebieden heen waarvoor zij academische opleidingen in de tweede cyclus kunnen aanbieden.*

De universiteiten die in bepaalde studiegebieden of delen van studiegebieden enkel academische opleidingen van de eerste cyclus kunnen aanbieden, kunnen de academische graad van 'Doctor' verlenen, in of over deze studiegebieden of delen van studiegebieden heen op voorwaarde dat de openbare verdediging van het proefschrift zoals bedoeld in artikel 56 er gebeurt voor een interuniversitaire jury die wordt samengesteld in overleg met een universiteit die in het betrokken studiegebied of deel van een studiegebied academische opleidingen van de tweede cyclus kan aanbieden.

artikel 38

- *Als toelatingsvoorwaarde voor de inschrijving in een doctoraatsopleiding geldt het bezit van een diploma van een academische opleiding van de tweede cyclus dat krachtens een beslissing van het universiteitsbestuur toelating verleent tot die opleiding, van een diploma dat toelating verleent tot de verdediging van het doctoraal proefschrift, zoals bepaald in artikel 56, tweede lid, 1°, of van een diploma waarvoor overeenkomstig het bepaalde in artikel 56, derde lid en vierde lid, vrijstelling wordt verleend.*
- *Het diploma van burgerlijk ingenieur polytechnicus, van licentiaat behaald aan de Koninklijke Militaire School in Brussel en van licentiaat in de handelswetenschappen of handelsingenieur behaald aan een instelling voor hoger onderwijs van het lange type, worden voor de toepassing van het eerste lid gelijkgesteld met een academische opleiding van de tweede cyclus.*
- *Het universiteitsbestuur kan de inschrijving voor een doctoraatsopleiding afhankelijk maken van het geslaagd zijn voor een toelatingsexamen.*

artikel 56

- *De academische graad van 'Doctor' wordt behaald na de openbare verdediging van een proefschrift.*

Tot de verdediging heeft toegang ieder die:

- *1°: sinds ten minste twee jaar één van volgende diploma's heeft behaald:*
 - *een diploma van een academische opleiding van de tweede cyclus;*
 - *een diploma van burgerlijk ingenieur polytechnicus of van licentiaat behaald aan de Koninklijke Militaire School;*
 - *een diploma van licentiaat in de handelswetenschappen of van handelsingenieur uitgereikt door een instelling voor hoger onderwijs van het lange type;*
- *2°: blij geeft van de bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van de wetenschap.*

Het universiteitsbestuur kan de bezitter van een einddiploma van een buitenlandse universiteit of van een buitenlandse instelling van academisch onderwijs, vrijstellen van de in lid twee, 1° bedoelde toelatingsvoorwaarde. Het universiteitsbestuur kan deze vrijstelling afhankelijk maken van een onderzoek waarin gepeild wordt naar de geschiktheid voor het opstellen van een doctoraatsproefschrift of van het met

goed gevolg hebben afgelegd van een examen over door het universiteitsbestuur te bepalen onderdelen van het academisch onderwijs.

Het universiteitsbestuur kan de bezitter van een einddiploma van een instelling voor hoger onderwijs van het lange type vrijstellen van de in lid twee, 1° bedoelde toelatingsvoorwaarden nadat met goed gevolg examens werden afgelegd over door het universiteitsbestuur nader te bepalen onderdelen van het academisch onderwijs.

2.1.3 Specifiek per universiteit/faculteit of doctoraatsopleiding

2.1.3.1 UA

AANGEBODEN DOCTORAATSOPLEIDINGEN

Volgende faculteiten organiseren één of meerdere doctoraatsopleidingen:

Taal- en Letterkunde

Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen

Geneeskunde

Politieke en Sociale Wetenschappen

Rechten

Wetenschappen

Toegepaste Economische Wetenschappen

Volgende richtingen organiseren geen doctoraatsopleiding wegens het ontbreken van een tweede cyclus:

Wijsbegeerte en Geschiedenis

VERPLICHTINGEN/VRIJSTELLINGEN/VERVANGENDE OPDRACHTEN/OVERGANGSMAATREGELEN

Centraal

De doctoraatsopleiding is verplicht voor allen die een doctoraat wensen te behalen aan de UA.

De doctoraatsopleiding werd in verschillende stappen ingevoerd.

Doctorandi in het studiegebied *Wetenschappen en Farmaceutische Wetenschappen* die hun tweede cyclus diploma behaalden voor 01/10/1991 en doctorandi in het studiegebied *Medische Wetenschappen, Rechten, Politieke en Sociale Wetenschappen en Taal- en Letterkunde* die hun tweede cyclus diploma behaalden voor 01/10/1994, zijn daarom vrijgesteld van het volgen van de doctoraatsopleiding.

Vanaf het academiejaar 2000-2001 geldt de verplichting van deelname ook voor niet-EU buitenlanders die in dat academiejaar voor de eerste maal inschrijven.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Overgangsmaatregelen

Indien doctorandi, die niet verplicht zijn om deel te nemen aan de doctoraatsopleiding, vrijwillig opteren voor het volgen van de opleiding, zullen speciale overgangsmaatregelen gelden:

- deze doctorandi kunnen werkzaamheden en activiteiten, die ze gedurende voorgaande jaren in het kader van hun doctoraat hebben uitgevoerd, laten gelden na goedkeuring door de doctoraatscommissie.
- ze kunnen door de doctoraatscommissie worden ontslaan van de minimale verplichtingen die aan de verplichte deelnemers worden opgelegd.
- de doctoraatscommissie kan afwijkingen van de puntentabel toestaan.
- overgangsmaatregelen kunnen individueel besproken worden met de coördinator.

Vervangende opdracht

Doctoraatsopleidingen Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen.

- De Facultaire Doctoraatscommissie *Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen* kan de verplichting inzake doctoraatsopleiding vervangen door een gespecialiseerde studie.

Doctoraatsopleiding Farmaceutische Wetenschappen.

- Doctorandi in de *Farmaceutische Wetenschappen* kunnen de doctoraatsopleiding vervangen door een GGS Industrieapotheker, Ziekenhuisapotheker of Klinische Biologie.

Vrijstellingen

Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen.

- Aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* kunnen de kandidaten die reeds beschikken over een master vrijstelling krijgen van de doctoraatsopleiding, indien de Bestendige Doctorale Oriënteringscommissie hier positief over beslist.

TOELATINGSVOORWAARDEN

Centraal

De toelatingsvoorwaarden voor de doctoraatsopleiding zijn conform artikel 38 van het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991.

Daar in artikel 38 gerefereerd wordt naar artikel 56, wordt dit laatste hier ook toegelicht.

Artikel 56, 2de lid, van het decreet wordt uitgebreid met:

- 3° De doctorandus moet bewijzen dat hij in staat is zelfstandig oorspronkelijk wetenschappelijk onderzoek te verrichten en hierover zowel schriftelijk als mondeling te rapporteren. Dit houdt in dat hij een probleem zelfstandig en volgens een wetenschappelijk verantwoorde methodologie kan onderzoeken.
- 4° Daarnaast wordt van de doctorandus verwacht dat hij ook buiten het onderwerp van zijn proefschrift bijkomende wetenschappelijke kennis heeft verworven, zowel binnen als buiten de discipline tot dewelke het specialisatiegebied behoort.

Aan deze voorwaarde wordt voldaan door het volgen van de doctoraatsopleiding, zoals beschreven in de artikels 32 tot 36 van het 'Reglement Doctoraat', UA.

Voor wie de doctoraatsopleiding niet gevolgd heeft en voor de doctorandi die niet vallen onder de bepalingen van de artikels 32 tot 36 van het 'Reglement Doctoraat', UA, bepaalt het departement op welke wijze dit bewijs van bijkomende wetenschappelijke kennis wordt geleverd.

Artikel 56, 3de lid, van het decreet wordt als volgt waargenomen:

- De taak van het universiteitsbestuur waarvan sprake in artikel 56, 3de lid, van het decreet, wordt uitgevoerd door de departementsraad.

Ingeval een examen moet worden afgelegd, legt het departement het examenprogramma vast. Dit examen heeft een studieomvang van minstens 20 en hoogstens 60 studiepunten.

Het departement kan hen in de plaats daarvan verplichten vooraf een voortgezette opleiding te volgen in het studiegebied waarin zij wensen te doctoreren.

Artikel 56, 4de lid, van het decreet wordt als volgt waargenomen:

- Het examen waarvan sprake in artikel 56, 4de lid, van het decreet, wordt afgelegd over een programma vastgesteld door het bevoegde departement en met een studieomvang van minstens 20 en hoogstens 60 studiepunten.

Het departement kan hen in de plaats daarvan verplichten vooraf een voortgezette opleiding te volgen in het studiegebied waarin zij wensen te doctoreren.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- Kandidaten voor de doctoraatsopleiding dienen te voldoen aan de bepalingen van artikel 38 van het decreet en dienen toelating te krijgen van de Bestendige Doctorale Oriënteringscommissie.

Faculteit *Geneeskunde/interuniversitaire doctoraatsopleiding Medische Wetenschappen*.

- Voor de doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen* wordt, bij het toelaten tot het doctoraat en de opleiding, rekening gehouden met het advies van een interuniversitaire stuurgroep.

De stuurgroep is samengesteld uit twee vertegenwoordigers van de Faculteit Geneeskunde van de deelnemende universiteiten, t.t.z. UA, VUB, RUG, K.U.Leuven en het LUC.

2.1.3.2 VUB

AANGEBODEN DOCTORAATSOPLEIDINGEN

Volgende faculteiten organiseren één of meerdere doctoraatsopleidingen:

- Letteren en Wijsbegeerte
- Rechtsgeleerdheid en Criminologische Wetenschappen
- Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen
- Psychologie en Opvoedkunde
- Wetenschappen
- Geneeskunde en Farmacie
- Toegepaste Wetenschappen
- Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie

VERPLICHTINGEN/VRIJSTELLINGEN/VERVANGENDE OPDRACHTEN/OVERGANGSMAATREGELEN

Overgangsmatregelen

De doctoraatsopleiding aan de VUB is momenteel in volle herstructurering. Wijzigingen van het VUB-reglement en de facultaire reglementen voor doctoraat en doctoraatsopleiding zullen kortelings doorgevoerd worden.

In deze nieuwe structuur wordt de doctoraatsopleiding een combinatie van begeleiding van het doctoraat en van een specifieke opleiding.

In zijn nieuwe vorm zal de doctoraatsopleiding niet meer als toelatingsproef tot het doctoraat kunnen gebruikt worden.

Centraal

De doctoraatsopleiding is niet verplicht, behalve voor houders van een HOLT-einddiploma die wensen te doctoreren.

Facultair

Faculteit *Wetenschappen* en de richting *Toegepaste Biologische Wetenschappen*.

- Aan de Faculteit *Wetenschappen* en de richting *Toegepaste Biologische Wetenschappen* is de doctoraatsopleiding verplicht voor houders van een HOLT-einddiploma of een buitenlands diploma en voor wie een licentiediploma behaalde met minder dan onderscheiding.

Doctorandi met een buitenlands diploma of een licentiediploma met minder dan onderscheiding krijgen een pakket hoorcolleges waarvoor ze moeten slagen binnen de 2 jaar, met onderscheiding.

Deze hoorcolleges komen in aanmerking voor de doctoraatsopleiding en kunnen maximaal 24 studiepunten bedragen.

Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen*.

- Aan de Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* is de doctoraatsopleiding verplicht voor houders van een HOLT-einddiploma of een buitenlands diploma. De doctoraatsopleiding is predoctoraal.

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Om toelating te krijgen tot het doctoraat dienen houders van een universitair diploma van bachelor in de ingenieurswetenschappen (4-jarig programma) ofwel een master-diploma, ofwel een predoctoraal examen overeenkomend met 60 studiepunten (waarvan 24 studiepunten in het kader van de doctoraatsopleiding Toegepaste Wetenschappen) te voltooien.

Andere faculteiten dan bovengenoemde.

- Voor een houder van een buitenlands diploma beslist de faculteitsraad (of een doctoraatscommissie samengesteld door de faculteitsraad) of de inschrijving voor een doctoraat al dan niet afhankelijk gemaakt wordt van bijkomende studies of de doctoraatsopleiding.

Faculteit *Geneeskunde en Farmacie* (uitz. doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*).

- Houders van een HOLT-einddiploma kunnen door de doctoraatscommissie vrijgesteld worden van de verplichting van de doctoraatsopleiding, indien de beroepservaring en de wetenschappelijke activiteiten van de betrokkene aan de doctoraatsopleiding kunnen gelijkgesteld worden.

TOELATINGSVOORWAARDEN

Centraal

De toelatingsvoorwaarden voor de doctoraatsopleiding zijn conform artikel 38 van het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991.

Daar in artikel 38 gerefereerd wordt naar artikel 56, wordt dit laatste hier ook toegelicht.

Artikel 56

- Artikel 56, 4de lid, van het decreet, betreffende de bezitter van een HOLT-einddiploma wordt in het 'Reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor' (met inbegrip van de doctoraatsopleiding), VUB, uitgebreid met:
... en op voorwaarde dat een doctoraatsopleiding werd gevolgd.
- Het aanvullend facultair reglement bepaalt wie de vrijstellingen van de toelatingsvoorwaarden, waarover sprake in artikel 56, 3de en 4de lid, van het decreet, verleent, en welke de vervangende opdracht is die hieraan wordt verbonden.

- Het examen, waarover sprake in artikel 56, 3de en 4de lid, van het decreet, wordt door de faculteitsraad inhoudelijk vastgelegd.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Doctoraatsopleiding *Medisch Sociale Wetenschappen*.

- In de *Medisch Sociale Wetenschappen* wordt aan houders van een HOLT-diploma geen toegang verleend tot het doctoraat en de doctoraatsopleiding.

Faculteit *Geneeskunde*.

- Zie 2.1.3.1 toelatingsvoorwaarden Faculteit *Geneeskunde*.

2.1.3.3 RUG

AANGEBODEN DOCTORAATSOPLEIDINGEN

Volgende faculteiten organiseren één of meerdere doctoraatsopleidingen:

Wetenschappen

Geneeskunde

Toegepaste Wetenschappen

Economie en Bedrijfskunde

Diergeneeskunde

Psychologische en Pedagogische Wetenschappen

Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen

Farmaceutische Wetenschappen (m.i.v. 2001-2002)

Volgende faculteiten organiseren geen doctoraatsopleiding:

Faculteit Letteren en Wijsbegeerte: inrichting wordt in de toekomst beoogd.

Faculteit Rechtsgeleerdheid: wacht uitwerking van de Bologna-verklaring af.

Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen: inrichting van de doctoraatsopleidingen

Sociologie (op korte termijn) en Communicatiewetenschappen en Politieke Wetenschappen

(op langere termijn) wordt gepland.

VERPLICHTINGEN/VRIJSTELLINGEN/VERVANGENDE OPDRACHTEN/OVERGANGSMAATREGELEN

Centraal

De doctoraatsopleiding is niet verplicht.

Facultair

Er zijn geen afwijkingen t.o.v. het centraal reglement.

TOELATINGSVOORWAARDEN

Centraal

De toelatingsvoorwaarden voor de doctoraatsopleiding zijn conform artikel 38 van het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991.

Daar in artikel 38 gerefereerd wordt naar artikel 56, wordt dit laatste hier ook toegelicht.

Artikel 56

- Het examen, waarover sprake in artikel 56, 4de lid, van het decreet, wordt door de faculteiten inhoudelijk vastgelegd.

De faculteitsraad geeft toelating tot het doctoraat en de doctoraatsopleiding volgens artikel 127 van 'Onderwijs- en examenregeling RUG'.

Facultair

Doctoraatsopleiding *Diergeneeskunde*.

- Voor de Faculteit *Diergeneeskunde* hebben houders van een tweede cyclus diploma, anders dan dit van dierenarts uitgereikt door de RUG en houders van een HOBU einddiploma, de goedkeuring voor toelating tot doctorale studies nodig van de RUG en de Faculteit *Diergeneeskunde*.

Faculteit *Geneeskunde*.

- Zie 2.1.3.1 toelatingsvoorwaarden Faculteit *Geneeskunde*.

2.1.3.4 K.U.Leuven

AANGEBODEN DOCTORAATSOPLEIDINGEN

Volgende faculteiten bieden één of meerdere doctoraatsopleidingen aan:

Faculteit Godgeleerdheid

Bijzondere Faculteit Kerkelijk Recht

Hoger Instituut voor Wijsbegeerte

Faculteit Rechtsgeleerdheid

Faculteit Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen

Faculteit Sociale Wetenschappen

Faculteit Letteren

Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen

Faculteit Geneeskunde

Faculteit Farmaceutische Wetenschappen

Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie

Faculteit Wetenschappen

Faculteit Toegepaste Wetenschappen

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen

VERPLICHTINGEN/VRIJSTELLINGEN/VERVANGENDE OPDRACHTEN/OVERGANGSMAATREGELEN

Overgangsmatregelen

Aan de K.U.Leuven werd de doctoraatsopleiding recent geherstructureerd. Het centrale reglement bevat reeds de gewijzigde rekenregels. Momenteel zijn sommige facultaire reglementen reeds aangepast conform dit nieuwe 'algemeen reglement rekenregels', andere zijn in voorbereiding.

De nieuwe reglementering geldt voor doctorandi die hun doctoraat aangevat hebben na 1 oktober 2001. Voor de andere doctorandi geldt dat zij de keuze hebben zich te onderwerpen aan ofwel de nieuwe, ofwel de oude reglementering. De doctorandi maken in het academiejaar 2001-2002 hun definitieve keuze kenbaar aan de faculteit.

Centraal

De doctoraatsopleiding is verplicht.

De faculteiten kunnen echter op individuele basis en uitzonderlijk beslissen dat een bepaalde doctorandus wordt vrijgesteld van deze verplichting. In dit geval kan een vervangende opdracht worden opgelegd (bv. bijstelling).

Doctorandi die niet worden vrijgesteld van het geheel van de doctoraatsopleiding kunnen voor ten hoogste 20% van de doctoraatsopleiding vrijstelling krijgen op grond van eerder gevolgde opleidingsonderdelen waarvan de algemene doctoraatscommissie oordeelt dat zij bijzonder waardevol zijn in het kader van de doctoraatsopleiding. Dit kan hoogst uitzonderlijk plaatsvinden voor een opleidingsonderdeel uit een tweede cyclus of aanvullende studie (GAS).

Facultair

Op het moment van deze analyse, waren de nieuwe facultaire reglementen nog in voorbereiding. Momenteel zijn sommige facultaire reglementen reeds aangepast conform het nieuwe algemene reglement rekenregels. Het is mogelijk dat onderstaande informatie niet gehandhaafd wordt in de nieuwe reglementen.

Faculteit Sociale Wetenschappen

Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen

Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie

Faculteit Wetenschappen

- Aan bovenstaande vier faculteiten kan de Facultaire Doctoraatscommissie vrijstelling verlenen wanneer de doctorandus door zijn arbeidssituatie niet het vereiste aantal uren onderwijs en andere activiteiten kan presteren (bv. doctorandi die uitsluitend in contractonderzoek dienen te presteren, deeltijdse AAP-leden, mensen die geen mandaat of beurs hebben en/of slechts een klein gedeelte van hun doctoraat aan de K.U.Leuven doorbrengen,...).

In dit geval dient de doctorandus aan onderstaande beperkte verplichting te voldoen:

- *Faculteit Sociale Wetenschappen*: het doctoraatsonderzoek minstens tweemaal voorstellen in het doctoraatsseminarie.
- *Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen*: voldoen aan de doctoraatsprojectverplichting (zie 'Pogramma van de doctoraatsopleiding: structuur en inhoud')

- Faculteit *Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie*: een gedeelte van de specifieke opleiding uitvoeren, ten belaste van 300 à 500 uren (nieuw reglement: voldoen aan de basiselementen van de opleiding).
- Faculteit *Wetenschappen*: verdedigen van een bijstelling.

Faculteit *Letteren*.

- De doctorandi die niet in de wetenschappelijke sector tewerkgesteld zijn, krijgen aan de Faculteit *Letteren* de toelating om hun programma samen te stellen uit drie onderdelen i.p.v. de vereiste minimum vier onderdelen van de doctoraatsopleiding (zie 2.6 Programma van de doctoraatsopleiding: structuur en inhoud).
- Kandidaten die hun doctoraatsonderzoek verrichten in het buitenland binnen projecten in het kader van de ontwikkelingssamenwerking, zijn eveneens onderworpen aan de verplichting tot het volgen van een doctoraatsopleiding.

In geval zij in de onmogelijkheid zouden verkeren tot het volgen van het onderdeel 'direct onderwijs' (zie 2.6 Programma van de doctoraatsopleiding: structuur en inhoud) kunnen zij door de Faculteitsraad, na advies van de Facultaire Doctoraatscommissie, ontslagen worden van deze verplichting. Zij dienen evenwel het in het doctoraatsreglement voorziene volume voor dit onderdeel te compenseren door een studiepakket uit handboeken volgens de richtlijnen voorzien door de Facultaire Doctoraatscommissie.

TOELATINGSVOORWAARDEN

Centraal

De toelatingsvoorwaarden voor de doctoraatsopleiding zijn conform artikel 38 van het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Faculteiten *Godgeleerdheid, Kerkelijk Recht*.

- Aan de Faculteit *Godgeleerdheid* wordt een 'Admissions Committee' (vnl. leden van de onderwijscommissie) ingesteld. Dit orgaan onderzoekt, conform de modaliteiten van het toelatingsbeleid, dat door de universiteit is vastgelegd, de aanvragen van buitenlandse studenten betreffende toelating tot inschrijving in een programma dat door de faculteit wordt ingericht.

- Aan de Faculteiten *Godgeleerdheid* en *Kerkelijk Recht* onderzoekt de facultaire doctoraatscommissie of de kandidaten de graad van licentiaat hebben behaald met ten minste onderscheiding en of het niveau van de onderzoeksscriptie voorgelegd voor het licentie-examen 75% bedraagt (of 15/20).
- Deze regel geldt ook voor houders van een diploma behaald aan een andere universiteit in binnen- en buitenland. Indien geen rechtstreekse toegang wordt verleend, geeft de facultaire doctoraatscommissie het dossier aan de onderwijscommissie van de opleidingen *Godgeleerdheid* (of *Theology*).

Hoger Instituut voor Wijsbegeerte

- Aan het *Hoger Instituut voor Wijsbegeerte* onderzoekt de facultaire doctoraatscommissie of de kandidaten de graad van licentiaat hebben behaald met ten minste onderscheiding en of het niveau van de onderzoeksscriptie voorgelegd voor het licentie-examen 75% bedraagt (of 15/20).
- Voor het doctoraatsprogramma *Wijsbegeerte* dienen studenten met een diploma van een andere universiteit eerst een master-diploma te behalen aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (*Doctoral Preparatory Year*), en slagen met bovenvermelde voorwaarden. Ook kunnen de kandidaten hier deelnemen aan het 'Candidacy Exam', dat rechtstreeks toegang geeft tot het doctoraat en de doctoraatsopleiding.

Faculteit *Rechten*.

- Aan de Faculteit *Rechten* evalueert de facultaire doctoraatscommissie, voor de kandidaten die geen rechtstreekse toegang hebben tot het doctoraat en de doctoraatsopleiding, vroegere activiteiten (publicaties, beroepsloopbaan,...), waaruit een geschiktheid voor het wetenschappelijk onderzoek moet blijken.

Faculteit *Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- Wie geen rechtstreekse toegang krijgt tot de opleiding in de *Economische Wetenschappen*, dient vakken uit het 'Master of Science in Economics' te volgen om lacunes aan te vullen.
- Voor de opleiding in de *Toegepaste Economische Wetenschappen* dienen de kandidaten die geen rechtstreekse toegang hebben, onderscheiding te hebben behaald in de tweede cyclus,

aanbevelingsbrieven voor te leggen en een GMAT-score (Graduate Management Admission Test) van ten minste 600 te behalen. Bovendien moet hij een toelatingsproef afleggen over algemene kennis in het domein van de Toegepaste Economische Wetenschappen.

Faculteit *Landbouwkunde en Toegepaste Biologische Wetenschappen*.

- Voor de doctoraatsopleiding *Toegepaste Biologische Wetenschappen* geldt dat houders van een binnenlands academisch diploma van 2de cyclus (vierjarige of vijfjarige opleiding), houders van een einddiploma van een buitenlandse universiteit of instelling van academisch onderwijs dat door de faculteit wordt erkend en houders van een diploma industrieel ingenieur, kunnen worden toegelaten, na onderzoek van het dossier door de facultaire doctoraatscommissie en na het slagen met ten minste onderscheiding in een predoctorale proef.

Kandidaten die in het bezit zijn van een binnenlands academisch diploma van de tweede cyclus (een vijfjarige opleiding) kunnen aan de facultaire doctoraatscommissie een gemotiveerd verzoek richten om geheel of gedeeltelijk vrijgesteld te worden van de predoctorale proef.

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Houders van een einddiploma van een buitenlandse universiteit of van een buitenlandse instelling van academisch onderwijs dat door de academische overheid als gelijkwaardig wordt beschouwd met dit van burgerlijk ingenieur dienen te slagen in een predoctorale proef.
- Houders van een diploma van industrieel ingenieur dienen, na onderzoek van het dossier te slagen in een predoctorale proef.

De kandidaat moet een voor het onderzoek relevante beroepservaring hebben.

Voor kandidaten die deze ervaring niet hebben of die minder dan twee jaar afgestudeerd zijn bestaat de beste voorbereiding op de predoctorale proef uit het volgen van het tweejarig (of driejarig) brugprogramma.

- Houders van een HOLT-diploma architect, kunnen na onderzoek van het dossier en na slagen in een predoctorale proef toelating krijgen tot de opleiding Toegepaste Wetenschappen, Architectuur.

De kandidaten moeten zich bovendien tijdens hun studies en in hun wetenschappelijk werk onderscheiden hebben.

De kandidaat moet een voor het onderzoek relevante beroepservaring hebben.

Faculteit *Geneeskunde*.

- Zie 2.1.3.1 bij Faculteit *Geneeskunde*.

2.1.3.5 LUC

AANGEBODEN DOCTORAATSOPLEIDINGEN

Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen

Faculteit Geneeskunde

Faculteit Wetenschappen (in samenwerking met K.U.Leuven)

VERPLICHTINGEN/VRIJSTELLINGEN/VERVANGENDE OPDRACHTEN/OVERGANGSMAATREGELEN

Enkel de doctoraatsopleiding aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* is verplicht.

TOELATINGSVOORWAARDEN

Facultair

Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

Tot de doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen* worden volgende kandidaten toegelaten:

- Licentiaten Toegepaste Economische Wetenschappen of Handelswetenschappen en Handelsingenieurs (diploma met onderscheiding).
- Licentiaten Toegepaste Economische Wetenschappen of handelswetenschappen en Handelsingenieurs met graad voldoening kunnen toegelaten worden tot een doctum colloquium waaruit moet blijken dat de kandidaat het onderscheidingsniveau bereikt heeft.
- Licentiaten met aanverwante diploma's: afhankelijk van het diploma en/of behaalde graad is eveneens een doctum colloquium vereist.

Faculteit *Geneeskunde*.

- Zie 2.1.3.1 bij Faculteit *Geneeskunde*.

2.1.3.6 K.U.Brussel

AANGEBODEN DOCTORAATSOPLEIDINGEN

Er worden aan de K.U.Brussel geen doctoraatsopleidingen conform het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91, ingericht.

De redenen hiervoor hangen onderling samen en kunnen als volgt worden samengevat:

- de kleine aantallen doctoraatsstudenten per studierichting en faculteit;
- de uiteenlopende onderzoeksdomeinen van de doctorandi enerzijds en de vaste wetenschappelijke staf anderzijds;
- beperkingen in het interne aanbod met betrekking tot dergelijke opleidingen.

Binnen de faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* organiseert het centrum 'Communication for Social Change' een doctoraatsopleiding, in samenwerking met de K.U.Leuven.

De term 'doctoraatsopleiding' is hier echter niet conform artikel 8bis, van het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91.

VERPLICHTINGEN/VRIJSTELLINGEN/VERVANGENDE OPDRACHTEN/OVERGANGSMAATREGELEN

De doctoraatsopleiding aan de K.U.Brussel is niet verplicht.

Doctorandi aan de faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* zijn verplicht deel te nemen aan de opleiding georganiseerd door het centrum 'Communication for Social Change'.

2.1.4 Conclusie

De meeste faculteiten van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap bieden één of meerdere doctoraatsopleidingen aan.

Aan de UA en de K.U.Leuven is de doctoraatsopleiding verplicht.

Aan de VUB is de doctoraatsopleiding verplicht voor houders van een HOLT-einddiploma en, afhankelijk van de faculteit, ook voor houders van een buitenlands diploma.

Aan het LUC is enkel de doctoraatsopleiding aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* verplicht.

Aan de RUG is de doctoraatsopleiding niet verplicht.

Aan de K.U.Brussel worden geen doctoraatsopleidingen conform het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91, ingericht.

De Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* heeft wel een andere verplichte opleiding bij het doctoraat.

Kandidaten die verplicht zijn de doctoraatsopleiding te volgen, kunnen in bepaalde gevallen volledige of gedeeltelijke vrijstelling genieten (UA Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*, K.U.Leuven, VUB Faculteit *Geneeskunde en Farmacie* voor houders van een HOLT-diploma maar uitgezonderd de doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*).

De meeste vrijstellingen worden gegeven op basis van reeds eerder gevolgde opleidingen of activiteiten, beroepservaring, doctoraatsonderzoek in het buitenland, enz.

Een bevoegde commissie beslist of de vrijstelling gepaard gaat met een vervangende opdracht of minimale verplichting van de doctoraatsopleiding (K.U.Leuven, UA Doctoraatsopleidingen *Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen*).

Aan de UA kunnen kandidaten die niet onderworpen zijn aan een verplichte deelname, maar vrijwillig wensen deel te nemen of in te stappen, genieten van overgangsmaatregelen (gedeeltelijke vrijstelling, in rekening brengen van vroegere activiteiten,...).

Door de K.U.Leuven worden eveneens overgangsmaatregelen voorzien voor de overgang naar de nieuwe reglementering, in werking sinds 1 oktober 2001. De kandidaten kunnen kiezen of ze hun doctoraatsopleiding afwerken volgens de oude of de nieuwe reglementen.

De toelatingsvoorwaarden tot de doctoraatsopleiding zijn voor al de universiteiten conform artikel 38 van het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91.

Algemeen kan men stellen dat de toelatingsvoorwaarden tot de doctoraatsopleiding dezelfde zijn als deze tot het doctoraat.

2.2 TIJDSDUUR

2.2.1 Inleiding

In dit luik wordt de tijdsduur van de doctoraatsopleidingen toegelicht, volgens het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91, en volgens de universitaire reglementen. Aanvullingen op het centraal universitair reglement worden per faculteit of per doctoraatsopleiding toegevoegd.

2.2.2 Decretale bepalingen

Het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni '91 stelt:

uittreksel uit artikel 8bis.

- *Een doctoraatsopleiding is een opleiding gericht op de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift. Het programma ... kan gespreid worden over de periode die besteed wordt aan de voorbereiding van het doctoraatsproefschrift.*

2.2.3 Specifiek per universiteit/faculteit of doctoraatsopleiding

2.2.3.1 UA

Centraal

Wat het tijdsaspect betreft, loopt de doctoraatsopleiding parallel met het doctoraatswerk.

Er zijn geen te behalen minima aan studiepunten per academiejaar.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- Uitzondering is de Doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen* waar de 60 studiepunten dienen verworven te worden binnen de drie jaar, na bepaling van de inhoud van de

doctoraatsopleiding door de Bestendige Doctorale Oriënteringscommissie. Een verlenging van 1 jaar (slechts éénmaal hernieuwbaar) kan worden bekomen op gemotiveerde aanvraag.

De doctoraatsopleiding gaat vooraf aan het doctoraat (predoctoraal).

2.2.3.2 VUB

Centraal

De doctoraatsopleiding verloopt in de praktijk parallel met het doctoraat, ook al stelt het 'Reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor' (met inbegrip van de doctoraatsopleiding) dat het programma ten hoogste 5 jaar kan belopen.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Uitzonderingen

Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen

- In de Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen gaat de doctoraatsopleiding vooraf aan de inschrijving voor het doctoraat. De opleiding duurt maximaal 2 jaar.

Faculteit Wetenschappen

- In de Faculteit *Wetenschappen* wordt aan de houders van een buitenlands diploma en aan de houders van een Belgisch licentiediploma, met minder dan een onderscheiding, een tijdslimiet opgelegd van 2 jaar voor het afleggen van de examens van de hoorcolleges die deel uitmaken van de doctoraatsopleiding.

2.2.3.3 RUG

Centraal

De doctoraatsopleiding verloopt parallel met het doctoraatswerk.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Volgende tabellen 2.2.3.3 geven een beeld van de spreiding van de doctoraatsopleiding over het aantal academiejaren en dit per faculteit voor de laatste vijf jaren.

De meerderheid van de doctorandi beëindigt de doctoraatsopleiding tussen de drie en de vijf jaar, wat inderdaad overeenkomt met het doctoraatswerk.

Uitzonderingen

Faculteit *Economie en Bedrijfskunde*.

- Het reglement 'Faculteit Economie en Bedrijfskunde – Doctoraatsopleiding' stelt dat de reguliere opleidingsonderdelen van de doctoraatsopleiding (zie 2.6 Programma van de doctoraatsopleiding: structuur en inhoud) in maximaal 4 studiejaar moeten worden afgewerkt.

Tabel 2.2.3.3: Spreiding van de doctoraatsopleiding over het aantal academiejaar, per faculteit, voor de jaren '96-'97 tot '00-'01 (RUG).

| 2000-2001 | 1 jaar in % | | 2 jaar in % | | 3 jaar in % | | 4 jaar in % | | 5 jaar in % | | 6 jaar in % | | 7 jaar in % | | méér in % | | totaal (100%) |
|-----------------|-------------|----------|-------------|----------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|----------|-------------|----------|-----------|----------|---------------|
| WE | 0 | 0 | 1 | 5 | 4 | 20 | 6 | 30 | 5 | 25 | 1 | 5 | 3 | 15 | 0 | 0 | 20 |
| GE | 0 | 0 | 1 | 8 | 3 | 25 | 1 | 8 | 4 | 33 | 1 | 8 | 0 | 0 | 2 | 17 | 12 |
| TW | 0 | 0 | 0 | 0 | 4 | 16 | 11 | 44 | 8 | 32 | 2 | 8 | 0 | 0 | 0 | 0 | 25 |
| DI | 1 | 11 | 0 | 0 | 3 | 33 | 4 | 44 | 1 | 11 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 9 |
| LA | 0 | 0 | 5 | 20 | 8 | 32 | 10 | 40 | 1 | 4 | 1 | 4 | 0 | 0 | 0 | 0 | 25 |
| alle fac | 1 | 1 | 7 | 8 | 22 | 24 | 32 | 35 | 19 | 21 | 5 | 5 | 3 | 3 | 2 | 2 | 91 |
| 1999-2000 | 1 jaar in % | | 2 jaar in % | | 3 jaar in % | | 4 jaar in % | | 5 jaar in % | | 6 jaar in % | | 7 jaar in % | | méér in % | | totaal (100%) |
| WE | 1 | 2 | 1 | 2 | 10 | 15 | 26 | 40 | 17 | 26 | 6 | 9 | 3 | 5 | 1 | 2 | 65 |
| GE | 1 | 10 | 0 | 0 | 0 | 0 | 3 | 30 | 1 | 10 | 3 | 30 | 1 | 10 | 1 | 10 | 10 |
| TW | 0 | 0 | 1 | 3 | 5 | 13 | 29 | 73 | 3 | 8 | 2 | 5 | 0 | 0 | 0 | 0 | 40 |
| EB | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 100 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| DI | 0 | 0 | 1 | 25 | 1 | 25 | 1 | 25 | 1 | 25 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 4 |
| PP | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 100 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| LA | 3 | 16 | 0 | 0 | 4 | 21 | 8 | 42 | 3 | 16 | 1 | 5 | 0 | 0 | 0 | 0 | 19 |
| alle fac | 5 | 4 | 3 | 2 | 22 | 16 | 67 | 48 | 25 | 18 | 12 | 9 | 4 | 3 | 2 | 1 | 140 |
| 1998-1999 | 1 jaar in % | | 2 jaar in % | | 3 jaar in % | | 4 jaar in % | | 5 jaar in % | | 6 jaar in % | | 7 jaar in % | | méér in % | | totaal (100%) |
| WE | 0 | 0 | 1 | 4 | 5 | 20 | 4 | 16 | 8 | 32 | 4 | 16 | 2 | 8 | 1 | 4 | 25 |
| GE | 1 | 17 | 1 | 17 | 0 | 0 | 2 | 33 | 1 | 17 | 1 | 17 | 0 | 0 | 0 | 0 | 6 |
| TW | 0 | 0 | 0 | 0 | 16 | 89 | 1 | 6 | 1 | 6 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 18 |
| DI | 2 | 17 | 1 | 8 | 4 | 33 | 3 | 25 | 2 | 17 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 12 |
| LA | 2 | 33 | 2 | 33 | 1 | 17 | 0 | 0 | 1 | 17 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 6 |
| alle fac | 5 | 7 | 5 | 7 | 26 | 39 | 10 | 15 | 13 | 19 | 5 | 7 | 2 | 3 | 1 | 1 | 67 |

| 1997-1998 | 1 jaar in % | | 2 jaar in % | | 3 jaar in % | | 4 jaar in % | | 5 jaar in % | | 6 jaar in % | | 7 jaar in % | | méér in % | | totaal (100%) |
|-----------------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|-----------|-------------|----------|-----------|----------|---------------|
| WE | 1 | 3 | 3 | 9 | 5 | 16 | 7 | 22 | 7 | 22 | 3 | 9 | 2 | 6 | 4 | 13 | 32 |
| GE | 1 | 25 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 25 | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 | 50 | 0 | 0 | 4 |
| TW | 1 | 8 | 5 | 38 | 3 | 23 | 3 | 23 | 1 | 8 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 13 |
| DI | 0 | 0 | 3 | 43 | 0 | 0 | 3 | 43 | 1 | 14 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 7 |
| LA | 1 | 17 | 1 | 17 | 2 | 33 | 2 | 33 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 6 |
| alle fac | 4 | 6 | 12 | 19 | 10 | 16 | 16 | 26 | 9 | 15 | 3 | 5 | 4 | 6 | 4 | 6 | 62 |
| 1996-1997 | 1 jaar in % | | 2 jaar in % | | 3 jaar in % | | 4 jaar in % | | 5 jaar in % | | 6 jaar in % | | 7 jaar in % | | méér in % | | totaal (100%) |
| WE | 4 | 31 | 0 | 0 | 1 | 8 | 1 | 8 | 3 | 23 | 4 | 31 | 0 | 0 | 0 | 0 | 13 |
| GE | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 100 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| TW | 3 | 33 | 4 | 44 | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 | 22 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 9 |
| DI | 0 | 0 | 1 | 100 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| LA | 0 | 0 | 0 | 0 | 2 | 67 | 1 | 33 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 3 |
| alle fac | 7 | 26 | 5 | 19 | 3 | 11 | 2 | 7 | 6 | 22 | 4 | 15 | 0 | 0 | 0 | 0 | 27 |
| totaal | 1 jaar in % | | 2 jaar in % | | 3 jaar in % | | 4 jaar in % | | 5 jaar in % | | 6 jaar in % | | 7 jaar in % | | méér in % | | totaal (100%) |
| WE | 6 | 4 | 6 | 4 | 25 | 16 | 44 | 28 | 40 | 26 | 18 | 12 | 10 | 6 | 6 | 4 | 155 |
| GE | 3 | 9 | 2 | 6 | 3 | 9 | 7 | 21 | 7 | 21 | 5 | 15 | 3 | 9 | 3 | 9 | 33 |
| TW | 4 | 4 | 10 | 10 | 28 | 27 | 44 | 42 | 15 | 14 | 4 | 4 | 0 | 0 | 0 | 0 | 105 |
| EB | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 100 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| DI | 3 | 9 | 6 | 18 | 8 | 24 | 11 | 33 | 5 | 15 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 33 |
| PP | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 | 100 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1 |
| LA | 6 | 10 | 8 | 14 | 17 | 29 | 21 | 36 | 5 | 8 | 2 | 3 | 0 | 0 | 0 | 0 | 59 |
| alle fac | 22 | 6 | 32 | 8 | 83 | 21 | 127 | 33 | 72 | 19 | 29 | 7 | 13 | 3 | 9 | 2 | 387 |

Faculteiten

WE: wetenschappen, GE: geneeskunde, TW: toegepaste wetenschappen, EB: economie en bedrijfskunde, DI: diergeneeskunde, PP: psychologische en pedagogische wetenschappen, LA: landbouwkundige en toegepaste biologische wetenschappen

2.2.3.4 K.U.Leuven

Centraal

De doctoraatsopleiding verloopt parallel met het doctoraatswerk.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Uitzonderingen

Hoger Instituut voor Wijsbegeerte.

- Aan het *Hoger Instituut voor Wijsbegeerte* kent het doctoraatsprogramma een maximale duur van 7 jaar. Deze voorwaarde werd ingevoerd om 'zwevende' of 'eeuwige' doctoraten te vermijden.

2.2.3.5 LUC

De doctoraatsopleiding aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* is een tweejarig, deeltijds programma.

De doctoraatsopleidingen aan de Faculteiten *Geneeskunde* en *Wetenschappen* kunnen gevolgd worden aan een andere universiteit (zie 2.6.6) en verlopen parallel met het doctoraatsonderzoek.

2.2.3.6 K.U.Brussel

De doctorandi uit de richting *Politieke en Sociale Wetenschappen* nemen deel aan de opleiding, ingericht door het centrum 'Communication for Social Change', in de loop van hun doctoraat.

2.2.4 Conclusie

De doctoraatsopleiding verloopt aan alle universiteiten doorgaans parallel met het doctoraatswerk.

Indien de doctoraatsopleiding verplicht is, is het slagen in deze opleiding een voorwaarde om toegelaten te worden tot de inschrijving voor de thesisverdediging van het doctoraat.

Uitzonderingen hierop zijn de predoctorale doctoraatsopleidingen.

Aan de faculteiten *Toegepaste Economische Wetenschappen* (UA), en *Economische, Politieke en Sociale Wetenschappen* (VUB), wordt een beperkte tijdslimiet van resp. 3 jaar en 2 jaar opgelegd om te slagen in de doctoraatsopleiding.

2.3 GETUIGSCHRIFT VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

2.3.1 Inleiding

In dit luik wordt de honorering van de doctoraatsopleiding toegelicht.

Er wordt aangevangen met de decretale bepalingen, gevolgd door uitbreidingen uit de universitaire reglementen.

2.3.2 Decretale bepalingen

Het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni '91 stelt: uittreksel uit artikel 8bis.

- *De doctoraatsopleiding wordt bekrachtigd met een getuigschrift.*

2.3.3 Specifiek per universiteit/faculteit of doctoraatsopleiding

2.3.3.1 UA

Centraal

Het getuigschrift met supplement wordt gelijktijdig met het diploma van doctor uitgereikt en kan niet los van het diploma worden verworven.

(Een supplement geeft een overzicht van de gevolgde vakken)

Facultair of per doctoraatsopleiding

Uitzonderingen

- Voor de doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen* ontvangen de geslaagde kandidaten een getuigschrift.

Aan deze faculteit impliceert een met onderscheiding of hogere graad gevolgde doctoraatsopleiding automatisch het recht om toegelaten te worden tot het doctoraat. De doctoraatsopleiding is predoctoraal.

2.3.3.2 VUB

Centraal

Zoals decretaal bepaald, wordt de doctoraatsopleiding gehonoreerd met een getuigschrift.

Het getuigschrift wordt gelijktijdig met het doctoraatsdiploma overhandigd.

(Het getuigschrift wordt niet uitgebreid met een supplement waarin de gevolgde vakken vernoemd worden.)

Facultair of per doctoraatsopleiding

Uitzonderingen

Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen*

- Na het beëindigen van de doctoraatsopleiding aan de Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen krijgen de kandidaten het getuigschrift overhandigd. Het wordt aanzien als een soort tussendiploma tussen het licentiediploma en het doctoraatsdiploma.

2.3.3.3 RUG

Centraal

Wie met succes de doctoraatsopleiding afgewerkt heeft, ontvangt een specifiek getuigschrift met supplement, ook al besluit men geen doctoraatsexamen af te leggen.

Een met succes afgewerkte doctoraatsopleiding met gedeeltelijke vrijstelling geeft eveneens aanleiding tot het verlenen van een getuigschrift.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Er zijn geen afwijkingen t.o.v. het centrale reglement.

2.3.3.4 K.U.Leuven

Centraal

De opleiding wordt gehonoreerd met een getuigschrift, uitgebreid met een supplement.

Het getuigschrift wordt gelijktijdig met het doctoraatsdiploma uitgereikt.

Facultair of per doctoraatsopleiding

Conform de centrale reglementering.

2.3.3.5 LUC

De doctoraatsopleiding wordt bekrachtigd met een getuigschrift, conform het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991.

2.3.3.6 K.U.Brussel

Er wordt geen getuigschrift voor de doctoraatsopleiding aan de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* uitgereikt, daar de doctoraatsopleiding niet beantwoordt aan de decretale bepalingen.

2.3.4 Conclusie

De doctoraatsopleiding wordt bekrachtigd met een Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding, conform artikel 8 bis van het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991.

Bij het Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding wordt aan de UA, RUG en K.U.Leuven een supplement bijgevoegd dat een overzicht geeft van de gevolgde activiteiten.

Activiteiten die niet meer gehonoreerd worden wegens het behalen van de 60 studiepunten van de doctoraatsopleiding kunnen, voor de meeste opleidingen, nog steeds in het supplement worden vermeld, indien dit wordt uitgereikt.

De doctorandus kan zich bijgevolg profileren via de geselecteerde activiteiten.

Het Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding wordt al dan niet samen met het doctoraatsdiploma uitgereikt, afhankelijk van universiteit of faculteit.

Aan de RUG ontvangt men na voltooiing van de doctoraatsopleiding een getuigschrift, ook al besluit men geen doctoraatsexamen af te leggen.

Aan de VUB is de doctoraatsopleiding aan de *Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* predoctoraal en wordt bij het beëindigen ervan een getuigschrift uitgereikt.

Hetzelfde geldt voor de doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen* aan de UA.

Aan de overige universiteiten/faculteiten wordt het Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding niet los gezien van het doctoraatsdiploma.

2.4 STIMULANSEN TOT HET VOLGEN VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

2.4.1 Stimulansen vanuit de reglementen en organisatie

Aan de K.U.Leuven werden de rekenregels van de doctoraatsopleidingen vernieuwd en aan de VUB zijn nieuwe doctoraatsopleidingen in ontwikkeling. Een regelmatige herziening van de reglementering (centraal en facultair) heeft vooral tot doel om een hoogwaardige opleiding aan te bieden, met vereenvoudigde maar duidelijk geformuleerde vereisten. Dit maakt de opleiding aantrekkelijker voor de doctorandus.

Uit de sectie '2.7 Begeleiding, omkadering en coördinatie' blijkt dat de doctorandus kan rekenen op de begeleiding van verschillende instanties. Deze instanties begeleiden de kandidaat bij het opstellen van het individueel programma van de doctoraatsopleiding en verzorgen een jaarlijkse evaluatie (of op regelmatige tijdstippen) en bijsturing. De doctorandus geniet een intensere begeleiding.

Om de administratieve studielast (vb. bijhouden van het dossier, jaarlijkse inventarisatie van de gevolgde activiteiten,...) te beperken, beschikken de meeste faculteiten over standaardformulieren, al dan niet elektronisch beschikbaar.

Alle universiteiten/faculteiten verstrekken informatie omtrent activiteiten van de doctoraatsopleiding via het internet en eigen ad valva's.

Inschrijving voor de cursussen en seminars, specifiek ingericht voor de doctorandi, kan doorgaans elektronisch gebeuren, eveneens om de administratieve studielast te beperken.

2.4.2 Stimulansen vanuit de inhoud

Allereerst is er de interesse van de doctorandus om zijn kennis te verdiepen (vakspecifiek) en te verbreden (vakoverschrijdend).

De meeste doctoraatsopleidingen beantwoorden aan het 'open' type. Het feit dat de doctorandus zijn eigen programma kan samenstellen, naar eigen noden en prioriteiten, kan stimulerend werken.

Uitgezonderd de opleidingen met een strikte invulling van het programma, bestaan de doctoraatsopleidingen minstens voor de helft uit onderzoeksgebonden activiteiten (bijwonen van congressen, publicaties, vorderingsverslagen,...). Dit zijn activiteiten die een doctorandus doorloopt

tijdens het normale leerproces, gekoppeld aan een doctoraat.

Gehonoreerd worden voor deze activiteiten, als onderdeel van de doctoraatsopleiding is een stimulans tot deelname aan de opleiding.

2.4.3 Stimulansen vanuit de honorering

Na het voltooien van de doctoraatsopleiding wordt aan de doctorandus een Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding uitgereikt, al dan niet samen met het doctoraatsdiploma.

Dit getuigschrift kan uitgebreid worden met een supplement (RUG, UA en K.U.Leuven), waarin de gevolgde activiteiten worden vermeld. De doctorandus kan zich bijgevolg profileren aan de hand van de gekozen activiteiten.

2.4.4 Financiële stimulansen

2.4.4.1 Naar de faculteit/ departement/ vakgroep toe

UA

Aan de UA bestaan er, naast het centrale budget doctoraatsopleiding, ook departementale budgetten voor de organisatie van discipline-gebonden activiteiten. De grootte van het toegekende budget is afhankelijk van het aantal doctorandi die binnen het desbetreffende departement ingeschreven zijn.

VUB

Aan de VUB is het aantal afgelegde doctoraten en behaalde getuigschriften van de doctoraatsopleiding één van de indicatoren voor de verdeling van de middelen voor personeel over de faculteiten. Deze indicator heeft in deze verdeling een gewicht van 14.7%, hetgeen ongeveer een globaal bedrag van 8,35 miljoen euro (330 miljoen BEF) betekent.

Ook worden de onderwijskredieten (werkingskredieten) in sommige faculteiten (vb. Faculteit Wetenschappen) verdeeld over de vakgroepen door rekening te houden met het aantal afgelegde doctoraten en het aantal getuigschriften voor doctoraatsopleiding. Zo heeft vb. in de Faculteit Wetenschappen deze indicator een gewicht van 21%, hetgeen overeenkomt met een bedrag van 13 000 euro (525 000 BEF). Dit bedrag gaat dus direct naar de vakgroepen voor werking.

RUG

De Universiteit Gent kent aan de vakgroep, waartoe de promotor van de doctoraatsverhandeling behoort, een éénmalig bedrag van 1 239,46 euro (50 000 BEF) toe, voor elke gedoctrineerde die tevens een getuigschrift van de doctoraatsopleiding kan voorleggen. Dit bedrag komt bovenop de 1 239,46 euro (50 000 BEF) die de betrokken vakgroep ontvangt voor elk met succes afgelegd doctoraat.

K.U.Leuven

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Aan de K.U.Leuven beschikt de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*, per afgelegd doctoraat met doctoraatsopleiding, over een bedrag van 1 500 euro (60 000 BEF) voor facultaire initiatieven.

De kredieten zijn verschillend in functie van het aantal doctorandi aan de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*:

- max. 1 250 euro indien er minder dan 10 deelnemers zijn;
- max. 2 500 euro indien er tussen 10 en 20 deelnemers zijn;
- max. 3 750 euro indien er meer dan 20 deelnemers zijn.

De Facultaire Doctoraatscommissie kan deze middelen autonoom aanwenden voor het stimuleren van cursussen en seminaries die departementoverschrijdend en complementair met de groepsinitiatieven zijn, een voldoende brede inhoudelijke basis hebben, voldoende deelnemers (10 à 20) kennen en een mogelijkheid tot evaluatie hebben.

2.4.4.2 Naar de doctorandus toe

UA

Naast gratis deelname aan de activiteiten, ingericht door de universiteit, de faculteit en de departementen, kan de doctorandus op eigen initiatief deelnemen aan opleidingen, congressen, workshops,... in binnen- en buitenland. Om dit laatste initiatief aan te moedigen en te ondersteunen, stelt de universiteit een budget van max. 600 euro (vroeger 19 000 BEF) per burgerlijk jaar ter beschikking voor individuele aanvragen van doctorandi. Het totale bedrag over de verschillende jaren is max. 1 500 euro (vroeger 60 000 BEF).

Deze middelen kunnen niet aangewend worden voor het aankopen van apparatuur, boeken, computers, enz.

VUB

Naast bovenvermelde werkingstoelagen voor de vakgroepen gaat er jaarlijks voor elke doctorandus een bedrag van 495 euro (20 000 BEF) voor werking naar de onderzoeksgroepen, maar ten gunste van de doctorandus.

Doctorandi kunnen centraal (Onderzoeksraad) kredieten aanvragen voor het actief bijwonen van congressen. Indien de doctoraatsopleiding wordt gevolgd, kunnen eveneens kredieten worden aangevraagd voor het passief bijwonen van wetenschappelijke bijeenkomsten.

RUG

Faculteit *Wetenschappen*.

- Aan de Faculteit *Wetenschappen* kan de doctorandus voor de verwezenlijking van activiteiten in het kader van de doctoraatsopleiding (cursussen, studieverblijven,...), die specifieke onkosten met zich meebrengen, beroep doen op financiële steun van de betrokken vakgroep, mits akkoord van de promotor.

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Aan de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen* kan de doctorandus, die zich tevens inschrijft voor de doctoraatsopleiding, beschikken over een jaarlijks bedrag van 1 239,46 euro (50 000 BEF) om kosten voortvloeiend uit deze opleiding te dekken. Het totale bedrag (over verschillende jaren) mag 3 718,39 euro (150 000 BEF) niet overschrijden.
Wanneer de doctorandus onvoldoende vorderingen maakt, kan de financiële ondersteuning worden onderbroken door de Facultaire Doctoraatscommissie.

Faculteiten *Diergeneeskunde en Landbouwkunde en Toegepaste Biologische Wetenschappen*.

- Aan deze faculteiten kunnen gepromoveerden het inschrijvingsgeld voor de gevolgde doctoraatsopleiding terugkrijgen van de faculteit.

Faculteiten *Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, Economie en Bedrijfskunde en Psychologie en Pedagogische Wetenschappen*.

- Aan deze faculteiten verstrekken de meeste vakgroepen financiële steun aan doctorandi voor activiteiten (bv. congressen, verplaatsingen) in het kader van hun doctoraat. Meestal wordt het volgen van de doctoraatsopleiding hieraan niet als een expliciete voorwaarde verbonden.

K.U.Leuven

Tot dekking van de kosten, voortvloeiend uit activiteiten specifiek gebonden aan de doctoraatsopleiding, ontvangt de doctorandus een bedrag van max. 743,68 euro (30 000 BEF). De faculteit bepaalt of dit bedrag wordt uitgekeerd tijdens de opleiding (eventueel in schijven van 247,89 euro (10 000 BEF)) of na het behalen van het getuigschrift.

De drukkosten van de doctoraatsverhandeling kunnen eveneens op dit krediet verrekend worden.

K.U.Brussel

Aan de K.U.Brussel komen financiële stimulansen vanuit de facultaire werkings- en onderzoeksbudgetten. Deze kunnen, in overleg met de faculteit, door de doctorandus worden aangewend voor deelname aan externe, binnen- en buitenlandse initiatieven.

2.4.5 Conclusie

Er wordt getracht om de doctoraatsopleiding inhoudelijk en organisatorisch aantrekkelijk te maken, zodat de doctorandi gestimuleerd worden om deel te nemen.

De doctorandi krijgen inspraak in de materie.

De flexibiliteit van de programma's is een stimulans voor de doctorandi. Ze kunnen kiezen uit discipline en niet-discipline gebonden activiteiten om hun kennis te verdiepen en/of te verbreden. Ze kunnen het programma afstemmen op hun specifieke noden en prioriteiten.

Een bevoegde commissie evalueert op regelmatige tijdstippen de voortgang en stuurt het individueel programma eventueel bij.

De meeste studiepunten worden verdiend met het uitoefenen van activiteiten (congressen, publicaties, seminars, ...) die een doctorandus uitoefent bij het doorlopen van het leerproces gekoppeld aan een doctoraat.

De administratieve last, met betrekking tot het inschrijven voor activiteiten en het opstellen van het persoonlijk dossier met activiteiten, wordt vergemakkelijkt door het beschikbaar zijn van standaardformulieren, al dan niet elektronisch.

De doctoraatsopleiding wordt gehonoreerd met een getuigschrift.

Aan de UA, RUG en K.U.Leuven worden de gevolgde activiteiten vermeld in een supplement. De doctorandus kan zich aan de hand van deze activiteiten profileren.

Een andere stimulans is de financiële steun die aan de faculteiten/departementen/vakgroepen en/of doctorandi verleend wordt.

Faculteiten/departementen/vakgroepen worden vaak extra financieel beloond, wanneer hun doctorandi slagen in de doctoraatsopleiding.

Indien deelname aan de doctoraatsopleiding niet verplicht is, heeft de faculteit/vakgroep er financieel baat bij om de doctorandi te stimuleren om deel te nemen aan de doctoraatsopleiding.

Doctorandi kunnen naast de financiële steun van de vakgroep rekenen op individuele opleidingskredieten (UA, K.U.Leuven, RUG Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*), centraal beschikbare kredieten (VUB), of facultaire kredieten (K.U.Brussel, RUG Faculteiten *Diergeneeskunde* en *Landbouwkunde en Toegepaste Biologische Wetenschappen*).

Het nadeel van niet-individuele kredieten is dat deze exhaustief zijn en bijgevolg geen garantie bieden voor de doctorandi.

2.5 AANTALLEN DOCTORANDI EN INSCHRIJVINGSGELDEN

2.5.1 Inleiding

Om een beeld te krijgen van de aantallen doctorandi (totaal, met en zonder doctoraatsopleiding), wordt gebruik gemaakt van de aantallen gepromoveerde doctorandi i.p.v. de aantallen ingeschreven doctorandi, omwille van onderstaande redenen.

Waar de doctoraatsopleiding niet verplicht is, is het vaak zo dat kandidaten, die geen assistentenmandaat hebben, zich meteen inschrijven voor het doctoraat om aanspraak te kunnen maken op een doctoraatsbeurs. De inschrijving voor de doctoraatsopleiding vindt vaak later plaats.

Assistenten of onderzoekers op een extern contract, schrijven zich doorgaans (nog) niet in voor een doctoraat. Dikwijls is het de 'gewoonte' om zich enkel in te schrijven voor het thesisjaar. Ze dienen zich echter wel in te schrijven voor de doctoraatsopleiding.

Uit tabellen met het aantal ingeschreven doctorandi per academiejaar is het niet op te maken voor het hoeveelste jaar de doctorandi ingeschreven zijn. Eerste, tweede, derde, enz. inschrijvingen overlappen elkaar in deze tabellen.

Omwille van bovenstaande redenen, is het beeld van het aantal ingeschreven kandidaten complex. De aantallen gepromoveerde doctorandi, met en zonder doctoraatsopleiding, geven wel een reëel beeld weer.

2.5.2 Aantallen doctorandi

2.5.2.1 UA

De volgende twee tabellen 2.5.2.1.a. en 2.5.2.1.b. geven resp. het totaal aantal gepromoveerden en het percentage hiervan met doctoraatsopleiding weer.

Tabel 2.5.2.1.a.: Totaal aantal gepromoveerden per faculteit voor de jaren '97-'98 tot '00-'01 (UA)

| | 1997-1998 | 1998-1999 | 1999-2000 | 2000-2001 |
|---|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Wetenschappen | 41 | 33 | 37 | 48 |
| Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wet. | 4 | 7 | 5 | 3 |
| Geneeskunde | 13 | 11 | 16 | 13 |
| Rechten | 2 | 1 | 2 | 2 |
| Politieke en Sociale Wet. | 0 | 4 | 1 | 0 |
| Taal- en Letterkunde | 4 | 6 | 5 | 7 |
| Toegepaste Economische Wetenschappen | 3 | 3 | 5 | 1 |
| Totaal | 67 | 65 | 71 | 74 |

Tabel 2.5.2.1.b.: Percentage aantal gepromoveerden **met** doctoraatsopleiding van bovenstaande tabel (in %).

| | 1997-1998 | 1998-1999 | 1999-2000 | 2000-2001 |
|---|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Wetenschappen | 76 | 82 | 92 | 90 |
| Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wet. | 25 | 57 | 80 | 67 |
| Geneeskunde | 69 | 82 | 88 | 77 |
| Rechten | 50 | 100 | 100 | 0 |
| Politieke en Sociale Wet. | - | 100 | 100 | - |
| Taal- en Letterkunde | 50 | 33 | 60 | 71 |
| Toegepaste Economische Wetenschappen | 100 | 100 | 100 | 100 |

Het aantal gepromoveerden is het grootst in de exacte wetenschappen. In deze richting wordt ook de grootste groei waargenomen (tabel 2.5.2.1.a.).

Hoewel de doctoraatsopleiding nu verplicht is, is de verplichting in verschillende stappen ingevoerd (zie 2.1 Verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding).

Daarom zijn er nog steeds onderzoekers aanwezig die geen doctoraatsopleiding volgen. Momenteel zijn dit vooral niet-EU buitenlanders, maar deze groep zal langzaam uitsterven.

Omwille van de recente verplichting tot deelname aan de doctoraatsopleiding voor alle doctorandi, zal het percentage gepromoveerden met doctoraatsopleiding jaarlijks toenemen tot de 100% bereikt is.

Het aantal gepromoveerde doctorandi met doctoraatsopleiding in de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* bedraagt steeds 100%, daar de doctoraatsopleiding verplicht en predoctoraal is (tabel 2.5.2.1.b.).

2.5.2.2 VUB

Tabel 2.5.2.2 behandelt het aantal gepromoveerden, telkens het totaal en met doctoraatsopleiding.

Tabel 2.5.2.2: aantal afgeleverde diploma's per faculteit, voor de academiejaren '97-'98 tot '00-'01 (VUB).

| Faculteit | Afgeleverde diploma's | | | | | | | |
|---------------------------------|-----------------------|--------------------------|-----------|--------------------------|-----------|--------------------------|-----------|--------------------------|
| | 1997-1998 | | 1998-1999 | | 1999-2000 | | 2000-2001 | |
| | Totaal | Met doctoraats-opleiding | Totaal | Met doctoraats-opleiding | Totaal | Met doctoraats-opleiding | Totaal | Met doctoraats-opleiding |
| Letteren & Wijsbegeerte | 11 | 1 | 5 | 0 | 9 | 1 | 5 | 1 |
| Rechten | 4 | 0 | 3 | 0 | 2 | 0 | 0 | 0 |
| Econ., Soc. en Pol. Wetenschap. | 4 | 1 | 2 | 0 | 7 | 2 | 9 | 3 |
| Psychologie en Opvoedkunde | 1 | 0 | 3 | 0 | 2 | 1 | 1 | 0 |
| Wetenschappen | 34 | 16 | 23 | 15 | 34 | 21 | 28 | 17 |
| Geneeskunde & Farmacie | 17 | 2 | 10 | 3 | 17 | 11 | 18 | 11 |
| Toegepaste Wetenschappen | 15 | 4 | 23 | 8 | 8 | 4 | 13 | 8 |
| Lich. Opvoed. & Kinesitherapie | 2 | 1 | 1 | 1 | 1 | 0 | 1 | 1 |
| VUB | 88 | 25 | 70 | 27 | 80 | 40 | 75 | 41 |

De doctoraatsopleiding aan de VUB is niet verplicht. Het belang van een doctoraat in een bepaalde richting werd de voorbije jaren weerspiegeld in de deelname aan de doctoraatsopleiding. De meerwaarde van een doctoraat in de *Wetenschappen* is traditioneel groot. In dit opzicht scoren de faculteiten *Geneeskunde en Farmacie* en *Toegepaste Wetenschappen* hoog. De 3 faculteiten kennen een deelname aan de doctoraatsopleiding van resp. 60, 61 en 62% voor het academiejaar 2000-2001.

Bij de andere faculteiten gaat het eerder om kleine aantallen.

2.5.2.3 RUG

Onderstaande tabel 2.5.2.3 geeft het aantal gepromoveerden weer, zonder (Doc. Z) en met (Doc. M) de doctoraatsopleiding en het totaal aantal gepromoveerden (TOT) en dit per faculteit voor de academiejaren '97-'98 tot '00-'01.

De faculteiten waar geen doctoraatsopleiding wordt ingericht, zijn eveneens in deze tabel opgenomen. Het aantal doctorandi, ingeschreven in de doctoraatsopleiding bedraagt hier uiteraard steeds nul. Het betreft de Faculteiten *Letteren en Wijsbegeerte, Rechten* en *Politieke en Sociale Wetenschappen*.

Wegens de recente invoering van de doctoraatsopleiding aan de Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen*, is het aantal gepromoveerden met doctoraatsopleiding hier nog steeds nul.

Over de laatste academiejaren kent het totaal aantal gepromoveerde doctorandi en het aantal gepromoveerden met doctoraatsopleiding een jaarlijkse toename.

Voor het academiejaar 2000-2001 is het aantal gepromoveerden met doctoraatsopleiding, voor de meeste faculteiten, voor het eerst groter dan het aantal gepromoveerden zonder doctoraatsopleiding. Uitzonderingen hierop zijn de Faculteiten *Economie en Bedrijfskunde* en *Psychologie en Pedagogische Wetenschappen*, waar er over de laatste jaren niemand van de gepromoveerden de doctoraatsopleiding volgde.

Tabel 2.5.2.3: Aantal gepromoveerden, met en zonder doctoraatsopleiding en totaal, per faculteit voor de jaren '97-'98 tot '00-'01 (RUG).

| Universiteit Gent | | | | | | | | | | | | |
|-------------------------------|---|-----------|------------|------------|-----------|------------|------------|-----------|------------|------------|------------|------------|
| Faculteit | Doctoraten gepromoveerd Zonder en Met getuigschrift Doctoraatsopleiding | | | | | | | | | | | |
| | 1997-1998 | | | 1998-1999 | | | 1999-2000 | | | 2000-2001 | | |
| | Doc. Z | Doc. M | TOT | Doc. Z | Doc. M | TOT | Doc. Z | Doc. M | TOT | Doc. Z | Doc. M | TOT |
| Letteren en Wijsbegeerte | 10 | 0 | 10 | 14 | 0 | 14 | 11 | 0 | 11 | 12 | 0 | 12 |
| Rechten | 3 | 0 | 3 | 4 | 0 | 4 | 9 | 0 | 9 | 2 | 0 | 2 |
| Wetenschappen | 44 | 17 | 61 | 30 | 28 | 58 | 42 | 27 | 69 | 36 | 39 | 75 |
| Geneeskunde | 12 | 4 | 16 | 13 | 3 | 16 | 12 | 8 | 20 | 11 | 12 | 23 |
| Toegepaste Wetenschap. | 30 | 7 | 37 | 12 | 16 | 28 | 14 | 15 | 29 | 14 | 28 | 42 |
| Economie en Bedrijfskunde | 2 | 0 | 2 | 2 | 0 | 2 | 1 | 0 | 1 | 6 | 0 | 6 |
| Diergeneeskunde | 4 | 3 | 7 | 4 | 8 | 12 | 1 | 3 | 4 | 2 | 7 | 9 |
| Psychol. en Pedagog. Wet. | 2 | 0 | 2 | 1 | 0 | 1 | 5 | 0 | 5 | 3 | 0 | 3 |
| Landbouw. en Toeg. Biol. Wet. | 23 | 2 | 25 | 23 | 6 | 29 | 15 | 11 | 26 | 13 | 20 | 33 |
| Farmaceutische Wet. | 9 | 0 | 9 | 8 | 0 | 8 | 6 | 0 | 6 | 8 | 0 | 8 |
| Politieke en Sociale Wet. | 3 | 0 | 3 | 0 | 0 | 0 | 3 | 0 | 3 | 4 | 0 | 4 |
| Totaal | 142 | 33 | 175 | 111 | 61 | 172 | 119 | 64 | 183 | 111 | 106 | 217 |

2.5.2.4 K.U.Leuven

Tabel 2.5.2.4 geeft het aantal gepromoveerde doctorandi (totaal/ met certificaat doctoraatsopleiding) voor de academiejaren 1997-1998 tot 2000-2001.

Over deze laatste 4 academiejaren is er voor de meeste faculteiten een stijging op te merken in het totaal aantal gepromoveerden, in het aantal gepromoveerden met een doctoraatsopleiding, alsook in het percentage aan gepromoveerden met een opleiding van het totaal aantal gepromoveerden.

Aan de Faculteit *Letteren* en het *Hoger Instituut Wijsbegeerte* hebben in het jaar 2000-2001 ongeveer 50% van de gepromoveerden een opleiding gevolgd. Dit is opvallend laag, vergeleken met andere faculteiten. Toch kennen beide faculteiten over de laatste 4 academiejaren eveneens een toename aan

gepromoveerden met doctoraatsopleiding, alsook in het percentage aan gepromoveerden met een opleiding van het totaal aantal gepromoveerden.

Aan de Faculteit *Rechten* werden er over de laatste 4 academiejaren geen getuigschriften van de doctoraatsopleiding uitgereikt.

Tabel 2.5.2.4: Aantal gepromoveerden per faculteit, totaal en met certificaat doctoraatsopleiding, voor de jaren '00-'01 tot '97-'98 (K.U.Leuven)

| K.U.Leuven Doctoraten (totaal/met certificaat doctoraatsopleiding) | | | | | | | | | |
|--|----------------------|-------------|----------------------|-------------|----------------------|-------------|----------------------|-------------|--|
| Academiejaar 97-98, 98-99, 99-00, 00-01 | | | | | | | | | |
| Faculteit | Doctoraten 2000-2001 | | Doctoraten 1999-2000 | | Doctoraten 1998-1999 | | Doctoraten 1997-1998 | | |
| | Totaal | Met certif. | Totaal | Met certif. | Totaal | Met certif. | Totaal | Met certif. | |
| Godgeleerdheid | 13 | 13 | 12 | 11 | 13 | 9 | 18 | 10 | |
| Kerkelijk recht | 2 | 2 | 2 | 1 | 0 | 0 | 1 | 0 | |
| Rechtsgeleerdheid Econ. en | 14 | 0 | 6 | 0 | 8 | 0 | 6 | 0 | |
| Toeg. Econ. Wet. | 10 | 9 | 7 | 7 | 8 | 2 | 6 | 0 | |
| Sociale Wetenschap. | 13 | 8 | 4 | 0 | 6 | 1 | 3 | 1 | |
| HI Wijsbegeerte | 12 | 5 | 11 | 5 | 3 | 1 | 6 | 2 | |
| Letteren | 23 | 12 | 24 | 13 | 21 | 7 | 21 | 4 | |
| Psych. en Ped. Wet. | 18 | 14 | 8 | 6 | 13 | 5 | 16 | 2 | |
| Wetenschappen | 84 | 78 | 78 | 64 | 55 | 42 | 71 | 35 | |
| Toegepaste Wet. | 47 | 42 | 58 | 44 | 65 | 38 | 56 | 9 | |
| Landbouwkunde en Toeg.Biol.Wet. | 39 | 32 | 50 | 20 | 19 | 5 | 32 | 0 | |
| Geneeskunde | 48 | 43 | 41 | 19 | 35 | 13 | 74 | 4 | |
| Farmaceut. Wet. | 10 | 9 | 7 | 7 | 8 | 7 | 12 | 7 | |
| Lich. Opvoed. en Kinesitherapie | 1 | 1 | 5 | 4 | 7 | 6 | 9 | 4 | |
| Totaal | 334 | 268 | 313 | 201 | 261 | 136 | 331 | 78 | |

2.5.2.5 LUC

Faculteiten *Geneeskunde* en *Wetenschappen*.

- In de praktijk kan vastgesteld worden dat doctorandi uit beide voormelde faculteiten meer en meer formeel gezien geen doctoraatsopleiding volgen, maar het bij de bijstelling houden. Volgens de coördinator onderwijs heeft dit te maken met de omstandigheid dat t.a.v. voorgestelde vakken, er met de 'andere' universiteit (beide faculteiten richten zelf geen doctoraatsopleiding in, maar werken interuniversitair: zie 2.6.6) soms geen overeenstemming wordt bereikt over de opname ervan in het programma. Het vak wordt dan in feite wel gevolgd, maar formeel is er dan geen doctoraatsopleiding.

In de Faculteit *Geneeskunde* gaat het om erg kleine aantallen doctoraten per academiejaar (2 à 3 per academiejaar). De meeste doctorandi van de laatste drie academiejaren hielden het bij de bijstelling.

In de Faculteit *Wetenschappen* kan worden vastgesteld dat een groot percentage gedoctoreerden geen doctoraatsopleiding heeft gevolgd (tabel 2.5.2.5).

Tabel 2.5.2.5: Aantal gepromoveerden, totaal en zonder doctoraatsopleiding, voor de Faculteit Wetenschappen voor de jaren '98-'99 tot '00-'01 (LUC).

| Faculteit Wetenschappen | Aantal doctoraten | Geen doctoraatsopleiding (%) |
|-------------------------|-------------------|------------------------------|
| 1998 - 99 | 12 | 25 |
| 1999 - 00 | 9 | 67 |
| 2000 - 01 | 10 | 80 |

Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- De doctoraatsopleiding wordt hier door alle doctorandi verplicht gevolgd.

2.5.2.6 K.U.Brussel

Onderstaande tabel 2.5.2.6 geeft het aantal gepromoveerden weer per faculteit over de laatste vier academiejaren.

Tabel 2.5.2.6: Aantal gepromoveerden per faculteit voor het geheel van de academiejaren 1997-1998 tot 2000-2001 (K.U.Brussel).

| Rechten | Economische, Toegepaste Economische Wetenschappen | Germaanse | Geschiedenis | Politieke en Sociale Wetenschappen |
|---------|--|-----------|--------------|--|
| 2 | 2 | 3 | 0 | 4 |

De Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* levert het grootste aantal gepromoveerden af. Het is de enige faculteit waar een opleiding wordt ingericht (opleiding is niet conform het decreet van 12 juni 1991).

Het gaat hier echter steeds om kleine aantallen.

2.5.3 Inschrijvingsgelden

Elke Vlaamse universiteit heeft één tarief voor alle kandidaten, ongeacht de financiering die ze genieten tijdens hun doctoraat en/of doctoraatsopleiding.

Tabel 2.5.3: Inschrijvingsgelden in euro/BEF voor het doctoraat en de doctoraatsopleiding aan de Vlaamse universiteiten

| | | VUB | K.U. Brussel | UA | K.U. Leuven | RUG | LUC Toegep. Econ. Wet. |
|------------------------------------|------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------------------|
| Doctoraat + Doctoraatsopleiding | Eerste | 176,00/ 7 100 | | 200,79/ 8 100 | | 200,79/ 8 100 | |
| | Volgende | 24,79/ 1 000 | | 24,79/ 1 000 | | 24,79/ 1 000 | |
| | Thesisjaar | 200,79/ 8 100 | | 176,00/ 7 100 | | 176,00/ 7 100 | |
| Doctoraat | Eerste | 24,79/ 1 000 | | 49,58/ 2 000 | 24,79/ 1 000 | 49,58/ 2 000 | 24,79/ 1 000 |
| | Volgende | 24,79/ 1 000 | | 24,79/ 1 000 | 24,79/ 1 000 | 24,79/ 1 000 | 24,79/ 1 000 |
| | Thesisjaar | 200,79/ 8 100 | 200,79/ 8 100 | 176,00/ 7 100 | 200,79/ 8 100 | 176,00/ 7 100 | 200,79/ 8 100 |
| Doctoraatsopleiding | Eerste | 200,79/ 8 100 | | 200,79/ 8 100 | 200,79/ 8 100 | 200,79/ 8 100 | 200,79/ 8 100 |
| | Volgende | 24,79/ 1 000 | | 24,79/ 1 000 | 24,79/ 1 000 | 24,79/ 1 000 | 24,79/ 1 000 |

Het inschrijvingsgeld voor de doctoraatsopleiding bedraagt 200,79 euro (8 100 BEF), éénmalig te betalen bij aanvang van de opleiding. Voor de volgende jaren is inschrijving op de rol voldoende.

Aan de VUB, UA en RUG bedraagt de meerkost van een doctoraat/doctoraatsopleiding t.o.v. alleen een doctoraat 151,21 euro (6 100 BEF).

Aan de RUG wordt in sommige faculteiten het inschrijvingsgeld voor de doctoraatsopleiding terugbetaald (zie 2.4.4).

Er bestaat een overeenkomst tussen de Vlaamse universiteiten welke de doctorandus toelaat opleidingsonderdelen te volgen aan een andere universiteit dan deze waar hij is ingeschreven voor de doctoraatsopleiding, zonder dat hij bijkomend inschrijvingsgeld dient te betalen. Wel kan een bijdrage per activiteit gevraagd worden.

Het LUC werkt voor doctoraatsopleidingen in de wetenschappen en geneeskunde samen met UA of met K.U.Leuven. Studenten van het LUC kunnen aan deze universiteiten een doctoraatsopleiding volgen, en de onderlinge overeenkomst bepaalt dat ze zich inschrijven aan de universiteit waar de doctoraatsopleiding wordt gevolgd.

Aan de UA en de VUB worden de cursussen die de universiteit zelf organiseert gratis aangeboden. Aan de UA wordt in uitzonderlijke gevallen (bv. bij hoge kostprijs van de cursus) een gedeelte op het individueel krediet verrekend. Aan de VUB blijven de cursussen gratis zolang er geen volledige invulling van het programma is.

2.5.4 Conclusie

Aan de UA is de doctoraatsopleiding nu verplicht voor alle doctorandi. Het percentage doctorandi, ingeschreven voor de doctoraatsopleiding, zal over de komende jaren moeten stijgen naar 100%. Deze trend is nu al waar te nemen. Aan de Faculteit *Wetenschappen* wordt reeds het hoge percentage van 90% waargenomen. Aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* is de opleiding verplicht en predoctoraal, wat de waarde van 100% verklaart.

Aan de K.U.Leuven is er over de laatste 4 academiejaren voor de meeste faculteiten een stijging op te merken in het totaal aantal gepromoveerden, in het aantal gepromoveerden met een doctoraatsopleiding, alsook in het percentage aan gepromoveerden met een opleiding van het totaal aantal gepromoveerden. De meeste faculteiten leverden in het jaar 2000-2001 meer dan 80% gepromoveerden met doctoraatsopleiding af, alleen het *Hoger Instituut voor Wijsbegeerte* en de Faculteit *Rechten* scoorden minder dan 50%.

Aan de Faculteit *Rechten* werden er over de laatste vier academiejaren geen getuigschriften van de doctoraatsopleiding afgeleverd.

Aan de RUG, waar de doctoraatsopleiding niet verplicht is, is er een toename in de participatie aan de doctoraatsopleiding waar te nemen. Voor het academiejaar 2000-2001 is het aantal gepromoveerden met doctoraatsopleiding, voor de meeste faculteiten, voor het eerst groter dan het aantal gepromoveerden zonder doctoraatsopleiding. De Faculteit *Diergeneeskunde* kent met 78% de grootste participatie onder de gepromoveerden, gevolgd door de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen* met 67%. De Faculteiten *Economie en Bedrijfskunde* en *Psychologie en Pedagogische Wetenschappen* leverden geen gepromoveerden met doctoraatsopleiding af.

Aan de VUB heeft de meerderheid van de gepromoveerden in het jaar 2000-2001 de opleiding gevolgd. Deze trend was reeds eerder te merken aan de Faculteit *Wetenschappen*. De doctoraatsopleiding aan de VUB is niet verplicht. Het belang van een doctoraat in een bepaalde richting wordt weerspiegeld in de deelname aan de doctoraatsopleiding (zie exacte wetenschappen). In dit opzicht scoren de faculteiten *Geneeskunde en Farmacie* en *Toegepaste Wetenschappen* eerder hoog.

Aan het LUC richten de faculteiten *Geneeskunde* en *Wetenschappen* zelf geen doctoraatsopleiding in. Studenten kunnen aan een andere universiteit (zie 2.6.6) de opleiding volgen. Daar er soms geen overeenstemming wordt bereikt over de opname van voorgestelde vakken in het programma, worden door de doctorandi de vakken wel gevolgd, maar is er formeel geen of weinig deelname aan de doctoraatsopleiding. Aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* is de opleiding verplicht.

Aan de K.U.Brussel gaat het steeds om kleine aantallen, maar de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen*, de enige faculteit met een opleiding, kent het grootste aantal doctorandi. De opleiding is niet conform het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991.

Het inschrijvingsgeld voor de doctoraatsopleiding is aan alle Vlaamse universiteiten hetzelfde. Er is één tarief voor alle kandidaten, ongeacht hun financiering. Het inschrijvingsgeld wordt éénmalig betaald aan het begin van de opleiding. De volgende jaren wordt er enkel ingeschreven op de rol. Studenten die zich aan de UA, VUB of RUG inschrijven voor de combinatie doctoraat/doctoraatsopleiding, genieten van een reductie vergeleken met een aparte inschrijving voor doctoraat en doctoraatsopleiding.

2.6 PROGRAMMA VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING: STRUCTUUR EN INHOUD

2.6.1 Inleiding

Het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91, legt de omvang van het programma van de doctoraatsopleiding vast. Conform dit decreet, keurt het universiteitsbestuur een algemeen programma voor de doctoraatsopleiding goed dat wordt vastgelegd in het universiteitsreglement. Vervolgens werkt een bevoegde commissie een aanbod van activiteiten uit, en stelt voor elke activiteit een aantal studiepunten voor in een studiepuntentabel. Deze activiteiten kunnen centraal, facultair, departementaal en/of door de vakgroep worden georganiseerd. Aan de hand van dit aanbod kan de doctorandus zijn programma samenstellen en ter goedkeuring voorleggen aan de bevoegde commissie.

In dit luik wordt een overzicht gegeven van de structuur en de inhoud van de doctoraatsopleiding. De decretale bepalingen, de regelgeving op universitair en facultair niveau of op niveau van de doctoraatsopleiding zelf worden hieronder toegelicht.

2.6.2 Decretale bepalingen

Het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991, stelt: uittreksel uit artikel 8bis.

- Een doctoraatsopleiding is een opleiding gericht op de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift. Het programma dat ten minste 1500 en ten hoogste 1800 uren onderwijs of andere studie-activiteiten omvat, wordt door het universiteitsbestuur vastgelegd.

2.6.3 Structuur en inhoud per universiteit

2.6.3.1 UA

2.6.3.1.1 CENTRAAL CONCEPT VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Het 'Reglement en Administratieve Procedure – Doctoreren aan de UIA' geeft volgende bepalingen aan de doctoraatsopleiding:

- de doctoraatsopleiding heeft een omvang van ten minste 60 studiepunten.
- de doctoraatsopleiding is van het 'open' type. De programmering van de doctoraatsopleiding is gebaseerd op keuzes, te maken door de doctorandus, in overleg met de promotor en de doctoraatscommissie. Er wordt geen strikt programma aangeboden dat verplicht door de doctorandus gevolgd dient te worden.
- de omvang van de opleidingsactiviteiten, uitgedrukt in studiepunten, dient als volgt gespreid:
 - één derde niet-discipline gebonden vakken of activiteiten geprogrammeerd of erkend door de facultaire doctoraatscommissie (20 studiepunten) van de faculteit waarin men doctoreert.
 - twee derden discipline gebonden vakken of activiteiten geprogrammeerd of erkend door het departement en/of de promotor van de doctorandus (40 studiepunten).

2.6.3.1.2 PROGRAMMA EN STUDIEPUNTEN PER FACULTEIT/DOCTORAATSOPLEIDING

De UA voorziet in een wisselend aanbod niet-discipline gebonden (ook enkele discipline gebonden) cursussen, specifiek georganiseerd voor de doctoraatsopleiding. Een cursus of activiteit wordt in principe alleen ingericht als er voldoende belangstelling blijkt te bestaan bij de doctorandi. Doctorandi kunnen zelf activiteiten ter inrichting aan de doctoraatscommissies voorstellen.

Bestaande colleges aan de eigen universiteit of colleges aan een andere universiteit maken ook deel uit van het aanbod.

De organisatie en/of erkenning van de activiteiten van de doctoraatsopleiding berust bij de departementale of facultaire doctoraats(opleidings)commissie. Deze commissie evalueert en/of wijzigt jaarlijks de activiteiten- en puntentabel.

STUDIEPUNTENTABELLEN

De toekenning van studiepunten aan een cursus of aan een activiteit, gebeurt aan de hand van een puntentabel, opgesteld door de departementale en/ of facultaire commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleiding.

Elke doctoraatsopleiding heeft een eigen puntentabel. Enkele voorbeelden van studiepuntentabellen bevinden zich in bijlage II.

Aan de UA kan men 3 structuren van puntenverdeling onderscheiden, samengevat in tabel 2.6.3.1.2.

Tabel 2.6.3.1.2: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (UA).

| | | |
|--|--|---|
| <p>- Toegepaste Economische Wetenschappen</p> <p>5 modules:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Micro-economie (10 SP) - Methodologische vakken (6 of 12 SP) - Uitdiepingsvakken (6 of 12 SP) - Literatuuropgave (12 SP) - Deelname congres, studiedag (20 SP) | <ul style="list-style-type: none"> - Medische Wetenschappen - Rechten - Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen - (40 SP) discipline gebonden activiteiten: seminars, presentaties, studiedagen en -verblijven, publicaties, pedagogische activiteiten - (20 SP) niet-discipline gebonden activiteiten: cursussen, opleidingen en alle onderdelen van de discipline-gebonden activiteiten, maar dan buiten de discipline | <ul style="list-style-type: none"> - Politieke en Sociale Wetenschappen - Taal- en Letterkunde <p>4 pijlers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - derde cyclus opleidingen, onderzoeks- en studieverblijven (max. 30 SP) - presentaties (max. 30 SP) - publicaties (max. 30 SP) - pedagogische activiteiten en wetenschappelijk dienstbetoon (max. 30 SP) |
|--|--|---|

TOELICHTINGEN BIJ DE STUDIEPUNENTABELLEN

Doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- Volgens het facultair reglement *Toegepaste Economische Wetenschappen* dienen de kandidaten een vast curriculum te doorlopen. De kandidaten dienen binnen de drie jaar, na het vastleggen van het programma van de doctoraatsopleiding, alle examens te hebben afgelegd. Indien geslaagd, krijgen ze een Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding.

Het programma van de doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen* laat toe om 1 of 2 vakken te kiezen uit module 'methodologische vakken' en 1 of 2 vakken uit module 'uitdiepingsvakken'

met een totaal van 3 vakken.

Voor module 5 is deelname aan minstens 2 congressen/seminaries met telkens opmaak van verslag verplicht en met minstens 1 presentatie van eigen werk.

Doctoraatsopleiding in de *Wetenschappen* en de *Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen*.

- Voor deze doctoraatsopleidingen wordt, voor de verschillende activiteiten van de discipline en niet-discipline gebonden categorie, een maximaal aantal studiepunten voorgesteld.

Bv.: zomer/winterschool max. 30 SP, actieve deelname conferenties, workshops, symposia max. 20 SP.

Doctoraatsopleidingen *Rechten* en *Taal- en Letterkunde*.

- Voor sommige activiteiten van de doctoraatsopleidingen *Rechten* en *Taal- en Letterkunde* wordt een puntendomein voorgesteld in de puntentabel. In dit geval zal de promotor een quotering voorstellen aan de betrokken doctoraatscommissies die de eindbeoordeling doen.

Bv.: Rechten: Bijdragen in tijdschrift of boek 3-9 SP.

Taal en Letterkunde: GGS, GAS-opleidingen 2-6 SP.

Alle doctoraatsopleidingen.

- Alle puntentabellen leggen beperkingen op onder de vorm van een maximaal aantal toegelaten punten per categorie van activiteit. Uitzondering is de puntentabel van de Faculteit *Rechten* die geen beperkingen oplegt.

MINIMALE VERPLICHTINGEN VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Hoewel de vrijheid van keuze voorop staat in de doctoraatsopleiding, kan binnen sommige opleidingen een minimale verplichting worden opgelegd voor deelname aan activiteiten of voor het behalen van een minimum aantal punten voor specifieke delen van de opleiding.

Toegepaste Economische Wetenschappen.

- Voor module 5 is deelname aan minstens 2 congressen/seminaries met telkens opmaak van verslag verplicht en met minstens 1 presentatie van eigen werk.

Rechten en Politieke en Sociale Wetenschappen.

- Voor de doctoraatsopleidingen *Rechten en Politieke en Sociale Wetenschappen* dient de doctorandus zijn werk minstens éénmaal te presenteren in een doctoraal seminarie, bijgewoond door andere doctorandi, assistenten en professoren. Het streefdoel is echter twee presentaties: één bij het begin van het onderzoek om de onderzoeksplannen duidelijk te maken en één ongeveer een jaar voor het afronden van de thesis.

De doctorandus, die een opleiding volgt in de *Politieke en Sociale Wetenschappen*, dient activiteiten te kiezen uit de eerste drie pijlers van de opleiding (derde cyclus opleidingen ..., presentaties en publicaties), met een minimum van 10 punten voor elke pijler. De doctorandus kan voor elk van de vier pijlers uit de puntentabel max. 30 studiepunten inbrengen.

Germaanse en Romaanse Taal- en Letterkunde.

- Binnen de departementen *Germaanse en Romaanse Taal- en Letterkunde* worden elk jaar bijeenkomsten georganiseerd, waarin aan de hand van presentaties van eigen werk een discussie wordt gevoerd over ieders positie binnen actuele wetenschappelijke ontwikkelingen. Nieuwe doctorandi zijn verplicht tijdens hun doctoraatsopleiding tenminste de helft van deze bijeenkomsten bij te wonen.

Letterkunde.

- De opleiding *Letterkunde* heeft tenminste één verplichte praktische trainingsdag, waarin een aantal van de meer technische aspecten van het promoveren aan bod komen (het schrijven van een thesis plannen, hoe krijg je toegang tot conferenties en publicatiemogelijkheden,...).

Medische Wetenschappen.

- Voor de doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen* hebben de medische faculteiten van de K.U.Leuven, LUC, UA, RUG en VUB besloten het derde cyclus onderwijs als een gemeenschappelijke interuniversitaire richting uit te bouwen. Het is de bedoeling een opleiding te bieden van hoog wetenschappelijk niveau met deelname van binnen- en buitenlandse gastdocenten en van Vlaamse expert-centra in het geneeskundig wetenschappelijk onderzoek.

Er werd daarom een interuniversitaire stuurgroep voor het doctoraat in de Medische Wetenschappen opgericht. Deze heeft als taak jaarlijks een interuniversitaire truncus communis van het onderwijsaanbod uit te werken.

Wegens het interuniversitair karakter legt het programma minimale restricties op. De truncus communis beslaat namelijk minimaal 12 SP.

Voor het overige gedeelte van het programma bieden elk van de faculteiten geneeskunde van de Vlaamse universiteiten andere activiteiten aan.

Medische Wetenschappen, Wetenschappen en Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen.

- In de doctoraatsopleidingen *Medische Wetenschappen, Wetenschappen en Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen* kunnen afwijkingen van de 20-40 verdeling, tot 5 studiepunten per deel, worden toegestaan door de doctoraatscommissies. Concreet betekent dit dat er voor de algemene activiteiten minimum 15 punten en voor discipline gebonden vakken minimum 35 punten moeten behaald worden.

BEPERKTE OF GEEN KREDIETWAARDIGHEID

De kredietwaardigheid van activiteiten kan zeer verschillend zijn van opleiding tot opleiding. Hieronder volgt een greep uit activiteiten om deze verschillen te illustreren.

- Volledige opleidingen GGS, GAS of master kunnen voor de doctoraatsopleidingen *Medische Wetenschappen, Taal- en Letterkunde, Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen* gehonoreerd worden door de betrokken commissies, met een maximum van 15 studiepunten. Voor andere doctoraatsopleidingen (bv. Rechten) komen volledige opleidingen die gehonoreerd worden met een diploma niet in aanmerking.
- Het passief bijwonen van een doctoraal seminarie wordt enkel niet erkend in de doctoraatsopleiding *Politieke en Sociale Wetenschappen en Rechten*.

- Gastlezingen worden bv. niet erkend in de opleiding *Politieke en Sociale Wetenschappen*, maar wel in de opleiding *Taal- en Letterkunde*.
- De lerarenopleiding wordt algemeen niet erkend in de doctoraatsopleiding.
- Contacturen met de promotor komen niet in aanmerking voor studiepunten.
- De doctoraatsopleiding vervangt de bijstelling. Indien er geen doctoraatsopleiding gevolgd werd (bv. door diegenen die niet verplicht zijn om deel te nemen), dient er wel een bijstelling verdedigd te worden.

AFWIJKINGEN VAN HET PROGRAMMA

Zoals reeds aangehaald in '2.1 Verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding' kunnen er vrijstellingen en afwijkingen van het programma van de doctoraatsopleiding toegestaan worden.

Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen, Medische Wetenschappen, Taal- en Letterkunde.

- Activiteiten, gevolgd na het beëindigen van de tweede cyclus, doch vóór de start van de derde cyclus, kunnen geheel of gedeeltelijk worden gehonoreerd in het kader van de doctoraatsopleiding door de coördinator of de doctoraatscommissies.

Politieke en Sociale Wetenschappen en Rechten.

- Voor doctorandi die vrijwillig instappen in de doctoraatsopleiding (zie '2.1 Verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding'), kunnen werkzaamheden en activiteiten, die ze gedurende voorgaande jaren in het kader van hun doctoraat hebben uitgevoerd, in rekening worden gebracht door de doctoraatscommissies. Voor de doctoraatsopleiding *Politieke en Sociale Wetenschappen* kunnen doctorandi afwijkingen van de puntentabellen verkrijgen, na goedkeuring door de doctoraatscommissies.

Tevens kunnen ze worden ontslaan van de minimale verplichtingen (behalen van min. 10 studiepunten uit de eerste 3 pijlers), die aan de verplichte deelnemers worden opgelegd.

Dossiers van bijzondere aard (bv. doctorandi die wegens hun doctoraatswerkzaamheden voor langere perioden buiten de universiteit dienen te verblijven) en activiteiten gevolgd buiten de universiteit zullen afzonderlijk door de betrokken doctoraatscommissie beoordeeld worden.

2.6.3.1.3 CONCLUSIE

Wanneer, van op enige afstand alle tabellen met elkaar worden vergeleken, dan worden in het algemeen de meeste studiepunten toegekend aan studieverblijven buiten de universiteit, presentaties en publicaties.

Ook de verplichte onderdelen van de verschillende doctoraatsopleidingen (uitgezonderd de opleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen*), behoren tot de categorie van seminars.

Communicatie is bijgevolg een belangrijk element in de opleiding.

Een uitzondering hierop is het programma van de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* welke slechts 1 module heeft die gericht is op communicatieve vaardigheden. Er worden geen punten toegekend aan publicaties, te wijten aan het feit dat de opleiding predoctoraal is.

De toekenning van een maximum aantal studiepunten per opleidingsonderdeel zorgt ervoor dat de doctorandus aan verschillende opleidingsonderdelen dient deel te nemen om aan het totaal van 60 studiepunten te komen.

Indien er geen maxima worden voorgesteld, dan ligt de verantwoordelijkheid, om een gevarieerd programma samen te stellen, bij de doctorandus en de promotor, onder het toezien van de doctoraatscommissie.

Aan de Faculteiten *Rechten, Wetenschappen, Farmaceutische en Biomedische Wetenschappen* en voor de doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen* wordt een puntenverdeling van 20/40 voorgesteld voor de niet-discipline/discipline gebonden onderdelen. Aan andere universiteiten wordt deze puntenverdeling gemaakt op basis van het reguliere of algemeen gedeelte (discipline en niet-discipline gebonden vakken of seminars) en het andere of specifiek gedeelte (onderzoeksgebonden activiteiten).

2.6.3.2 VUB

De doctoraatsopleidingen aan de VUB worden momenteel geherstructureerd.

Hieronder worden eerst de lopende programma's en rekenregels weergegeven, gevolgd door een korte uiteenzetting van het nieuwe voorstel.

2.6.3.2.1 CENTRAAL CONCEPT VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Het 'Reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor (met inbegrip van de doctoraatsopleiding)' van de VUB stelt:

- Het programma omvat een samenhangend geheel van onderwijs- en andere studieactiviteiten, dat ten minste 1 500 en ten hoogste 1 800 uren telt.
- Ten hoogste 2/5 van de studieomvang van de doctoraatsopleiding bestaat uit het volgen van en geëvalueerd worden over opleidingsonderdelen, gericht op de verbreding en/of de verdieping van de kennis van de doctorandus.
- Ten minste 3/5 van de studieomvang van de doctoraatsopleiding bestaat uit andere, dan in het vorig lid vermelde, onderwijs- en studieactiviteiten. Deze dragen rechtstreeks bij tot de vorming van de doctorandus als onderzoeker.
- Het aanvullend facultair reglement legt het gewicht en de verrekening van de onderscheiden onderdelen van de doctoraatsopleiding vast.

2.6.3.2.2 PROGRAMMA EN STUDIEPUNTEN PER FACULTEIT/DOCTORAATSOPLEIDING

Bij het programma van de doctoraatsopleiding aan de VUB dient men er rekening mee te houden dat de doctoraatsopleiding niet verplicht is, behalve voor houders van een HOLT-einddiploma en aan sommige faculteiten ook voor houders van een buitenlands diploma (zie '2.1 Verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding').

De doctoraatsopleiding aan de VUB is van het 'open'-type. Dit wil zeggen dat er geen strikt programma wordt aangeboden dat verplicht door de doctorandus gevolgd dient te worden. Hij kan activiteiten volgen die zowel binnen als buiten de VUB worden aangeboden.

Uitzonderingen hierop zijn de doctoraatsopleidingen aan de Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* en de doctoraatsopleiding *Sociale Gezondheidswetenschappen, richting Medisch-Sociale Wetenschappen* welke een strikt programma kennen.

De VUB voorziet centraal in een variërend aanbod van niet-discipline gebonden vakken. De discipline-gebonden vakken en activiteiten worden door het departement of de vakgroep georganiseerd.

STUDIEPUNENTABELLEN

Tabel 2.6.3.2.2 geeft de studiepuntenverdeling over categorieën van activiteiten van het algemeen gedeelte (of het gemeenschappelijk gedeelte in geval van de opleiding aan de Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen*, de doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen* en de doctoraatsopleiding *Sociale Gezondheidswetenschappen, richting Medisch-Sociale Wetenschappen*) en het specifiek gedeelte.

De algemene opleidingsonderdelen omvatten alle studievakken die kunnen beschouwd worden als een vorm van direct onderwijs. Algemeen kunnen deze opleidingsonderdelen (discipline of niet discipline gebonden) gekozen worden uit cursussen van de tweede en derde cyclus (ook GAS- of GGS- onderdelen), of cursussen en seminars speciaal ingericht voor doctoraatsstudenten.

Het specifiek gedeelte betreft andere activiteiten zoals congressen, publicaties, studieverblijven, onderwijsbegeleiding,...

Een overzicht van de activiteiten en het overeenkomend aantal studiepunten wordt voor elke opleiding vastgelegd in een studiepunentabel. In bijlage II bevinden zich enkele voorbeelden van studiepunentabellen.

Tabel 2.6.3.2.2.: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (VUB).

| Faculteit Letteren en Wijsbegeerte | Faculteit Rechten | Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen | Faculteit Psychologie en Opvoedkunde | Doctoraats-opleidingen Wetenschappen en Toegepaste Biologische Wetenschappen |
|--|---|---|---|--|
| Algemene opleidingsonderdelen of gemeenschappelijk gedeelte | | | | |
| 0 – 24 SP | min. 12 SP | - 5 onderdelen met elk 3 SP, totaal 15 SP | max. 20 SP | max. 24 SP |
| - vn.l. derde cyclus en GGS-opleidingsonderdelen | - bestaande colleges | - invulling is verschillend per specialisatie (zie toelichtingen bij de studiepunten tabel) | - tweede en derde cyclus vakken | - tweede en derde cyclus vakken |
| Specifiek gedeelte | | | | |
| - publicatie, stage, symposia 1 – 18 SP | min. 48 SP | - examenpakket in functie van het wetenschapsdomein, 15 SP | max. 40 SP | max. 36 SP, max. 60 SP |
| - andere activiteiten zoals meewerken aan projecten, organiseren van wetenschappelijke bijeenkomsten 1 – 18 SP | - colleges en seminars, specifiek ingericht voor doctorandi | - literatuur-studie, 15 SP | - studieverblijven, max. 6 SP | - congressen, verblijven, max. 20 SP |
| - geen bijkomende stelling vereist | - congresen, studiedagen | - voorstel tot proefschrift, 15 SP | - colloquia, min. 12 SP en max. 30 SP | - beursexamen (IWT), max. 10 SP |
| | - onderwijsbegeleiding | | - thesisbegeleiding, max. 6 SP | - jaarverslag, max. 15 SP |
| | - publicaties | | - publicatie, min. 12 SP en max. 30 SP | - publicatie, max. 21 SP voor verschillende vormen samen |
| | - contacturen met de promotor | | - informatieverstrekking, max. 3 SP | - presentatie (voor niet-internationaal congres, max. 20 SP) |
| | | | - geen bijstelling vereist, indien de doctoraatsopleiding wordt gevolgd | - bijstelling, 10 sp |

| | | | | |
|--|--|---|--|---|
| Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie | Faculteit Toegepaste Wetenschappen | Faculteit Geneeskunde en Farmacie - Farmaceutische Wetenschappen - Biomedische Wetenschappen - Tandheelkunde | Faculteit Geneeskunde: Medische Wetenschappen | Faculteit Geneeskunde: Doctoraat-opleiding Sociale Gezondheidswetenschappen richting Medische Sociale Wetenschappen |
| Algemene opleidingsonderdelen of gemeenschappelijk gedeelte | | | | |
| min. 12 SP, max. 24 SP - colleges | min. 24 SP - colleges | min. 24 SP - cursussen | verplichte onderdelen: (42 SP) - truncus communis, min. 12 SP - werkplan, 6 SP - bijstellingen, 18 SP - publicatie in internationaal tijdschrift, 6 SP | 4 onderdelen met elk 3 SP, totaal 12 SP - overzicht der Medische Sociale Wetenschappen organisatie van de gezondheidszorg - geneesmiddelenbeleid - epidemiologie |
| Specifiek gedeelte | | | | |
| min. 36 SP - publicaties - presentaties - begeleiden van eindwerken | min. 36 SP - externe proeven, max. 20 SP - publicaties - bijstelling, 15 SP - presentaties | min. 36 SP - congressen - publicaties - studieverblijven Elk van de opleidingen kent een eigen verkenning van de SP (zie SP-tabellen) | max. 18 SP - cursussen - congressen - publicaties - begeleiding van eindwerken | - examenpakket 12 SP - literatuur-studie 18 SP - voorstel tot proefschrift |

TOELICHTINGEN BIJ DE STUDIEPUNENTABEL

Het gemeenschappelijk gedeelte van de opleiding aan de Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* (5 onderdelen met elk 3 studiepunten) omvat onderstaande invulling voor de verschillende specialisaties:

- Voor de specialisatie *economische wetenschappen*:
econometrie, theorie van de economische ontwikkeling, macro-economie, micro-economie, economische geschiedenis.
- Voor de specialisatie *toegepaste economische wetenschappen*:
econometrie, micro-economie, accountancy, bedrijfseconomie, marketing.
- Voor de specialisatie *sociale wetenschappen (sociologie)*:
sociologische analyse, cultuursociologie, arbeidssociologie, medische sociologie, sociale demografie.
- Voor de specialisatie *politieke wetenschappen*:
theorieën en methoden van vergelijkende politieke analyse, politieke structuren van de ontwikkelingslanden, geschiedenis van de buitenlandse betrekkingen, politieke structuren van Oost-Europa, hedendaagse politieke en sociale filosofie.

MINIMALE VEREISTEN EN RESTRICTIES OP HET AANTAL STUDIEPUNTEN

Voor sommige doctoraatsopleidingen worden bijkomende restricties op het verwerven van het minimale en het maximale aantal studiepunten per categorie van activiteiten of per activiteit opgelegd.

De voorgestelde minima en maxima aan studiepunten voor de algemene en de specifieke opleidingsonderdelen kunnen soms extreme waarden aannemen:

Faculteit *Letteren en Wijsbegeerte*.

- Voor de Faculteit *Letteren en Wijsbegeerte* bedraagt het minimaal te behalen aantal studiepunten voor de algemene opleidingsonderdelen nul. Het minimum aantal studiepunten voor publicaties, stages en andere specifieke opleidingsonderdelen kan nooit nul zijn.

Faculteit *Wetenschappen en Toegepaste Biologische Wetenschappen*.

- De doctoraatsopleiding aan de Faculteit *Wetenschappen en Toegepaste Biologische Wetenschappen* kent eveneens een uitgesproken puntenverdeling tussen de algemene opleidingsonderdelen (geen minimum) en het specifiek gedeelte (max. 60 studiepunten).

Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* en de doctoraatsopleiding *Sociale Gezondheidswetenschappen, richting Medisch-Sociale Wetenschappen*.

- Voor deze doctoraatsopleidingen dienen de kandidaten te slagen voor het gemeenschappelijk gedeelte (resp. 5 en 4 opgelegde onderdelen, elk goed voor 3 studiepunten) alvorens toegelaten te worden tot het specifieke gedeelte, bestaande uit een examenpakket, een literatuurstudie en een voorstel tot proefschrift.

De kandidaten die niet slagen in het gemeenschappelijk gedeelte (minder dan 14/20) mogen zich niet herinschrijven voor de doctoraatsopleiding.

Doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*.

- Een 'truncus communis' van minimaal 12 studiepunten wordt interuniversitair aangeboden (zie 2.6.3.1.2).

2.6.3.2.3 HERSTRUCTURERINGSPLAN

De doctoraatsopleidingen aan de VUB worden momenteel vernieuwd.

Hierna volgt een kort overzicht van het nieuwe voorstel qua doelstellingen, structuur en inhoud.

Doelstellingen van de doctoraatsopleiding

- onderzoek ondersteunend;
- onderzoekscultuur bevorderen (interuniversitair);
- voorbereiden op het post-doctorale leven (academisch en bedrijf);
- het doctoraat een door de maatschappij erkende meerwaarde geven;
- voorbereiden tot het voeren van een maatschappelijk debat op academisch waardige wijze.

Structuur: 4-luiken structuur

Luik A en B: min. 40 SP, max. 50 SP

Luik C en D: min. 10 SP, max. 20 SP.

Luik A: het specifieke onderzoek.

Verantwoordelijke: promotor en onderzoeksgroep.

Doel: de vorser bekwamen in het zelfstandig beoefenen van de wetenschap en hem de nodige onderzoekscultuur hiervoor meegeven.

Luik B: navorming in studiegebied en vorming in onderzoeksmethodologie.

Verantwoordelijke: vakgroep, interuniversitair

Doel: Verbreding van de onderzoekscultuur en kennis verwerven buiten het eigen specialisatiedomein.

Luik C: interdisciplinaire vaardigheden.

Verantwoordelijke: Centraal Academische Overheid

Doel: Onderzoeksondersteunende vaardigheden; Wetenschapsvoorlichting; Brug universiteit-bedrijfsleven.

Luik D: interdisciplinaire geestesverbreding.

Verantwoordelijke: Centraal Academische Overheid

Doel: Wetenschappelijke horizon verbreden in een zinvolle debatacultuur: sociale, ethische en filosofische aspecten van de wetenschap.

Invulling van de inhoud van luik C en eerste evaluatie

De activiteiten begrepen onder luik C werden voor het eerst aan de doctorandi aangeboden in het voorjaar 2001. Deze cursussen worden gratis aangeboden zolang de doctoraatsopleiding geen volledige invulling van programma kent .

Voorbeelden van aangeboden cursussen zijn: Summarizing, Critical Commentary, Academic Writing, Presentation Techniques, Wetenschappelijke Communicatie schriftelijk en mondeling, Octrooirecht, Starterseminaries (opstarten van onderneming), Projectmanagement.

Deelname aan navorming ter bevordering van onderwijsprofessionalisering en activiteiten in het kader van wetenschapsvoorlichting worden ook door studiepunten gehonoreerd.

Meer cursussen zijn onder bespreking. Er wordt vooral geput uit reeds bestaande cursussen omwille van de beperkte financiële middelen die ter beschikking staan van de doctoraatsopleiding. Een cursus kan, op voorstel van de doctorandi en bij voldoende vraag, worden opgenomen in het programma. De inhoud van de cursussen wordt door de coördinator voor doctoraatsopleidingen geëvalueerd, hetzij door de cursus eerst zelf bij te wonen, hetzij door het programma te bespreken met de docent.

Uit een eerste evaluatie van dit aanbod wordt de noodzaak van deze cursussen onderlijnd. Het modulair karakter (blokken van 3-4 uur per sessie) blijkt een geschikte formule te zijn om de studiebelasting van de kandidaat te beperken.

2.6.3.2.4 CONCLUSIE

De plafonnering van studiepunten voor categorieën van activiteiten en de puntenverdeling tussen algemene en specifieke onderdelen verplicht de doctorandi om aan verschillende types van activiteiten deel te nemen.

De voorgestelde minima en maxima kunnen uitzonderlijk uitgesproken waarden aannemen. Enkele voorbeelden zijn de Faculteit *Letteren en Wijsbegeerte* waar het minimum te behalen aantal studiepunten voor de algemene opleidingsonderdelen nul bedraagt en de Faculteit *Wetenschappen en Toegepaste Biologische Wetenschappen* waar er geen te behalen minimum voor dit onderdeel wordt opgelegd. Alle studiepunten kunnen hier behaald worden via activiteiten van het specifiek gedeelte.

Algemeen kan men stellen dat de meeste studiepunten verdiend worden met doctoraatsgebonden activiteiten. De Faculteit *Rechten* honoreert bovendien contacturen met de promotor.

Vermits de doctoraatsopleidingen *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* en *Sociale Gezondheidswetenschappen* een predoctorale vereiste zijn, kunnen in het programma geen activiteiten worden opgenomen die verband houden met het doctoraatswerk. Wel wordt het voorstel tot proefschrift gehonoreerd met 15 studiepunten.

Het nadeel, verbonden aan een predoctorale doctoraatsopleiding, is dat er tijdens het doctoraatswerk minder kan ingespeeld worden op individuele noden. Wanneer een doctorandus reeds een predoctorale opleiding gevolgd heeft, is het moeilijk om hem nog te motiveren om aan cursussen deel te nemen tijdens de onderzoeksperiode.

2.6.3.3 RUG

2.6.3.3.1 CENTRAAL CONCEPT VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Uit 'Onderwijs- en examenregeling academiejaar 2001-2002'.

Omvang van het studieprogramma:

- In overeenstemming met het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni, 1991, bedraagt de omvang van de studieactiviteiten in een doctoraatsopleiding 60 studiepunten.

Samenstelling van het studieprogramma:

- Het studieprogramma van een doctoraatsopleiding bestaat uit twee delen: reguliere opleidingsonderdelen en andere studieactiviteiten. Zij omvatten samen de 60 vereiste studiepunten. Dit programma wordt steeds door de facultaire doctoraatscommissie goedgekeurd.
- Een eerste deel heeft betrekking op reguliere opleidingsonderdelen en kan zowel opleidingsonderdelen uit de tweede en derde cyclus als specifieke opleidingsonderdelen bevatten, waarbij het interuniversitair karakter aangemoedigd wordt. De doctorandus wordt voor elk regulier opleidingsonderdeel geëvalueerd.
- Een tweede deel heeft betrekking op andere studieactiviteiten en kan seminars, deelname aan conferenties, stages enz. omvatten. De faculteitsraad stelt hiervoor specifieke criteria en bijkomende reglementen op.

Afwijkingen van het programma.

- De facultaire doctoraatscommissie kan een gedeeltelijke vrijstelling van de doctoraatsopleiding verlenen, op basis van gelijkwaardigheid met vroeger gevolgde opleidingen.

Overgangsbepalingen.

- Activiteiten die gepresteerd werden vóór het invoeren van de doctoraatsopleiding kunnen gevaloriseerd worden.

2.6.3.3.2 PROGRAMMA EN STUDIEPUNTEN PER FACULTEIT/DOCTORAATSOPLEIDING

De doctoraatsopleiding aan de RUG is van het 'open'- type. Dit wil zeggen dat er geen strikt programma wordt aangeboden dat verplicht door de doctorandus gevolgd dient te worden. Hij kan activiteiten volgen die zowel binnen als buiten de RUG worden aangeboden.

De verhouding tussen het aandeel van 'reguliere vakken' en van 'andere onderwijs- en studieactiviteiten' wordt in de opleidingsprogramma's van de doctoraatsopleidingen afgebakend met minima en maxima. Het opleidingsprogramma dat door het universiteitsbestuur (Bestuurscollege RUG) wordt goedgekeurd, is dus een algemeen stramien, dat grotendeels een specifieke invulling (curriculum) krijgt afgestemd op het onderzoek en de vooropleiding van de doctorandus. Dit curriculum wordt goedgekeurd door de betrokken faculteitsraad.

STUDIEPUNTENTABELLEN

In tabel 2.6.3.3.2 wordt de verdeling van het aantal studiepunten over de reguliere en andere categorieën van studieactiviteiten per faculteit weergegeven. Enkele voorbeelden van studiepuntentabellen bevinden zich in bijlage II.

Tabel 2.6.3.3.2: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (RUG).

| | Toegepaste Wetenschappen: Opleiding Toegepaste Wetenschappen en Informatica | Diergeneeskunde | Landbouwkunde en Toegepaste Biologische Wetenschappen | Wetenschappen | Farmaceutische Wetenschappen |
|--------------------------------|---|---|--|---|---|
| Reguliere opleidingsonderdelen | min. 12 SP, max 24 SP - 2de en 3de cyclus onderwijs | min. 10 SP, max. 40 SP | min. 10 SP, max. 30 SP | min. 12 SP, max. 24 SP | min. 12 SP, max. 24 SP |
| Andere activiteiten | min. 36 SP, max. 48 SP <u>Toegepaste Wet.</u> - publicaties, min. één in een internationaal tijdschrift - studieverblijven, stages, max. 16 SP - congressen, max. 16 SP - pedagogische activiteiten, max. 20 SP Informatica - publicaties, min. 16 SP en max. 24 SP - geven van voordracht buiten de eigen vakgroep max. 9 SP - actieve medewerking aan seminars, max. 12 SP | min. 20 SP, max. 50 SP - publicaties, min. 16 SP voor internationale tijdschriften - stages, max. 10 SP - studiebegeleiding, max. 15 SP - presentaties, max. 5 SP | min. 30 SP, max. 50 SP - publicaties - congressen - studieverblijven - pedagogische activiteiten Elk max. 20 SP | min. 36 SP, max. 48 SP - schriftelijke rapportering, max. 20 SP - mondelinge rapportering, max. 20 SP - congressen, max. 5 SP - studieverblijven, max. 15 SP - pedagogische en organisatorische activiteiten, max. 20 SP | min. 36 SP, max. 48 SP - publicaties, max. 24 SP - lezingen, poster-voorstellingen, max. 21 SP - stages, wet. manifestaties, max. 20 SP - pedagogische en organisatorische activiteiten, max. 15 SP |

Tabel 2.6.3.3.2: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling, per faculteit of doctoraatsopleiding (RUG) (vervolg).

| | Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen: opleiding medisch-sociale wet., voedings- en dieetleer, logopedie en audiologie | Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen: opleiding lichamelijke opvoeding, motorische revalidatie en kinesitherapie, medische wetenschappen, tandheelkunde | Faculteit Economie en Bedrijfskunde | Wetenschappen |
|--------------------------------|---|--|--|--|
| Reguliere opleidingsonderdelen | min. 12 SP, max 24 SP | min. 12 SP, max. 24 SP | min. 20 SP, max. 40 SP <u>1. algemeen en ondersteunend:</u> Elk 5 SP, te kiezen uit - micro-economie voor gevorderden - macro-economie voor gevorderden - econometrie - onderzoeksmethodologie - methodologie van het empirisch (bedrijfs)economisch onderzoek - tijdreeksanalyse - multivariate statistiek <u>2. andere vakken:</u> 2de en 3de cyclus vakken | min. 20 SP, max. 40 SP - seminarie methodologie, max. 10 SP - opleidingsonderdelen 2de en 3de cyclus, max. 25 SP - onderzoeksseminaries, max. 15 SP |
| Andere activiteiten | min. 36 SP, max 48 SP - publicaties, max. 20 SP - seminars en studiedagen, max. 10 SP - eindverhandelingen begeleiden, max. 4 SP - mededelingen, max. 10 SP | min. 36 SP, max 48 SP - publicaties, max. 20 SP - seminars en studiedagen, max. 10 SP - eindverhandelingen begeleiden, max. 4 SP | min. 20 SP, max. 40 SP - working paper (neerschrijven van de onderzoeksresultaten en presenteren in een workshop, verplicht, 15 SP - congres of workshop nat./internat., van 5 tot 20 SP - publicaties, 5 tot 20 SP | min. 20 SP, max 40 SP - congressen, studiedagen, min. 10 SP en max. 30 SP - publicaties, min. 10 SP en max. 30 SP |

TOELICHTINGEN BIJ DE STUDIEPUNENTABEL

Voor de Faculteit *Wetenschappen* gaat vanaf het academiejaar 2001-2002 een geconsolideerd facultair opleidingsprogramma van start. In de aflopende opleidingsprogramma's (per studierichting) was de wijze waarop de studiepunten verdeeld werd over de diverse opleidingsonderdelen verschillend, naargelang het relatief belang dat aan de betreffende opleidingsonderdelen gehecht werd.

AANVULLINGEN PER FACULTEIT/DOCTORAATSOPLEIDING

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Voor de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen* mag de kandidaat een maximum van 60, 61 of 62 SP aangeven in zijn dossier. Desnoods dient een activiteit slechts gedeeltelijk gehonoreerd te worden, ook al heeft de kandidaat het volledig gevolgd.

Studiepunten verworven tijdens de predoctorale proef aan de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen* kunnen niet nogmaals in rekening worden gebracht als onderdeel van de doctoraatsopleiding.

Faculteit *Landbouwkunde* en *Toegepaste Biologische Wetenschappen*.

- Voor de Faculteit *Landbouwkunde* en *Toegepaste Biologische Wetenschappen* mag de promotor niet meer dan een 50% aandeel hebben in het doceren van de reguliere opleidingsonderdelen.

Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen*.

- Andere studieactiviteiten, die uitgevoerd werden vóór de inschrijving van de doctoraatsopleiding, kunnen door de facultaire doctoraatscommissie in rekening worden gebracht voor een maximum van 20 studiepunten.

Faculteit *Economie en Bedrijfskunde*.

- Elke doctorale student heeft de verplichting (een deel van) zijn onderzoeksresultaten neer te schrijven in een 'working paper' en ze te presenteren in een workshop, in aanwezigheid van de promotor(en) en minstens de helft van de leden van de doctoraatsbegeleidingscommissie. Deze laatste beoordeelt de uiteenzetting en indien er 'voldoende' werd behaald, geeft de facultaire doctoraatscommissie hiervoor 15 studiepunten, te verrekenen in de doctoraatsopleiding.

Doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*.

- Voor deze doctoraatsopleiding wordt een interuniversitaire ‘truncus communis’ aangeboden voor een verplicht minimum van 12 studiepunten (zie 2.6.3.1.2).

2.6.3.3.3 CONCLUSIE

Aan de RUG wordt een onderscheid gemaakt tussen reguliere opleidingsonderdelen en andere activiteiten.

Reguliere opleidingsonderdelen betreffen alle studievakken die kunnen beschouwd worden als een vorm van direct onderwijs. Algemeen kunnen deze opleidingsonderdelen (discipline of niet discipline gebonden) gekozen worden uit cursussen van de tweede en derde cyclus (ook GAS- of GGS- onderdelen), of cursussen en seminars speciaal ingericht voor doctoraatsstudenten aan de eigen universiteit of een andere universiteit in binnen- en buitenland. Een regulier opleidingsonderdeel vormt steeds een inhoudelijk duidelijk afgebakend geheel. Kandidaten kunnen op actieve wijze ingeschakeld worden via seminariererken of interactief onderwijs.

De kandidaten dienen voor deze vakken meestal examen af te leggen.

De andere activiteiten omvatten studieverblijven in binnen- en buitenland, publicaties, actieve of passieve deelname aan congressen, pedagogische activiteiten, enz.

Naar analogie met andere universiteiten, zorgt ook hier een plafonnering van de studiepunten per activiteit of categorie van activiteiten voor een spreiding van de te verwerven studiepunten.

Voor alle doctoraatsopleidingen ligt het accent verschoven naar de doctoraatsgebonden activiteiten. De 10/50 verhouding voor reguliere/andere activiteiten aan de Faculteiten *Diergeneeskunde* en *Landbouwkunde en Toegepaste Biologische Wetenschappen* is het meest uitgesproken voorbeeld.

Aan de Faculteiten *Toegepaste Wetenschappen*, *Economie en Bedrijfskunde*, *Diergeneeskunde* en *Psychologie en Pedagogische Wetenschappen* wordt een minimaal te behalen aantal studiepunten of publicaties opgelegd, al dan niet op internationaal niveau. Enkele faculteiten leggen eveneens een minimaal te behalen aantal studiepunten op voor deelname aan congressen, workshops, studiedagen, e.d.

De opgelegde minima en de toegestane maxima van de studiepunten weerspiegelen het belang van interactieve contacten met collega doctorandi en vakdeskundigen.

De doctoraatsopleiding *Diergeneeskunde* kent uitzonderlijk een opvallend laag maximum toe aan presentaties (max. 5 SP).

2.6.3.4 K.U.Leuven

Aan de K.U.Leuven werd de doctoraatsopleiding recent geherstructureerd. Het centrale reglement bevat reeds de gewijzigde rekenregels. Momenteel zijn sommige facultaire reglementen reeds aangepast conform het nieuwe algemeen reglement rekenregels, andere zijn in voorbereiding.

De nieuwe reglementering geldt voor doctorandi die hun doctoraat aangevat hebben na 1 oktober 2001. Voor de andere doctorandi geldt dat zij de keuze hebben zich te onderwerpen aan ofwel de nieuwe, ofwel de oude reglementering. De doctorandi maken in het academiejaar 2001-2002 hun definitieve keuze kenbaar aan de faculteit.

In eerste instantie zal het vernieuwd programma met aangepaste rekenregels worden toegelicht. Nadien worden de verlopen rekenregels toegelicht, al kunnen doctorandi hun opleiding volgens deze regels nog voltooiën.

2.6.3.4.1 CENTRAAL CONCEPT VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING – VERNIEUWD PROGRAMMA EN DE STUDIEPUNTENVERDELING

MINIMALE VEREISTEN

Het recent herwerkte 'reglement doctoraatsopleiding' omvat de volgende 5 elementen voor een geslaagde doctoraatsopleiding: (verplicht voor wie een doctoraat heeft aangevat na 1 oktober 2001)

- Ten minste 1 publicatie hebben op internationaal niveau gedurende de opleiding. Onder een publicatie op internationaal niveau wordt verstaan: een gereviewde bijdrage (tijdschriftartikel, bijdrage in een boek, conference proceeding) geschreven in de forumtaal van het vakgebied, gericht op een internationaal publiek. Valoriatie: per volledig artikel van 150 tot 400 uur; (facultair te preciseren). Een faculteit/departement kan uitzonderlijk ook beslissen dat een doctorandus aan deze verplichting voldoet indien 3 publicaties in een nationaal tijdschrift of boek worden voorgelegd.

- Ten minste 2 seminars hebben gegeven, hetzij over het eigen doctoraatsonderzoek, hetzij over een meer algemeen thema. Valorisatie: van 50 tot 150 uur (facultair te preciseren).
- Ten minste 1 (actieve) deelname aan een internationaal congres. Valorisatie: 1 dag wordt aangerekend als 10 uur. Indien achteraf wordt gerapporteerd, wordt de aangerekende belasting verdubbeld, indien men zelf een lezing geeft of een poster voorstelt, worden hiervoor 100 uren aangerekend.
- Het bijwonen van ten minste 1 seminarie of vak specifiek georganiseerd voor doctorandi. Er wordt hierbij van uitgegaan dat een actieve inbreng vereist is. Valorisatie: volgen van een seminarie/vak wordt gehonoreerd met 5 uur studietijd per uur seminarie/vak. In die faculteiten waar een disputant wordt aangesteld om in discussie te treden met degene die het seminarie geeft, verwerft de disputant 10 uur studietijd per uur seminarie.
- Op geregelde tijdstippen voortgang van het onderzoeksproject voorleggen aan een begeleidingscommissie. Valorisatie te concretiseren door de faculteiten, maar verplicht wordt om ten minste binnen het jaar na aanstelling of registratie het doctoraatsplan voor te leggen en voor te stellen (max. 50u), daarna een aantal wekerende momenten van voortgangsrapportering en -voorstelling (à rato van max. 50u).

ADDITIONELE ELEMENTEN DIE KUNNEN VERREKEND WORDEN

De contacturen met de promotor worden als volgt aangerekend: 1u=1u (maximum 200 uur aan te rekenen).

De faculteiten bepalen zelf welke elementen zij verder wensen te valoriseren in de context van de doctoraatsopleiding. Het algemeen reglement voorziet hier een aantal richtsnoeren (cursussen, pedagogische activiteiten, nationale publicaties,...) maar de facultaire reglementen leggen de bijkomende activiteiten en honorering vast.

2.6.3.4.2 CENTRAAL CONCEPT VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING - VROEGER PROGRAMMA EN DE STUDIEPUNTENVERDELING

Het vroegere 'reglement doctoraatsopleiding' (geldig tot 30 september 2001, en voor doctorandi die vóór 1 oktober startten maar niet wensden over te schakelen op het nieuwe programma) stelt:

De doctoraatsopleiding moet beantwoorden aan de volgende regels:

- Zij omvat een samenhangend geheel van onderwijs- en andere studieactiviteiten ten belope van ten minste 1 500 en ten hoogste 1 800 uren, gespreid over meerdere jaren.

Onderdelen van de doctoraatsopleiding kunnen gevolgd worden aan andere universiteiten en instellingen voor wetenschappelijk onderzoek.

- Ten minste één vijfde en ten hoogste twee vijfden van de omvang van de doctoraatsopleiding bestaat uit het volgen van en geëvalueerd worden over cursussen en regelmatig georganiseerde seminars, gericht op de verbreding en de verdieping van de kennis van de doctorandi.
Ten minste twee derden van dit onderwijs moet bestaan uit cursussen of seminars die specifiek voor de doctorandi georganiseerd worden.

De cursussen en seminars die in aanmerking komen voor de doctoraatsopleiding worden opgesomd in het facultair reglement of in een afzonderlijke lijst opgesteld door de facultaire doctoraatscommissie. Doctorandi kunnen na aanvraag de toelating krijgen om andere cursussen of seminars op te nemen in hun opleidingen.

- Ten minste drie vijfden en ten hoogste vier vijfden van de omvang van de doctoraatsopleiding bestaat uit andere studieactiviteiten en -prestaties die van wezenlijk belang zijn voor de vorming van de doctorandus als onderzoeker met dien verstande dat het verstrekken van onderwijs of studiebegeleiding hiervoor niet in aanmerking komt, met uitzondering van hulp bij de begeleiding van verhandelingen die aansluiten bij het onderzoeksdomein van de doctorandus en van specifieke didactische vorming die door de universiteit wordt georganiseerd voor assistenten en andere doctorandi.

- Het facultair reglement bepaalt de aanrekening van de onderscheiden onderdelen van de doctoraatsopleiding

Rekenregels:

- direct onderwijs:
 - tweede cyclus vakken: 1u=4u studiebelasting
 - derde cyclus vakken: 1u=5u studiebelasting
 - cursus, specifiek georganiseerd voor doctorandi 1u=6u studiebelasting
- andere activiteiten:
 - publicaties: 50-200u studiebelasting
 - bijwonen van congressen: 1 dag=10u studiebelasting
 - begeleiding van eindwerken (max. 3): 100-150u studiebelasting
 - specifieke didactische vorming: 1u=2u studiebelasting
 - bijstelling: 150u studiebelasting
 - contacten met promotor: 1u=1u studiebelasting

Verstrekken van onderwijs of studiebegeleiding wordt niet erkend.

2.6.3.4.3 PROGRAMMA EN STUDIEPUNTEN PER FACULTEIT/DOCTORAATSOPLEIDING – VROEGER PROGRAMMA

Tabel 2.6.3.4.3 geeft een overzicht van de inhoudelijke onderdelen en studiepunten per faculteit/doctoraatsopleiding.

Enkele voorbeelden van studiepunten tabellen bevinden zich in bijlage II.

Tabel 2.6.3.4.3: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling
per faculteit of doctoraatsopleiding – vroeger programma (K.U.Leuven).

| Godgeleerdheid | Kerkelijk Recht | Hoger Instituut voor Wijsbegeerte | Rechten | Economische Wetenschappen |
|---|---|--|---|--|
| <p>Direct onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> - specialisatiecursus godgeleerdheid (30u = 180u studiebelasting) verplichte deelname - doctoraatsseminarie binnen onderzoeksgebied (30u = 180u studiebelasting) verplichte deelname - cursussen tweede en derde cyclus (max. 1/3 van het pakket direct onderwijs) - lezingen van gast-professoren <p>Andere activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begeleiden van doctoraats-project, contact met promotor (min. 60u, max; 120u) - publicaties - congressen, verblijven - begeleiding van licentiaathesis (max. 300u en alleen voor AAP en BAP) - didactische vorming (max. 100u) - wetenschappelijke medewerking aan colloquia, onderzoekscentra, publicaties.... (max. 100u) | <p>Activiteiten zijn conform het algemeen reglement. De examencommissie kiest 3 te verdedigen bijstellingen</p> | <p>Opleiding bestaat uit 4 opleidingssectoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doctoraatsseminaries: verdiepingscollege in domein - aanvullende vorming: tweede cyclus vakken - onderzoeksactiviteiten: publicaties of wetenschappelijke bijeenkomsten - onderwijsactiviteiten: begeleiden van licentieverhandeling (max. 3), begeleiden van papier (max. 6) of verzorgen van een college (1u=15 à 30u) <p>De paper en het college moeten betrekking hebben op het doctoraatsonderzoek.</p> <p>Het contact met de promotor wordt forfaitair gerekend op 100u studiebelasting.</p> | <p>Direct onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cursussen van de tweede en derde cyclus en vakken of seminars specifiek georganiseerd voor de doctoraatsstudent - doctoraatsseminaries: eigen onderzoek wordt besproken (1u=6u studiebelasting) - onderzoeksseminaries: binnen domein van eigen onderzoek (1u=6u studiebelasting) - trainingspakketten zoals taalonderwijs (1u=2u studiebelasting) <p>Andere activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - publicaties - deelname congressen, studiedagen - begeleiding van papers en seminars (max. 300u) - voorbereiding van een begeleiding bij het doctoraatsproefschrift zoals contacturen met promotor | <p>Onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leescollege in het eerste jaar te kiezen uit verschillende onderwerpen (120u) - seminariecyclys met gastsprekers (3x120u, gespreid over drie jaar) <p>Andere activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - actief bijwonen van congressen en publicaties (min. 400u) - doctoraatsseminaris, relevant voor het onderzoek (3x120u) - literatuurstudie (120u) - doctoraatsvoorstel (150u) |

Tabel 2.6.3.4.3: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling

per faculteit of doctoraatsopleiding – vroeger programma (K.U.Leuven) (vervolg).

| Toegepaste Economische Wetenschappen | Sociale Wetenschappen | Letteren | Psychologie en Pedagogische Wetenschappen | Geneeskunde |
|--|---|--|---|---|
| <p>Verplicht programma: Onderwijs deel één: 5 modules</p> <ul style="list-style-type: none"> - doctorale module (90u) - 4 domeingebonden modules te kiezen uit lijst (600u) <p>Onderwijs deel twee: lectuurexamen (440u) onderzoeksrapport (50u)</p> <p>Andere activiteiten: - 3 eigen presentaties in doctoraatswerkcolleges (3x50u) - intern. publicatie (200u), eventueel te vervangen door rapporten en presentaties</p> | <p>Onderwijs: - doctoraatsseminarie, minstens 10 deelnemers en minstens 2 presentaties, binnen 4 jaar (400u), verplicht colleges tweede en derde cyclus (max. 200u)</p> <p>Andere activiteiten: - zomerschool, cursussen buiten de universiteit (max. 300u) - colleges, seminars voor doctorandi ingericht (max. 300u) - congressen (max. 750u) - publicaties (max. 750u) - begeleiden licentieverhandeling (max. 3x100u)</p> | <p>Onderwijs: - colleges, tweede en derde cyclus - doctoraatscolloquia met gastprofessoren - seminars voor doctorandi (min. 300u, max. 720u, verdeeld over de verschillende onderdelen)</p> <p>Andere activiteiten: - overleg met promotor (forfaitair 200u) - deelname congressen (10u/d. passief tot 60u voor referaat) - publicatie verrekend volgens niveau - begeleiden licentieverhandeling (max. 3x100u) of paper (max. 6x50u)</p> <p>- deelname groeps-onderzoek (max. 400u)</p> <p>Totaal programma moet min. 4 en mag max. 10 onderdelen bevatten.</p> | <p>Onderwijs: - colleges, tweede en derde cyclus - doctoraatsvakken en seminars - doctoraatscolloquia met gastprofessoren - departementale seminars</p> <p>Andere activiteiten: - publicaties - wetenschappelijke bijeenkomsten - begeleiding eindwerken (max. 3x150u) en didactische vorming (max. 100u) - contacten met promotor, toelichting voor commissie (min. en max. 80u)</p> <p>Samenstelling van het verplicht gedeelte: zie aanvullingen per faculteit</p> | <p>Onderwijs: - cursussen en seminars, max. 1/3 van het onderwijs mag bestaan uit tweede en derde cyclus vakken</p> <p>Andere activiteiten: - seminars geven over eigen doctoraatswerk (minstens 1 verplicht) - studieverblijven (max. 400u) - congressen - begeleiden licentieverhandeling (max. 3x100u) of paper (max. 6x50u) - publicaties - schrijven I.W.T. verslag (50u)</p> <p>Geen enkele categorie kan voor meer dan 600u in aanmerking genomen worden, op uitzondering van het publiceren</p> |

Tabel 2.6.3.4.3: Programma doctoraatsopleiding en studiepuntenverdeling per faculteit of doctoraatsopleiding – vroeger programma (K.U.Leuven) (vervolg).

| Wetenschappen | Toegepaste Wetenschappen | Toegepaste Biologische Wetenschappen |
|--|---|--|
| <p><u>Onderwijs:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - tweede cyclus vakken (max. 200u voor taal-cursussen) - derde cyclus vakken - seminars ingericht voor doctorandi (max. 150u) <p><u>Andere activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - publicaties (max. 500u) - studieverblijven (max. 250u) - congressen, zomerscholen - begeleiding van eindwerken (max. 3x150u) - begeleiden van stages in het kader van GAS-Biotechnologie (max. 100u) - specifieke didactische vorming (max. 100u) - bijstelling (150u) - contacten met promotor (max. 250u) | <p><u>Onderwijs:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - doctoraatsvakken en seminars - tweede en derde cyclus vakken (max. 100 à 200u) - algemene doctoraatsopleiding: epistemologie, gevorderde statistiek, methodologie, ...) <p><u>Andere activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - publicaties (200 SP voor intern. tijdschrift) - congressen, studieverblijven - begeleiding eindwerken (max. 450u), specifieke didactische vorming (max. 100u) - contacten met promotor | <p><u>Onderwijs:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - tweede cyclus vakken - derde cyclus vakken - doctoraatsvakken - seminars op doctoraatsniveau <p>Ten minste 1 vak moet gevolgd worden met evaluatie</p> <p><u>Andere activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - publicaties - wetenschappelijke bijeenkomsten - begeleiding van eindwerken (max. 450u) - contacten met promotor (max. 50u/jaar) |

AANVULLINGEN PER FACULTEIT

Hoger Instituut voor *Wijsbegeerte*.

- Gezien het hoge specialisatieniveau en het beperkte aantal studenten wordt de doctoraatsopleiding in de *Wijsbegeerte* interuniversitair georganiseerd. Het Hoger Instituut voor *Wijsbegeerte* vormt samen met de departementen Wijsbegeerte van zes Nederlandse universiteiten de Onderzoeksschool Wijsbegeerte. De doctoraatsstudenten kunnen deelnemen aan de activiteiten van deze Onderzoeksschool.

Faculteit *Rechten*.

- Het 2/3 gedeelte, dat specifiek voor de doctorandi georganiseerd wordt door de opleidingscoördinatoren, en deel uitmaakt van het 1/5 à 2/5 gedeelte van de opleiding dat bestaat uit het volgen en geëvalueerd worden over cursussen en seminars, kent de hierna beschreven structuur en verplichting:
- Er wordt gewerkt met drie fasen, waarvan elk overeenstemt met twee jaar in het raam van een traditioneel AAP-mandaat. Een doctorandus met een ander mandaat (BAP, FWO, vrijwillig medewerker,...) heeft als instapniveau direct de tweede fase, maar mag opleidingsmodules opnemen (en laten valoriseren) uit de eerste fase.

a. Leerdoelen eerste fase.

Een grote behoefte blijkt te bestaan aan het ontwikkelen van een aantal vaardigheden die nuttig zijn bij de voorbereiding van de doctoraatsaanvraag. Centraal bij het ontwikkelen van deze vaardigheden staat het begrip communicatie. Vakken schriftelijke en mondelinge communicatie worden aangeboden.

b. Leerdoelen tweede fase.

In deze fase krijgt het doctoraatsproefschrift normaal min of meer zijn vaste gestalte. Naargelang het onderwerp en de invalshoek bij het behandelen ervan kan een behoefte bestaan aan het zich eigen maken van bepaalde methodologieën: vakken rechtsvergelijking, rechtsgeschiedenis en rechtstheorie worden aangeboden.

Elke module verloopt volgens eenzelfde stramien van 2 sessies van telkens 3 uur (totaal 21u studiebelasting)

c. Leerdoelen derde fase

De activiteiten moeten gericht zijn op het leren excelleren in het schrijven en in het optreden. Hiervoor worden publicatie- en doctoraatsseminaries ingericht.

Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- De kandidaat dient, voor deel 1 van de onderwijsactiviteiten (zie tabel 2.6.3.4.3), minstens 70% te behalen op de 5 doctoraatsmodules, met een minimum van 10/20 op elk van deze modules, en het aangeduide doctoraatswerkcollege te hebben gevolgd.

Indien aan deze voorwaarden voldaan werd, krijgt de kandidaat toelating tot het tweede gedeelte.

Indien de student op elk gedeelte slaagt van dit tweede deel, wordt hij toegelaten tot het onderzoeksgedeelte.

Doctoraatsopleidingen *Psychologie en Pedagogie*.

- Voor de doctoraatsopleidingen *Psychologie en Pedagogie* is er een verplicht gedeelte dat bestaat uit de volgende onderdelen: (de studielast voor *Psychologie* wordt gewoon weergegeven, de studielast voor *Pedagogie* wordt tussen haakjes weergegeven)

a. Doctoraatscolloquia, min. 40u (20u) en max. 80u (40u): lezingen en seminars verzorgd door gastsprekers;

b. Doctoraatsproject-begeleiding, min. 200u (200u) en max. 250u (300u): redactie projecttekst, toelichting voor de commissie en bijkomende commissie;

c. Algemeen doctoraatsseminarie, min. 190u (270u) en max. 250u (300u): departementale seminars waarin het doctoraatsonderzoek besproken wordt onder de doctorandi;

d. Individueel contact met de promotor, min. 80u (80u), meer wordt niet in rekening gebracht;

e. Onderzoeksseminarie, min. 260u (240u) en max. 550u (500u): seminars georganiseerd door de verschillende onderzoeksgroepen van het departement. Doctorandi kunnen aansluiten bij één van de onderzoeksgroepen.

En/of literatuurseminarie, min. 160u en max. 400u (niet voor opleiding *Pedagogie*): samenvatting van recente literatuur rond een bepaalde onderzoekstopic.

Faculteit *Geneeskunde*

- Aan de Faculteit *Geneeskunde* zijn alle doctorandi verplicht minstens 1 doctoraatsseminarie en 1 seminarie over het eigen onderzoek te verzorgen in het kader van de seminaries in de faculteit.

Het doctoraat kan slechts verkregen worden als de kandidaat voldaan heeft aan:

- a. 1 mededeling of postervoorstelling op een internationaal congres/symposium;
- b. 1 mededeling of postervoorstelling op een binnenlands congres/symposium;
- c. 1 publicatie in een internationaal tijdschrift met 'peer review';
- d. het getuigschrift van de doctoraatsopleiding behaald hebben.

Doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*.

- Deze doctoraatsopleiding werd interuniversitair uitgewerkt en omvat een 'truncus communis' van minimaal 12 studiepunten (zie 2.6.3.2.2).

Faculteit *Godgeleerdheid*.

- De Faculteit *Godgeleerdheid* kent 2 verplichte deelnamen aan onderdelen van het direct onderwijs: een specialisatiecursus godgeleerdheid en doctoraatsseminaries binnen het onderzoeksgebied.

Doctoraatsopleiding *Sociale Wetenschappen*.

- De doctoraatsopleiding *Sociale Wetenschappen* kent een verplichte deelname aan seminaries, specifiek ingericht voor doctorandi. De kandidaten moeten minstens 10 maal deelnemen en minstens 2 presentaties geven binnen 4 jaar.

2.6.3.4.4 CONCLUSIE

Het recent herwerkte programma van de doctoraatsopleiding omvat 5 elementen voor een geslaagde opleiding. De vernieuwing stelt een vereenvoudiging van het programma voor, met duidelijke richtlijnen voor de doctorandi.

In de verlopen rekenregels wordt een opdeling gemaakt in direct onderwijs en andere activiteiten. Een bijzonderheid ten opzichte van de andere universiteiten is dat ten minste twee derden van het onderwijs moet bestaan uit cursussen of seminaries die specifiek voor de doctorandi georganiseerd worden.

Het niet honoreren van didactische opdrachten binnen de vakgroep is een groot nadeel voor de assistenten. Zij kunnen tot 50% (afhankelijk van de universiteit) van hun tijd ingezet worden. De resterende tijd dient dan verdeeld te worden over de doctoraatsopleiding en het doctoraatswerk. Indien doctorandi een academische carrière beogen, kunnen didactische opdrachten bijdragen tot hun vorming. Het nieuwe reglement rekenregels maakt het honoreren van didactische opdrachten 'additioneel' wel mogelijk met een maximum van 150 uur. Assistenten hebben aan de K.U.Leuven recht om 2/3 van hun tijd te besteden aan doctoraatsonderzoek.

Het algemeen reglement kent studiepunten toe aan de contacturen met de promotor. Wanneer aan dit onderdeel een minimale vereiste (min. aantal studiepunten) wordt gekoppeld, dan is dit naast de kwaliteitscontrole van het doctoraatswerk ook een vorm van kwaliteitscontrole van de begeleiding van het doctoraatswerk.

Indien een forfaitair aantal uren studiebelasting wordt aangerekend voor deze activiteit, gaat echter de mogelijkheid tot kwaliteitscontrole verloren.

Aan de Faculteit *Rechten* wordt de kandidaat bovendien gehonoreerd voor contacten met de Facultaire of Bijzondere Doctoraatscommissie en contacten met deskundigen waarbij een specifiek en essentieel aspect van het doctoraat wordt besproken.

2.6.3.5 LUC

Doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen*.

- De opleiding aan deze faculteit is een tweejarig, deeltijds programma, dat bestaat uit drie delen:
 - het onderzoeksmethodologisch deel (2 vakken);
 - het vakinhoudelijk deel welk op zich twee onderdelen omvat, nl. gevorderde theoretische kennis (2 vakken) en specifieke kennis (studie van geselecteerde literatuur op minstens twee domeinen);
 - doctoraatsseminarie.

Mits toestemming van de Curriculumraad Doctoraat *Toegepaste Economische Wetenschappen* kunnen opleidingsonderdelen worden vervangen door vergelijkbare cursussen te volgen aan andere universiteiten.

Faculteiten *Geneeskunde* en *Wetenschappen*.

- Via overeenkomsten tussen LUC en een andere universiteiten kunnen studenten van het LUC aan deze andere universiteiten de doctoraatsopleiding volgen (zie 2.6.6).

2.6.3.6 K.U.BRUSSEL

Aan de K.U.Brussel gaat het nooit om het verzamelen van de nodige studiepunten.

Er worden door de doctorandi gespecialiseerde activiteiten gekozen die direct aansluiten bij het eigen vakgebied, het onderzoek en de ervaren noden en lacunes.

Er wordt opvallend meer deelgenomen aan derde cyclus initiatieven, eerder dan aan tweede cyclus vakken, ook wegens het ontbreken van deze laatste.

Het voortgezet academisch onderwijs bestaat uit volgende programma's: Intellectuele Rechten, Quantitative Analysis in the Social Sciences, Rechtstheorie en Vennootschapsrecht. Doctorandi kunnen hiervan onderdelen volgen.

Binnen de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* organiseert het centrum 'Communication for Social Change' een opleiding in samenwerking met de K.U.Leuven.

Jaarlijks worden seminars met externe sprekers ingericht, die aansluiten bij het lopende onderzoek van de doctorandi. In de loop van de doctoraatsperiode moet elke doctorandus ten minste tweemaal het eigen project en de vorderingen naar voor brengen en ter discussie stellen in de doctoraatsseminaries.

2.6.4 Werkvormen

Naast de reeds bestaande cursussen (2de en 3de cyclus) worden er vaak cursussen of seminars ingericht, specifiek voor doctorandi.

DOCTORAATSVAKKEN

De doctoraatsvakken worden, in de mate van het mogelijke, steeds in kleine groepen (10 à 15 kandidaten) gegeven, om de interactie te stimuleren.

Uit een interne enquête aan de VUB blijkt dat een modulair karakter (blokken van 3-4 uur per sessie) een geschikte formule is om de extra belasting van de doctorandi te beperken.

Het werken in kleine groepen impliceert dat er soms wachtlijsten zijn voor de inschrijving voor populaire vakken.

Afhankelijk van de cursus en van universiteit/faculteit worden doctorandi geëvalueerd via een examen of opdracht, of worden ze niet geëvalueerd. Aan een cursus met evaluatie worden doorgaans meer studiepunten toegekend dan aan één zonder evaluatie.

SEMINARIES OP DOCTORAATSNIIVEAU

Een veel gebruikte werkvorm is het seminarie.

Zo zijn er seminaries door doctorandi met voorstelling van eigen onderzoek, onderzoeksseminaries, seminaries door gastprofessoren, doctoraatscolloquia, seminaries voor methodologisch advies, literatuurseminaries, e.d.

2.6.5 Buitenlandse modules

Er zijn geen buitenlandse reguliere opleidingsonderdelen, zoals te volgen vakken, geïntegreerd in de doctoraatsopleiding.

Wel worden doctorandi gestimuleerd om deel te nemen aan buitenlandse opleidingsonderdelen, internationale congressen, studieverblijven en zomerscholen in het buitenland, publicaties in een internationaal tijdschrift, enz.

Deze internationale activiteiten zijn soms expliciet opgenomen in het algemeen reglement,

bv.: 'reglement doctoraatsopleiding', K.U.Leuven:

- ten minste één publicatie op internationaal niveau en tenminste één deelname aan een internationaal congres.

of zijn soms expliciet opgenomen in het programma of de studiepunten tabel,

bv.: Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*, RUG:

- ten minste één publicatie in een internationaal tijdschrift.

Faculteit *Diergeneeskunde*, RUG:

- publicaties, min. 16 SP voor internationale tijdschriften.

Opleidingsonderdelen (vakken) gevolgd aan buitenlandse universiteiten, kunnen slechts na beoordeling door de bevoegde commissie gevalideerd worden binnen het kader van de doctoraatsopleiding.

2.6.6 Interuniversitaire samenwerking

INLEIDING

Het programma van de doctoraatsopleiding behoort tot het zogenaamde open-type. Aan de doctorandus wordt dus een grote vrijheid gegeven om het programma in te vullen, op voorwaarde dat hij alles samen 60 studiepunten verzamelt en aan de minimale verplichtingen van de doctoraatsopleiding voldoet (zoals blijkt uit de programma's leggen sommige faculteiten verplichte deelname aan bepaalde activiteiten op). De doctorandus is vrij om cursussen of onderdelen te kiezen aan andere universiteiten in binnen- en buitenland. Om activiteiten in rekening te brengen voor de doctoraatsopleiding, moet de commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleidingen, wel haar goedkeuring geven.

Cursussen van één universiteit staan open voor doctorandi van andere universiteiten en informatie over georganiseerde activiteiten wordt in de mate van het mogelijke uitgewisseld.

Het volgen van vakken aan een andere universiteit in o.m. het kader van een doctoraatsopleiding wordt geregeld via de volgende overeenkomst:

- Interuniversitaire overeenkomst m.b.t. het volgen van opleidingsonderdelen die behoren tot het keuzepakket van een opleidingsprogramma aan een andere universiteit dan die waar de hoofdschrijving genomen werd en met betrekking tot de organisatie van interuniversitair georganiseerde VAO's (tussen K.U.Brussel, K.U.Leuven, LUC, UA, RUG en VUB).

Naast de opleidingsonderdelen die de studenten kunnen volgen aan een andere universiteit, worden er ook interuniversitaire programma's ingericht.

Hier volgt een overzicht van de interuniversitaire initiatieven.

OVERZICHT VAN INTERUNIVERSITAIRE SAMENWERKING

Samenwerking tussen K.U.Leuven, LUC, UA, RUG en VUB

Doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*.

- De medische faculteiten van de K.U.Leuven, LUC, UA, RUG en VUB hebben besloten het derde cyclusonderwijs in de geneeskundige wetenschappen als een gemeenschappelijke interuniversitaire richting uit te bouwen. Het is de bedoeling een opleiding aan te bieden van hoog wetenschappelijk niveau met deelname van binnen- en buitenlandse gastdocenten en van Vlaamse expertcentra in het geneeskundig wetenschappelijk onderzoek.

De interuniversitaire stuurgroep legt de thema's van de 'truncus communis' (verplichte deelname voor min. 12 studiepunten) voor ieder academiejaar vast. Voor elk thema wordt een coördinator aangeduid die een programma opstelt met vermelding van data en plaats waar deze activiteiten doorgaan.

De doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen* staat open voor alle kandidaten die voldoen aan de voorwaarden om een doctoraat te behalen aan een Vlaamse universiteit.

Doctoraatsopleiding *Wiskunde*.

- De Faculteiten *Wiskunde* aan de K.U.Leuven, RUG, VUB, UA en het LUC richten samen een aantal cursussen in:
 - Robust Statistical Methods, november-december, 2001
 - Categorical Methods in Algebra and Topology, februari-april, 2002
 - Integrable Systems in Applied Mathematics, april-mei, 2002

Samenwerking tussen VUB, K.U.Leuven, RUG

Departement *Geschiedenis*.

- De afdeling *Geschiedenis van de Middeleeuwen* heeft een samenwerkingsverband met de richtingen Middeleeuwen van vooral de universiteit Gent, maar ook van de VUB. In het kader daarvan worden er regelmatig colloquia georganiseerd waar de doctorandi Middeleeuwse Geschiedenis naartoe gaan.

Samenwerking tussen VUB, K.U.Leuven, RUG en andere

- Graduate School in *Mechanics*.

Deze 'School' wordt georganiseerd door het 'National Committee on Theoretical and Applied Mechanics'. De deelnemende instellingen zijn de Katholieke Universiteit Leuven, Université Catholique de Louvain, Université de Liège, Universiteit Gent, Université Libre de Bruxelles, Vrije Universiteit Brussel en het Von Karman Institute.

Het doel is om cursussen (3de cyclus) te organiseren in het domein van 'Computational and Experimental Mechanics', voor doctorandi en onderzoekers. Deze cursussen worden door bovenstaande universiteiten erkend als onderdeel van de doctoraatsopleiding.

- Graduate School in *Systems and Control*.

Deze 'School' wordt georganiseerd door:

- Centre for Systems Engineering and Applied Mechanics (CESAME), UCL
- Departement Elektrotechniek, ESAT, K.U.Leuven
- Departement Werktuigkunde, Afdeling PMA, K.U.Leuven
- Departement Computerwetenschappen, K.U.Leuven
- Département de Mécanique, UCL
- Department of Mechanical Engineering and Robotics, ULB
- Département de Mathématique, FUNDP
- Laboratorium voor Theoretische Elektriciteit, UG
- Dienst Elektriciteit, VUB

Er worden 4 cursussen per jaar georganiseerd, waarvan 2 aan de K.U.Leuven en 2 aan de UCL.

De onderwerpen worden geselecteerd door een interuniversitaire commissie. Deze cursussen zijn kennisverdiepend en hebben eveneens tot doel een overzicht aan te bieden van de recente onderzoeksontwikkelingen in dit domein.

De 'School' is vooral gericht naar doctorandi en onderzoekers.

Samenwerking tussen K.U.Brussel en K.U.Leuven

- Binnen de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* organiseert het centrum 'Communication for Social Change' van de K.U.Brussel een opleiding in samenwerking met de K.U.Leuven. Er worden PhD-seminaries georganiseerd en in de loop van de doctoraatsperiode moet elke doctorandus ten minste tweemaal het eigen project en de vorderingen daarin naar voor brengen en ter discussie stellen.

Samenwerking tussen LUC en UA

- Tussen de UA en het LUC bestaat een samenwerkingsovereenkomst (in werking vanaf 1 mei 1998) inzake de organisatie van de doctoraatsopleiding. Doctorandi van het LUC kunnen aan de UA een doctoraatsopleiding volgen.

Bevoegde instanties op het LUC kunnen aan de doctoraatscommissie van de UA, waar een vertegenwoordiger van het LUC in zetelt, opleidingsinitiatieven ter accreditering voorstellen. Deze opleidingsinitiatieven kunnen tevens door UA-doctorandi worden gevolgd.

Samenwerking tussen LUC en K.U.Leuven

Doctoraatsopleiding Wetenschappen.

- De doctoraatsstudenten wetenschappen van het LUC kunnen aan de K.U.Leuven een opleiding volgen. Een overeenkomst, in werking vanaf het academiejaar 1997-1998, bepaalt dat beide universiteiten samenwerken voor de administratieve organisatie, de validatie van programma-onderdelen en voor de inhoudelijke bijdragen.

Van het luik 'direct' onderwijs moeten ten minste 150 uren studiebelasting aan de K.U.Leuven zelf plaatsvinden. Voor de andere luiken wordt in onderling overleg de invulling van het programma van de doctoraatsopleiding bepaald.

Doctoraatsopleiding Medische Wetenschappen.

- Tussen beide universiteiten bestaat ook een samenwerkingsovereenkomst inzake de doctoraatsopleiding Medische Wetenschappen. Studenten van het LUC kunnen aan de K.U.Leuven de opleiding volgen.

Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschappen

- De 'Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschappen (W.O.G.'s)', is een initiatief van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Deze onderzoeksgemeenschappen stimuleren bij voorkeur interdisciplinaire samenwerkingsverbanden tussen onderzoekseenheden met als doel de coördinatie tussen en de internationale samenwerking van Vlaamse onderzoekseenheden inzake wetenschappelijk onderzoek op postdoctoraal niveau te bevorderen, waarbij inter-, multi- en transdisciplinariteit worden beschouwd als een positief beoordelingselement.

Een W.O.G. bestaat ten minste uit:

- 3 onderzoekseenheden van ten minste 2 universiteiten uit de Vlaamse Gemeenschap;
- minimum 2 onderzoeksgroepen uit de Franse Gemeenschap en/of uit het buitenland.

Doctorandi kunnen nauw betrokken worden bij deze activiteiten, wanneer ze deel uitmaken van een onderzoekseenheid, betrokken in een W.O.G.

Samenwerking tussen coördinatoren van de doctoraatsopleiding

- De coördinatoren van de doctoraatsopleiding houden elkaar, in de mate van het mogelijke, op de hoogte van niet-volzette cursussen, en geven deze informatie door aan de doctorandi.

Een voorbeeld is de cursus Wetenschapscommunicatie (WeCom) voor doctorandi, een communicatiecursus voor wetenschappers. Tijdens het academiejaar 2000-2001 werd de cursus in verschillende Vlaamse universiteiten aangeboden. Omwille van de interactieve werkwijze was het aantal deelnemers beperkt tot 12. Indien de cursus volzet was aan de eigen universiteit, konden studenten zich inschrijven aan een andere universiteit, indien deze nog vrije plaatsen kon aanbieden.

Andere interuniversitaire initiatieven

RUG

- Enkele faculteiten (bv. Faculteit *Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen*, Faculteit *Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen*) bieden in het kader van hun doctoraatsopleiding(en) specifieke vakken rond bepaalde thema's aan in interuniversitaire samenwerking met zusterfaculteiten en -universiteiten.

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- In december 2001 vond het tweede doctoraatssymposium van de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen* plaats aan de RUG. Het symposium beoogde een positief en globaal overzicht te geven van de onderzoeksactiviteiten van de faculteit aan collega doctorandi, laatstejaarsstudenten, promotoren en onderzoeksleiders, onderzoekspartners en industrie.

VUB

Vakgroep *Wiskunde*

- Interuniversitaire Doctoraatsopleiding, Friday Afternoon Seminars.

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Doctoral School in Computational Mechanical Engineering (CME).
Deze 'Doctoral School' brengt onderzoeksgroepen van de Université Libre de Bruxelles (ULB), de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de Université de Liège (ULg) samen. Deze onderzoeksgroepen werken op gezamenlijke projecten en op nauw met elkaar verbonden projecten.
- Symposium 'LEOS'-Benelux.
Het 6de jaarlijkse symposium van de 'Lasers and Electro-Optics Society'-Benelux werd georganiseerd door de VUB op 3 december 2001.

Het doel van dit symposium is om de informatie-uitwisseling in de Benelux, tussen de industrie en de instellingen die werkzaam zijn in dit gebied, te stimuleren.

UA

- Deelname aan interuniversitaire en internationale programma's wordt aangemoedigd, onder andere via opleidingskredieten.

K.U.Brussel

- De K.U.Brussel richt geen expliciete doctoraatsopleidingen in.
Voor het volgen van activiteiten wordt intensief gebruik gemaakt van het aanbod van andere Vlaamse universiteiten.

- De studierichting *Germaanse Filologie* oriënteert zich structureel op onderzoekscentra in Nederland en de doctorandi maken daarvan gebruik. De doctorandi volgen meerdere keren per jaar de activiteiten van de assistenten/onderzoekers in opleiding (AiO en OiO).
- Tenslotte zijn er afspraken tussen de inrichters van het VAO-programma 'Quantitative Analysis in the Social Sciences' en faculteiten van andere Vlaamse universiteiten waardoor modules van dit programma kunnen gevolgd worden als onderdeel van hun eigen doctoraatsopleiding.

K.U.Leuven

Hoger Instituut voor Wijsbegeerte.

- Het *Hoger Instituut voor Wijsbegeerte* vormt, samen met de Faculteiten Wijsbegeerte van zes Nederlandse universiteiten, de Onderzoeksschool Wijsbegeerte. Deze Onderzoeksschool organiseert colloquia, conferenties en colleges in alle domeinen van het filosofisch onderzoek. Daarnaast onderhoudt het *Hoger Instituut voor Wijsbegeerte* intensieve samenwerkingsverbanden met het 'Centre De Wulf-Mansion' van de Université Catholique de Louvain en het Instituut voor Middeleeuwse Studies van de K.U.Leuven voor het onderzoek in de antieke en middeleeuwse filosofie, en voor het onderzoek in de logica, taalfilosofie en wetenschapsfilosofie met het Nationaal Centrum voor de Studie van de Logica (Brussel).

Faculteit Godgeleerdheid.

- Er is interuniversitaire en internationale samenwerking door de participatie in NOSTER (Nederlandse Onderzoeksschool voor Theologie en Religie-studies).

Faculteit Rechten.

- De K.U.Leuven participeert in de 'Ius Commune Onderzoeksschool', samen met de Nederlandse universiteiten van Maastricht, Amsterdam en Utrecht.

Departement Geschiedenis.

- De Landelijke Onderzoeksschool Politieke Geschiedenis PONTEG (Politieke Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis) organiseert vanuit Nederland een basiscursus voor doctorandi. Deze bestaat uit een programma opgesteld door verschillende Nederlandse universiteiten. In de praktijk worden er

verschillende studiedagen georganiseerd telkens aan een andere Nederlandse universiteit. Een paar keer is er in het kader van PONTEG ook een bijeenkomst georganiseerd in Leuven.

Departement *Archeologie, Kunstwetenschap en Musicologie*.

- Er wordt vooral gewerkt met 'losse' initiatieven, bijvoorbeeld het uitnodigen van gastprofessoren, het wijzen op mogelijkheden bij conservatoria. De afdeling musicologie heeft 2 keer meegewerkt aan de organisatie van 'de dag voor doctorandi in de musicologie' met Waalse universiteiten (UCL en ULB).
- Wat de afdeling musicologie betreft, is die enig in Vlaanderen. Een echte internationale doctoraatsopleiding musicologie ziet men niet meteen tot stand komen. Wel zijn er ad hoc initiatieven in het kader van bijvoorbeeld Erasmus of Socrates, uitwisselingen die ook voor doctorandi toegankelijk zijn.

Faculteit *Psychologische en Pedagogische Wetenschappen*.

- Bij antropologie is er een uitwisselingsprogramma met de Universiteit van Upsala. Eén keer per jaar komen de doctoraatsstudenten van ginds naar hier en vice versa. Deze uitwisseling vinden de doctorandi bijzonder verrijkend.

Faculteit *Toegepaste Wetenschappen*.

- Het 'Arenbergschool/program' is een coördinatie tussen Wetenschappen, Toegepaste Wetenschappen en Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen. In het kader van het Arenbergprogramma zou men een aantal algemene vakken willen aanbieden voor de 3 genoemde faculteiten samen: projectmanagement, intellectuele eigendomsrechten,... Vraag en aanbod zouden voortdurend op elkaar moeten worden afgestemd.

Faculteit *Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen*.

- Alle Belgische landbouwfaculteiten die rond een bepaald thema werken zijn verenigd. Jaarlijks zijn er Belgische workshops, specifiek naar doctorandi gericht. De faculteit heeft een overeenkomst met WIAS (Wageninge Institute of Animal Sciences), dat postuniversitaire cursussen (permanente vorming) voor het Nederlandstalige gebied organiseert, die ook openstaan voor doctoraatsstudenten. De lessenreeks is kennisverdiepend en wordt gespreid over 3 volledige dagen. Sommige cursussen worden in Leuven gegeven, andere in Wageninge of op nog een andere locatie.

2.6.7 Conclusie

Er kunnen twee categorieën van opleidingsonderdelen worden onderscheiden in de programma's van de doctoraatsopleiding.

Een eerste categorie omvat die opleidingsonderdelen die kunnen beschouwd worden als een vorm van direct onderwijs. Algemeen kunnen deze opleidingsonderdelen (discipline of niet discipline gebonden) gekozen worden uit cursussen van de tweede en derde cyclus (ook GAS- of GGS- onderdelen), of cursussen en seminars speciaal ingericht voor doctoraatsstudenten aan de eigen universiteit of een andere universiteit in binnen- en buitenland. Een regulier opleidingsonderdeel vormt steeds een inhoudelijk duidelijk afgebakend geheel. Kandidaten kunnen op actieve wijze ingeschakeld worden via seminariewerken of interactief onderwijs.

De kandidaten dienen voor deze vakken meestal examen af te leggen.

Een tweede categorie omvat activiteiten zoals studieverblijven in binnen- en buitenland, publicaties, actieve of passieve deelname aan congressen, pedagogische activiteiten, enz.

Om de doctoraatsopleiding maximaal uit te bouwen, is de inbreng van de promotor onontbeerlijk. De kandidaat en de promotor dragen samen de verantwoordelijkheid om die activiteiten uit te kiezen die kennisverdiepend en kennisverruimend zijn (discipline en niet-discipline gebonden) en die de efficiëntie van het individueel thesiswerk optimaliseren. Het 'open-type' concept van de opleiding maakt het opstellen van een doctoraatsprogramma, afgestemd op de noden, mogelijkheden en prioriteiten van de doctorandus mogelijk.

De promotor is ook verantwoordelijk voor het respecteren van de tijd waar de doctorandus contractueel recht op heeft, voor het uitoefenen van zijn doctorale studie.

De doctoraatscommissies/faculteiten leggen het programma (onderhevig aan wijzigingen), het gewicht en de verrekening van de onderdelen voor elke opleiding vast in een studiepunten tabel. Deze tabel is louter richtend, want de doctoraatscommissies kunnen afwijkingen toestaan en het aangeboden programma is niet exhaustief.

Het toekennen van een minimum en/of maximum aantal te behalen studiepunten voor een bepaald opleidingsonderdeel heeft tot doel de doctorandus te verplichten om aan verschillende onderdelen van de opleiding deel te nemen. Indien er geen minima of maxima gehanteerd worden, dan is het de taak van de promotor, van de andere begeleidende organen en van de evaluerende doctoraatscommissie om een gevarieerd studieprogramma voor te stellen of goed te keuren.

In de studiepunten tabellen worden aan de activiteiten die een doctorandus doorloopt tijdens een normaal leerproces gekoppeld aan een doctoraat, de meeste studiepunten toebedeeld. Het accent ligt hier vooral op schriftelijke en mondelinge communicatie. Publicaties en presentaties van eigen werk stimuleren de doctorandus om op één of meerdere momenten in de loop van zijn onderzoek een diepgaande rapportering op te stellen. Studieverblijven dragen bij tot kennisverruiming binnen en buiten het vakgebied. De confrontatie met collega's en professoren zorgt voor waardevolle discussie en feedback.

Aan de K.U.Leuven werden geen studiepunten toegekend aan didactische verplichtingen van de vakgroep. Het nieuwe reglement rekenregels maakt het honoreren van didactische opdrachten 'additioneel' wel mogelijk met een maximum van 150 uur. Assistenten hebben aan de K.U.Leuven recht om 2/3 van hun tijd te besteden aan doctoraatsonderzoek.

Aan de UA en de RUG worden aan pedagogische activiteiten studiepunten toegekend. Aan de VUB worden in bepaalde faculteiten studiepunten toegekend voor het begeleiden van eindwerken van licentiestudenten, maar het geven van oefeningen, labo's, e.d. wordt niet in rekening gebracht voor de doctoraatsopleiding. Dit is een nadeel voor de assistenten die tot 50% (afhankelijk van de universiteit) van hun tijd hiervoor kunnen worden ingezet. Voor doctorandi die een academische carrière beogen, zijn didactische vaardigheden een noodzaak in hun verdere loopbaan.

De K.U.Leuven honoreert de contacturen met de promotor.

Aan de VUB worden alleen in de Faculteit *Rechten* de contacturen met de promotor gehonoreerd omdat de meeste doctorandi hun hoofdactiviteiten buiten de instelling zelf hebben. Deze activiteit, gekoppeld aan een minimaal aantal te behalen studiepunten, is zowel een garantie als een controlemiddel voor de begeleiding bij het doctoraatswerk.

De doctoraatscommissies kunnen in dit geval via evaluatie van het dossier nagaan of er regelmatige

contacten zijn tussen de doctorandus en de promotor en of deze besprekingen aanleiding geven tot voldoende voortgang van het doctoraatswerk.

De vorderingen van het doctoraatswerk kunnen worden geëvalueerd aan de hand van publicaties of actieve deelname aan wetenschappelijke bijeenkomsten waarbij resultaten van het eigen onderzoekswerk worden voorgesteld.

De opleidingen in de *Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen* (UA, VUB, LUC, K.U.Leuven) kennen een strikte invulling voor wat betreft de inhoud van de doctoraatsopleiding. Bovendien dient deze opleiding vaak afgelegd te worden binnen een bepaalde tijdslimiet of aan sommige universiteiten zelfs predoctoraal. Dergelijke opleidingen kennen alle aspecten van een predoctorale proef (eventueel master). Doctorandi dienen extra gemotiveerd te zijn om na een predoctorale doctoraatsopleiding nog vakspecifieke cursussen te volgen die noodzakelijk zijn voor een goede afloop van het doctoraatswerk.

Wat de werkvormen betreft, worden de doctoraatsvakken, in de mate van het mogelijke, steeds in kleine groepen georganiseerd, om interactieve deelname te stimuleren. Het nadeel is echter dat hierdoor wachtlijsten voor inschrijving ontstaan.

Het aanbieden van cursussen in blokvorm lijkt de meest geschikte formule om de werklast voor doctorandi te beperken.

Er zijn geen buitenlandse modules, zoals reguliere opleidingsonderdelen, geïntegreerd in het programma van de doctoraatsopleiding. Wel worden doctorandi gestimuleerd om deel te nemen aan internationale wetenschappelijke bijeenkomsten. Publiceren in een internationaal tijdschrift (met referee-systeem) behoort vaak tot de minimale verplichtingen van de doctoraatsopleiding.

De regelgeving inzake de doctoraatsopleiding voorziet in voldoende ruimte ter inrichting van of ter participatie aan interuniversitaire initiatieven. Naast de opleidingsonderdelen die de studenten kunnen volgen aan een andere universiteit, werden er ook interuniversitaire doctoraatsprogramma's ingericht.

2.7 BEGELEIDING, OMKADERING EN COÖRDINATIE

2.7.1 Inleiding: algemeen beeld van de rol van de verschillende actoren in de doctoraatsopleiding

DE DOCTORANDUS

De doctorandus is natuurlijk de spilfiguur. Wanneer het programma van de doctoraatsopleiding geen strikte, verplichte invulling kent, is de doctorandus verplicht een voorstel van programma voor de doctoraatsopleiding, per jaar of voor meerdere jaren samen, voor te leggen aan een commissie die verantwoordelijk is voor de doctoraatsopleiding. De doctorandus is verplicht de promotor regelmatig in te lichten over de vorderingen van zijn werk. Hij is verantwoordelijk voor het bijhouden en het aanvullen van zijn persoonlijk dossier. Het is aan hem om duidelijke en voldoende bewijsstukken voor te leggen in verband met ondernomen activiteiten. Na een jaarlijkse evaluatie van het dossier dient hij de opmerkingen van de evaluerende instanties te verwerken.

DE TUTOR

Indien het slagen in de doctoraatsopleiding een voorwaarde is om toegelaten te worden tot de inschrijving voor het doctoraat, dan kan de kandidaat rekenen op de begeleiding van een 'tutor' tijdens zijn opleiding. In dit geval kent het programma van de doctoraatsopleiding een strakke invulling. De promotor wordt gekozen bij de aanvang van het doctoraatswerk, dus na de doctoraatsopleiding.

DE PROMOTOR

De promotor (lid van het zelfstandig academisch personeel of gelijkgestelde, onder wiens begeleiding de doctorandus promoveert) is de eerste begeleider van het individuele dossier doctoraatsopleiding van de doctorandus. Hij is meestal initiatiefnemer van het onderzoeksproject en hij stimuleert de doctorandus doorheen het hele doctorale programma. Hij onderschrijft een zeker engagement met betrekking tot het begeleiden van de doctoraatsstudie wat betreft de verantwoordelijkheid om, samen met de doctorandus, de gepaste activiteiten uit te kiezen. Hij brengt de ervaring aan om contacten te leggen met de onderzoeksweld in binnen- en buitenland.

Aan de promotor komt de rol toe om deelname van de doctorandus te bevestigen aan activiteiten waarvoor geen bewijsstuk voorhanden is. Deze rol kan soms door de departementale doctoraatscommissie worden overgenomen. De promotor kent voorlopige punten toe aan de hand van

de geldende puntentabel. De doctorandus kan met de promotor onderhandelen over eventuele afwijkingen van de puntentabel. De voorgestelde punten worden ter goedkeuring voorgelegd aan de evaluerende en de beslissende instanties.

DE INDIVIDUELE DOCTORAATSBEGELEIDINGSCOMMISSIE

In sommige departementen wordt voor elke doctoraatsstudent een individuele doctoraatsbegeleidingscommissie ingericht. Deze is samengesteld uit de promotor en andere vakdeskundigen. De commissie is verantwoordelijk voor de ondersteuning en de beoordeling van de doctorandus doorheen de hele studie- en onderzoeksperiode. De commissie brengt (jaarlijks) verslag uit aan de departementale/ facultaire commissies over de vorderingen van de doctorandus in het onderzoek en in de doctoraatsopleiding.

DE CENTRALE COÖRDINATOR

De meeste universiteiten beschikken over een centrale coördinator, belast met o.a. de organisatie en inrichting van centraal aangeboden vakken en het voorbereiden van de individuele dossiers, ten behoeve van de evaluerende en beslissende instanties.

DE DEPARTEMENTALE EN FACULTAIRE COMMISSIES VERANTWOORDELIJK VOOR DE DOCTORAATSOPLEIDING

De hogere instanties met begeleidende en evaluerende functie zijn een departementale commissie en/of een facultaire commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleiding. De departementale commissie geeft doorgaans advies aan de facultaire commissie, al liggen de eindverantwoordelijkheden soms bij deze eerste.

De facultaire commissies (soms departementale commissies) zijn bevoegd om volledige of gedeeltelijke vrijstelling van de doctoraatsopleiding te geven aan kandidaten die vroeger reeds aan gelijkwaardige activiteiten hebben deelgenomen of beroepservaring hebben (zie 2.1 Verplichtingen en toelatingsvoorwaarden van de doctoraatsopleiding).

De commissie waakt over de toepassing van het reglement. Ze beslist over de studiepuntentabel, keurt het voorstel van individueel programma goed, waakt over de uitvoering en de regelmatige evaluatie van dit programma, doet de eindbeoordeling van de dossiers met bekrachtiging van de studiepunten en kent het Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding toe.

Hieronder wordt per universiteit en per faculteit en/of doctoraatsopleiding een overzicht gegeven van de verantwoordelijke commissies, of andere personen of groepen die een rol spelen bij de doctoraatsopleiding, evenals hun samenstelling en hun verantwoordelijkheden.

2.7.2 Begeleiding, omkadering en coördinatie per universiteit

2.7.2.1 UA

DE INDIVIDUELE DOCTORAATSBEGELEIDINGSCOMMISSIE

De individuele doctoraatsbegeleidingscommissie bestaat uit de promotor en minstens 2 leden door de Departementale Raad bepaald. De Departementale Raad duidt de voorzitter van de commissie aan (is niet de promotor). Regelmatig (jaarlijks) evalueert deze commissie het doctoraatswerk en de vorderingen in de doctoraatsopleiding, en rapporteert ze aan de Departementale en/of Facultaire Doctoraatscommissie.

DE ADMINISTRATIEVE COÖRDINATOR

De administratieve coördinator van de doctoraatsopleiding vormt een link tussen enerzijds de doctorandus, promotor of doctoraatsbegeleidingscommissie en anderzijds de Departementale en/of Facultaire commissies. Hij bereidt de dossiers voor, controleert de toekenning van de punten, brengt eventuele correcties aan en bespreekt het dossier met de departementale coördinator of rapporteert rechtstreeks aan de commissies.

Voor alle informatie, vragen en administratie met betrekking tot de doctoraatsopleiding kunnen de doctorandi, de promotoren en de departementen steeds terecht bij de administratieve coördinator. Hij is verantwoordelijk voor de verwerking van de aanvragen voor de opleidingskredieten in samenwerking met de departementale coördinator.

Onderhoud van de website van de doctoraatsopleiding valt ook onder zijn bevoegdheid.

WERKGROEP DOCTORANDI WETENSCHAPPEN (WDW)

Voor de doctoraatsopleiding *Wetenschappen, Farmaceutische- en Biomedische Wetenschappen* werd een Werkgroep Doctorandi Wetenschappen (WDW) opgericht.

Deze werkgroep zorgt voor het contact tussen de doctorandi en hun vertegenwoordigers in de verschillende geledingen van de universiteit (de Facultaire en Departementale Doctoraatscommissie,

Raad van Bestuur, Onderwijsraad,...).

Het doel van deze werkgroep is het verbeteren van de communicatie en het verdedigen van de belangen van de doctorandi. De voorbije jaren heeft deze werkgroep de uitbouw van de doctoraatsopleiding en verschillende beslissingen van de academische overheid in het voordeel van de doctorandi bijgestuurd. De werkgroep staat steeds open voor problemen en suggesties van doctorandi in verband met het doctoraat en de doctoraatsopleiding.

De werkgroep is samengesteld uit tweejaarlijks verkozen vertegenwoordigers uit de verschillende departementen Wetenschappen, Farmaceutische Wetenschappen en Biomedische Wetenschappen.

DEPARTEMENTALE EN FACULTAIRE DOCTORAATSCOMMISSIES

De verantwoordelijkheden van de Departementale en Facultaire Doctoraatscommissies liggen nogal verdeeld. Tabel 2.7.2.1 geeft hiervan een overzicht.

VERANTWOORDELIJKEN IN GEVAL VAN BETWISTING

In geval van betwisting van de beoordeling van het dossier kan de doctorandus na overleg met de administratieve coördinator een gemotiveerd bezwaar indienen bij de verantwoordelijke doctoraats(opleidings)commissie, die zich dan over het bezwaar zal uitspreken.

Tabel 2.7.2.1: Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleidingen aan de UA.

| | Medische Wetenschappen | Politieke en Sociale Wetenschappen | Rechten | Taal- en Letterkunde | Wetenschappen, Farmaceutische- en Biomedische Wetenschappen | Toegepaste Economische Wetenschappen |
|--------------------------|--|---|---|---|---|--|
| Facultaire Commissie | Commissie Wetenschappelijk Onderzoek (CWO) | | Doctoraats-Commissie Rechten | Doctoraats-Commissie Taal- en Letterkunde (DTL) | Doctoraats-Commissie Wetenschappen, Farmaceutische- en Biomedische Wetenschappen (FADOSI) | Bestendige Doctorale Oriënterings-commissie (BDOC) |
| Leden | Vertegenw. uit - geneeskunde - diergeneeskunde - biomed. wetensch. - Med. Raad UZA | | | - zeven vertegenw. van academisch personeel Romaanse en Germaanse - zes doctorandi met doctoraats-opleiding - administratieve coördinator | - faculteitsvoorzitter of ondervoorzitter - ZAP-leden van de verschillende departementen - één vertegenw. van de gedoctoreerden met doctoraats-opleiding - zes vertegenw. van de doctorandi - administratieve coördinator | - zeven ZAP-leden met doctoraats-opleiding - twee AAP-leden met doctoraatsopleiding - administratief secretaris zonder stemrecht |
| Functie | zie 1,8 | zie 3a, 3b, 5, 8 | | zie 3a, 3b, 4, 4c, 5, 7, 8 | zie 2, 3a, 3b, 3c, 4a, 4b, 5, 5a, 8 | zie 4, 4a, 5c |
| Departementale Commissie | Departementale coördinator | Departementale Doctoraats-commissie (DDC) | Departementale Doctoraatsopleidings-commissie (DOC) | | Departementale Doctoraats-commissie (DDC) | |

Tabel 2.7.2.1: Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleidingen aan de UA. (vervolg).

| | | | | |
|---------|---|---|---|------------|
| Leden | - vijf vertegenw. van academisch personeel - drie vertegenw. van doctorandi - administratieve coördinator | - vijf vertegenw. van academisch personeel - drie vertegenw. van doctorandi - administratieve coördinator | - departementale coördinator - ZAP-leden uit de betrokken departementen - vertegenw. van doctorandi | zie 4c, 5b |
| Functie | zie 5, 6 | zie 2, 3a, 3b, 4, 4a, 5, 8 | zie 2, 4, 4a, 5, 6 | |

Voor 1 t.e.m. 8 zie volgende pagina

1. Adviseert de departementale raad omtrent aanstelling van onderzoeksmandaten en hun beoordeling, de aanvaarding van doctorandi, de samenstelling van de individuele begeleidingscommissies en de jaarlijkse evaluatie.
2. Neemt nota van de financiële toestand (departementaal) van de doctoraatsopleiding, en legt de begroting en (departementale) activiteiten voor volgend jaar vast.
- 3a. Honorering van activiteiten (volledig of gedeeltelijk), gevolgd na het beëindigen van de tweede cyclus, doch vóór de start van doctoraatswerk.
- 3b. Opstellen van speciale overgangsmaatregelen voor diegenen die vrijwillig instappen in de doctoraatsopleiding.
- 3c. Is bevoegd om de doctoraatsopleiding te vervangen door een gespecialiseerde studie.
4. De organisatie en/of erkenning van activiteiten van de doctoraatsopleiding.
 - 4a. Stelt puntentabel op en kan hierin wijzigingen aanbrengen.
 - 4b. Zie 4, maar alleen voor niet-discipline gebonden activiteiten en activiteiten op interfacultair en multidisciplinair niveau.
 - 4c. Zie 4, maar alleen voor discipline gebonden activiteiten.
 5. Neemt jaarlijks stand van zaken met betrekking tot de dossiers (reeds voorbereid door de administratieve coördinator) en controleert op het einde van de opleiding of 60 studiepunten verworven zijn. Gaat na of de doctorandus rekening heeft gehouden met opmerkingen (bv. ontbreken van een bewijsstuk) die tijdens de tussentijdse jaarlijkse evaluaties worden gemaakt, zoniet worden aanpassingen aan de toegekende punten aangebracht. In de Doctoraatsopleiding Rechten kan dergelijke jaarlijkse evaluatie op aanvraag van de kandidaat.
 - 5a. Honoreert alleen niet-discipline gebonden delen.
 - 5b. Zie 5, maar honoreert alleen discipline gebonden delen.
 - 5c. Samenstelling (op voorstel van promotor) en goedkeuring van het individuele vakkenpakket en opvolging hiervan. Heeft raadgevende stem in de examencommissie van de doctoraatsopleiding.
 6. Legt de resultaten van de evaluatie van het dossier voor aan de facultaire commissie.
 7. Stelt in samenspraak met de doctorandus, de promotor en de individuele doctoraatscommissie een studieplan op, wanneer na 3 jaar slechts een gering aantal punten werden verdiend.
 8. Doet de eindbeoordeling van de dossiers.

2.7.2.2 VUB

DE CENTRALE COÖRDINATOR

De Onderzoeksraad stelt een centrale coördinator voor de doctoraatsopleiding aan. De coördinator organiseert opleidingsonderdelen, verstrekt informatie aan allen die bij de doctoraatsopleiding betrokken zijn, staat de facultaire commissies bij in hun dagelijkse werking en administreert de kredietverlening aan de doctorandi.

DE FACULTAIRE COMMISSIES VOOR DE DOCTORAATSOPLEIDING

Het aanvullend facultair reglement richt een Commissie voor de Doctoraatsopleiding op.

De doctorandus is verplicht zijn voorstel van programma van de doctoraatsopleiding, per jaar of voor meerdere jaren samen, voor te leggen aan de Commissie voor de Doctoraatsopleiding. De Commissie keurt het voorstel goed, waakt over de uitvoering en de regelmatige evaluatie ervan en beslist over de toekenning van het getuigschrift.

De Commissie bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste tien ZAP-leden.

De samenstelling van de Facultaire Commissies voor de Doctoraatsopleiding aan de VUB wordt hieronder weergegeven:

| | |
|--|--|
| Faculteit <i>Letteren en Wijsbegeerte</i> | 7 ZAP-leden, één uit elke sectie |
| Faculteit <i>Rechten</i> | decaan en 9 ZAP-leden |
| Faculteit <i>Psychologie en Opvoedkunde</i> | decaan en 4 ZAP-leden |
| Doctoraatsopleiding <i>Wetenschappen en Toegepaste Biologische Wetenschappen</i> | decaan, voorzitter en 8 ZAP-leden, één uit elke basisopleiding |
| Faculteit <i>Geneeskunde en Farmacie</i> | |
| (uitz. <i>Sociale Gezondheidswetenschappen, richting Medisch-Sociale Wetenschappen</i>) | min. 5 ZAP-leden (niet gespecificeerd) |
| Faculteit <i>Toegepaste Wetenschappen</i> | min. 5 ZAP-leden (niet gespecificeerd) |
| Faculteit <i>Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie</i> | min. 5 ZAP-leden (niet gespecificeerd) |

In deze Facultaire Commissies voor de Doctoraatsopleiding zetelen geen afgevaardigden van de doctorandi.

OPVOLGINGSKOMMISSIE 'DOCTOREREN AAN DE VUB'

Aan de VUB werd een Opgvolgingskommissie 'Doctoreren aan de VUB' opgericht. Deze heeft de beleidsvoorstellen uitgewerkt ter verbetering van de begeleiding van doctorandi op basis van de bevindingen van verschillende studies, vermeld in een synthesesnota 'Doctoreren aan de VUB: een synthese ter voorbereiding van een vernieuwd beleid inzake doctorandi'.

UITZONDERINGEN OP BOVENSTAANDE OMKADERING

Voor doctoraatsopleidingen met een strikt programma liggen de verantwoordelijkheden bij verschillende instanties.

Voor de doctoraatsopleiding in de Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* en de doctoraatsopleiding *Sociale Gezondheidswetenschappen, richting Medisch-Sociale Wetenschappen*, wordt de examenstof van het gemeenschappelijk deel, op voorstel van de examiner(en) en na advies van de betrokken Onderwijs- en Onderzoekskommissie, door de Faculteitsraad vastgelegd.

De examenkommissie, bestaande uit de voorzitter van de Onderwijs- en Onderzoekskommissie en de examiner(en), beslist over het slagen van de kandidaat voor het gemeenschappelijk gedeelte en de toelating van de kandidaat tot het specifieke gedeelte van het programma.

Op advies van de Onderwijs- en Onderzoekskommissie duidt de Faculteitsraad een begeleidingskommissie aan bestaande uit de promotor en twee (eventueel externe) begeleiders. Deze begeleidingskommissie legt het specifieke programma vast in overleg met de doctorandus, waakt over de uitvoering ervan en doet de eindbeoordeling.

VERANTWOORDELIJKEN IN GEVAL VAN BETWISTING

De Facultaire Commissie voor de doctoraatsopleiding bemiddelt bij geschillen, na een eerste tussenkomst van de decaan.

2.7.2.3 RUG COPROMOTOR

In bepaalde gevallen kan door de faculteit een copromotor worden aangesteld. Dit is bv. het geval als het doctoraatswerk in een faculteitsoverkoepelend domein wordt uitgevoerd.

DE DOCTORAATSBEGELEIDINGSCOMMISSIE

De doctoraatsbegeleidingscommissie, optioneel voor de Faculteiten *Wetenschappen en Diergeneeskunde*, is samengesteld uit minstens drie leden, onder wie de promotor(en) en (externe) deskundigen.

Deze commissie is verantwoordelijk voor de ondersteuning en de beoordeling van de doctorandus doorheen de gehele studie- en onderzoeksperiode.

De doctoraatsbegeleidingscommissie evalueert de jaarlijkse vorderingen van de doctorandus met betrekking tot het doctoraatswerk en de opleiding, en rapporteert aan de Facultaire Doctoraatscommissie.

DE FACULTAIRE DOCTORAATSCOMMISSIES

De praktische en lokale toepassing van het reglement inzake de doctoraatsopleidingen behoort tot de verantwoordelijkheid van de Facultaire Doctoraatscommissie.

Deze commissie wordt door de Faculteitsraad opgericht en bestaat uit minstens 5 ZAP-leden van de faculteit en/of doctorassistenten of gelijkgestelden.

Deze Commissie kan een gedeeltelijke vrijstelling van de doctoraatsopleiding verlenen, op basis van gelijkwaardigheid met vroeger gevolgde opleidingen. Ze kan zich in haar beslissingen terzake ook laten adviseren door een doctoraatsbegeleidingscommissie.

De Facultaire Doctoraatscommissie evalueert de stand van zaken met betrekking tot de doctoraatsopleidingsdossiers, honoreert de activiteiten en kent bij het slagen in de opleiding een getuigschrift toe, dat door de Rector wordt uitgereikt.

In tabel 2.7.2.3 wordt nog eens een overzicht gegeven van de begeleiding bij de doctoraatsopleiding per faculteit, alsook de samenstelling van de commissies.

ANDERE BEGELEIDENDE PERSONEN OF GROEPEN

Doctoraatsopleiding *Diergeneeskunde*

Voor de Doctoraatsopleiding *Diergeneeskunde* wordt voor iedere doctorandus een contactpersoon aangeduid. Deze heeft als taak de doctorandus in te lichten over, en te helpen bij de doctoraatsopleiding. Jaarlijks overhandigt de doctorandus een schriftelijke stand van zaken en een voorstel van activiteiten voor het volgende jaar aan zijn contactpersoon, gevolgd door een onderhoud. De contactpersoon stuurt het formulier door aan de Facultaire Studenten Administratie.

Doctoraatsopleiding *Wetenschappen*

Wat de opvolging en evaluatie van de dossiers betreft, laat de Facultaire Doctoraatscommissie zich in haar beslissingen adviseren door de opleidingscommissies van de verschillende studierichtingen. De voorzitters van de opleidingscommissies zetelen in de Facultaire Doctoraatscommissie.

Om een efficiënt verloop van de opleiding te verzekeren, werd binnen de opleidingscommissies een Kerngroep Doctoraatsopleiding opgericht. Deze kerngroep bestaat uit ZAP-leden of equivalenten.

De Kerngroep onderzoekt de reguliere opleidingsonderdelen die de doctorandi wensen te volgen, volgt hun opleidingsdossiers op en evalueert de prestaties die zij verrichten in de diverse opleidingsonderdelen. Zij onderzoekt tevens of er vrijstellingen kunnen verleend worden aan studenten die zich voor de eerste maal inschrijven op de rol voor de doctoraatsopleiding. Minstens éénmaal per jaar rapporteert de Kerngroep aan de Facultaire Doctoraatscommissie over de vorderingen die door hun doctorandi gemaakt worden. Zij doet dit onder de vorm van een gemotiveerd advies in studiepunten.

Tabel 2.7.2.3: Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleiding aan de RUG.

| | Toegepaste Wetenschappen | Diergeneeskunde | Landbouwkunde en Toegepaste Biologische Wetenschappen | Wetenschappen |
|---------------------------------|--|---|---|--|
| Facultaire Doctoraatscommissie | - academische secretaris - 6 ZAP-leden uit verschillende groepen van opleiding - 2 OAP-leden | Min. 5 ZAP-leden | - ZAP- (min. 5) en AAP-leden van de opleidingscommissie - 1 bijkomende AAP | - 1 ZAP uit elke opleidingscommissie van elke studierichting - 2 AAP/OAO-leden die opleiding volgen |
| Andere instanties | | Contactpersoon doctoraatsopleiding | | Kerngroep Doctoraatsopleiding |
| Doctoraatsbegeleidingscommissie | | Minstens 3 leden, waaronder de promotor(en) en (externe) leden | | |
| | Psychologie en Pedagogie | Farmaceutische Wetenschappen | Economie en Bedrijfskunde | Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen |
| Facultaire Doctoraatscommissie | - decaan - 1 ZAP-lid per optie | - 5 oudste promotoren, op voorwaarde dat alle vakgroepen vertegenwoordigd zijn - 3 vertegenw. AAP (1 per vakgroep) | - min. 5 ZAP-leden | - min. 5 ZAP-leden |
| Andere instanties | | | | |
| Doctoraatsbegeleidingscommissie | | Minstens 3 leden, waaronder de promotor(en) en (externe) leden | | |

2.7.2.4 K.U.Leuven

ALGEMENE OMKADERING

De doctoraatsopleidingen worden facultair of departementaal georganiseerd. Er is ook mogelijkheid tot interfacultaire initiatieven.

Binnen elke faculteit bestaat er een algemene commissie doctoraatsopleiding die twee functies heeft: enerzijds is zij examencommissie voor de doctoraatsopleiding, anderzijds is zij een soort van onderwijscommissie die de kwaliteit van de doctoraatsopleiding moet waarborgen. Bij onderwijsaangelegenheden zetelt minstens 1 doctorandus in de commissie. Deze functies kunnen over twee verschillende commissies worden verdeeld of in één commissie worden samengebracht.

Daarbuiten bestaat er ook een centrale commissie doctoraatsopleiding.

Elke faculteit heeft verder een contactpersoon doctoraatsopleiding aangeduid, bij wie de doctorandi met vragen terecht kunnen. Ook centraal werd er binnen de dienst Onderzoekskoördinatie een contactpersoon doctoraatsopleiding aangesteld.

FACULTAIRE TOELICHTINGEN

Faculteit *Rechten*.

- Voor de Faculteit *Rechten* staan de Bijzondere doctoraatscommissie en de Opleidingscoördinatoren in voor het vlot en regelmatig verloop van de doctoraatsopleiding.

De opleidingscoördinatoren leggen initiatief voor de organisatie van activiteiten binnen het 'bijzonder verplicht gedeelte' voor aan de faculteit. Dit is het 2/3 aandeel van cursussen, dat specifiek voor de doctorandi wordt georganiseerd. Tweejaarlijks dienen de opleidingscoördinatoren een evaluatierapport over de doctoraatsopleiding op te stellen ten behoeve van de Facultaire Doctoraatscommissie.

De opleidingscoördinatoren geven samen met de promotor advies aan de Facultaire Doctoraatscommissie over de mate waarin en de wijze waarop de kandidaat dient te voldoen aan de verplichte onderdelen van de opleiding.

De opleidingscoördinatoren volgen het dossier op en controleren aan het einde van de opleiding of aan alle voorwaarden werd voldaan, alvorens het dossier ter eindbeoordeling voor te leggen aan de Facultaire Doctoraatscommissie.

Ze kunnen tussentijdse evaluaties doen van het dossier van de kandidaat op verzoek van de promotor of kandidaat.

Faculteit *Letteren*.

- Voor de Faculteit *Letteren* neemt de departementale doctoraatscommissie de organisatie en kwaliteitsbewaking van de doctoraatsopleiding op zich. Deze commissie keurt het programma van de kandidaat goed, doet de opvolging van het dossier en evalueert het hele programma aan het einde van de opleiding.

Faculteit *Geneeskunde*.

- De doctoraatsbegeleidingscommissie van de Faculteit *Geneeskunde* heeft als eerste taak het werkplan en de voorstelling ervan te beoordelen en zich uit te spreken over de aanvaardbaarheid van zowel persoon als thesisplan. Ook begeleidt zij de kandidaat bij het opstellen van het programma van de opleiding. Zij evalueert de gevolgde studieactiviteiten en kent de corresponderende aantallen studiepunten toe.

Doctoraatsopleiding *Toegepaste Biologische Wetenschappen en Toegepaste Wetenschappen*.

- In de doctoraatsopleiding *Toegepaste Biologische Wetenschappen en Toegepaste Wetenschappen* wordt de doctorandus tijdens zijn opleiding en zijn onderzoek in het kader van zijn doctoraat begeleid door een Begeleidingscomité, bestaande uit de promotor(en) en ten minste twee assessoren. Iedereen die in aanmerking komt voor het promotorschap kan optreden als assessor.

Het comité dient ten minste twee ZAP-leden te tellen die voltijds verbonden zijn aan de betreffende faculteit. Het comité evalueert het voorstel van onderzoeksprogramma dat door de doctorandus in onderling overleg met zijn promotor wordt voorgelegd en geeft hierover advies aan de Facultaire Doctoraatscommissie.

Het Begeleidingscomité wordt aangesteld door de Faculteitsraad op voorstel van het Departement waartoe de promotor behoort en na advies van de Facultaire Doctoraatscommissie.

Andere *faculteiten*.

- Individuele begeleidingscommissies bestaan ook in andere faculteiten, soms wel met een andere benaming.

OVERZICHT VAN DE OMKADERENDE INSTANTIES EN HUN SAMENSTELLING

Hieronder wordt de samenstelling van de doctoraatscommissie per faculteit/doctoraatsopleiding samengevat in tabelvorm (Tabel 2.7.2.4).

Alle faculteiten beschikken tevens over een begeleidingscommissie.

Tabel 2.7.2.4: Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleiding aan de K.U.Leuven.

| Godgeleerdheid | Kerkelijk Recht | Wijsbegeerte | Rechten | Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen |
|---|--|--|--|--|
| Facultaire Doctoraatscommissie | | | | |
| - vice-decaan - acad. secretaris - 5 afdelingshoofden - 1 ombuds (ZAP, AAP of BAP met doctoraat) - 2 AAP of BAP, ingeschreven in de opleiding - 2 doctorandi, 1 uit Nederlandse en 1 uit Engelse opleiding, maar geen AAP/BAP ¹ | - stemgerechtigde leden van de Faculteitsraad, zonder de vertegenwoordigers van de studenten | - 6 ZAP Instituut Wijsbegeerte, waaronder de decaan, de academisch secretaris, de Director of the International Program en 3 leden gekozen door de faculteitsraads - 4 doctorandi, waaronder 1 AAP van het Instituut en 2 van het International Program | - 1 ZAP rechten - 1 ZAP criminologische wetenschappen - 1 ZAP, lid van de Raad van het Centre for Advanced Legal Studies - 1 AAP rechten - 1 AAP criminologische wetenschappen | - decaan - departementsvoorzitters - 2 ZAP, verantwoord voor onderzoek - 2 afgevaardigden van de doctorandi |
| Doctoraatsbegeleidingscommissies | | | | |
| Benaming en samenstelling afhankelijk van de faculteit | | | | |

¹ Nemen niet deel aan de vergadering wanneer de commissie zich beraadt over de aanvragen om toelating tot de doctoraatsopleiding, over individuele studieprogramma's, over de toekenning van financiële ondersteuning, en wanneer ze optreedt als examencommissie.

Tabel 2.7.2.4: Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleiding aan de K.U.Leuven (vervolg).

| Sociale Wetenschappen | Letteren | Psychologie en Pedagogische Wetenschappen | Geneeskunde | Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie |
|--|--|--|--|---|
| Facultaire Doctoraatscommissie | | | | |
| <ul style="list-style-type: none"> - voorzitter - doctaatsseminarie - 1 ZAP van elk departement - academisch secretaris - 1 AAP per departement¹ | <ul style="list-style-type: none"> - leden van het faculteitsbureau, met uitzondering van de studentenvertegenwoordiger - departementale doctoraatscommissie bestaat uit de leden van het departementsbureau en verzorgt de organisatie en kwaliteitsbewaking van de opleiding | <ul style="list-style-type: none"> - departementsvoorzitters - psychologie en pedagogische wetenschappen - 3 verantwoordelijken voor de doctoraatsopleiding, één uit elk departement - 5 AAP/BAP-leden, afkomstig uit de 3 departementen | <ul style="list-style-type: none"> - 4 ZAP-leden - 1 AAP-lid¹ | <ul style="list-style-type: none"> - de departementsvoorzitters - 1 AAP-lid¹ |
| Doctoraatsbegeleidingscommissies | | | | |
| Benaming en samenstelling afhankelijk van de faculteit | | | | |

¹ Nemen niet deel aan de vergadering wanneer de commissie zich beraadt over de aanvragen om toelating tot de doctoraatsopleiding, over individuele studieprogramma's, over de toekenning van financiële ondersteuning, en wanneer ze optreedt als examencommissie.

Tabel 2.7.2.4: Samenstelling van de commissies van de doctoraatsopleiding aan de K.U.Leuven (vervolg).

| Wetenschappen | Toegepaste Wetenschappen | Toegepaste Biologische Wetenschappen |
|--|---|---|
| Facultaire Doctoraatscommissie | | |
| <ul style="list-style-type: none"> - 6 ZAP-leden, één uit elke richting - 1 ZAP-lid campus Kortrijk - 1 AAP/BAP-lid¹ | <ul style="list-style-type: none"> - vice-decaan - 1 vertegenw. uit elk departement - 2 AAP/BAP vertegenwoordigers¹ | <ul style="list-style-type: none"> - decaan of vice-decaan - 1 ZAP of gelijkgestelde uit elk departement, maar geen lid van het Faculteitsbureau - 2 AAP/BAP¹ |
| Doctoraatsbegeleidingscommissies | | |
| Benaming en samenstelling afhankelijk van de faculteit | | |

¹ Nemen niet deel aan de vergadering wanneer de commissie zich beraadt over de aanvragen om toelating tot de doctoraatsopleiding, over individuele studieprogramma's, over de toekenning van financiële ondersteuning, en wanneer ze optreedt als examencommissie.

VERANTWOORDELIJKEN IN GEVAL VAN BETWISTING

Bij betwisting over een aspect van de doctoraatsopleiding kan steeds beroep worden aangetekend bij het Bureau van de Faculteit.

2.7.2.5 LUC

Het LUC en de UA hebben een samenwerkingsovereenkomst (in werking vanaf 1/5/1998) inzake de organisatie van de doctoraatsopleiding (zie 2.6.6). Doctorandi van het LUC kunnen zich aan de UA inschrijven voor de opleiding. Aan de bevoegde facultaire doctoraatscommissie van de UA wordt dan een vertegenwoordiger van het LUC toegevoegd.

Tussen het LUC en de K.U.Leuven bestaat eveneens een samenwerkingsovereenkomst (in werking vanaf het academiejaar 1997-1998) voor de doctoraatsopleiding *Wetenschappen* (zie 2.6.6). Beide universiteiten werken samen voor o.a. de valorisatie van programma-onderdelen.

2.7.2.6 K.U.Brussel

Structurele begeleiding is in elke studierichting voorzien in beperkte mate, variërend in intensiteit en vorm.

Het is aan de K.U.Brussel de regel dat een doctoraat mede begeleid wordt door een externe (binnen- of buitenlandse) copromotor.

2.7.3 Conclusie

De doctorandus en de promotor zijn de belangrijkste actoren in de doctoraatsopleiding.

De doctorandus is verplicht een studieplan voor de doctoraatsopleiding, per jaar of voor meerdere jaren samen, voor te leggen aan de bevoegde commissie voor de doctoraatsopleiding. Dit plan wordt opgesteld in overleg met de promotor en samen kiezen ze activiteiten die tegemoetkomen aan de individuele noden, mogelijkheden en prioriteiten van de doctorandus. De promotor begeleidt de doctorandus doorheen het hele proces van doctoraat en doctoraatsopleiding.

Aan de UA, RUG, K.U.Leuven en sommige faculteiten van de VUB wordt een individuele doctoraatsbegeleidingscommissie aangesteld, oorspronkelijk voor de begeleiding van het doctoraatswerk, maar sinds de invoering van de doctoraatsopleiding ook voor de begeleiding hiervan. De promotor is lid van deze commissie.

De facultaire commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleiding, waakt over de toepassing van het reglement, stelt de studiepuntentabel op, keurt het individuele programma van de doctoraatsopleiding

goed, bekrachtigt de studiepunten en kent het getuigschrift toe.

Aan de UA (*uitgez. Medische Wetenschappen*), RUG (*uitgez. Diergeneeskunde*) en de K.U.Leuven zijn de doctorandi vertegenwoordigd in deze commissies, maar enkel wanneer de commissie vergadert over onderwijsaangelegenheden.

Soms worden doctoraatsopleidingen departementaal georganiseerd.

De facultaire doctoraatscommissie laat zich adviseren door de departementale commissie, de coördinatoren, de doctoraatsbegeleidingscommissie en andere, al dan niet speciaal voor de doctoraatsopleiding ingerichte instanties.

De centrale coördinatoren van de doctoraatsopleiding staan o. a. in voor het verstrekken van informatie, de organisatie van specifiek voor de doctoraatsopleiding ingerichte vakken en/of voor de eerste verwerking van het individuele dossier.

2.8 KVALITEITSCONTROLE

FACULTAIRE COMMISSIES

Het opstellen en het controleren van de naleving van het reglement inzake de doctoraatsopleidingen, behoort tot de verantwoordelijkheid van een facultaire commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleiding (facultaire doctoraatscommissie of facultaire commissie voor de doctoraatsopleiding).

Andere personen (promotoren, coördinatoren), groepen, comités en commissies (zie 2.7 Begeleiding, omkadering en coördinatie) werken elk op hun niveau mee aan de uitbouw van een kwalitatief hoogstaande opleiding.

EVALUATIESTUDIES

Aan de VUB (verschillende studies tussen 1997-2000) en de K.U.Leuven (juni-december 1999) werden de doctoraatsopleidingen geëvalueerd aan de hand van enquêtes en interviews, waarna voorstellen tot verbetering werden/worden uitgewerkt en geïmplementeerd.

Aan de UA wordt elke cursus door de deelnemers geëvalueerd o.a. via schriftelijke enquêtes. Herhaling van de activiteit zal enkel gebeuren na een positieve beoordeling.

2.9 INFORMATIE EXTERN

Voor de meeste faculteiten aan de Vlaamse universiteiten is de regelgeving (centraal en facultair) met betrekking tot de doctoraatsopleidingen, indien aangeboden, evenals alle andere nuttige informatie in verband met de doctoraatsopleidingen, te consulteren op de website van de universiteit (soms enkel intern consulteerbaar).

Deze documenten zijn ook beschikbaar op de facultaire secretariaten.

Van andere kanalen, zoals dagbladen, informatiebrochures en affiches, wordt ook nog steeds gebruik gemaakt.

2.10 DOELSTELLINGEN EN MEERWAARDEN VAN DE DOCTORAATS-OPLEIDINGEN

2.10.1 Inleiding

Doelstellingen en meerwaarden zijn een belangrijk aspect van de doctoraatsopleiding. Logisch is ook dat de doelstellingen en beoogde meerwaarden geformuleerd worden alvorens het programma in te vullen en misschien verwacht men deze dan ook vooraan in een document aan te treffen. Er werd echter gekozen om dit luik te plaatsen na de informatie over de structuur, programmering en begeleiding van de doctoraatsopleiding, daar er vaak naar aspecten hiervan wordt gerefereerd.

De universitaire reglementen bevatten de doelstellingen van de doctoraatsopleiding (indien de universiteit één of meerdere doctoraatsopleidingen inricht). Meestal worden deze doelstellingen zeer kort omschreven, vaak onder de vorm van een opsomming. Om iets meer 'in het veld' te treden en om meer input te krijgen van mensen die rechtstreeks betrokken zijn bij de doctoraatsopleiding werd er een rondvraag opgesteld, gericht aan de 6 Vlaamse universiteiten. In deze rondvraag werd er gepeild naar de doelstellingen, de meerwaarde voor de doctorandus en de meerwaarde voor het doctoraat, van de doctoraatsopleiding. Een enquêteformulier bevindt zich in bijlage III.

Respondenten wijzen erop dat niet alle universiteiten (K.U.Brussel) en faculteiten beschikken over een doctoraatsopleiding, of dat hun doctoraatsopleiding recent werd ingevoerd (RUG Faculteit Farmaceutische Wetenschappen) of gewijzigd (K.U.Leuven), of in ontwikkeling is (VUB). Daarom was het voor hen soms moeilijk om bepaalde vragen te beantwoorden.

2.10.2 Resultaten van de rondvraag

2.10.2.1 Doelstellingen van de doctoraatsopleiding

VERDIEPING EN VERBREDING VAN KENNIS EN VAARDIGHEDEN

Eén der belangrijke doelstellingen van de doctoraatsopleiding is de ondersteuning van het doctoraatsproces met het oog op het bevorderen van de kwaliteit van het proefschrift. (UA, VUB, K.U.Leuven, RUG Faculteiten *Farmaceutische Wetenschappen, Politieke en Sociale Wetenschappen, Wetenschappen, Toegepaste Biologische Wetenschappen en Psychologie en Pedagogie*)

Hierna volgen een paar voorbeelden van ingestuurde antwoorden:

- *Het volgen van opleidingsonderdelen kan meer gefundeerd onderzoek en een meer efficiënte vooruitgang tot gevolg hebben. (RUG Faculteit Farmaceutische Wetenschappen)*
- *Wegens het bewuste parallellisme van het doctoraat en de doctoraatsopleiding liggen de doelstellingen van deze laatste zowel in de begeleiding van het doctoraatsonderzoek (verantwoordelijken zijn de promotor en vakgroep) als in een opleiding bij het doctoraat (verantwoordelijke is de centraal academische overheid). De opleiding bij het doctoraat is deels een onderzoeksopleiding, waarvan de opgedane kennis opnieuw kan aangewend worden als ondersteuning bij het individueel doctoraatsonderzoek, en deels een opleiding voor het uitbouwen van een toekomstige loopbaan. (VUB)*
- *Ondersteunen van het doctoraatsproces, het onderzoekswerk en de voorbereiding van het proefschrift... (UA)*
- *Bovendien beoogt de doctoraatsopleiding het doctoreren efficiënter te laten verlopen door een adequatere begeleiding van de doctorandus. (K.U.Leuven)*
- *Het kan de doctorandus toelaten zijn/haar eigen onderzoek op een efficiënte manier te structureren en beter in te passen in zijn volledige opdracht. (RUG Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen)*

- *De doctoraatsopleiding wil een ondersteuning vormen voor een doctoraatsproefschrift... (RUG Faculteit Wetenschappen)*

Rechtstreeks samengaan met bovenstaande doelstelling en minstens even belangrijk, is de doelstelling om de kennis (en vaardigheden) van de doctorandi te verbreden en te verdiepen. (K.U.Leuven, VUB, RUG Faculteiten *Wetenschappen, Toegepaste Biologische Wetenschappen, Toegepaste Wetenschappen, Letteren en Wijsbegeerte*)

- *De doctoraatsopleiding heeft als eerste doel de kennis van de doctorandus te verruimen en te verdiepen binnen zijn onderzoeksdomein. (K.U.Leuven)*
- *Om dit te verwezenlijken is de opleiding erop gericht de kennis en de vaardigheden van de doctorandus zowel te verbreden als te verdiepen. (RUG Faculteiten *Wetenschappen en Toegepaste Biologische Wetenschappen*)*
- *De doctoraatsopleiding, bestaande uit 4 luiken, omvat een begeleiding bij het onderzoek (luik A) en een opleiding (luiken B, C en D). Uit de aanbiedingen van deze 4 luiken volgt dat de doelstellingen van de doctoraatsopleiding zowel gericht zijn op de verdieping als op de verbreding van de kennis en vaardigheden van de doctorandus. (VUB)*
- *...dat tot doel heeft de kennis en de vaardigheden van de doctorandi zowel te verbreden als te verdiepen. (RUG *Toegepaste Wetenschappen*)*
- *eerder gericht op de verdieping en verbreding van wetenschappelijke kennis. (RUG *Letteren en Wijsbegeerte*)*

Voor de Faculteiten *Geneeskunde* en *Economie en Bedrijfskunde* van de RUG en de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* van het LUC, ligt het accent meer op de verdieping van de kennis en de onderzoeksvaardigheden.

- *De doctoraatsopleiding is er bedoeld als een diepgaande, systematische en functionele begeleiding van (kandidaat-)doctorandi bij hun (zelf)vorming tot zelfstandig onderzoeker in de toegepaste economische wetenschappen. Dit wordt geconcretiseerd in volgende doelstellingen:*

- *De deelnemers verwerven een ruime kennis in hun vakgebied, die hen in staat moet stellen op een adequate wijze de wetenschappelijke tijdschriften in dat vakgebied te verwerken.*
- *Zij krijgen een vorming in de verschillende aspecten van de onderzoeksmethodologie.*
- *Zij leren zelfstandig onderzoek concipiëren en uitvoeren. (LUC Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen)*

- *Een bredere basisopleiding aanbieden – strikt binnen het onderwerp van het proefschrift – en aldus de ‘gaten’ trachten te vullen in de voorkennis van de doctorandus/-a. (RUG Faculteit Geneeskunde)*

- *De doelstelling is enkel de verdieping van de kennis en de onderzoeksvaardigheden van de doctorandi. (RUG Faculteit Economie en Bedrijfskunde)*

BRUG NAAR DE ARBEIDSMARKT/GERICHT OP UITSTROOM

Wat de voorbereiding op het latere professionele functioneren betreft, liggen de meningen nogal verdeeld, zelfs binnen één universiteit.

UA en VUB maken de link tussen de verbreding van de kennis en vaardigheden en een carrière buiten de universiteit. De VUB voegt hier een extra dimensie aan toe en tracht via luik D van de doctoraatsopleiding de vorser te plaatsen in een socio-economische, filosofisch-ethische maatschappij.

- *Verbreden van de kennis van de doctorandus/-a via de organisatie van maatschappelijk en economisch relevante opleidingen, o.a. met het oog op een eventuele carrière buiten de universiteit. (UA)*

- *De doctoraatsopleiding is enerzijds een begeleiding van het doctoraat en anderzijds een opleiding. Het opleidingsgedeelte beslaat drie aspecten:*
 - *een onderzoeksopleiding, navorming in het studiegebied en vorming in onderzoeksmethodologie;*
 - *een opleiding in onderzoeksondersteunende vaardigheden, vaardigheden die helpen bij de uitbouw van een professionele loopbaan (projectmanagement, octrooirecht, communicatie en rapportering,...);*
 - *het plaatsen van de vorser in de maatschappij; de visie van de levensbeschouwing van de instelling laten doorvoelen aan de vorser; zijn wetenschappelijke horizon verbreden in een zinvolle debatcultuur; bewustmaking van sociale, ethische en filosofische aspecten van de wetenschap.*

Voor de twee laatste aspecten van het opleidingsgedeelte zijn gericht op de voorbereiding van de vorser op een professionele loopbaan. De maatschappelijke inbedding van de vorser is hierbij een voorname doelstelling. (VUB)

Voor sommige andere universiteiten/faculteiten is de voorbereiding op de intrede in de arbeidsmarkt eerder ondergeschikt t.a.v. de eerder aangehaalde doelstellingen.

- *Of een vlottere, c.q. bredere intrede op de arbeidsmarkt moet nagestreefd worden, buiten en naast de wetenschappelijke competenties, was niet voor elke gesprekspartner evident. (K.U.Brussel)*
- *Het is niet de bedoeling van de doctoraatsopleiding om een brug te maken naar de bredere arbeidsmarkt en de opleiding is niet gericht op uitstroom. (RUG Faculteit Economie en Bedrijfskunde)*

Verder vermeldt de Faculteit *Wetenschappen* van de RUG, dat het slagen in de doctoraatsopleiding aan het doctoraatsdiploma een kwaliteitslabel moet meegeven dat bijdraagt tot de externe waardering in binnen- en buitenland. Dit kwaliteitslabel slaat op een aantal facetten die zowel met het wetenschappelijk onderzoek als met de communicatieve vaardigheden en contacten met de wetenschappelijke randgebieden te maken hebben.

2.10.2.2 Meerwaarde van de doctoraatsopleiding

In de rondvraag werd gevraagd naar de meerwaarde van de doctoraatsopleiding voor de doctorandus en voor het doctoraat. In onderstaande evaluatie wordt dezelfde indeling aangehouden, al was het onderscheid, volgens de respondenten, niet altijd duidelijk te maken.

MEERWAARDE VOOR DE DOCTORANDUS:

VERDIEPING EN VERBREDING VAN KENNIS EN VAARDIGHEDEN

Dit aspect kwam reeds aan bod in de rubriek over de doelstellingen. De mogelijkheid tot verbreding en verdieping van de kennis en vaardigheden van de doctorandi ligt volgens de meeste respondenten in het aanbod van vakken, seminaries en activiteiten. (K.U.Leuven, VUB, LUC, RUG *Politieke en Sociale Wetenschappen, Toegepaste Biologische Wetenschappen*)

De Faculteit *Wetenschappen* van de RUG stelt dat de plafonnering van de studiepunten in het programma van de doctoraatsopleiding, de doctorandi dwingt om aan beide categorieën van vakken of activiteiten – verdieping en verbreding – deel te nemen.

Volgens de K.U.Brussel is een belangrijk aspect de 'flexibiliteit' van de programma's, zodat de doctorandi kunnen inspelen op hun specifieke noden, mogelijkheden en prioriteiten. Volgens de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* van de RUG, is het feit dat de doctorandi kunnen kiezen 'à la carte' een grote troef.

Volgens de Faculteit *Rechten* van de RUG, is een doctoraatsopleiding aan deze faculteit niet nodig, daar het onderzoekswerk voldoende mogelijkheden tot verbreding biedt.

STIMULANS OM HET DOCTORAATSWERK SNELLER EN BETER UIT TE VOEREN

Uit de antwoorden op de rondvraag kan vastgesteld worden dat de tijdsduur voor het afleveren van een thesis van ondergeschikt belang is. Of het doctoraatswerk beter uitgevoerd wordt, is volgens sommige respondenten moeilijk te 'meten'. Wel worden er sterke argumenten aangehaald die pleiten in het voordeel van een betere uitvoering van het doctoraatswerk.

Volgens de K.U.Brussel en de UA is de doctoraatsopleiding een ondersteuningspakket, gericht op het doctoraatsproefschrift.

De Faculteit *Toegepaste Biologische Wetenschappen* van de RUG antwoordde dat de hogere input van externe vakexperts gedurende het experimenteel onderzoek, publicaties (met input via het refereesysteem), deelname aan congressen (met input via commentaren op poster of mededeling) en buitenlandse stages, de kwaliteit van het doctoraatswerk ten goede komen.

De doctorandi worden korter opgevolgd daar ze op regelmatige tijdstippen de voortgang van het onderzoekswerk moeten voorleggen aan een commissie (K.U.Leuven, RUG Faculteit *Wetenschappen*). De doctorandi worden gestimuleerd om hun doctoraatswerk planmatiger uit te voeren (K.U.Leuven).

Verder, volgens K.U.Leuven, erkent de doctoraatsopleiding de doctorandi als een groep of een entiteit en stimuleert dit de onderzoeksdynamiek.

De opleiding stimuleert een intensere begeleiding, het doctoraatsonderzoek is niet enkel een zaak meer tussen promotor en onderzoeker (K.U.Leuven).

De AAP-leden van de Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen* van de RUG, antwoordden dat de doctoraatsopleiding een meerwaarde biedt voor AAP-ers die geconfronteerd worden met een promotor die onvoldoende mogelijkheden laat tot het bijwonen van wetenschappelijke activiteiten. Aangezien deze activiteiten verplicht te volgen onderdelen zijn van de doctoraatsopleiding, kan op deze manier de promotor geconfronteerd worden met zijn verantwoordelijkheden.

- *De doctorandus/-a moet alleszins centraal staan en centraal gehouden worden...*

De doctoraatsopleiding moet in de eerste plaats gericht zijn op het doctoraatsproefschrift, meer bepaald op de nodige en nuttige competenties. (K.U.Brussel)

- *De meerwaarde van de doctoraatsopleiding ligt vooral in het feit dat het de doctorandus/-a de kansen en mogelijkheden geeft om enerzijds op een efficiënte manier de nodige kennis te verzamelen voor het succesvol voorbereiden van zijn proefschrift. (UA)*

- *... gestimuleerd om hun doctoraatswerk planmatiger uit te voeren.*

... is dat de doctorandi op geregelde tijdstippen de voortgang van het onderzoeksproject aan een begeleidingscommissie moeten voorleggen.

De doctoraatsopleiding stimuleert een intensere begeleiding, maakt het doctoraatsonderzoek niet enkel een zaak meer tussen promotor en onderzoeker, stimuleert de onderzoeksdynamiek, stimuleert de promotor, brengt doctorandi en ZAP-ers met elkaar in contact en erkent de doctorandi als een groep of een entiteit... (K.U.Leuven)

- *Door het programma van de doctoraatsopleiding en de regelmatige opvolging (o.a. nagaan van de jaarlijkse stand van vordering) wordt het doctoraat efficiënter uitgevoerd, en bekomt men ontegensprekelijk een kwaliteitsverhoging. (RUG Faculteit Wetenschappen)*

De Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* van de RUG, gelooft in een snellere en betere uitvoering van het doctoraatswerk, op voorwaarde dat de opleiding geïmplementeerd wordt en de doctorandus in staat gesteld wordt om deze effectief (werkdruk) te volgen.

Volgens de ZAP-leden van de Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen* van de RUG, zijn in normale omstandigheden al de inspanningen van de doctorandus voornamelijk gericht op het afwerken van een doctoraat, het genereren van A1-publicaties, het houden van voordrachten en het presenteren van posters. Stellen dat de doctoraatsopleiding zal stimuleren tot snellere en betere afwerking van het doctoraatswerk, is volgens deze faculteit niet evident.

BRUG NAAR DE ARBEIDSMARKT/ GERICHT OP UITSTROOM

De respondenten LUC Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*, K.U.Leuven Faculteiten *Wetenschappen*, *Toegepaste Wetenschappen*, *Landbouwkundige* en *Toegepaste Biologische Wetenschappen*, RUG Faculteiten *Wetenschappen*, *Toegepaste Wetenschappen*, *Toegepaste Biologische Wetenschappen* zijn de mening toegedaan dat het maken van een brug naar de arbeidsmarkt, via de doctoraatsopleiding, niet prioritair is, maar dat via het aanbod van activiteiten de mogelijkheid hiertoe intrinsiek aanwezig is. Het is aan de doctorandi om dit te implementeren. Voor de VUB en de UA is het aanleren van vaardigheden die in de bedrijfswereld een meerwaarde betekenen wel één van hun prioritaire doelen. Tevens is voor de VUB de maatschappelijke inbedding van de doctorandus van voornaam belang.

- *Via de aanbiedingen in luik C van het doctoraatsprogramma worden er bouwstenen voor een toekomstige loopbaan aangeboden. Luik D is gericht op de maatschappelijke inbedding van de doctorandus via participatie aan debatten over de sociale, ethische en filosofische aspecten van de wetenschap. De meerwaarde van deze luiken ligt niet alleen in het maken van de brug naar de maatschappij, maar volgt ook rechtstreeks uit het interdisciplinaire karakter van de aangeboden activiteiten. (VUB)*
- *... en anderzijds ook op een breder vlak geconfronteerd te worden met maatschappelijk en economisch relevante onderwerpen. De brug naar de bredere arbeidsmarkt ... is impliciet aanwezig in de aangeboden opleidingen. (UA)*

- ... wordt er door de doctoraatsopleiding een brug gelegd naar de bredere arbeidsmarkt via een flexibel aanbod van vakken/seminaries als 'octrooirecht', 'maatschappelijke aspecten van de technologie', 'projectmanagement', enzovoort. (KUL Faculteiten Wetenschappen, Toegepaste Wetenschappen, Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen)
- ... groep 'andere studieactiviteiten'... hebben ... training van de communicatieve vaardigheden en het stimuleren van de wetenschappelijke ondernemingszin tot doel.
 - ... pedagogische en organisatorische activiteiten ... stellen de doctorandus in staat zijn didactische en leidinggevende vaardigheden te ontwikkelen.
 - ... uitvoeren van interdisciplinaire activiteiten, wat gunstig is voor een bredere arbeidsmarkt. (RUG Faculteit Wetenschappen)
- Dit is het geval wanneer de doctoraatsopleiding ingevuld wordt met verbredende activiteiten. Typische voorbeelden zijn economisch of bedrijfskundig georiënteerde opleidingsonderdelen, alsook modules uit ICT-opleidingen of communicatie-trainingen. Daarnaast zorgt het stimuleren van publicaties en actieve deelname aan congressen voor het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden die zeker als extra troef op de arbeidsmarkt kunnen gezien worden. (RUG Faculteit Toegepaste Biologische Wetenschappen)
- ... verbredende cursussen (vb. management vakken) de latere mogelijkheden op de arbeidsmarkt verruimen. Eerder verdiepende cursussen kunnen dan weer de kans op bepaalde specifieke arbeidsplaatsen verhogen voor de doctorandus/-a. (RUG Toegepaste Wetenschappen)
- ... een brug naar de bredere arbeidsmarkt is geen primair oogmerk. (LUC Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen)

Deze mening wordt ook gedeeld door de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* van de RUG, maar volgens deze faculteit blijft de arbeidsmarkt gevoelig voor de aard van de opleiding (voorkeur exacte wetenschappen) en de aard van het uitgevoerde onderzoek (bv. consumentenpsychologie versus internationale politiek).

Volgens de Faculteit *Geneeskunde* en de ZAP-leden van de Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen* van de RUG, heeft de doctoraatsopleiding geen enkel belang naar de arbeidsmarkt toe. Volgens deze laatste is kennis, motivatie en probleemaanpak het meest essentieel en bijgevolg zou meer aandacht moeten besteed worden aan persoonlijke verdieping in de doctoraatsmaterie met stimulering en steun van de promotor.

VUB, RUG Faculteiten *Wetenschappen*, *Toegepaste Biologische Wetenschappen* en *Politieke en Sociale Wetenschappen*, halen ook aan dat de opleiding gericht is op uitstroom. De doctoraatsopleiding is volgens deze respondenten een hoogwaardige opleiding (2de en 3de cyclus vakken of specifiek georganiseerde onderdelen), waarvan de kwaliteitscontrole naar de doctorandi toe berust in het afleggen van examens en het opstellen van een werkplan.

Volgens de Faculteit *Toegepaste Wetenschappen* van de RUG, wordt er geen specifieke uitstroom beoogd, maar kunnen bovenstaande elementen de uitstroom zeker vergemakkelijken.

Volgens de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* van het LUC, wijzen de doelstellingen op een vorming als onderzoeker en zijn ze niet gericht op uitstroom.

MEERWAARDE VOOR HET DOCTORAAT: STIMULANS TOT BETERE, RUIMERE DOCTORATEN

Volgens de Faculteiten *Wetenschappen*, *Toegepaste Wetenschappen* en *Toegepaste Biologische Wetenschappen* van de RUG, geeft de doctoraatsopleiding aanleiding tot betere en ruimere doctoraten wegens de specifieke samenstelling van het programma, de interdisciplinariteit en de verhoogde communicatie ten gevolge van meer nieuwe contacten.

De mogelijkheden om betere en ruimere doctoraten te maken, zijn volgens UA en de Faculteit *Politieke en Sociale wetenschappen* van de RUG impliciet aanwezig in de aangeboden opleidingen. De doctorandus staat zelf in voor de toepassing ervan.

Volgens de Faculteit *Geneeskunde* van de RUG is dit enkel geldig voor sommigen, bijvoorbeeld de clinici die een basis-wetenschappelijk onderwerp aanpakken of die zich meer willen verdiepen in de statistiek, wat tot betere resultaten leidt.

Volgens de K.U.Leuven is de doctoraatsopleiding dusdanig geconcipeerd dat zij de onderzoeker stimuleert zijn/haar onderzoekskwaliteiten aan te scherpen en onderzoek te verrichten op internationaal niveau.

De Faculteit *Rechten* van de RUG, antwoordde dat hun doctoraten reeds ruim zijn en dat een doctoraatsopleiding niet kan/zal leiden tot nog ruimere doctoraten.

De ZAP-leden van de Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen* van de RUG, antwoordden negatief.

PARTICIPATIE AAN INTERNATIONALE DOCTORAATSPROJECTEN

Directe stimulans voor participatie aan internationale doctoraatsprojecten is er volgens de respondenten (nog) niet.

Wel wordt er in die richting gewerkt via participatie aan internationale activiteiten, het leggen van internationale contacten (K.U.Brussel, VUB, RUG Faculteiten *Wetenschappen*, *Toegepaste Wetenschappen*, *Toegepaste Biologische Wetenschappen* en *Politieke en Sociale Wetenschappen*) en het zoeken naar internationale interuniversitaire samenwerking (K.U.Leuven, VUB).

Volgens de Faculteiten *Geneeskunde* en *Farmaceutische Wetenschappen* (ZAP-leden) van de RUG, is er geen directe aanwijzing dat de doctoraatsopleiding stimulerend werkt voor de participatie aan internationale doctoraatsprojecten.

2.10.2.3 Mankementen van de doctoraatsopleiding in haar huidige vorm

Algemeen werden er door de respondenten weinig opmerkingen geformuleerd. Sommige universiteiten/faculteiten halen één of meerdere aspecten van de doctoraatsopleiding aan die voor verbetering vatbaar zijn.

Enkele voorbeelden zijn:

- onverschillige houding van academische personeelsleden (UA);
- ontbreken van (UA) of een tekort aan (RUG Faculteit Toegepaste Biologische Wetenschappen) discipline-gebonden componenten. Dit is soms ook het gevolg van het ontbreken van een kritische massa aan doctorandi binnen een onderzoeksdomein;
- cursussen worden niet altijd gegeven in blokvorm (RUG Faculteit Toegepaste Wetenschappen);
- te beperkt aanbod van doctoraatsvakken/seminaries (K.U.Leuven);
- puntensysteem te schools, studenten klagen over teveel administratie (K.U.Leuven) of het moeten afleggen van examens (RUG Faculteit Toegepaste Wetenschappen);
- nadruk op de doctoraatsopleiding is groot, zodat ze nogal eens contraproductief werkt t.a.v. het onderzoek, doordat er onvoldoende tijd rest voor de onderzoekstaak (LUC Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen);
- extra belasting van de ZAP-leden (K.U.Leuven) of grote diversiteit van individuele programma's (RUG Faculteit Geneeskunde).

Volgens de K.U.Leuven werd aan het mankement 'studenten klagen over teveel administratie' inmiddels verholpen met de invoering van het nieuwe reglement waarbij de rekenregels sterk werden vereenvoudigd.

K.U.Brussel en VUB kunnen wegens resp. het ontbreken van een doctoraatsopleiding of het in ontwikkeling zijn van nieuwe programma's geen antwoord formuleren.

2.10.2.4 PLAATS BINNEN DE NIEUWE STRUCTUUR VAN HET HOGER ONDERWIJS

Op de vraag of de doctoraatsopleiding een plaats kan krijgen binnen de nieuwe structuur van het hoger onderwijs (bachelor-master) opteren de meeste respondenten voor het blijven bestaan van de doctoraatsopleiding op doctoraatsniveau.

- *Een nauwe band tussen opleiding en doctoraat blijft aangewezen. Het zou verkeerd zijn om de doctoraatsopleiding als een afzonderlijke opleiding te beschouwen die los staat van het onderzoek of het doctoraatsproces. (UA)*

- ... als advanced master...

Indien het niet in de nieuwe structuur wordt ingebouwd, zou het een verplicht onderdeel van het doctoraat dienen te worden. (RUG Faculteit Geneeskunde)

- ... is het invoeren van het facultair reglement inzake doctoraatsbegeleiding een goede mogelijkheid om via de doctoraatsbegeleidingscommissies doctorandi de kans te geven om relevante opleidingsonderdelen, studiedagen en/of conferenties in binnen- en buitenland te volgen. (RUG Faculteit Letteren en Wijsbegeerte)

- Indien de Bachelor-Master aan de faculteit Wetenschappen georganiseerd zou worden als een 3+1 opleiding, dan zou een postgraduaat opleiding in de vorm van of analoog met de huidige doctoraatsopleiding een absolute noodzaak blijven.

Indien de Bachelor-Master aan de faculteit Wetenschappen een 3+2 opleiding wordt, waarin een 5e jaar als een predoctorale opleiding zou fungeren, dan kunnen de reguliere opleidingsonderdelen van de huidige doctoraatsopleiding in dat 5e jaar geïncorporeerd worden en zou de postgraduaat structuur zich kunnen focuseren op het B-luik van het programma.

De commissie spreekt de voorkeur uit voor het 2e voorstel (3+2) voor de Bachelor-Master aan de faculteit Wetenschappen. (RUG Faculteit Wetenschappen)

- ... is van oordeel dat de doctoraatsopleiding zich eerder op doctoraatsniveau situeert en derhalve in het doctoraatscurriculum zou kunnen geïntegreerd worden...

Hierbij kan trouwens verwezen worden naar internationale evoluties waarbij specifieke PhD-cursussen ingericht worden. (RUG Faculteit Toegepaste Biologische Wetenschappen)

- De doctoraatsopleiding kan in haar huidige vorm een plaats krijgen aansluitend op, maar niet binnen, de Bachelor-Master structuur. (RUG Faculteit Toegepaste Wetenschappen)

- De VUB opteert voor het blijven bestaan van de doctoraatsopleiding bij het doctoraat, daar de doctoraatsopleiding een parallelle ondersteuning vormt bij het doctoraat. (VUB)

K.U.Brussel, VUB en RUG Faculteit *Letteren en Wijsbegeerte* wijzen op het gevaar van verstarring en rigiditeit indien de doctoraatsopleiding zou verdwijnen in een master of advanced master. Daarenboven blijkt dit niet een directe vraag te zijn van de betrokkenen volgens de Faculteit *Letteren en Wijsbegeerte* van de RUG.

2.10.3 Conclusie

Voor de meeste respondenten is de belangrijkste doelstelling van de doctoraatsopleiding het aanbieden van een ondersteuning van het doctoraatsproces, en daarmee samengaan de verbreding en verdieping van de kennis en vaardigheden van de doctorandus. Afhankelijk van de universiteit/faculteit, kan het accent verschoven zijn naar één van deze aspecten, maar de flexibiliteit van de programma's blijft een grote troef.

De meerwaarde van de doctoraatsopleiding ligt voor de doctorandus in het verruimen en verdiepen van zijn kennis. Er worden door de meeste respondenten argumenten aangehaald die pleiten in het voordeel van een betere uitvoering van het doctoraatswerk. Argumenten zoals 'de aard van de aangeboden vakken en activiteiten komt de kwaliteit van het doctoraatswerk ten goede' en 'doctorandi worden intenser begeleid en gestimuleerd om zelf meer gestructureerd te werken, ook dankzij de werking van de evaluatiecommissies, die de vorderingen van de doctorandus opvolgen', worden meermaals aangehaald. De K.U.Leuven spreekt zelfs van het ontstaan van een onderzoekscultuur, gedreven door een verhoogde dynamiek.

De voorbereiding op een professionele loopbaan is voor vele respondenten niet prioritair, maar het is volgens hen wel belangrijk dat een brug naar de arbeidsmarkt wordt aangeboden. Het is aan de doctorandus om de gepaste opleidingsonderdelen te kiezen.

De plaats van de vorser in de socio-economische, filosofisch-ethische maatschappij is volgens de VUB hiervan een voornaam aspect. Activiteiten die deze inzichten aan de vorser kunnen meegeven zijn hier in ontwikkeling.

De doctoraatsopleiding kan volgens sommige universiteiten/faculteiten aanleiding geven tot ruimere doctoraten, maar het is opnieuw aan de doctorandus om zelf in te staan voor de implementatie van de aangeboden mogelijkheden.

Er wordt werk gemaakt van het uitwerken van internationale activiteiten en het leggen van internationale contacten binnen de doctoraatsopleiding. Naar de toekomst toe zou dit kunnen leiden naar internationale doctoraatsprojecten.

Mankementen liggen vooral in de houding van sommige academici tegenover de doctoraatsopleiding. De nog 'jonge' invoering van de doctoraatsopleiding maakt dat er soms nog inhoudelijk (tekort aan discipline gebonden componenten) en organisatorisch wordt afgetast, maar dit kan alleen maar resulteren (heeft geresulteerd) in meer ervaring en vernieuwing.

Met het oog op de toekomstige nieuwe structuur van het hoger onderwijs, opteren de meeste respondenten voor het blijven bestaan van de doctoraatsopleiding op doctoraatsniveau.

2.11 BESLUIT

VOORAF

Het diploma van doctor is de hoogste graad die aan een universiteit kan behaald worden. De doctorstitel wordt verkregen na een intensieve periode van zelfstandige studie en wetenschappelijk onderzoek. Er wordt een originele bijdrage verwacht in een bepaald studiegebied, waarvan de resultaten worden gepubliceerd in een proefschrift of thesis.

De titel van doctor is een voorwaarde voor wie een academische carrière ambieert. Echter, steeds vaker ligt de finaliteit van het doctoraat buiten de vakgroep, de faculteit en zelfs buiten de universiteit. De belangrijkste redenen hiervoor zijn enerzijds de massificatie van het hoger onderwijs. Meer individuen gaan namelijk doctoreren om zich te onderscheiden. Anderzijds wordt de probleemstelling binnen de bedrijven en de publieke sector alsmaar complexer. Er dient bijvoorbeeld steeds meer rekening gehouden te worden met milieuproblemen en veiligheidsnormen. Bijgevolg is er vanuit deze sectoren vraag naar hoogopgeleide werkkrachten.

In het verleden was het behalen van een doctorstitel vooral gebaseerd op de filosofie van 'oefening baart kunst', onder de supervisie van een promotor. Als gevolg van het gewijzigde carrièrepatroon van de doctors, dienen er mogelijk andere klemtonen gelegd te worden binnen het proces van doctoreren. Het verwerven van vaardigheden die toelaten vlotter te bewegen op de arbeidsmarkt wordt belangrijk.

Door het decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991, werd een legale basis gecreëerd voor het aanbieden van doctoraatsopleidingen, ter voorbereiding van een doctoraat. Een doctoraatsopleiding is tot op heden, decretaal gezien, geen voorwaarde, maar een hulp voor het behalen van een doctoraat.

De universiteiten zijn vrij in het bepalen van de structuur en de inhoud van de doctoraatsopleiding. Sommige universiteiten maken het slagen in de doctoraatsopleiding een voorwaarde tot toelating tot de thesisverdediging.

Daar er over de criteria en de invulling van deze opleiding door de universiteiten en faculteiten geen systematische informatie voorhanden was, werd door de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid voorliggend onderzoek gelanceerd. Dit onderzoek kadert in een reeks van onderzoeken over de instroom, het proces van doctoreren en de uitstroom van doctors.

Een doctoraatsopleiding zou in belangrijke mate kunnen bijdragen tot een geestes- en vaardigheidsontwikkeling, aangepast aan de maatschappelijke noden van de 21ste eeuw, zonder afbreuk te doen aan de hooggekwalificeerde onderzoekersopleiding. Het is bijgevolg interessant na te gaan welke klemtonen er door elke universiteit en faculteit in de doctoraatsopleiding worden gelegd.

Voor de concrete uitvoering van deze inventarisatie werd een interuniversitaire werkgroep opgericht en werden de centrale en facultaire reglementen evenals publicaties en informatie op het internet geraadpleegd.

De facultaire reglementen getuigen van een rijke diversiteit, zelfs binnen éénzelfde universiteit. Vergelijking van deze reglementen was niet evident, ook omdat voor sommige faculteiten de informatie niet altijd voldoende geëxpliciteerd werd (voor de K.U.Leuven werden de 'oude' reglementen vergeleken; sindsdien werden sommige facultaire reglementen reeds aangepast, conform het nieuwe algemeen reglement rekenregels). Doctorandi worden waarschijnlijk met dezelfde moeilijkheden geconfronteerd.

Er dient wel op gewezen dat niet alle universiteiten (K.U.Brussel) en faculteiten beschikken over een doctoraatsopleiding, of dat hun doctoraatsopleiding recent werd ingevoerd (RUG Faculteit *Farmaceutische Wetenschappen*) of gewijzigd (K.U.Leuven), of in ontwikkeling is (VUB). Het aftasten, aanpassen, inrichten

en vernieuwen van de doctoraatsopleiding getuigt van het belang van deze opleiding en de inzet van de universiteiten en faculteiten om de doctoraatsstudent maximaal voor te bereiden en te ondersteunen.

Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen.

TOELATINGSVOORWAARDEN VOOR DE DOCTORAATSOPLEIDING

De toelatingsvoorwaarden tot de doctoraatsopleiding zijn voor al de universiteiten conform artikel 38 van het decreet van de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91.

VERPLICHTING VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Aan de K.U.Leuven en de UA is de doctoraatsopleiding verplicht. De richtingen *Wijsbegeerte en Geschiedenis* aan de UA richten geen doctoraatsopleiding in omwille van het ontbreken van een tweede cyclus.

Aan de VUB is de opleiding enkel verplicht voor houders van een HOLT-einddiploma en afhankelijk van de faculteit, ook voor houders van een buitenlands diploma.

Wel wordt benadrukt dat elke student de morele verplichting heeft de opleiding te volgen.

De RUG en het LUC (uitz. Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*) leggen geen verplichting op.

Aan de RUG wordt voor de Faculteiten *Letteren en Wijsbegeerte* en *Politieke en Sociale Wetenschappen* in de toekomst inrichting van de opleiding beoogd. De Faculteit *Rechtsgeleerdheid* wacht de Bologna-verklaring af.

De K.U.Brussel richt geen doctoraatsopleiding in, conform het decreet van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991, omwille van de kleinschaligheid en de uiteenlopende onderzoeksdomeinen van de doctorandi.

VRIJSTELLING VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Kandidaten die verplicht zijn de doctoraatsopleiding te volgen, kunnen in bepaalde gevallen volledige of gedeeltelijke vrijstelling genieten. (UA Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen*, K.U.Leuven,

VUB Faculteit *Geneeskunde* en *Farmacie* voor houders van een HOLT-diploma maar uitgezonderd de doctoraatsopleiding *Medische Wetenschappen*).

De meeste vrijstellingen worden gegeven op basis van reeds eerder gevolgde opleidingen of activiteiten, beroepservaring, doctoraatsonderzoek in het buitenland, enz.

Een bevoegde commissie kan beslissen of de vrijstelling gepaard gaat met een vervangende opdracht.

OVERGANGSMAATREGELEN

Aan de UA, kunnen kandidaten die niet onderworpen zijn aan een verplichte deelname, maar vrijwillig wensen deel te nemen of in te stappen, genieten van overgangsmaatregelen (gedeeltelijke vrijstelling, in rekening brengen van vroegere activiteiten,...).

Door de K.U.Leuven worden eveneens overgangsmaatregelen voorzien voor de overgang naar de nieuwe reglementering, in werking sinds 1 oktober 2001. De kandidaten kunnen kiezen of ze hun doctoraatsopleiding afwerken volgens de oude of de nieuwe reglementen.

TIJDSDUUR

Decretaal kan het programma gespreid worden over de periode die besteed wordt aan de voorbereiding van het doctoraatsproefschrift.

De doctoraatsopleiding verloopt aan alle universiteiten doorgaans parallel met het doctoraatswerk, d.w.z. gemiddeld tussen de drie à vijf jaar.

Uitzonderingen hierop zijn de predoctorale doctoraatsopleidingen.

Aan de faculteiten *Toegepaste Economische Wetenschappen* (UA), en *Economische, Politieke en Sociale Wetenschappen* (VUB), wordt er in de reglementen een beperkte tijdslimiet van resp. 3 jaar en 2 jaar opgelegd om te slagen in de doctoraatsopleiding.

GETUIGSCHRIFT

De doctoraatsopleiding wordt bekrachtigd met een Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding, conform artikel 8 bis van het decreet betreffende de Universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni '91.

Bij het Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding wordt aan de UA, RUG en K.U.Leuven een supplement bijgevoegd dat een overzicht geeft van de gevolgde activiteiten.

De doctorandus kan zich bijgevolg profileren via de geselecteerde activiteiten.

Aan de RUG, de Faculteit *Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen* van de VUB en de doctoraatsopleiding *Toegepaste Economische Wetenschappen* van de UA ontvangt men na voltooiing van de doctoraatsopleiding een getuigschrift, ook al besluit men geen doctoraatsexamen af te leggen.

Aan de overige universiteiten/faculteiten wordt het Getuigschrift van de Doctoraatsopleiding niet losgezien van het doctoraatsdiploma.

STIMULANS TOT DEELNAME AAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Inhoudelijk en organisatorisch:

- doctorandi krijgen inspraak in de materie, afhankelijk van de faculteit (voorstellen indienen tot inrichting van een cursus, vertegenwoordiging in commissies, e.d.);
- flexibiliteit van de programma's is een grote troef. Doctorandi kunnen, rekening houdend met de aanbiedingen, het programma afstemmen op hun specifieke noden en prioriteiten;
- een bevoegde commissie evalueert op regelmatige tijdstippen de voortgang en stuurt het programma eventueel bij;
- de meeste studiepunten worden verdiend met het uitoefenen van activiteiten (congressen, publicaties, seminars, ...) die een doctorandus uitoefent bij het doorlopen van het leerproces gekoppeld aan een doctoraat;

- de administratieve last, met betrekking tot het inschrijven voor activiteiten en het opstellen van het persoonlijk dossier met activiteiten, wordt zoveel mogelijk beperkt.

Honorering:

- de doctoraatsopleiding wordt gehonoreerd met een getuigschrift, al dan niet uitgebreid met een supplement.

Financiële stimulans:

- faculteiten/departementen/vakgroepen worden vaak extra financieel beloond, wanneer hun doctorandi slagen in de doctoraatsopleiding.

Indien deelname aan de doctoraatsopleiding niet verplicht is, heeft de faculteit/vakgroep er financieel baat bij om de doctorandi te stimuleren om deel te nemen aan de doctoraatsopleiding.

- doctorandi kunnen naast de financiële steun van de vakgroep rekenen op individuele opleidingskredieten (UA, K.U.Leuven, RUG *Toegepaste Wetenschappen*), centraal beschikbare kredieten (VUB), of facultaire kredieten (K.U.Brussel, RUG Faculteiten *Diergeneeskunde* en *Landbouwkunde* en *Toegepaste Biologische Wetenschappen*).

Het nadeel van niet-individuele kredieten is dat deze exhaustief zijn en bijgevolg geen garantie bieden voor de doctorandi.

AANTALLEN DOCTORANDI (MET EN ZONDER DOCTORAATSOPLEIDING)

De huidige gegevens die op centraal niveau beschikbaar zijn, geven geen precies beeld van het aantal en de samenstelling van het aantal doctoraatsstudenten. De reden is structureel. Er is (of was) vaak geen verplichting voor doctorandi om zich in te schrijven. Er zijn faculteiten waar doctorandi vanaf het begin van het doctoraatsprogramma zijn ingeschreven, anderen waar slechts het laatste thesisjaar inschrijving de gewoonte is.

Voor de doctoraatsopleiding kan iets gelijkaardigs worden vastgesteld. De doctorandi schrijven zich slechts in voor de doctoraatsopleiding tijdens de periode (één of meerdere jaren, mogelijk met onderbreking van een jaar) van deelname aan het programma.

Bijgevolg is het heel moeilijk om voor elk jaar een precies overzicht te hebben van het aantal onderzoekers dat met de voorbereiding van een proefschrift of doctoraatsopleiding bezig is.

Een verplichte inschrijving, aan sommige universiteiten reeds ingevoerd, en het nauwkeurig bijhouden van de inschrijvingsbestanden, zouden een reëler beeld van de aantallen doctorandi kunnen schetsen, hetgeen voor beleid en bestuur toch een belangrijk gegeven is.

Omwille van voormelde redenen werd de analyse beperkt tot het aantal gepromoveerden, met en zonder doctoraatsopleiding.

Aan de UA is de doctoraatsopleiding nu verplicht voor alle doctorandi. Het percentage doctorandi, ingeschreven voor de doctoraatsopleiding, zal over de komende jaren moeten stijgen naar 100%. Deze trend is nu al waar te nemen.

Hetzelfde geldt voor de K.U.Leuven, waar er de laatste 4 academiejaren voor de meeste faculteiten een stijging op te merken is in het totaal aantal gepromoveerden, in het aantal gepromoveerden met een doctoraatsopleiding, alsook in het percentage aan gepromoveerden met een opleiding van het totaal aantal gepromoveerden.

De meeste faculteiten leverden in het jaar 2000-2001 meer dan 80% gepromoveerden met doctoraatsopleiding af, alleen het *Hoger Instituut voor Wijsbegeerte* en de Faculteit *Rechten* scoorden minder dan 50%.

Aan de RUG, waar de doctoraatsopleiding niet verplicht is, is er een toename in de participatie aan de doctoraatsopleiding waar te nemen. Voor het academiejaar 2000-2001 is het aantal gepromoveerden met doctoraatsopleiding, voor de meeste faculteiten, voor het eerst groter dan het aantal gepromoveerden zonder doctoraatsopleiding.

De Faculteiten *Economie en Bedrijfskunde* en *Psychologie en Pedagogische Wetenschappen* leverden geen gepromoveerden met doctoraatsopleiding af.

Aan de VUB heeft de meerderheid van de gepromoveerden in het jaar 2000-2001 de opleiding gevolgd. Deze trend was reeds eerder te merken aan de Faculteit *Wetenschappen*.

De doctoraatsopleiding aan de VUB is niet verplicht. Het belang van een doctoraat in een bepaalde richting wordt weerspiegeld in de deelname aan de doctoraatsopleiding (zie exacte wetenschappen). In dit opzicht scoren de faculteiten *Geneeskunde en Farmacie* en *Toegepaste Wetenschappen* eerder hoog.

Aan de K.U.Brussel wordt er geen doctoraatsopleiding, conform het decreet van 12 juni 1991 ingericht, maar de doctoraatsstudenten van de Faculteit *Politieke en Sociale Wetenschappen* nemen verplicht deel aan een andere opleiding naast het onderzoeksgebeuren.

Aan het LUC richten de faculteiten *Geneeskunde* en *Wetenschappen* zelf geen doctoraatsopleiding in. Studenten kunnen aan een andere universiteit de opleiding volgen. Daar er soms geen overeenstemming wordt bereikt over de opname van voorgestelde vakken in het programma, worden door de doctorandi de vakken wel gevolgd, maar is er formeel geen of weinig deelname aan de doctoraatsopleiding.

Aan de Faculteit *Toegepaste Economische Wetenschappen* is de opleiding verplicht.

INSCHRIJVINGSGELDEN

Het inschrijvingsgeld voor de doctoraatsopleiding bedraagt aan de VUB, UA, K.U.Leuven, LUC en RUG 8 100 BEF (200,79 euro), éénmalig te betalen bij aanvang van de opleiding. De volgende jaren dient de student zich slechts in te schrijven op de rol voor een bedrag van 1 000 BEF (24,79 euro).

Wanneer de student een gecombineerde inschrijving neemt van doctoraat en doctoraatsopleiding aan de VUB, UA of RUG, kan hij/zij genieten van een speciaal tarief. De meerkost t.o.v. een inschrijving voor een doctoraat alleen bedraagt dan slechts 6 100 BEF (151,21 euro) voor de ganse opleiding.

PROGRAMMERING VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

De decretale bepaling dat de doctoraatsopleiding ten minste 1 500 en ten hoogste 1 800 uren onderwijs of andere studie-activiteiten omvat, wordt door alle Vlaamse universiteiten gerespecteerd (K.U.Brussel richt geen doctoraatsopleiding in, conform het decreet).

De doctoraatsopleiding is enerzijds een begeleiding bij het doctoraat en anderzijds een opleiding.

Volgende categorieën van opleidingsonderdelen worden onderscheiden in de programma's van de doctoraatsopleiding:

- Een eerste categorie zijn opleidingsonderdelen die kunnen beschouwd worden als een vorm van direct onderwijs. Algemeen kunnen deze opleidingsonderdelen (discipline of niet discipline gebonden) gekozen worden uit cursussen van de tweede en derde cyclus (ook GAS- of GGS- onderdelen), of cursussen en seminaries speciaal ingericht voor doctoraatsstudenten aan de eigen universiteit of een andere universiteit in binnen- en buitenland. Een regulier opleidingsonderdeel vormt steeds een inhoudelijk duidelijk afgebakend geheel. Kandidaten kunnen op actieve wijze ingeschakeld worden via seminariewerken of interactief onderwijs.

De kandidaten dienen voor deze vakken meestal examen af te leggen.

De UA, K.U.Leuven en de VUB richten een wisselend aanbod in van interdisciplinaire vakken, speciaal gericht naar doctoraatsstudenten. Op vakspecifiek gebied blijft het aanbod vaak beperkt, omwille van het gebrek aan een kritische massa. Samenwerking met departementen en faculteiten van andere universiteiten kan hier een oplossing bieden.

- Een tweede categorie omvat activiteiten zoals studieverblijven in binnen- en buitenland, publicaties, actieve of passieve deelname aan congressen, pedagogische activiteiten, enz.

Bij verdere vergelijking van de programma's van de doctoraatsopleiding kan men vaststellen dat bovengenoemde vakken en activiteiten, naargelang de universiteit, onder verschillende hoofdliken worden ondergebracht.

Zo worden aan de UA de liken 'discipline gebonden' en 'niet-discipline gebonden' gehanteerd, terwijl men aan de VUB een onderverdeling maakt tussen de 'algemene opleidingsonderdelen' (of 'gemeenschappelijk gedeelte' voor programma's met een strikte invulling) en het 'specifiek gedeelte'. Aan de RUG wordt een onderverdeling gemaakt tussen 'reguliere opleidingsonderdelen' en 'andere activiteiten' en aan de K.U.Leuven worden de termen '(direct) onderwijs' en 'andere activiteiten' gebruikt.

Het 'open-type' concept van de opleiding maakt het opstellen van een doctoraatsprogramma, afgestemd op de noden en prioriteiten van de doctorandus mogelijk. Om de doctoraatsopleiding maximaal uit te bouwen, is de inbreng van de promotor onontbeerlijk. De kandidaat en de promotor dragen samen de verantwoordelijkheid om die activiteiten uit te kiezen die kennisverdiepend en kennisverruimend zijn (discipline en niet-discipline gebonden) en die de efficiëntie van het individueel thesiswerk optimaliseren.

De doctoraatscommissies/faculteiten leggen het programma (onderhevig aan wijzigingen), het gewicht en de verrekening van de onderdelen voor elke opleiding vast in een studiepuntentabel. Deze tabel is louter richtend, want de doctoraatscommissies kunnen afwijkingen toestaan en het aangeboden programma is niet exhaustief.

Het toekennen van het aantal studiepunten per categorie van activiteiten en per individuele activiteit, alsook het minimum of maximum te behalen aantal studiepunten per onderdeel is erg verschillend voor verschillende faculteiten en zelfs voor doctoraatsopleidingen binnen éénzelfde faculteit. Voor sommige faculteiten was het trouwens moeilijk om richtlijnen inzake studiepunten te verkrijgen.

Het toekennen van een minimum en/of maximum aantal te behalen studiepunten voor een bepaald opleidingsonderdeel heeft tot doel de doctorandus te verplichten om aan verschillende onderdelen van de opleiding deel te nemen.

Indien er geen minima of maxima gehanteerd worden, dan is het de taak van de promotor, van de andere begeleidende organen en van de evaluerende doctoraatscommissie om een gevarieerd studieprogramma voor te stellen of goed te keuren.

In de studiepuntentabellen worden aan de activiteiten die een doctorandus doorloopt tijdens een normaal leerproces, gekoppeld aan een doctoraat, de meeste studiepunten toebedeeld. Het accent ligt hier vooral op schriftelijke en mondelinge communicatie. Publicaties en presentaties van eigen werk stimuleren de doctorandus, om op één of meerdere momenten in de loop van zijn onderzoek een diepgaande rapportering op te stellen. Studieverblijven dragen bij tot kennisverruiming binnen en buiten het vakgebied en de confrontatie met collega's en professoren zorgt voor waardevolle discussie en feedback.

Aan de K.U.Leuven worden geen studiepunten toegekend aan didactische verplichtingen van de vakgroep (het nieuwe reglement rekenregels maakt dit 'additioneel' wel mogelijk met een maximum van 150 uur en assistenten hebben recht om 2/3 van hun tijd te besteden aan doctoraatsonderzoek). Aan de UA en de RUG worden aan pedagogische activiteiten wel studiepunten toegekend. Aan de VUB worden in bepaalde faculteiten studiepunten toegekend voor het begeleiden van eindwerken van licentiestudenten, maar het geven van oefeningen, labo's, e.d. wordt niet in rekening gebracht voor de doctoraatsopleiding. Dit is een nadeel voor de assistenten die tot 50% (afhankelijk van de universiteit) van hun tijd hiervoor kunnen worden ingezet. Voor doctorandi die een academische carrière beogen, zijn didactische vaardigheden een noodzaak in hun verdere loopbaan.

De K.U.Leuven honoreert de contacturen met de promotor.

Aan de VUB worden alleen in de Faculteit *Rechten* de contacturen met de promotor gehonoreerd omdat de meeste doctorandi hun hoofdactiviteiten buiten de instelling zelf hebben. Deze activiteit, gekoppeld aan een minimaal aantal te behalen studiepunten, is zowel een garantie als een controlemiddel van de begeleiding bij het doctoraatswerk.

De doctoraatscommissies kunnen in dit geval via evaluatie van het dossier nagaan of er regelmatige contacten zijn tussen de doctorandus en de promotor en of deze besprekingen aanleiding geven tot voldoende voortgang van het doctoraatswerk.

De opleidingen in de *Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen of Bedrijfskunde* (UA, VUB, RUG, LUC, K.U.Leuven) kennen een meer strikte invulling wat betreft de inhoud van de doctoraatsopleiding. Bovendien dient deze opleiding (uitgez. RUG, K.U.Leuven) afgelegd te worden binnen een bepaalde tijdslimiet. Deze opleidingen kunnen in zekere mate vergeleken worden met een predoctorale proef. Doctorandi dienen extra gemotiveerd te zijn om na dergelijke doctoraatsopleiding nog vakspecifieke cursussen te volgen die noodzakelijk zijn voor een goede afloop van het doctoraatswerk.

WERKVORMEN

Wat de werkvormen betreft, worden de doctoraatsvakken, in de mate van het mogelijke, steeds in kleine groepen georganiseerd om interactieve deelname te stimuleren. Het nadeel is echter dat hierdoor wachtlijsten voor inschrijving ontstaan.

Het aanbieden van cursussen in blokvorm lijkt de meest geschikte formule om de werklast voor doctorandi te beperken.

BUITENLANDSE MODULES

Er zijn geen buitenlandse modules, zoals reguliere opleidingsonderdelen, geïntegreerd in het programma van de doctoraatsopleiding. Wel worden doctorandi gestimuleerd om deel te nemen aan internationale wetenschappelijke bijeenkomsten. Publiceren in een internationaal tijdschrift (met referee-systeem) behoort vaak tot de minimale verplichtingen van de doctoraatsopleiding.

INTERUNIVERSITAIRE SAMENWERKING

De regelgeving inzake de doctoraatsopleiding voorziet in voldoende ruimte ter inrichting van of ter participatie aan interuniversitaire initiatieven.

Cursussen van één universiteit staan in principe open voor doctorandi van andere universiteiten. Informatie wordt in de mate van het mogelijke uitgewisseld maar blijft eerder schaars.

Er werden reeds een paar interuniversitaire doctoraatsprogramma's ingericht:

- De *medische faculteiten* van de K.U.Leuven, LUC, UA, RUG en VUB hebben besloten het derde cyclusonderwijs in de geneeskundige wetenschappen als een gemeenschappelijke interuniversitaire richting uit te bouwen.
De interuniversitaire stuurgroep legt de thema's van de 'truncus communis' (verplichte deelname voor min. 12 studiepunten) voor ieder academiejaar vast.
- De Faculteiten *Wiskunde* van dezelfde universiteiten richten samen een aantal cursussen in.

Verder bestaan er samenwerkingsovereenkomsten tussen K.U.Brussel en K.U.Leuven, tussen LUC en UA en tussen LUC en K.U.Leuven. Deze interuniversitaire samenwerking van LUC en K.U.Brussel met een grotere universiteit biedt, ondanks hun kleinschaligheid, de mogelijkheid tot het aanbieden van meer doctoraatsopleidingen of meer keuze van activiteiten binnen een doctoraatsopleiding.

Er is ook interuniversitaire samenwerking tussen Vlaamse en buitenlandse universiteiten.

Samenwerking met andere universiteiten wordt sterk aangemoedigd. Het op elkaar afstemmen van de criteria, terminologie en studiebelasting van de opleidingen aan de verschillende universiteiten kan hiervoor bevorderlijk werken.

BEGELEIDING

De doctorandus en de promotor zijn de belangrijkste actoren in de doctoraatsopleiding. De doctorandus is verplicht een studieplan voor de doctoraatsopleiding, per jaar of voor meerdere jaren samen, voor te leggen aan de bevoegde commissie voor de doctoraatsopleiding. Dit plan wordt opgesteld in overleg met de promotor en samen kiezen ze activiteiten die tegemoetkomen aan de individuele noden en prioriteiten van de doctorandus. De promotor gaat het engagement aan om de doctorandus te begeleiden doorheen het hele proces van doctoraat en doctoraatsopleiding. Hij dient er op toe te zien dat de tijd waar de doctorandus reglementair recht op heeft om onderzoek te doen, gevrijwaard blijft (vooral bij assistentenmandaten).

De facultaire commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleiding, waakt over de toepassing van het reglement, stelt de studiepuntentabel op, keurt het individuele programma van de doctoraatsopleiding goed, bekrachtigt de studiepunten en kent het getuigschrift toe.

Aan de UA (uitgez. *Medische Wetenschappen*), RUG (uitgez. *Diergeneeskunde*) en de K.U.Leuven zijn de doctorandi vertegenwoordigd in deze commissies, maar enkel wanneer de commissie vergadert over onderwijsaangelegenheden.

Soms worden doctoraatsopleidingen departementaal georganiseerd.

De facultaire doctoraatscommissie kan zich laten adviseren door de departementale commissie, de coördinatoren, de individuele doctoraatsbegeleidingscommissie (UA, RUG, K.U.Leuven en sommige faculteiten aan de VUB) en andere, al dan niet speciaal voor de doctoraatsopleiding ingerichte instanties.

De centrale coördinatoren van de doctoraatsopleiding staan o. a. in voor het verstrekken van informatie, de organisatie van specifiek voor de doctoraatsopleiding ingerichte vakken en/of voor de eerste verwerking van het individuele dossier.

De bevoegdheden van al de evaluerende en adviserende personen, groepen, comités en commissies zijn vastgelegd in de universiteitsreglementen, centraal en/of facultair.

Bij de begeleiding worden verschillen in benamingen geconstateerd. Deze verschillen lijken minder belangrijk te zijn, daar de procedures van opvolging en evaluatie in grote mate vergelijkbaar zijn.

KWALITEITSCONTROLE

Het opstellen en het controleren van de naleving van het reglement inzake de doctoraatsopleidingen behoort tot de verantwoordelijkheid van een facultaire commissie, verantwoordelijk voor de doctoraatsopleiding. De benaming en samenstelling van deze commissie is verschillend voor verschillende faculteiten.

Promotoren, coördinatoren en anderen werken elk op hun niveau mee aan de uitbouw van een kwalitatief hoogstaande opleiding.

Aan de VUB en K.U.Leuven werden via enquêtes en interviews de doctoraatsopleidingen geëvalueerd, waarna aanpassingen werden aangebracht. Aan de UA worden de cursussen door de doctorandi geëvalueerd en herhaling van een cursus zal enkel gebeuren na een positieve beoordeling.

Het op elkaar afstemmen van de reglementering (aanvankelijk binnen een zelfde universiteit, later uitgebreid naar een grotere onderzoeksruimte) en een goede bekendmaking van de reglementering kan mogelijk de kwaliteitsbewaking vergemakkelijken.

DOELSTELLINGEN EN MEERWAARDEN VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

Daar dit onderwerp een belangrijk aspect is van de doctoraatsopleiding (zonder afbreuk te doen aan het belang van eerder genoemde aspecten) en de universitaire reglementen zich beperken tot doelstellingen, zeer kort omschreven, vaak onder de vorm van een opsomming, werd een rondvraag inzake de doelstellingen en meerwaarden van de doctoraatsopleiding opgesteld, gericht aan de 6 Vlaamse universiteiten.

Voor de meeste respondenten is de belangrijkste doelstelling van de doctoraatsopleiding het aanbieden van een ondersteuning van het doctoraatsproces, en daarmee samengaan de verbreding en verdieping

van de kennis en vaardigheden van de doctorandus. Afhankelijk van de universiteit/faculteit kan het accent verschoven zijn naar verdieping of verbreding, maar de mogelijkheid tot keuze uit een aanbod van activiteiten blijft een aantrekkingspunt.

De meerwaarde van de doctoraatsopleiding ligt voor de doctorandus in het verruimen en verdiepen van zijn kennis. Er worden door de meeste respondenten argumenten aangehaald die pleiten in het voordeel van een betere uitvoering van het doctoraatswerk. De aard van de aangeboden vakken en activiteiten komt de kwaliteit van het doctoraatswerk ten goede.

Doctorandi worden intenser begeleid en gestimuleerd om zelf meer gestructureerd te werken, ook dankzij de werking van de evaluatiecommissies, die de vorderingen van de doctorandus opvolgen.

De K.U.Leuven spreekt van het ontstaan van een onderzoekscultuur, gedreven door een verhoogde dynamiek.

De voorbereiding op een professionele loopbaan is voor vele respondenten niet prioritair, maar het is volgens hen wel belangrijk dat de mogelijkheid geboden wordt om vaardigheden te ontwikkelen die een meerwaarde aan de doctorandi geven die door de bedrijfswereid kunnen worden geapprecieerd. Het is aan de doctorandus om de gepaste opleidingsonderdelen te kiezen.

De plaats van de vorser in de socio-economische, filosofisch-ethische maatschappij is volgens de VUB hiervan een voornaam aspect. Activiteiten die deze inzichten aan de vorser kunnen meegeven zijn hier in ontwikkeling.

De doctoraatsopleiding kan volgens sommige universiteiten/faculteiten aanleiding geven tot ruimere doctoraten, maar het is opnieuw aan de doctorandus om zelf in te staan voor de implementatie van de aangeboden mogelijkheden.

Zoals eerder aangehaald zijn er geen buitenlandse modules geïntegreerd in de programmering. Deelname aan internationale activiteiten en het leggen van internationale contacten wordt binnen de doctoraatsopleiding wel sterk aangemoedigd. Naar de toekomst toe zou dit kunnen leiden tot internationale doctoraatsprojecten.

Mankementen liggen vooral in de houding van sommige academici tegenover de doctoraatsopleiding. De nog 'jonge' invoering van de doctoraatsopleiding maakt dat er soms nog inhoudelijk (tekort aan discipline gebonden componenten) en organisatorisch wordt afgetast, maar dit kan alleen maar resulteren (heeft geresulteerd) in meer ervaring en vernieuwing.

Met het oog op de toekomstige nieuwe structuur van het hoger onderwijs, opteren de meeste respondenten voor het blijven bestaan van de doctoraatsopleiding op doctoraatsniveau.

HOOFDSTUK 3

INTERNATIONAAL

3.1 INLEIDING

Als gevolg van de Bologna-verklaring zijn vele Europese universiteiten momenteel actief in het reorganiseren van hun onderwijs. De invoering van het nieuwe onderwijssysteem zal zeker invloed hebben op de invulling van het postgraduaatonderwijs. Een ander aspect dat minstens evenveel aandacht vraagt, is de aanpassing van het postgraduaatonderwijs aan de noden van de huidige maatschappij. In dit luik wordt een overzicht gegeven van het postgraduaatonderwijs en de nieuwste ontwikkelingen hier en in een aantal andere landen. De resultaten zijn gebaseerd op literatuuronderzoek en zijn vooral gericht op de verschillende aspecten van het doctoraat.

3.2 OVERZICHT

3.2.1 Verenigde Staten

3.2.1.1 HOGER ONDERWIJS IN DE VERENIGDE STATEN (J.B. LAPIDUS, 1995)

Om het postgraduaat onderwijs beter te situeren, dient er eerst een beeld gevormd van het hoger onderwijs in de V.S.

In de V.S. is er geen Ministerie van Onderwijs of equivalent. De regering heeft geen directe controle over de universiteiten. De regering voorziet in financiële steun voor onderzoeksprojecten, onderzoeks-faciliteiten, studentenbeurzen en -leningen, maar geeft geen financiële steun voor de werking van de instellingen voor hoger onderwijs.

Sommige instellingen worden gesteund door privé-fondsen, sommige door de Staten. Publieke instellingen worden gecontroleerd door de Staat waarin ze zijn gevestigd, en elke Staat heeft een eigen manier van ondersteunen van deze instellingen.

Private instellingen zijn afhankelijk van hun eigen bestuur voor het bepalen van de grootte, reikwijdte en missie van hun instelling.

Binnen deze grote diversiteit is het toch mogelijk om instellingen te groeperen. Het best gekende systeem hiervoor is het 'Carnegie' systeem, dat zich baseert op verschillende factoren.

3.2.1.2 DE AMERIKAANSE 'GRADUATE SCHOOL' (J. B. LAPIDUS, 1995)

Bijna alle Amerikaanse universiteiten die diploma's uitreiken boven het bachelor-diploma hebben administratieve eenheden, genaamd 'graduate schools'.

Privaat gesubsidieerde universiteiten (Harvard, Yale, Princeton,...) hebben meestal meerdere gespecialiseerde 'graduate schools', zoals Graduate School of Business, Graduate School of Education,...

De grotere publieke universiteiten (University of California at Berkeley, Ohio State University,...) hebben meestal slechts één 'graduate school' voor alle disciplines.

De 'graduate school' is een ongewone administratieve eenheid. De 'faculty' van de 'graduate school' is samengesteld uit al de faculteitsleden van de universitaire instelling die betrokken zijn bij de graduaat-opleiding. Deze leden worden door de 'graduate school' niet aangeworven. Ze zijn aangeworven door het 'college' (d.i. een onafhankelijke afdeling van een universiteit) in dewelke hun departement gevestigd is.

De studenten van de 'graduate school' zijn al de graduaat-studenten van een studiedomein of indien er maar één 'graduate school' is al de graduaat-studenten van de universiteit. De 'graduate school' is de eenheid die beslist over toelatingsvoorwaarden, de studentengegevens bijhoudt en graden uitdeelt.

De 'graduate school' is een beleidsstructuur, belast met het definiëren en het zetten van standaarden: standaarden voor toelating, welke door de departementen mogen versterkt worden, maar niet verlaagd, en standaardvereisten voor het behalen van alle graduaat-diploma's.

De invulling van deze vereisten zal uiteraard verschillen per discipline, maar alle disciplines moeten aangepaste examens en onderzoeksvereisten vastleggen.

De 'graduate school' zal vervolgens een beroep doen op comités om nieuwe voorgestelde graduaat-programma's te evalueren en om periodieke evaluaties uit te voeren van alle graduaat-programma's.

De 'graduate school' ontwikkelt dus een consensus betreffende de standaarden voor kwaliteit voor de hele graduaat-opleiding en dient als administratieve eenheid die erop toeziet dat deze standaarden gerespecteerd worden.

Het is bijvoorbeeld de gewoonte dat in programma's die leiden naar een PhD, de studenten een examen moeten afleggen om na te gaan of ze voldoende kennis geassimileerd hebben en kunnen gebruiken in hun onderzoeksdomein. Dit examen verschilt sterk per discipline, maar alle programma's dienen er één aan te bieden.

Hetzelfde met het schrijven van een thesis.

Conform de regels van de 'graduate school', wordt de specifieke invulling gedaan door de departementen. De departementen leggen de toelatingsvoorwaarden voor hun programma vast, het pakket van te volgen cursussen, seminars en individuele studie, de inhoud van het algemeen examen en het niveau en de aard van het onderzoek nodig voor een PhD-diploma.

Dus een belangrijk doel van de 'graduate school' is om gelijkheid tussen alle programma's te verzekeren en, door het systematiseren van de vereisten voor alle graden te garanderen dat alle studenten deze vereisten kennen en rechtvaardig behandeld worden.

3.2.1.3 STRUCTUUR VAN TE BEHALEN GRADEN (J. B. LAPIDUS, 1995)

MASTER

Het master-diploma wordt uitgereikt na 1 à 2 jaar academisch werk na het bachelor-diploma. Het grootste deel van de master-programma's bestaat uit het volgen van cursussen. Het is de bedoeling om mensen voor te bereiden op de professionele praktijk in gebieden zoals business, administratie, sociaal werk, gezondheidszorg e.a.

Studenten in een ingenieursopleiding doen ook aan onderzoek; deze opleiding biedt een goede voorbereiding voor industrieel onderzoeker.

In domeinen zoals chemie en fysica, waar de meeste studenten toegelaten worden in de veronderstelling dat ze verder gaan voor een PhD, wordt de master-opleiding vaak overgeslagen. Dus in sommige domeinen wordt de master niet meer gebruikt als onderzoekstraining, zoals oorspronkelijk het geval was.

DOCTORAATSDIPLOMA

Het belangrijkste doctoraatsdiploma in de V.S. is de PhD. De toelating tot deze opleiding is competitief, gebaseerd op de evaluatie van de academische resultaten van de kandidaat, zijn gestandaardiseerde test scores, aanbevelingsbrieven van het departement naar de 'graduate school' en het onderzoekspotentieel van de kandidaat.

DOCTORAAT: STUDIEPROGRAMMA'S

De studieprogramma's variëren sterk, zelfs binnen één discipline. De promotor (en comité) heeft de belangrijkste stem bij de samenstelling van het programma van de kandidaat.

In sommige departementen wordt een reeks cursussen ontwikkeld die door al de studenten in dat

departement dient gevolgd te worden. Elke promotor kan dan nog deelname aan bijkomende cursussen eisen, bovenop het pakket van het departement.

Het doel van deze opleiding is dat de kandidaat een goede kennis heeft van de theorie van zijn vak, wetenschappelijke literatuur kan lezen en zich kan lanceren in het zelfstandig onderzoek. Voor de meeste studenten is deze fase bereikt na 2 à 3 jaar graduaat-opleiding bestaande uit cursussen, seminaries en zelfstandige studie.

Studenten bereiden zich vervolgens voor op het algemeen examen voor toelating tot kandidaat voor PhD. Dit examen wordt opgesteld door verschillende leden van de faculteit.

DOCTORAATSONDERZOEK

Alle studenten die aan een PhD werken moeten onderzoek verrichten en een thesis schrijven. Het onderzoeksthema wordt vastgelegd door de promotor en de student. Het onderzoek moet van hoge kwaliteit zijn en moet binnen een redelijke tijd voltooid worden (gewoonlijk 2 à 3 jaar voltijds onderzoek).

De combinatie van de opleiding en het onderzoek leiden tot een studietijd van 4 à 6 jaar. Vaak ligt de werkelijke studietijd hoger.

In de exacte wetenschappen beginnen kandidaten vaak in hun eerste jaar 'graduate school' met onderzoek. Eén van de redenen is dat de studenten reeds tijdens hun 'undergraduate' veel technische aspecten geleerd hebben die hen toelaten te starten in het laboratorium. Anderzijds werken ze vaak op projecten waarvoor de promotor een aanvraag indiende en hiervoor reeds subsidies toegekend kreeg.

In de humane richtingen zoeken de studenten meestal zelf naar een onderzoeksonderwerp en beginnen ze hun onderzoek later, vaak pas na het afleggen van het algemeen examen.

3.2.1.4 BETROKKENHEID VAN NIET-UNIVERSITAIRE ONDERZOEKSINSTELLINGEN IN ONDERZOEKSTRAINING

De overheid heeft een aantal nationale laboratoria en onderzoekscentra, zoals de 'National Institutes of Health', voor onderzoek in de biomedische wetenschappen en het 'Fermi Lab', 'Argonne' en 'Oak Ridge', welke vooral toegespitst zijn op fysica, wiskunde, chemie en toegepaste wetenschappen.

Deze laboratoria bieden de mogelijkheid aan graduaat-studenten om gedurende weken of jaren samen te

werken met overheidswetenschappers, en om gedeeltelijk of volledig hun onderzoek in deze laboratoria te verrichten. Het onderzoek verloopt dan onder het toezicht van een onderzoeker van het lab en een faculteitslid van de universiteit.

3.2.2 Verenigd Koninkrijk

3.2.2.1 EVOLUTIE IN ONDERZOEKSTRAINING

TRADITIONEEL DOCTORAAT (PhD) (Eurydice, 2002)

Het belangrijkste criterium voor het behalen van een doctoraat is het schrijven van een thesis, gebaseerd op origineel onderzoek. In sommige gevallen kan een doctoraat toegekend worden op basis van het gepubliceerd volume in een bepaald studiegebied.

De graad die wordt toegekend is 'Doctor of Philosophy' (PhD, of aan sommige universiteiten DPhil), ongeacht het onderzoeksdomein, behalve voor een aantal specialisaties zoals bv. de graad van 'Doctor of Musical Arts' (AmusD).

PROFESSIONEEL DOCTORAAT (Professional Doctorate) (H. Green, 2001)

In het begin van de jaren '90 werd een nieuwe groep van doctoraatstitels ontwikkeld. Nieuwe programma's werden opgezet omdat de PhD-opleiding niet meer beantwoordde aan de onderzoeksnoden van de industrie en de professionele praktijk.

Deze nieuwe Professionele Doctoraten werden snel populair. In het jaar 2001 werden er door de universiteiten meer dan 109 Professionele Doctoraten aangeboden in onderwijs, toegepaste wetenschappen, geneeskunde, psychologie, bedrijfsadministratie en gezondheidszorg.

De Professionele Doctoraten worden verder in de tekst toegelicht.

RESEARCH MASTER (H. Green, 2001)

In 1994 publiceerde het 'Office of Science and Technology' (OST) een document met een aanbevolen structuur voor een nieuwe 1-jarige 'Research Master' (MRes), welke zowel gedoceerde als onderzoeksonderdelen bevatte.

Dit diploma is bedoeld als basis voor een doctoraat of voor een onderzoekscarrière in de industrie of publieke sector.

Het OST stelde de volgende programma-onderdelen voor:

- een onderzoekscomponent (60% van de 42-weekse opleiding);
- een training in onderzoekstechnieken, relevant voor een waaier van disciplines, alsook de ontwikkeling van specialistenkennis;
- modules om de ervaring van de student te verbreden en om hen transfereerbare vaardigheden in management, communicatie, commerciële kennis, de uitbating van onderzoek en groepswork bij te brengen.

De MRes wordt door een aantal universiteiten aangeboden en wordt ondersteund door vier onderzoekscommissies: 'Biotechnology and Biological Sciences Research Council', 'Engineering and Physical Sciences Research Council', 'Medical Research Council' en het 'Natural Environment Research Council'.

In 1997 werd door de OST een evaluatierapport opgesteld over de eerste twee pilootjaren van de MRes. Uit het rapport bleek, vanwege de studenten, een grote belangstelling te bestaan voor deze opleiding, alsook een grote tevredenheid over het programma.

'TRAINING GUIDELINES' VAN DE 'ECONOMIC & SOCIAL SCIENCES RESEARCH COUNCIL' (H. Green, 2001)

In 1991 publiceerde de 'Economic & Social Sciences Research Council' hun 'Training Guidelines' om o.a. een grotere en vluggere finaliteit te bekomen van de onderzoeksonderwerpen die zij financieren. In 2001 werd de derde editie hiervan gepubliceerd. In deze laatste editie wordt het belang van onderzoekstraining voor PhD-studenten benadrukt. Een nieuwe aanpak voor een PhD-programma met een (1+3)-jaar structuur wordt hierin uitgewerkt: onderzoekstraining in het eerste jaar en PhD-onderzoek in de volgende drie jaren.

NIEUWE ONTWIKKELINGEN IN PhD-PROGRAMMA'S (H. Green, 2001)

Met de steun van het HEFCE (Higher Education Funding Council for England) werd er aan tien universiteiten in het Verenigd Koninkrijk een pilootprogramma gestart voor een 'nieuwe' PhD, welke gedoeerde onderdelen bevat zoals de Amerikaanse PhD. Het nieuwe programma zou van start gaan in september 2001. De gedoeerde onderdelen kunnen o.a. zijn: leervaardigheden, groepswork, technologie transfer, ondernemings- en onderzoeksvaardigheden en talen.

Dit initiatief maakt deel uit van een breder project, bedoeld om de hersenvlucht naar Amerikaanse universiteiten tegen te gaan.

ORGANISATORISCHE VERANDERINGEN (H. Green, 2001)

De organisatie van de doctoraatsopleidingen kende ook een evolutie. De 'graduate school' werd het belangrijkste model in het Verenigd Koninkrijk.

De 'graduate school' werd door de 'U.K. Council for Graduate Education' (UKCGE) gedefinieerd als een organisatie begaan met de promotie van hoogkwaliteits-graduaatonderwijs en de aanbidding van graduaatonderwijs in instellingen of over een aantal instellingen.

De 'graduate schools' zijn in aantal toegenomen van 33 in 1995, naar 60 in 1998, en naar meer dan 100 in 2001.

HET NATIONAAL KADER VAN KWALIFICATIES (H. Green, 2001 en Eurydice, 2002)

Het Nationaal Kader van Kwalificaties (National Qualifications Framework) werd door het 'Quality Assurance Agency (QAA) gepubliceerd en voorziet in een structuur voor alle 'undergraduate' en 'postgraduate' titels.

Op postgraduaat niveau voorziet het kader twee niveau's, nl. Master en Doctoraat, en geeft een opsomming van kenmerken ('descriptors') voor de te verwachten resultaten (output) van deze niveau's. De instellingen kunnen deze opsomming van kenmerken zelf interpreteren voor hun programma's. De doctorale kenmerken zijn interessant daar ze de sector uitdagen om beter de te verwachten resultaten van de PhD te definiëren.

Deze opsomming van kenmerken, vastgelegd door het QAA, is een goed middel om de equivalentie tussen alle doctorale programma's te evalueren.

3.2.2.2 PROFESSIONEEL DOCTORAAT (PROFESSIONAL DOCTORATE) (S. HODDELL, 2001)

DEFINITIE VAN PROFESSIONEEL DOCTORAAT

Het Professioneel Doctoraat heeft 3 typische karakteristieken:

- Het studiegebied staat in nauw verband met een gebied van professionele praktijk, zoals o.a. toegepaste wetenschappen, bedrijfsadministratie of klinische psychologie.

- Een aanzienlijk gedeelte van het doctoraat wordt gedoceerd, daar waar de traditionele PhD zuiver berust op onderzoek.
- Het doctoraatsdiploma vernoemt het studiedomein, zoals 'Doctor of Engineering' of 'Doctor of Education'.

Eén van de definities van 'professional' is, dat het diploma gebaseerd is op onderzoek in de praktijk van een beroep, i.p.v. in de theoretische en conceptuele structuren die de praktijk ondersteunen, al is het soms moeilijk een grens te trekken tussen theorie en praktijk.

S. Hoddell komt tot de volgende definitie voor Professioneel Doctoraat:

- Een Professioneel Doctoraat is een kwalificatie, gebaseerd op een programma van gevorderde studie en onderzoek, conform de universitaire criteria voor het behalen van een doctoraat. Deze kwalificatie werd ontworpen om tegemoet te komen aan de specifieke noden van een externe professionele groep, waarbij de leden van deze groep betrokken zijn bij het uittekenen, de ontwikkeling of de aflevering van het programma.

ONTSTAAN VAN HET PROFESSIONEEL DOCTORAAT

Sinds universiteiten meer aandacht schenken aan onderzoek, is het onderzoek steeds meer gespecialiseerd geworden. De PhD-opleiding wordt gekarakteriseerd door onderzoek met een hoog specialisatieniveau in een eng domein. Dit heeft als gevolg gehad dat velen de PhD-opleiding beschouwen als losstaand van reële problemen, en alleen van belang geacht wordt voor een loopbaan in de academische wereld.

Daartegenover stelt S. Hoddell dat vele werkgevers graag PhD's aanwerven, en dat vooral de chemische industrie een traditie kent in het aanwerven van PhD's, zowel in onderzoeks- als in managementfuncties.

Over de voorbije jaren is het aantal studenten sterk toegenomen. Vooral de participatie in master-programma's is toegenomen, maar de uitbreiding heeft ook veranderingen gebracht in de manier waarop men tegen een PhD-opleiding aankijkt. Het is niet langer alleen een aanloop tot een academische carrière.

Daar meer mensen een universitair diploma behaalden, werd er meer druk uitgeoefend om deel te nemen aan postgraduate opleidingen om zich te onderscheiden. Ook de werkgevers deden bijgevolg vaker beroep op een PhD, en dit voor een waaier aan functies.

Hierbij ging men zich de vraag stellen of de PhD-opleiding wel een geschikte voorbereiding was voor deze functies. Er kwam vraag vanuit de industrie om cursussen aan de universiteit beter af te stemmen op hun noden.

Een andere verandering was dat de druk op organisaties (publieke en privé sector) om de kwaliteit van hun diensten en producten te verhogen en de kosten te verlagen steeds groter werd. Tegelijkertijd werd de regelgeving qua veiligheid en gezondheid steeds strenger. Het geheel van onderzoek werd complexer en beter getrainde werkrachten waren nodig.

Volgens S. Hoddell werden de vaardigheden, aangeleerd in een doctoraatsprogramma, steeds belangrijker, en is het Professioneel Doctoraat (voor het eerst ingericht in het begin van de 1990's) een logisch gevolg van deze ontwikkelingen.

VOORBEELDEN

De 'British Psychological Society' heeft samen met een aantal universiteiten het doctoraat in de klinische psychologie (Doctorate in Clinical Psychology) ontwikkeld.

Houders van dit doctoraat krijgen een licentie om te praktiseren als klinisch psycholoog. Dit legt echter beperkingen op de structuur van het programma.

Een doctoraat in onderwijs (Doctorate of Education) is bedoeld voor mensen die werkzaam zijn in het onderwijs en die ongeveer in de helft van hun carrière zijn. Ze werken deeltijds aan hun doctoraat, dat steeds een onderzoek inhoudt op de plaats waar ze werkzaam zijn, vaak een school.

Aan de basis van het ontstaan van dit doctoraat lag de vele kritiek op het onderwijs en het daaruit voortvloeiend verlies aan zelfvertrouwen van de lesgevers. Het doctoraat pakt beide problemen aan: het draagt bij tot onderzoek op hoog niveau en geeft de titel van doctor.

In 1991 werd het Professioneel Doctoraat in de toegepaste wetenschappen (Doctorate of Engineering of EngD of DEng) voor het eerst ingericht. Het doctoraat wordt meestal meteen gevolgd na het

beëindigen van het 'undergraduate' niveau. Het programma is een voltijdse studie, maar een groot deel van het werk wordt uitgevoerd in een bedrijf, gesuperviseerd door een universiteit en het bedrijf zelf.

Bovenstaande illustreert dat de relaties tussen Professionele Doctoraten en hun gerelateerde beroepen heel verschillend kunnen zijn.

In het jaar 2000 boden meer dan 70% van de Engelse universiteiten ten minste één Professioneel Doctoraat aan.

RELATIE TUSSEN PHD EN PROFESSIONEEL DOCTORAAT

PhD

Uitsluitend gebaseerd op onderzoek, evaluatie via een thesis

Gewoonlijk voltijds, maar kan deeltijds

Individuele studie en onderzoek maar kan eventueel deel uitmaken van een onderzoeksgroep

Toelating met master-diploma

Evaluatie criterium is een *significante, originele bijdrage leveren aan kennis, van publiceerbare kwaliteit* (of een equivalente formulering)

Professioneel Doctoraat

Bevat gedoeerde onderdelen naast een verhandeling, welke een onderzoeksthesis kan zijn

Gewoonlijk deeltijds, maar kan voltijds

In cohorte met andere kandidaten

Kan aangevat worden met bachelor-diploma, al wordt in bepaalde domeinen een master-diploma gevraagd

Geëvalueerd met bijkomende criteria betreffende de kennis en inzicht in relatie met de professionele praktijk

VISIE VAN DE WERKGEVER OP HET PROFESSIONEEL DOCTORAAT

Er werd een enquête gehouden onder de managers (midden-management) die de studenten begeleiden.

Voordelen gepercipieerd door de werkgevers waren:

- ontwikkeling van individuele vaardigheden in het onderzoeksgebied;
- ontwikkeling van organisatorische vaardigheden;

- behoud en motivatie van het personeel;
- verbeterde vaardigheden in management en leiderschap;
- verbeterde kwaliteit van output/ product van de organisatie.

Nadelen:

- opleiding vraagt veel tijd en energie van het begeleidend personeel;
- het dragen van de kost van de opleiding is voor sommige organisaties moeilijk.

3.2.3 Duitsland

3.2.3.1 HET DUITSE MODEL VAN DE PHD-OPLEIDINGEN (R.P.KÖNIGS, 2001)

PhD-training begint in Duitsland na een 'undergraduate' studie van 5 à 6 jaren, afgerond met de traditionele Duitse 'Diplom' of in steeds toenemende mate met een Master-diploma, volgend op een Bachelor-diploma.

Gemiddeld 20% van alle graduaatstudenten start een PhD-programma. Dit percentage varieert van 10% tot 80% naargelang de richting.

Ongeveer 90% van de PhD-doctoraten wordt volgens R.P.Königs nog op de klassieke manier afgelegd, m.a.w. één student, één begeleider, één thesis.

De overige 10% krijgt een PhD-training in de context van een 'Graduieratenkolleg', voor het eerst opgericht in 1990.

R.P.Königs wijst erop dat in de meeste gevallen PhD's in de medische wetenschappen kwalitatief verschillend zijn van andere PhD's, en ze meer overeenkomen met de graad van 'Medical Doctor'.

3.2.3.2 'GRADUIERTENKOLLEG' (R.P.KÖNIGS, 2001)

WAT IS EEN 'GRADUIERTENKOLLEG'?

Een 'Graduieratenkolleg' is een gestructureerd doctoraatsprogramma dat geconcentreerd is rond een onderzoeksthema.

Het wetenschappelijk programma wordt voorgesteld en gecoördineerd door een groep van 8-15 universitaire faculteitsleden van één universiteit of van een klein consortium van universiteiten. Onderzoeksinstituten, zoals het Max-Planck Instituut, kunnen ook deelnemen.

Een 'Kolleg' bestaat uit 15-25 postgraduaat-studenten, die werken aan hun thesis in de context van een coherent onderzoeksprogramma en die deelnemen aan een speciaal ontworpen studieprogramma.

De 'Graduiertenkollegs' zijn onderworpen aan een competitief evaluatieproces, gestuurd door de 'Deutsche Forschungsgemeinschaft', de nationale onderzoeksorganisatie. Dit verzekert dat de 'Graduiertenkollegs' gevestigd worden in 'Centres of Excellence'.

Hun prestaties worden 3-jaarlijks geëvalueerd en hun levensduur is gelimiteerd tot 9 jaar, zodat in continue vernieuwing kan voorzien worden. Het aantal 'Kollegs' over alle domeinen is gelimiteerd tot 300.

Belangrijkste eigenschappen van dit model zijn:

- De thesis van de student is geïntegreerd in een globaal onderzoeksprogramma (vaak interdisciplinair). Dit garandeert de wetenschappelijke standaard en relevantie van de thesis en geeft aan de studenten de mogelijkheid en stimulans om interactief samen te werken, wat zowel hun thesiswerk als hun overdraagbare vaardigheden ten goede komt.
- Het studieprogramma kan speciaal ontworpen worden om aan de specifieke noden van de groep tegemoet te komen. Inspraak van de studenten in het ontwerp en de uitbouw van het programma worden aangemoedigd.

Het programma omvat elementen zoals reguliere seminars, zomerscholen, workshops, cursussen in blok, lab rotaties, industriële contacten, evenals onderwijs in bijkomende vaardigheden zoals talen, media-training, redkunst, schrijftechnieken, e.d.

- In deze context zal de student steeds feedback krijgen omtrent de vooruitgang van zijn/haar thesis. Vele 'Kollegs' hebben de regel om twee begeleiders per thesis te hebben.

Uit een enquête (E. Mathieu, 1997) betreffende de doctoraatstraining, gericht aan verschillende universiteiten in Europa, komt voor de 'Graduierstenkollegs' eveneens de interdisciplinariteit van de programma's en de samenwerking tussen verschillende onderzoeksgroepen als belangrijkste eigenschap naar voor. Op deze manier tracht men overspecialisatie te vermijden en de tijdsduur om een PhD te behalen te verkorten.

Cursussen worden georganiseerd door de professor van de onderzoeksgroep en zijn gericht op de verdieping van de kennis in een specifiek onderzoeksgebied. Evaluatie gebeurt op basis van de vooruitgang van het onderzoek, jaarlijks voorgesteld op een bijeenkomst.

VERDELING VAN 'GRADUIERTENKOLLEGS' OVER DE VERSCHILLENDE DOMEINEN:

(R.P.Königs, 2001)

Natuurwetenschappen en wiskunde: 31%

Biologie en Medische wetenschappen: 26%

Computer Wetenschappen en Engineering: 14%

Humane en Sociale Wetenschappen: 29%

EEN VOORBEELD VAN STUDIEPROGRAMMA (R.P.Königs, 2001)

'Graduierstenkolleg Optoelectronics of mesoscopic semiconductors, Marburg'.

- Lezingen (2u/week).

Deze lezingen zijn bedoeld om aan de student kennis te verschaffen in experimentele en theoretische fysica en optica van de halfgeleiders, fysica van polymeren, preparatietechnologie en toepassingen.

- Jaarlijks blokseminarie.

Dit wordt jaarlijks georganiseerd door twee studenten van de 'Graduierstenkolleg' voor 3 à 4 dagen.

Alle studenten rapporteren over de vorderingen van hun thesis en de avonden worden doorgebracht met gesprekken over onderwerpen van gemeenschappelijke interesse.

- 'Kindergarten' seminarie.

Deze worden georganiseerd door de studenten zelf, tijdens de vakantie, in afwezigheid van de begeleiders. Ze behandelen eenvoudige wetenschappelijke vragen die verband houden met hun thesis.

- Lezingen door bezoekende wetenschappers.

De 'Graduierertenkolleg' beschikt over financiële middelen om wetenschappers van binnen- en buitenland, met internationaal aanzien, uit te nodigen. Ze worden door de studenten gekozen op basis van de op dat ogenblik aanwezige wetenschappelijke interesse en problemen.

- Workshops.

Tweemaal per jaar organiseert de 'Graduierertenkolleg' een workshop van meerdere dagen. Er wordt slechts één onderwerp behandeld. Wetenschappers van andere instellingen worden gevraagd om korte cursussen te geven met hoge didactische standaarden.

VIRTUEEL PHD-PROGRAMMA

In 1998 startte een groep van Duitse psychologen de 'Virtuelles Graduierertenkolleg' (VGK, <http://www.vgk.de>). Dit programma wordt ondersteund door de 'Deutsche Forschungsgemeinschaft'.

Enkele kenmerken.

- Het VGK is niet gevestigd op één plaats. Verschillende onderzoeksinstituten in 5 Duitse steden werken aan dit programma mee.
- Deze omgeving laat de studenten toe samen te werken met collega's van andere werkgroepen in verschillende locaties.
- Het thema van de VGK is 'Knowledge Aquisition and Knowledge Exchange with New Media'. De vraag is hoe virtuele groepen ondersteund kunnen worden in het onderwijzen en zelf leren met behulp van nieuwe media.

Dit thema wordt op twee manieren benaderd.

Eenzijds wordt de kennisuitwisseling van de VGK-studenten georganiseerd door de nieuwe media. Studenten werken bv. in online werkgroepen en volgen speciale online cursussen d.m.v. teleconferenties, www, chat of e-mail.

Anderzijds worden de mogelijkheden en beperkingen van de nieuwe media gebruikt voor onderwijs en leren, het onderzoeksthema van alle onderzoeksprojecten.

- Internationale samenwerking werd opgebouwd met onderzoeksgroepen uit het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

Waargenomen positieve effecten van 'Graduieratenkolleg'-programma's.

- sneller behalen van het diploma (3.9 jaar i.p.v. 5 jaar nationaal; het streefdoel is echter 3 jaar);
- behalen van het diploma op lagere leeftijd (30.1 jaar i.p.v. 32.3 jaar nationaal; het streefdoel ligt echter veel lager);
- beter getrainde PhD's; een studie hierover werd begonnen;
- Een grote bijdrage tot internationale participatie en samenwerking, welke aanleiding gegeven heeft tot de oprichting van Europese 'Graduieratenkollegs'.

Voorbeelden van recent opgerichte Europese 'Graduieratenkollegs':

Institutionelle Ordnungen, Schrift und Symbole

Neuroplasticity: From Molecules to Systems

Combinatorics, Geometry and Computation

Microstructural Control in Free-Radical Polymerization

- Hervorming van het PhD-systeem. Het doel van dit programma was om een model voor hervorming van de PhD-training te creëren.

Andere vormen van gestructureerde doctoraatstraining werden vervolgens ontwikkeld, zoals de 'Max Planck International Research Schools' en andere 'graduate-school'-type initiatieven.

WAT NOG KAN VERBETERD WORDEN

De 'Graduieratenkollegs' vormen een model ter hervorming van de graduaat-opleiding.

De universiteiten in Duitsland liggen onder de verantwoordelijkheid van de 16 individuele 'Länder' (staten) en de PhD-opleiding is vaak een voorrecht van de universitaire departementen. Het is bijgevolg heel moeilijk om de opleidingen nationaal te uniformiseren. De 'Graduieratenkollegs' boden hiervoor een oplossing. Toch is dit model te traag op gang gekomen omwille van:

- De additionele inspanning die de begeleiders moeten leveren om de doctoraatsstudenten te trainen en te onderwijzen, alsook om de activiteiten van de 'Kolleg' te plannen en te coördineren blijkt een zware,

niet-gecompenseerde, werklast te zijn. Het enige voordeel voor de begeleiders is dat ze een extra student in hun groep krijgen.

- Toelagen voor de studenten in een 'Graduieratenkolleg' zijn aanzienlijk lager dan voor onderzoeksassistenten die ook op een thesis werken.

3.2.3.3 EVOLUTIE

De echte aanzet tot hervorming van de doctoraatstraining kwam er in de laatste jaren, wanneer de Duitse universiteiten buitenlandse studenten wilden aantrekken maar hun gradensysteem hiervoor een grote hindernis vormde.

Hervormingen startten met allereerst de introductie van de bachelor-master-structuur. Het succes van de 'Graduieratenkollegs' in het aantrekken van buitenlandse studenten leidde vervolgens tot de oprichting van 'graduate schools'. De 'graduate schools' kennen een snelle uitbreiding. De stichters steunen vooral op de ervaringen van de 'Graduieratenkollegs'.

3.2.4 Frankrijk

3.2.4.1 ORGANISATIE VAN HET POSTGRADUAAT ONDERWIJS DAT LEIDT TOT EEN PHD. (J.-J. PAUL, 2001 EN EURYDICE, 2002)

Het Franse universiteitssysteem heeft drie niveau's (zie onderstaande figuur).

Het eerste niveau geeft recht op een diploma na twee jaar. Het 'diplôme d'études universitaires générales' is een voorbereiding op het tweede niveau van het universitair onderwijs, of op integratie in het professionele leven. De opleiding bestaat uit pluridisciplinair onderwijs en een semester gewijd aan loopbaanoriëntatie.

Het universitair diploma van technologie (DUT) wordt uitgereikt na een tweejarige studie, ter voorbereiding op een professionele carrière.

Het tweede niveau geeft na één jaar het 'Licence'-diploma of na twee jaar het 'Maîtrise'-diploma (maîtrise in wetenschap en techniek, maîtrise in management wetenschappen of de maîtrise in IT-methoden toegepast op management).

Na drie jaar studie (maîtrise + 1 of DEUG + 3) kan men de titel van ingenieur bekomen.

Beroepsgerichte universitaire instituten bieden aan studenten met 1 jaar hogere studies (na eerste jaar DEUG of na een voorbereidend jaar op de 'Grandes Ecoles') een driejarige beroepsgerichte universitaire studie (economische sector) aan, welke recht geeft op een maîtrise-diploma. Er worden nadien nog verdere studies ingericht en training gebeurt zowel door lesgevers als door professionelen uit de industrie.

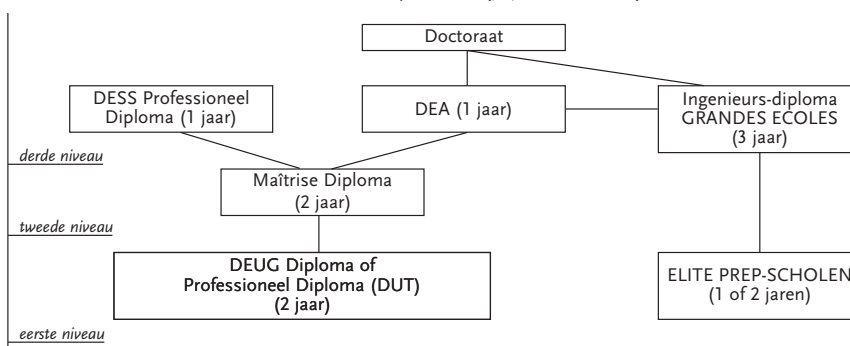
Houders van een maîtrise-diploma kunnen lesgever ('professeur') worden in het secundair onderwijs of in 'post-baccalauréat' klassen. Ze worden aangeworven via competitieve examens, georganiseerd voor elke instelling. Echter, nationale competitieve examens ('agrégation') worden ingericht voor de disciplines recht, politiek, economie en management. Voor het onderwijzen van alle disciplines moeten kandidaten houders zijn van een toelating voor het leiden van onderzoek. Deze toelating wordt uitgereikt door een universiteit of instelling van hoger onderwijs.

Kandidaten voor het examen van 'agrégation' kunnen zich voorbereiden aan de universiteit of aan een trainingsschool voor hoger onderwijs ('Ecoles Normales Supérieures'). Na het examen krijgen de laureaten nog een stage van één jaar aan een 'Institut Universitaire de Formation des Maîtres'.

Het derde niveau bestaat uit twee vertakkingen: een professionele branche, welke na één jaar een professioneel diploma oplevert (Diplôme d'Etudes Supérieures Spécialisées); en een academische branche welke gedurende vier jaar voorbereidt op het doctoraat.

De doctoraatsstudies bevatten twee stadia, één jaar ter voorbereiding van de 'Diplôme d'Etudes Approfondies' (DEA) en drie jaar ter voorbereiding van het eigenlijke doctoraat.

Figuur: Structuur van het Franse universiteitssysteem. (J.-J. Paul, 2001)



Dit universitair systeem bestaat naast het systeem van de 'Grandes Ecoles' (ingenieursschool, business-school, architectenschool,...) welke na drie jaar een diploma afleveren.

Toelating tot deze scholen is gebaseerd op een competitief ingangsexamen. Studenten kunnen toegelaten worden na de 'baccalauréat', of na één of twee jaar voorbereiding in een elite prep-school. Toelating tot deze prep-school is afhankelijk van de resultaten, behaald in het laatste jaar van het secundair onderwijs.

Sinds 1999 (decreet nr. 99 – 747 van 30 augustus 1999) wordt de titel van master uitgereikt aan studenten die in het bezit zijn van nationale diploma's, overeenkomend met 5 jaar studie na de 'Baccalauréat'. De invoering van het master-diploma zorgt voor een uniformisering van het Franse postgraduaat onderwijs, een gemakkelijkere vergelijkbaarheid met buitenlandse diploma's en een grotere studentenmobiliteit.

In de gezondheidszorg is de studieduur afhankelijk van het studiegebied: 8 jaar studie voor algemene geneeskunde, 10 à 11 jaar studie voor gespecialiseerde geneeskunde, 6 jaar studie voor tandheelkunde of farmacie en 9 of 10 jaar studie voor gespecialiseerde farmacie.

3.2.4.2 DOCTORALE STUDIES (J. J. PAUL, 2001 EN EURYDICE, 2002) 'DIPLOME D'ETUDES APPROFONDIES' (DEA)

De DEA, ontwikkeld in 1974, is het eerste jaar van doctorale studies.

Toelating tot de DEA is gebaseerd op de resultaten van de 'Maîtrise' en een interview. In wetenschappelijke richtingen kunnen de studenten van de 'Grandes Ecoles' de DEA behalen gedurende het laatste jaar van hun ingenieursopleiding. De DEA is nl. een optioneel onderdeel van hun programma.

De DEA is een inleiding tot onderzoek. De studenten krijgen een onderzoekstraining in een onderzoeksteam of voeren experimenteel werk uit. Zij volgen 120u theoretische en methodologische lezingen.

Het diploma wordt uitgereikt na deliberatie van de jury over:

- een proefschrift, bedoeld om het onderzoekspotentieel en de geschiktheid voor het schrijven van een thesis na te gaan;
- examens of rapporten over de theoretische en methodologische lezingen;

- een examen om de algemene kennis van de discipline te evalueren;
- de evaluatie van het hoofd van het onderzoeksteam, indien de student een trainingsperiode gevolgd heeft in een onderzoeksteam.

In 1998 werkte het volgende percentage aan ingeschreven studenten de opleiding af:

- 85% in de Wetenschappen
- 51% in Kunst, Humane en Sociale Wetenschappen
- 69% in Recht, Politieke Wetenschappen, Economische en Management Studies

E. Mathieu (E. Mathieu, 1997) schrijft als toelichting bij de DEA, dat deze éénjarige opleiding gevolgd wordt aan een 'Ecole Doctorale'. Deze 'Ecoles Doctorales', opgericht in 1954, kunnen aanzien worden als de multidisciplinaire opleiding, nodig voor de hedendaagse PhD. Bovendien zijn de cursussen gericht op het aanleren van de methodologie van wetenschappelijk onderzoek, nodig in de volgende fase van de doctorale studies, met name het doctoraatsonderzoek.

DOCTORAAT (J.-J. Paul, 2001)

De DEA is noodzakelijk voor toelating tot het doctoraat. Een doctoraat duurt ongeveer 2 à 4 jaar. De doctoraatsstudent werkt meestal onder de begeleiding van een professor of onderzoeksdirecteur, welke werkzaam is in een onderzoeksgroep erkend door de publieke autoriteiten.

Sinds 1992 werden 'doctoral schools' opgericht. Deze scholen kunnen multidisciplinair zijn. Ze beschikken over specifieke toelagen voor de organisatie van activiteiten voor de PhD-studenten, zoals conferences, seminars, workshops aan andere universiteiten, enz.

De vereiste voor het behalen van een doctoraatsdiploma is het schrijven van een thesis, welke publiek wordt verdedigd. Wanneer het onderzoek werd uitgevoerd in teamverband, dan kan de thesis toelaten het individueel werk te evalueren.

TRANSITIE VAN DEA NAAR DOCTORAAT

In 1998 schreven slechts 43% van de DEA-afgestudeerden zich in voor een doctoraat.

De oorzaak hiervoor kan gevonden worden in de bijkomende vereisten voor inschrijving, nl. beschikken over subsidiëring (Wetenschappen) of leraar zijn in het secundair onderwijs (Kunst, Humane, Sociale Wetenschappen en Wiskunde). Deze reglementering werd ingevoerd wanneer, voor de PhD, de vooruitzichten op een functie ongunstig waren.

Anderzijds kunnen houders van een DEA beslissen om het doctoraat niet aan te vatten daar een DEA in een wetenschappelijke discipline op zich een goede reputatie heeft in bedrijven en daar de meeste afgestudeerden in een DEA in Kunst, Humane en Sociale Wetenschappen reeds een functie hebben.

INTERNATIONALE MOBILITEIT

Daar de subsidiëring van een doctoraat beperkt is tot 3 jaar, wordt een verblijf in een ander land door de begeleiders aanzien als te tijdrovend. Wanneer studenten toch gaan, dan is dit om een speciale techniek te leren gedurende een korte periode.

3.2.4.3 ANDERE DIPLOMA'S GEBASEERD OP ONDERZOEK

'DIPLOME DE RECHERCHE TECHNOLOGIQUE' (DRT)

De DRT, ontwikkeld in 1993, is een 1-jarige opleiding voor ingenieur-graduaten. Het diploma wordt uitgereikt na een periode van toegepast onderzoek in een bedrijf, afgerond met een proefschrift. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met een universitair laboratorium.

Publieke autoriteiten subsidiëren de bedrijven welke DRT-studenten begeleiden. In 1998 werden 100 DRT's gesubsidieerd.

'HABILITATION À DIRIGER LES RECHERCHES' (HDR)

De HDR kan behaald worden na het doctoraat. Het is geen tweede thesis, maar lijkt eerder op een professionele titel in een academische carrière.

Het HDR geeft erkenning van het hoogste wetenschappelijk niveau, van origineel onderzoek, van beheersing van onderzoeksstrategieën en van vermogen om jonge onderzoekers te begeleiden.

3.2.4.4 'MONITORAT D'INITIATION À L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR'

Het monitoraat werd in 1989 opgericht om jonge wetenschappers aan te trekken voor een academische carrière na hun PhD, in een periode waarin er gevreesd werd voor een tekort aan jonge wetenschappers.

Ook E. Mathieu (E. Mathieu, 1997) wijst op de noodzaak van meer academici als gevolg van de snelle groei van het aantal universiteitsstudenten. De studentenpopulatie aan de universiteit evolueert in stijgende lijn van 1 miljoen in 1988, naar een verwachte 1.8 miljoen op het einde van 2000. In het kader van het 5-jaren plan 'Université 2000', welke een samenwerking inhoudt tussen de Franse overheid, de departementen en steden, werden er jaarlijks 1500 nieuwe plaatsen voor academici gecreëerd.

Verder volgens J.-J. Paul (J.-J. Paul, 2001) is een 'moniteur' een PhD-student, gekozen onder de PhD-studenten die gesubsidieerd worden door de overheid. Het monitoraat is een contract van bepaalde duur en geeft geen garantie voor een academische functie.

In 1997 waren er ongeveer 5 400 'moniteurs', vergeleken met 68 400 PhD-studenten.

De 'moniteur' krijgt een opleiding voor de verschillende taken van een professor in hoger onderwijs via onderwijspraktijken, lezingen en cursussen over hoger onderwijs en het onderzoekssysteem.

Recent werd, volgens de auteur, dit programma gewijzigd. Deze studenten krijgen nu ook cursussen en informatie over tewerkstelling in bedrijven.

3.2.4.5 AANTALLEN STUDENTEN (EURYDICE, 2002)

Het aantal studenten in hoger onderwijs kende een jaarlijkse groei van 7%, over de jaren 1988-1993. Sindsdien wordt er een stagnatie of kleine terugval waargenomen.

In 1997-1998 waren er 2 102 523 studenten ingeschreven in het hoger onderwijs. Hiervan waren er ongeveer 1.5 miljoen ingeschreven aan de universiteit. 81 305 waren ingeschreven aan universitaire instituten voor lerarenopleiding, 103 000 aan universitaire instituten voor technologie, 233 139 aan hogere technische departementen, 78 764 waren ingeschreven voor voorbereidende klassen voor de 'Grandes Ecoles', enz.

Van de 1.5 miljoen studenten aan de universiteit zijn er ongeveer de helft ingeschreven in het eerste niveau, een derde in het tweede niveau en slechts 14% bereikt het derde niveau.

Voor andere instituten gelden de volgende cijfers (1996-1997): 76 841 ingeschreven aan ingenieursscholen (publiek of privaat), 47 088 ingeschreven aan business, management, verkoop- en boekhoudersscholen, 54 371 ingeschreven aan scholen voor hoger onderwijs in kunst en architectuur, 85 446 ingeschreven aan scholen voor paramedische en sociale wetenschappen, enz.

3.2.4.6 VERSTERKING VAN DE RELATIE TUSSEN PHD-STUDENTEN EN BEDRIJVEN 'DOCTORIALES'

De 'doctoriales' werden geïntroduceerd door de Directie van Onderzoek en Technologie van het Ministerie van Defensie, in samenwerking met de Bernard Gregory Associatie. Het zijn sessies die de student moeten openstellen voor de realiteiten van de bedrijfswereld.

De idee van 'doctoriales' is afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk, waar sinds het einde van de jaren 60 seminars worden gegeven om het leven in bedrijven korter bij de doctoraatsstudenten te brengen.

'CIFRE'

Publieke autoriteiten willen de kennisoverdracht van academisch onderzoek naar de bedrijven gemakkelijker maken en meer linken creëren tussen beide.

Institutionele overeenkomsten, zoals 'CIFRE' (Convention Industrielle de Formation par la Recherche), werden ontworpen om bedrijven ertoe aan te zetten industrieel-gerichte thesissen gedeeltelijk te financieren en om de doctors een betere kans te geven in de bedrijfswereld.

'CIFRE', ontworpen in 1981, brengt de volgende drie partners bij elkaar:

- een bedrijf dat aanwerft met een contract;
- een graduaat van een ingenieursschool, een business school of een universiteit (master-diploma);
- onderzoekseenheid waar de PhD wordt begeleid (universiteit, ingenieursschool of een publieke onderzoeksorganisatie).

Het bedrijf betaalt minstens de helft van het salaris van de onderzoeker. De rest wordt betaald door de overheid.

3.2.4.7 PHD EN DE ARBEIDSMARKT

Verschillende bronnen geven verschillende cijfers (van een minoriteit tot 80%) voor het aantal doctors die tewerkgesteld zijn in bedrijven.

Onderzoek verricht door de auteur (J.-J. Paul, 2001) wijst erop dat bedrijven (nog steeds) meer geneigd zijn om ingenieurs met een DEA aan te werven dan een PhD.

Een ingenieur met DEA zou na een aantal jaren in een O&O-functie gemakkelijker te transfereren zijn naar andere posities. Een doctor kan, volgens de bedrijven, niet gemakkelijk ingeschakeld worden in andere functies.

Bedrijven zouden alleen doctors aanwerven om specifiek onderzoek te verrichten. Hieruit blijkt dat het onderwerp van de thesis strategisch belangrijk wordt en dat bedrijven beroep doen op specifieke vaardigheden van de doctor i.p.v. algemene vaardigheden die in de doctorale programma's worden gepromoot.

3.2.5 Turkije

3.2.5.1 HOGER ONDERWIJS EN TOELATINGSVOORWAARDEN (S. CAN SARUHAN, 2001)

De wet van 1981, betreffende het hoger onderwijs, reguleert de organisatie en functies van alle instellingen voor hoger onderwijs. Universiteiten worden opgericht door de staat als publieke instellingen met een eigen autonomie in onderwijs en onderzoek. Private stichtingen kunnen eveneens (non-profit) instellingen voor hoger onderwijs oprichten, gecontroleerd door de staat.

Momenteel zijn er 53 staats- en 18 privé universiteiten.

Toelating tot hoger onderwijs is gebaseerd op een nationaal examen, 'The Student Selection Examination' (OSS), elk jaar gegeven door 'The Student Selection and Placement Centre' (OSYM). Deze selectieprocedure is nodig daar het aantal kandidaten voor hoger onderwijs groter is dan het aantal plaatsen.

In het jaar 2000 namen ongeveer 11% van de 13 miljoen 18 à 25 jarigen deel aan dit examen. Slechts 28% werden toegelaten tot het hoger onderwijs.

3.2.5.2 POSTGRADUATE STUDIES

De universitaire programma's omvatten het master-programma, het doctoraal programma en het 'Competency in the Arts'-programma.

10% van al de studenten in deze programma's studeert aan de Marmara Universiteit, waarvan 84% aan het Instituut van Sociale Wetenschappen van de Marmara Universiteit.

In het academiejaar 2000-2001 waren er aan dit instituut 4 865 studenten ingeschreven in een master-programma en 1 358 studenten ingeschreven in een doctoraalprogramma.

3.2.5.3 DOCTOREREN AAN HET INSTITUUT VOOR SOCIALE WETENSCHAPPEN, MARMARA UNIVERSITEIT

Wie wil doctoreren, moet in het bezit zijn van een master-diploma en moet ten minste 45/100 behaald hebben op het 'Post-Graduate Education Entrance Examination', georganiseerd door het OSYM. Dit examen wordt in rekening gebracht voor 50%. Een interview komt in aanmerking voor 30% en een verhandeling voor 20%.

Het doctoraalprogramma bestaat uit ten minste 7 cursussen (min. 21 studiepunten), een kwalificerend examen, een voorstel voor een thesis en een thesis.

De duur van dit programma is 8 semesters. Wanneer het thesiswerk vlot verloopt, mag deze periode ingekort worden naar 6 semesters.

Het kwalificerend examen is bedoeld om de algemene kennis en de kennis verbonden aan de doctoraatsstudie te testen. Het examen vindt plaats tweemaal per jaar en bestaat uit een schriftelijk gedeelte (min. 90 en max. 120 min.) en een mondeling gedeelte (min. 60 en max. 90 min.). Deze examens worden georganiseerd en gegeven door een 5-ledig comité, voorgesteld door het desbetreffend departement en goedgekeurd door het Administratief Bestuur.

Binnen één maand na dit examen wordt een comité opgericht dat toezicht zal houden op het thesiswerk. Dit comité bestaat uit de promotor, een ander lid uit hetzelfde departement en een lid uit een ander departement.

Binnen de zes maand na het kwalificerend examen dient de student mondeling zijn thesisvoorstel voor te stellen aan dit comité. Nadien komt dit comité tweemaal per jaar samen om, aan de hand van een verslag opgesteld door de student, de vorderingen van het thesiswerk te evalueren.

Tot slot verdedigt de student mondeling zijn thesis voor een jury.

Om zeer succesvol te zijn, moet volgens de regulering, een thesis ondersteund worden met een toepassing in de privé-sector. Deze regel werd ingevoerd om de informatie-uitwisseling met de industrie te vergroten.

3.2.6 Portugal

3.2.6.1 DOCTORAAT (SURVEY OF THE SWEDISH MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE, 2001)

De 'doutor'-titel (PhD) wordt aangeboden aan alle universiteiten, aan universitaire instituten en door samenwerking van universiteiten en polytechnische scholen, maar alleen universiteiten kunnen deze titel toekennen.

'Doutor'-titels worden toegekend, binnen de studietak waarin de kandidaat wordt geëxamineerd.

De kandidaat dient een thesis te verdedigen, maar dient geen gespecialiseerde cursussen te volgen.

3.2.6.2 UNIVERSITEIT VAN AVEIRO (N. COSTA, 2001)

De Universiteit van Aveiro, Portugal, opgericht in 1973, telt momenteel 9 000 studenten in 'undergraduate'-, master- en PhD-programma's, verspreid over verschillende richtingen zoals Toegepaste Wetenschappen, Wetenschappen, Kunst, Bedrijfsadministratie, Economie, Onderwijs en Communicatie. De universiteit heeft ook 3 Polytechnische Scholen geïntegreerd.

Het postgraduaat onderwijs werd voor het eerst in de jaren '80 aangeboden. Het waren vooral master-programma's in onderwijs om toekomstige lesgevers op te leiden.

In de jaren '90 kenden de master- en PhD-programma's een grote diversificatie. Er werden 24 master-programma's aangeboden, slechts één in samenwerking met een andere universiteit. De PhD-programma's bestonden enkel uit onderzoek, er waren bijna geen interuniversitaire of internationale contacten en uitwisselingen, en de meeste kandidaten waren werkzaam in het hoger onderwijs.

In de tweede helft van de jaren '90 vonden volgende veranderingen plaats:

- een snelle groei van het aantal postgraduate studenten;
- een grotere diversiteit aan onderzoeksonderwerpen, zowel in academische als niet-academische context;
- een grotere interuniversitaire en internationale participatie;
- betere afstemming van de aangeboden programma's op de kandidaten, nl. specialisatie in andere dan academische functies.

Aantallen studenten:

- master: van 150 studenten in 91/92 naar 400 studenten in 00/01;
- PhD: van 100 studenten in 91/92 naar 300 studenten in 00/01.

Rond de eeuwwisseling werden nieuwe richtlijnen en doelstellingen betreffende het postgraduaat onderwijs geformuleerd en recent werd het 'Postgraduated Institute' opgericht, in navolging van de 'graduate school' in het Verenigd Koninkrijk. Elk departement van de universiteit is hierin vertegenwoordigd.

Het instituut is georganiseerd in 4 werkgroepen:

- een eerste groep verantwoordelijk voor de promotie van het postgraduaat onderwijs;
- een tweede groep verantwoordelijk voor de optimalisatie van procedures, zoals het vastleggen van regels voor het opstarten van nieuwe programma's;
- een derde groep verantwoordelijk voor het bestuderen van de noodzaak van postgraduate training en op basis hiervan nieuwe domeinen voor te stellen waar postgraduate training nodig is;
- een vierde groep verantwoordelijk voor de kwaliteitscontrole.

3.2.7 Noorwegen

3.2.7.1 DOCTORAAT (SURVEY OF THE SWEDISH MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE, 2001 EN EURYDICE, 2002)

De doctoraatstitels, die een georganiseerd onderzoeksprogramma incorporeren, kennen een tijdsduur van 3 jaar. Wanneer studenten taken dienen uit te oefenen, die geen deel uitmaken van het onderzoeksprogramma (bv. lesgeven), dan kan deze tijdsduur worden verlengd.

Doctoraatstitels, voorzien van een georganiseerd onderzoeksprogramma, zijn: dr. art (humane), dr. polit. (sociale wetenschappen), dr. scient. (natuurwetenschappen, inclusief farmacie en landbouwwetenschappen), dr. oeceon (economie en bedrijfsadministratie), dr. psychol (psychologie), dr. med. (geneeskunde), dr. odont. (tandarts), dr. jur. (recht), dr. ing. (ingenieur), dr. theol. (theologie) en dr. med. vet. (diergeneeskunde).

Drie doctoraatstitels kunnen uitgereikt worden zonder een georganiseerd onderzoeksprogramma: dr. techn. (toegepaste wetenschappen), dr. agric. (landbouwwetenschappen) en dr. philos. (alle andere wetenschappen).

De tijdslimiet van deze doctoraten is niet gereguleerd. De kwaliteitseisen voor de thesis zijn zeer hoog.

Het doel van het onderzoeksprogramma is het kwalificeren van kandidaten voor onderzoeksactiviteiten en andere opdrachten, die een hoge dosis wetenschappelijk inzicht vereisen. Centraal in het programma staat een origineel onderzoeksproject, dat resulteert in een thesis. De kandidaat krijgt theoretische en methodologische vakken, die zowel kennisverdiepend als kennisverbredend zijn. Het programma bereidt eveneens voor op een academische carrière. De kandidaten worden geëvalueerd via oefeningen, schriftelijke of mondelinge testen, het geven van seminars, het schrijven van wetenschappelijke artikels of andere methoden, goedgekeurd door de faculteit.

Het programma wordt bij aanvang gedetailleerd uitgestippeld, zodat de kandidaat het hele programma kan voltooien in 3 jaar. Ten minste één semester wordt gewijd aan het volgen van cursussen en opleidingsonderdelen. Het trainingsprogramma moet voltooid zijn alvorens de kandidaat zijn thesis verdedigt.

In Noorwegen worden de doctoraatsopleidingen niet geconcentreerd in 'graduate schools', maar staan ze onder de verantwoordelijkheid van de faculteiten.

3.2.7.2 VOOR- EN NADELEN VAN EEN VERBLIJF AAN EEN BUITENLANDSE UNIVERSITEIT TIJDENS POSTGRADUATE TRAINING (S. KYVIK, 2001) DE NOORSE TRADITIE

In de Noorse landen heerst er de traditie dat een doctorale onderzoekstraining gekoppeld wordt aan een verblijf in een buitenlandse universiteit, hetzij voor onderzoek, hetzij voor het volgen van cursussen.

Dit is een gevolg van het feit dat kleinere landen met beperkte economische en wetenschappelijke middelen zelf niet alle onderzoeksdomeinen kunnen uitbouwen. Vooral in domeinen, waar de wetenschappelijke ontwikkelingen snel gebeuren, is het belangrijk om toegang te hebben tot het onderzoek dat plaatsvindt in de leidende instituten. Doctoraatsstudenten spelen een belangrijke rol in de informatie-uitwisseling met deze centra.

Er is een groeiende interesse in de mobiliteit van de doctoraatsstudenten. Enerzijds is er het streven naar een Europese wetenschappelijke ruimte en anderzijds is er de wens om de kwaliteit van het postgraduaatonderwijs te verbeteren. Motivatie kan ook voortvloeien uit de noden van het onderzoek en meer algemeen de individuele groei van de student.

ONDERZOEK NAAR VOOR- EN NADELEN VAN EEN LANGER VERBLIJF IN HET BUITENLAND TIJDENS HET DOCTORAAT

De auteur heeft onderzocht, tegen bovenstaande achtergrond, waarom niet meer Noorse doctoraatsstudenten kiezen voor een verlengd verblijf aan een buitenlandse universiteit. Andere EU-studenten kunnen nl. dezelfde redenen of problemen kennen.

De data van interviews, waarop de auteur zich baseert, zijn afkomstig uit 3 onderzoeksprojecten (tussen '95 en '98) en omvatten gegevens van Denemarken, Finland, Zweden en Noorwegen.

Uit de interviews kwamen 3 voornamelijk redenen naar voor, die een verblijf in het buitenland rechtvaardigen:

- hulp met het thesiswerk: via discussie met vakdeskundigen of het gebruik van toestellen, databanken, veldwerk,... die lokaal niet beschikbaar zijn;
- ontwikkeling van algemene onderzoekskwalificaties: leren van nieuwe theorieën en de recentste ontwikkelingen in het domein;

- persoonlijke ontwikkeling: overwinnen van obstakels, bijleren van een taal, toenemen van zelfvertrouwen.

ORGANISATIE

Een verblijf in het buitenland wordt beïnvloed door het domein waarin men doctoreert. In de sociale wetenschappen werkt men meer individualistisch en komt het initiatief van de doctorandus. In de exacte wetenschappen werkt men meer collectief en komt het initiatief vaak van de promotor.

De meeste Noorse studenten verkiezen een verblijf in de Verenigde Staten, omwille van de taal, omwille van de contacten die er zijn tussen hun begeleiders en Amerikaanse medewerkers en omwille van de reputatie van de onderzoeksinstellingen in dit land.

Andere landen zijn Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland.

NEGATIEVE ERVARINGEN EN PRAKTISCHE PROBLEMEN

- remmend effect op het onderzoek: aanpassing aan een nieuwe werkomgeving, herhalen van reeds uitgevoerde experimenten daar er ander materiaal of andere technieken aanwezig waren;
- er is vaak geen goed contact met professoren of een gebrek aan begeleiding in de gastinstelling;
- persoonlijke problemen en gebrek aan sociaal contact in het buitenland.

WAAROM KIEZEN NIET MEER STUDENTEN VOOR EEN VERBLIJF AAN EEN BUITENLANDSE UNIVERSITEIT?

Bij de uiteenzetting van de problemen i.v.m. internationalisatie van onderzoekstraining in de OESO-landen, noteerde Blume (Blume, 1995) dat er, ondanks de inspanningen op nationaal en institutioneel niveau, grote barrières blijven bestaan.

Deze vloeien voort uit de gebrekkige financiering voor buitenlandse verblijven en de geringe bereidheid van de individuen om te reizen. Blume argumenteert verder dat de partner van de doctorandus mogelijk eveneens een carrière opbouwt en dat de doctorandus kinderen kan hebben waarvan het onderwijs moeilijk kan onderbroken worden. Bovendien kan een aangepaste woonfaciliteit vaak niet gegarandeerd worden in de nieuwe locatie.

Gebaseerd op de ervaringen van de Noorse landen haalt S. Kyvik (S. Kyvik, 2001) volgende argumenten aan:

- spanningen en dilemma's in onderzoeksprogramma's: sommige studenten weten niet te kiezen tussen onderzoek of cursussen of een combinatie van beide. Vaak willen ze onderzoek uitoefenen, maar dit verlengt de duur van hun verblijf.
Voor studenten in de natuurwetenschappen en technologie, welke doorgaans werken op projecten die nauw verband houden met deze van de begeleider, betekent een verblijf in het buitenland vaak vertraging voor de thesis, maar ook voor het onderzoek van de begeleider. In dit geval kan een langere periode in het buitenland een dilemma zijn zowel voor de student als voor de begeleider;
- gebrek aan motivatie en ondersteuning vanuit het departement: wanneer het departement van een verblijf in het buitenland geen prioriteit maakt, dan zal de student er ook vaak het nut niet van inzien;
- gebrek aan financiële middelen;
- een nationaal gerichte thesis: bestuderen van Noorse condities;
- familiale verplichtingen.

Als conclusie stelt S. Kyvik dat een verblijf in het buitenland algemeen positief wordt ervaren, maar dat het geen verplichting zou mogen zijn in een doctorale opleiding. Soms kan het nuttiger zijn om deel te nemen aan colloquia, workshops,... en om van daaruit een netwerk op te bouwen.

3.2.8 Zweden

3.2.8.1 DOCTORAAT (SURVEY OF THE SWEDISH MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE, 2001)

Om toegelaten te worden tot postgraduaat-studies moet de student 120 kredieten behaald hebben op 'undergraduate' niveau.

Toelating tot doctorale studies hangt nauw samen met de garantie voor financiering van deze studies. De belangrijkste financiering van postgraduaat-studenten is tewerkstelling als postgraduaat-student (43%). Dit is een overheidspositie voor een maximum van 4 jaar. Studenten kunnen ook voorzien in zelf-financiering (34%). Deze mogelijkheid ligt open voor lesgevers, geneesheren of anderen die een doctoraat combineren met een job. Studiebeurzen maken nog slechts 9% uit van de financieringsmogelijkheden.

De faculteiten beslissen wie als postgraduaat-student zal aangeworven worden. Er zijn geen nationale regels omtrent de aanwerving, maar elke universiteit is wel verplicht om eigen regels op te stellen en bekend te maken.

In Zweden zijn er verschillende soorten van onderzoekscholen, gefinancierd door de overheid, onderzoeksinstellingen of door de universitaire instelling zelf. De Zweedse overheid stimuleert de oprichting van dergelijke scholen via financiële toelagen.

3.2.8.2 POSTGRADUAAT ONDERWIJS AAN DE MÄLARDALENS HÖGSKOLA (K. ERIKSSON, 2001)

Op 1 januari 2001 gaf de Zweedse overheid aan de Mälardalens högskola (MdH) de status van universiteit in het domein van technologie. Meteen werd er gewerkt aan de inrichting van doctorale studies.

Voor de inrichting van dit postgraduaat onderwijs baseerde men zich op de resultaten van een studie van de Zweedse universiteiten van 1998/1999, waarbij een enquête werd verstuurd naar meer dan 11 000 postgraduate studenten, houders van een PhD-diploma en werknemers. Op basis van deze resultaten werd ook een enquête gestuurd naar alle postgraduate studenten en begeleiders aan de MdH.

De departementen stelden volgende onderwerpen voor postgraduate opleidingen voor:

- innovatie en design;
- computerwetenschappen;
- toegepaste wiskunde;
- elektronica;
- energie en omgevingstechnologie.

Voor al de doctorandi in technologie werd een gezamenlijke set van cursussen ontwikkeld:

- pedagogische cursus, 2 studiepunten;
- onderzoeksmethoden in wetenschappen en technologie, 2 studiepunten;
- theorie van de wetenschap, 2 studiepunten;
- wetenschappelijk schrijven, 2 studiepunten;

- project management, 2 studiepunten;
- interdisciplinair project cursus in technologie, 5 studiepunten.

Volgens de wet in Zweden dienen al de doctorandi een individueel studieplan uit te werken. Dit studieplan, goedgekeurd door de begeleider, moet minstens éénmaal per jaar geëvalueerd worden. Elk studieplan aan de MdH moet de volgende sectie bevatten:

Het postgraduaatonderwijs zal voorbereiden op een carrière, zowel een academische als een niet-academische. Om dit te verwezenlijken moet de opleiding volgende onderdelen behandelen, hetzij in cursussen, hetzij als onderdeel van het thesiswerk, of hetzij op een andere manier. Beschrijf hoe elk onderdeel werd of zal worden uitgewerkt.

- onderzoeksethiek
- theorie van wetenschap en kennis
- kunnen gebruiken van relevante informatie technologie
- project management
- efficiënt kunnen samenwerken met anderen
- vaardigheid in de Zweedse taal
- vaardigheid in de Engelse taal
- communicatie met niet-specialisten
- interdisciplinair kunnen werken
- kennis van carrièremogelijkheden buiten de academie
- internationale ervaring

ORGANISATIE

De centrale autoriteiten zijn de faculteit en de decaan. Een Directeur van Studies is werkzaam onder de decaan. Zijn verantwoordelijkheid is het evalueren van de individuele studieplannen en het klaarmaken van de dossiers voor de faculteit en de decaan, organisatie van cursussen voor de begeleiders en de coördinatie van alle postgraduate cursussen.

Elke student krijgt een team van begeleiders, één hoofdbegeleider en minstens één hulpbegeleider. De criteria voor hoofdbegeleider zijn:

- beschikt over onderzoekscertificaat van professor of docent (vergelijkbaar met 'habilitation' in Frankrijk);
- heeft pedagogische cursus en cursus voor begeleiders gevolgd;
- is hoofd- of hulpbegeleider geweest voor ten minste twee licentiethesissen of doctoraten.

EVALUATIE

Daar de doctoraatsopleiding van start ging in 2001, en er nog geen doctoraatsopleidingen werden afgewerkt, is het volgens de auteur te vroeg om een evaluatie te maken van de aangeboden inhoud en organisatie.

3.2.9 Nederland

3.2.9.1 ONDERZOEKSSCHOLEN

E. Mathieu (E. Mathieu, 1997) organiseerde een enquête betreffende de doctorale training aan een aantal Europese universiteiten. Aan de hand van de Nederlandse resultaten van deze enquête en literatuurgegevens wordt een beeld geschetst van de doctorale studies in dit land.

De herstructurering van het doctoraat werd aangevat in 1986. Het 'learning-by-doing' onderzoekswerk werd aangevuld met gespecialiseerde opleidingsprogramma's. Verdere structurering van de PhD-training werd doorgevoerd met de introductie van een nieuw concept: de onderzoeksscholen.

De idee van de onderzoeksschool is geïnspireerd op de Amerikaanse idee van de 'graduate school' en de ontwikkeling valt samen met een vergelijkbare trend in een aantal Europese landen.

Onderzoeksscholen (Bartelse, 1999) worden gedefinieerd als centra van hoogwaardig onderzoek, van waaruit een gestructureerde opleiding aan jonge onderzoekers wordt aangeboden. Het initiatief voor de vorming van onderzoeksscholen ligt bij de universiteiten. Niettemin worden een tiental criteria geformuleerd waaraan de scholen moeten voldoen om erkend te worden. De erkenning wordt overgedragen aan de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen (KNAW).

Een generiek kenmerk van de onderzoeksscholen is de concentratie van verschillende aspecten en capaciteiten van de onderzoekersopleiding en van onderzoek.

De onderzoeksschool tracht om de PhD-training te formaliseren door het oprichten van een netwerk van onderzoeksgroepen, gecombineerd met de gestructureerde organisatie van het postgraduaat onderwijs op hoog internationaal niveau. Het is de bedoeling om een snellere voltooiing van de thesis te realiseren, terwijl de kwaliteit verbetert.

De Nederlandse onderzoeksscholen zijn een voorbeeld van een samenwerkingsverband tussen verschillende universiteiten. Ongeveer 80% van de bestaande onderzoeksscholen is interuniversitair opgezet.

Daarbij valt op dat vooral bij de Sociale Wetenschappen en de Talen het aantal participerende universiteiten in een onderzoeksschool groot is (meestal 6 of meer faculteiten). De bètawetenschappen kennen voor het merendeel onderzoeksscholen met minder dan 4 deelnemende faculteiten of instituten. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat voor de natuurwetenschappen sneller de kritische massa wordt bereikt.

Algemeen is in de loop van de tijd het aandeel van de interdisciplinaire onderzoeksscholen afgenomen. Bij de erkenning van de eerste onderzoeksscholen in 1992 was bijna driekwart van de scholen interdisciplinair samengesteld, terwijl dat in 1997 nog maar voor 27% geldt. Vooral binnen het gebied Natuur en Techniek werkt (bijna) de helft van de scholen interdisciplinair.

Zoals blijkt uit de literatuur en de resultaten van de enquête (E. Mathieu, 1997) worden gedoeerde cursussen georganiseerd in winter- en zomerscholen, waar 30 à 40 PhD-studenten van gerelateerde onderzoeksgroepen voor één week samenkomen.

De onderwerpen van de lezingen zijn relevant voor het domein van het onderzoek. Studenten kunnen hun eigen programma samenstellen. Er dient geen minimum aantal studiepunten verworven te worden. Extra-disciplinaire cursussen en activiteiten worden aan het initiatief van de student overgelaten.

IN HOEVERRE KAN DE ONDERZOEKSSCHOOL BIJDRAGEN AAN DE VERBETERING VAN DE OPLEIDING VAN ONDERZOEKERS? (J. Bartelse, 1999)

Uit een onderzoek naar de institutionalisering van onderzoeksscholen volgt dat er over het algemeen, maar in variërende mate, een verbetering van de opleiding van onderzoekers worden gepercipieerd door actoren in het veld. Verschillen in disciplinaire culturen kunnen grotendeels deze variëteit verklaren.

Empirisch onderzoek in de chemie toont aan dat de onderzoekersopleiding reeds in hoge mate gestructureerd is. Deze discipline kent een traditie van doctoreren. Vóór de invoering van de onderzoeksschool kende het promotieproces reeds reguliere seminars, cursussen en nationale fora waar promovendi hun werk presenteren. De vraag kan gesteld worden of zonder de introductie van de onderzoeksschool en met bestaande netwerken dezelfde resultaten zouden zijn geboekt. De meerwaarde voor de onderzoekersopleiding in dit wetenschapsgebied lijkt met name te liggen in het punt dat er 'comprehensive' cursusprogramma's kunnen worden ontwikkeld door de toegenomen kritische massa.

In de sociale wetenschappen is de compatibiliteit van de onderzoeksschool met betrekking tot bestaande onderzoekersopleidingen laag. De institutionalisering van de scholen gaat dikwijls moeizaam. Meer dan in de natuurwetenschappen lijken papieren constructies voor te komen waar een gedegen onderzoekersopleiding slechts moeizaam tot stand komt. Echter, sterker dan in de natuurwetenschappen, lijkt de onderzoeksschool in de sociale wetenschappen tot verbeteringen in de onderzoekersopleiding te hebben geleid.

Op basis van de interviews die in het kader van het genoemde onderzoek werden afgenomen, worden de volgende voordelen het meest genoemd:

- afgedwongen noodzaak tot reflectie op de functie en inhoud van de onderzoekersopleiding;
- meer gestructureerd opleidingsgedeelte door toegenomen kritische massa;
- meer interactie met medepromovendi en wetenschappers;
- verbeterde promotierementen.

Tussen de twee globale patronen die hierboven worden weergegeven, ligt een gevarieerd scala aan wetenschapsgebieden. In het algemeen wordt er een meerwaarde ervaren van de onderzoeksschool voor de opleiding van onderzoekers. Echter de toegevoegde waarde is voor een aantal wetenschapsgebieden marginaal, terwijl zij voor andere gebieden bijzonder groot kan zijn – maar gepaard kan gaan met een moeizaam institutionaliseringproces.

IN HOEVERRE KAN DE ONDERZOEKSSCHOOL BIJDRAGEN AAN DE SAMENHANG EN KWALITEIT VAN HET UNIVERSITAIRE ONDERZOEK? (J. Bartelse, 1999)

Over het geheel genomen, is de samenhang in het universitaire onderzoek toegenomen.

Omdat het onderzoek in de sociale wetenschappen gefragmenteerder georganiseerd is, bracht de onderzoeksschool daar grotere programmatische samenhang aan. Deze inspanning kostte echter aanmerkelijk meer moeite: de compatibiliteit met de bestaande organisatie van het onderzoek was lager en soms werd het nut ervan niet ingezien.

Voor een aantal onderzoekers betekent de introductie van de onderzoeksschool dat zij, willen zij niet buiten de boot vallen, hun onderzoeksinspanning moeten aanpassen aan die van de missie van de onderzoeksschool.

Omdat kwaliteit contextueel en multidimensioneel bepaald wordt, spelen discipline verschillen een belangrijke rol bij de beoordeling hiervan. De organisatie van onderzoek in grotere eenheden past niet bij elke vorm van wetenschapsbeoefening, terwijl in andere wetenschapsgebieden soortgelijke structuren reeds aanwezig waren.

AANBEVELINGEN DOOR DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

In het document 'Rijzende Sterren. Om de kwaliteit van de onderzoekersopleiding' (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2000) formuleert de KNAW aanbevelingen voor een verdere versterking van het systeem van onderzoeksscholen en voor het aantrekkelijker maken van de onderzoekersopleiding.

Zo doet de KNAW aanbevelingen aan de Colleges van Bestuur van de universiteiten om het doorlopen van het opleidingsprogramma verplicht te maken. De opleidingen aan de onderzoeksschool hebben tot nu toe een te vrijblijvend karakter. Vaak wordt de opleiding niet gevolgd wegens tijdsgebrek, wegens het onvoldoende aansluiten van het onderwijs bij het eigen onderzoek of omdat er prioriteit gegeven wordt aan het onderzoek. Dit leidt tot ongelijkheid en aantasting van de kwaliteit van de opleiding.

Verder moet volgens de KNAW de onderzoeksschool een nauwe binding hebben met de onderzoeksvariant van de masteropleiding. Deze onderzoeksvariant kan slechts perfect aansluiten op de onderzoekersopleiding indien de directies van onderzoeksscholen intensief betrokken worden bij het formuleren van de inhoud en eindtermen hiervan.

De financiële armslag van de onderzoeksscholen en hun zelfstandigheid binnen de universitaire organisatie zou moeten vergroten. Er moet meer vrijheid komen in wetenschappelijke sturing, zodat de wetenschappelijke missie van de onderzoeksschool niet beperkt hoeft te worden. Er moet geld vrijkomen om nieuwe richtingen in het onderzoek te volgen.

De KNAW geeft als aanbeveling aan de bevoegde Minister het introduceren van een stelsel van opleidingsbeurzen voor geselecteerde onderzoekers in opleiding. Op competitieve basis zouden aan de onderzoeksscholen financiële middelen moeten worden toegekend voor het aantrekken van topstudenten, zoals dit het geval is in de V.S. De topstudenten krijgen aldus de mogelijkheid om vroegtijdig een eigen, veelbelovende onderzoekslijn uit te stippelen. Deze maatregel zal de aantrekkingskracht voor onderzoekers met veel talent vergroten.

3.2.9.2 REDENEN VOOR HET VOORTIJDIG BEËINDIGEN VAN HET PROMOTIETRAJECT (M.-M. MEIJER, 2002)

De promotierendementscijfers zijn erg laag. Zo blijkt uit de Kengetallen Universitair Onderzoek dat van de promovendi die in 1994 begonnen waren, slechts 7% binnen 4 jaar gepromoveerd was en 22% binnen de 5 jaar. Kwantitatief onderzoek laat zien dat een gebrekkige begeleiding een belangrijke oorzaak voor de vertraging en uitval van promovendi is.

Na verder onderzoek blijkt dat de organisatiestructuur van de universiteit, gekarakteriseerd door een machtige en autonome positie van de hoogleraren, een afhankelijke positie van de promovendus en een passieve houding van de bestuurders, hiervoor deels verantwoordelijk is.

Onder de rubriek 'organisatiecultuur van de universiteit' is de gevoeligheid van de problematiek (bespreking van de begeleiding van promovendi) één der oorzaken. Verder wordt het proefschrift te vaak aanzien als een levenswerk, een te groot project, dat vaak eindigt in grote teleurstelling bij promovendi indien 'grote ontdekkingen' uitblijven.

Tot slot wordt de begeleiding zelf onder de loep genomen. Er zou een gebrek zijn aan waardering van promovendi en een gebrek aan processturing en coaching. Er is de steeds aanwezige paradox van gezond kritisch denken zonder te eigenwijs te zijn. Meestal ontlopen de betrokken partijen (meestal hoogleraren) hun verantwoordelijkheden, en promovendi delven meestal het onderspit.

Succes in verbetering is volgens de auteur niet mogelijk via enkel dirigisme vanuit de overheid. Inzet van hoogleraren, begeleiders, promovendi en bestuurders is onmisbaar.

3.2.10 Spanje

3.2.10.1 DOCTORALE STUDIES

Uit de enquête van E. Mathieu (E. Mathieu, 1997) volgt dat de universiteiten in Spanje gestructureerde studieprogramma's aanbieden aan de doctoraatsstudenten, vergelijkbaar met de doctoraatsopleiding aan de UA.

Er dienen 32 studiepunten verworven te worden tijdens de duur van het onderzoek, maar georganiseerd in twee perioden. (Eurydice, 2002 en Survey of the Swedish Ministry of Education and Science, 2001)

Een eerste periode betreft een onderwijsperiode met een minimum aan 20 studiepunten. De cursussen zijn meestal afgestemd op het onderzoeksonderwerp of de specifieke discipline. De studenten mogen hun eigen programma samenstellen, met optioneel, cursussen over algemene vaardigheden. Na deze eerste periode krijgen de kandidaten een nationaal certificaat.

De tweede periode is een onderzoeksperiode met onderzoekstraining, waarbij minimaal 12 studiepunten dienen verworven te worden via onderzoeksprojecten.

Na het succesvol doorlopen van de twee perioden, wordt de student getest op zijn kennis. Bij een positieve evaluatie krijgt hij een diploma voor gevorderde studies. Het behalen van dergelijk diploma betekent voor de student de erkenning van werk, uitgevoerd in een bepaald kennisdomein en de erkenning van onderzoeksexpertise. Het diploma wordt erkend aan alle Spaanse universiteiten.

Diegenen die een doctoraat wensen te behalen, moeten na deze tweede fase hun overeenkomstige thesis presenteren. Een doctoraatsthesis bestaat uit origineel onderzoekswerk, in het gebied waarin de kandidaat zijn doctoraatsopleiding heeft gevolgd.

3.2.11 Finland

3.2.11.1 GRADENSTRUCTUUR (EURYDICE, 2002 EN SURVEY OF THE SWEDISH MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE, 2001)

Universiteiten bieden een 'lagere academische titel' (meestal bachelor, 3 jaar studie) en een 'hogere academische titel' (meestal master, 2 jaar studie) aan. Op postgraduaat niveau is er het 'Licentiaat' en het doctoraat. Het 'Licentiaat' (2 jaar studie) wordt optioneel voor sommige richtingen aangeboden en komt overeen met een specialisatietraining. Het doctoraat kent een studieduur van 4 jaar.

Alle studenten dienen hun studies te voltooien in hun moedertaal (Fins of Zweeds), in de andere nationale taal (Zweeds of Fins) en in één of twee vreemde talen.

Het Ministerie van Onderwijs en de universiteiten beslissen samen, op basis van nationale analyses van onderwijsnoden en de ontwikkelingsplannen van onderwijs, hoeveel studenten er zullen toegelaten worden tot hogere studies en het doctoraat.

3.2.11.2 EVOLUTIE VAN POSTGRADUAAT ONDERWIJS (S. AHOLA, 2001)

De herstructurering van het hoger onderwijs kwam pas goed op gang in de jaren '90, tijdens een periode van recessie. Grote bedragen werden herverdeeld om de grote werkloosheid aan te pakken, gebruik makend van het onderwijs als instrument.

In 1993 werd door de overheid een 'Development Plan' voor onderwijs en wetenschappelijk onderzoek uitgewerkt. Dit plan stelde voor dat postgraduate training georganiseerd zou worden als een coöperatief netwerk van 'Centres of Excellence' en postgraduate programma's in verschillende universiteiten.

In 1994 vroeg het Ministerie van Onderwijs naar voorstellen voor de oprichting van 'graduate schools', gebaseerd op een supplementair budget, welke de universiteiten in extra middelen voorzagen om de jeugdwerkloosheid te beperken.

In 1995 werden 67 'graduate schools' opgericht die samen 722 doctoraatsstudenten tewerkstelden.

In 2001 waren er 94 'graduate schools' in werking, met een totaal aan 4 200 studenten.

Deze scholen worden gefinancierd door de overheid, de Academie, de universiteit en andere fondsen.

Het belangrijkste doel van deze 'graduate schools' is voorzien in goed georganiseerde postgraduaat training-curricula en onderzoeksomgevingen van hoge kwaliteit met een goed uitgebouwd begeleidingssysteem. Een belangrijk objectief in de beginjaren van de 'graduate school' was het terugbrengen van de tijdsduur van de doctoraten naar maximum 4 jaar en de afstudeerleeftijd van 37-39 jaar naar ongeveer 30 jaar.

De intensieve training en goede begeleiding, de mogelijkheid tot contacten op industrieel en maatschappelijk niveau en de betere samenwerking op nationaal en internationaal niveau waren een aantrekkingskracht voor meer studenten.

3.2.12 'Europese PhD'

3.2.12.1 'EUROGENDIS', 'EUROPESE PHD' IN BIOMEDICINALE WETENSCHAPPEN (M. HOLST, 2001)

Een nieuw programma in biomedicinale wetenschappen, 'Eurogendis' genaamd, werd opgericht door 7 universiteiten gevestigd in Edinburgh, Dublin, Montpellier, Innsbruck, Leiden, Göttingen en Stockholm. Het doel is om te voorzien in een curriculum met uniforme kern, voor PhD-training in het domein van biomedicinale wetenschappen. Hiermee wordt getracht een stap te zetten naar een Europese onderzoeksruimte.

Het nieuwe programma complementeert de bestaande PhD-programma's aan de deelnemende universiteiten, daar de studenten kunnen kiezen uit een groter pakket van vakken en de mobiliteit van studenten tussen deze instellingen (of andere laboratoria in het netwerk) gestimuleerd wordt. Specifieke doelen zijn het uitwisselen van materialen, databanken en modellen van cellen en dieren. Verder wordt een harmonisatie van experimentele en klinische protocollen, coördinatie van gezamenlijke onderzoeksprojecten en de organisatie van gespecialiseerde postgraduate trainingscursussen beoogd.

Het programma zelf bestaat uit een 1-jarige trainingsperiode met het accent op het volgen van cursussen en laboratoriumbezoeken, gevolgd door drie jaar projectonderzoek.

Het programma wordt gesubsidieerd door EU-toelagen binnen de 'Socrates' en 'Marie Curie Training Sites'-programma's.

3.2.12.2 'EUROBIO', 'EUROPESE PHD' IN BIOLOGIE (SUSANNE, CH., 2000)

De PhD-opleiding is een intensieve training in methoden en technieken van onderzoek en studie, welke de studenten leidt naar het hoogste wetenschappelijk niveau. Studenten moeten, rekening houdend met de evolutie naar een Europese onderzoeksruimte, ook aangezet worden tot het verwerven van een goed aanpassingsvermogen en flexibiliteit. Bijgevolg dient de mobiliteit van de student tijdens zijn doctoraatsperiode aangemoedigd te worden. Deze mobiliteit kan vergemakkelijkt worden door het geven van een 'Europees label' aan de nationale PhD.

'Eurobio' heeft hiervoor een netwerk van universiteiten uitgebouwd.

Om het Europees label te verkrijgen, dienen studenten te voldoen aan:

- alle criteria van de nationale PhD;
- een verblijf van min. 6 maanden aan een buitenlandse universiteit, met vooraf overeengekomen onderzoeksprogramma;
- het is wenselijk, maar niet verplicht, om deel te nemen aan gevorderde cursussen en wetenschappelijke bijeenkomsten tijdens het verblijf;
- afhankelijk van de werkwijze in de verschillende landen, publicatie van ten minste één artikel in een internationaal tijdschrift;
- maken van een samenvatting van de thesis in de moedertaal, een andere Europese taal en het Engels.

De gastuniversiteit bezorgt de moederuniversiteit een schriftelijke evaluatie van de studieperiode, de examencommissie van de moederuniversiteit moet één of meerdere buitenlandse experts bevatten en het Europees label wordt uitgereikt, samen met de doctoraatstitel.

3.2.13 Begeleiding via het internet

3.2.13.1 'EURODOC EXCHANGE' (EURODOC EXCHANGE, 2002)

'Eurodoc Exchange' is een samenwerking tussen 'Eurodoc', een nieuwe Europese associatie van nationale PhD-studentenorganisaties en de 'Next Wave', een wekelijkse online publicatie van het tijdschrift 'Science'. 'Next Wave' is een online publicatie over wetenschappelijke training, loopbaanontwikkeling en vacatures. De lezers maken gebruik van online informatie-uitwisseling. Het is vooral de bedoeling om pas gepromoveerde PhD-studenten wegwijs te maken in de verschillende mogelijkheden van verdere training en het starten van een carrière.

'Eurodoc Exchange' werd binnen 'Next Wave' gelanceerd om de belangen van de doctoraatsstudenten op Europees vlak te vertegenwoordigen. Op deze site wordt er vooral door studenten informatie uitgewisseld over de gang van zaken betreffende de academische training en wetenschappelijke loopbanen in hun land en mogelijke problemen waarmee PhD-studenten kunnen worden geconfronteerd.

M.a.w. 'Eurodoc Exchange' geeft de kans aan studenten om meer te leren over de landen waar ze mogelijk een carrière willen uitbouwen. Wanneer steeds weerkerende problemen worden vastgesteld met PhD's in Europa, of een bepaalde regio van Europa, dan zal 'Eurodoc Exchange' voorstellen tot verbetering voorleggen aan de betreffende beleidsorganen en hun antwoorden publiceren in 'Exchange'.

3.2.13.2 PROJECT 'RE-ENVISIONING THE PhD' (RE-ENVISIONING THE PHD, 2002)

'Re-envisioning the PhD' is een project, gesponsord door de 'Pew Charitable Trusts', V.S. Op deze site wordt informatie verzameld en gepubliceerd betreffende de herziening van de PhD, om te voldoen aan de maatschappelijke noden van de 21ste eeuw. Via deze website wil men dialoog op gang brengen ter verbetering en vernieuwing van de PhD-opleiding in de V.S.

Het project biedt tevens via de site 'PhD-Resources' een online begeleiding voor PhD-studenten en recent gepromoveerden.

Onder de rubriek 'behalen van een PhD', worden de studenten geholpen te excelleren in 'graduate schools' (kiezen van een begeleider, voorbereiden voor de examens, opstellen van een thesis, e.d.).

Onder de rubriek 'behalen van een job', kunnen de studenten zich informeren over aspecten van het aanvangen van een carrière (tewerkstellingsdiensten, jobs, post-doctoraten, financiering, opstellen van een c.v., e.d.).

3.2.13.3 VIRTUEEL PHD-PROGRAMMA

Zie 3.2.3.2

3.3 BESLUIT

Algemeen streven de Europese landen en de V.S. naar een opwaardering van het doctoraatsonderwijs.

Hiervoor werd er de voorbije jaren en wordt er nog steeds gesleuteld aan de structuur, de inhoud en de organisatie van deze opleiding.

STRUCTURELE TRENDS

Voor de PhD-opleiding is er een groeiende trend naar meer gestructureerde studieprogramma's naast het bestaande onderzoek. Deze nieuwe programma's moeten de doctorandi opleiden om sneller hun thesis af te werken, terwijl de kwaliteit verhoogt. Het trainingsprogramma zorgt ook voor een betere afstemming op andere dan academische functies en moet de doctorandi toelaten zich flexibel op te stellen in andere dan onderzoeksfuncties.

Een ander aspect van de vernieuwing is de toenemende kwaliteitscontrole op nationaal niveau en op niveau van de instellingen, de opleidingen en de doctoraatsstudenten.

Enkele strekkende voorbeelden van kwaliteitscontrole op nationaal niveau zijn het 'Quality Assurance Agency' in het Verenigd Koninkrijk, dat een opsomming van kenmerken heeft gepubliceerd, voor de te verwachten resultaten van postgraduate-output en de 'Deutsche Forschungsgemeinschaft' in Duitsland, die de 'Graduiertenkollegs' onderwerpt aan een competitief evaluatieproces.

De universiteit van Aveiro, Portugal, heeft een werkgroep postgraduaat onderwijs, die zich uitsluitend toelegt op de kwaliteitscontrole en de ontwikkeling van middelen om te kwaliteit te 'meten'. De meeste universiteiten organiseren regelmatig enquêtes onder de postgraduate studenten en begeleiders, om op basis van deze resultaten vernieuwingen aan te brengen.

De doctoraatsstudenten dienen een werkplan op te stellen dat jaarlijks wordt geëvalueerd. Dit werkplan kan soms uitgebreid zijn, zoals in het geval van de Mälardalens högskola, Zweden.

Met de vernieuwing wordt ook een harmonisatie of uniformisering van het postgraduaat onderwijs beoogd, zowel op nationaal als op internationaal niveau. De uitbouw van een Europese onderzoeksruimte wordt vooral mogelijk gemaakt door de mobiliteit van de onderzoekers, die op haar beurt afhankelijk is van de overeenstemming van programma's tussen de verschillende instellingen en landen.

De uniformisering beperkt zich echter niet tot het postgraduaatonderwijs zoals blijkt uit de Sorbonne-verklaring (1998) en de Bologna-verklaring (1999).

In een aantal landen is de 'bachelor-master' structuur reeds ingeburgerd, andere landen werken nog voorstellen uit voor de programmering en tijdsduur van deze opleidingen, met speciale aandacht voor de overgangsmogelijkheden naar het postgraduaatonderwijs.

INHOUDELIJKE TRENDS EN LINK MET DE ARBEIDSMARKT

Een academische carrière is nog slechts voor weinig doctorandi het doel van hun studie. Door de massificatie van het hoger onderwijs en het beperkt aantal plaatsen als lesgever worden de doctorandi gedwongen om nieuwe uitdagingen aan te gaan.

Eerder dan hun aantal te verkleinen, wordt er door vernieuwingen in het postgraduaat onderwijs getracht om de marktwaarde van de doctorandi te verhogen en om hen beter voor te bereiden op de bedrijfscultuur.

Een ander doel van de vernieuwingen is om meer aandacht te schenken aan het leerproces.

Verschillende initiatieven werden uitgewerkt. Naast het onderzoeksaspect wordt er gezorgd voor een training onder de vorm van cursussen, laboratoriumrotaties,... Algemene vaardigheden zoals communicatie, informatietechnologie,... werden in vele programma's geïntegreerd.

In Frankrijk zorgen initiatieven zoals 'doctoriales' en 'CIFRE' voor de uitbouw van een sterkere band tussen de universiteiten en de bedrijven.

Er ontstonden ook volledig nieuwe concepten zoals het professionele doctoraat (Verenigd Koninkrijk). Deze kwalificatie werd ontworpen om tegemoet te komen aan de specifieke noden van een externe professionele groep, waarbij de leden van deze groep betrokken zijn bij het design, de ontwikkeling of de aflevering van het programma.

ORGANISATORISCHE TRENDS

De nieuwste ontwikkelingen in Europa aangaande de organisatie van het postgraduaat onderwijs zijn gebaseerd op het model van 'graduate schools' van de V.S. Het onderzoek wordt geconcentreerd in hooggekwalificeerde onderzoekscentra, waaronder:

- Graduiertenkollegs – Duitsland
- Onderzoeksscholen – Nederland
- Centres of Excellence/Graduate Schools – Verenigd Koninkrijk
- Ecoles Doctorales – Frankrijk

Aan het groeperen van onderzoekers zijn een aantal voordelen verbonden:

- Het is economisch voordelig wanneer verschillende onderzoekers dezelfde apparatuur, databanken,... kunnen gebruiken.
- Er wordt interdisciplinair gewerkt, wat enerzijds overspecialisatie zou tegengaan en anderzijds een meer flexibele houding t.o.v. de arbeidsmarkt in de hand zou werken;
- Wegens kennisuitwisseling en onderlinge stimulatie worden de thesissen sneller beëindigd en zijn ze van een hogere kwaliteit.

Volgens Bartelse (J. Bartelse, 1995) schuilt er ook gevaar in de concentratie aan onderzoekstraining. Verschillende niveaus van concentratie aan onderzoekstraining worden door Bartelse als volgt samengevat:

1. informatienetwerken, communicatie en coördinatie van activiteiten;
2. uitwisselingsprogramma's: gastdocent of studentenuitwisseling;
3. gezamenlijke curriculum ontwikkeling, gezamenlijke supervisie;
4. supra-institutionele samenwerking met harmonisering van programma's, vrije mobiliteit van studenten, gezamenlijke studieprogramma's gecoördineerd door een autoriteit boven de individuele instellingen;
5. onderzoeksscholen, met als opdracht onderzoekstraining op één bepaalde locatie.

Volgens Bartelse neemt, voor de studenten, begeleiders en administratoren, de externe invloed op het wetenschappelijk proces toe van 1 naar 5. Teveel, maar ook te weinig tussenkomst, wat het geval is in de uiterste niveaus, kan schadelijk zijn.

De hoogste niveaus (4 en 5) beïnvloeden aanzienlijk de organisatie van wetenschap en academische vrijheid aan de universiteiten. Universiteiten lopen het gevaar om de al complexe band tussen hun onderwijs en onderzoek, waardoor ze meestal worden gekarakteriseerd, te verliezen.

De doctoraatsopleiding aan de UA bevindt zich volgens F. Adams (F. Adams, 1998) niet hoger dan niveau 3 en laat de vrijheid intact van de universitaire laboratoria in het kiezen van de onderzoeksrichting die ze willen uitgaan.

De nieuwste trend is de begeleiding van doctoraatsstudenten via het internet. Deze vorm van begeleiding staat nog in de kinderschoenen, maar kan in de toekomst een grotere rol spelen, vooral bij de uitbouw van een Europese onderzoeksruimte.

HOOFDSTUK 4

BESLUIT

SITUERING ONDERZOEKSPROJECT

In het verleden verzekerde het behalen van de titel van doctor een vaste plaats in het academisch kader of in het wetenschappelijk onderzoek alsdusdanig. Evolutie naar enerzijds massificatie van het hoger onderwijs en anderzijds de vraag vanuit de bedrijfswereld of publieke sector naar goed opgeleide werkrachten die de steeds meer complexe probleemstelling aankunnen, heeft dit carrièrepatroon gewijzigd. Steeds meer jonge doctors moeten of willen zich waarmaken buiten de universiteit, in de context van de huidige competitieve arbeidsmarkt (zie VRWB-onderzoeksproject 'Perspectieven Uitgestroomde Wetenschappers op de Arbeidsmarkt'). Er dienen dan mogelijk andere klemtonen op doctoraatsniveau te worden gelegd.

De situatie van de vorser is sinds geruime tijd een aandachtspunt van de VRWB. Recent uitgevoerde of lopende onderzoeken naar een mogelijk tekort aan instroom van jonge onderzoekers (OBPWO-project i.o.v. minister M. Vanderpoorten, promotoren: prof. R. Bouillon, prof. W. Declair), het proces van doctoreren en de doorstroom binnen de universiteiten (PBO-project, promotoren: prof. A. De Leenheer, prof. H. Vanden Berghe, prof. R. Bouillon) en de uitstroom naar functies buiten de universiteit (VRWB-project, promotoren: prof. R. S'Jegers en prof. J. Braeckman) schetsen een beeld van de brede problematiek van de jonge vorser.

Een belangrijk aspect komt in voormelde studies niet of onvoldoende aan bod, met name de doctoraatsopleiding.

Het decreet van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 voorziet in het legaal introduceren van onderzoekersopleidingen ter voorbereiding van een doctoraat. De doctoraatsopleiding is volgens het decreet geen voorwaarde, maar een hulp voor het behalen van een doctoraat.

Sommige universiteiten stellen het slagen in de doctoraatsopleiding als voorwaarde voor toelating tot verdediging van de thesis. De universiteiten zijn vrij in het bepalen van de structuur en de inhoud van deze opleiding.

De doctoraatsopleiding, aangeboden naast het doctoraatsonderzoek, kan de motor zijn voor de eerder aangehaalde nieuwe loopbaanperspectieven.

De eerste doelstelling van voorliggend onderzoeksproject is na te gaan welke klemtonen elke Vlaamse universiteit in de opleiding heeft gelegd.

De toenemende internationalisering van wetenschappelijk onderzoek vraagt een intense informatie-uitwisseling en bijgevolg een grotere mobiliteit van de onderzoeker. Als gevolg hiervan komen onze jonge doctors in rechtstreekse concurrentie met buitenlandse collega's.

De tweede doelstelling van dit project is nagaan wat er in andere landen gangbaar is en waar de Vlaamse doctoraatsopleiding zich situeert in deze internationale trends.

De doctoraatsopleiding aan de Vlaamse universiteiten

Er wordt in voorliggend project een overzicht gegeven van de toelatingsvoorwaarden, de verplichting, vrijstelling, overgangsmaatregelen, tijdsduur, getuigschrift, stimulansen tot deelname, aantallen gepromoveerden, inschrijvingsgelden, programmering, werkvormen, buitenlandse modules, interuniversitaire samenwerking, begeleiding, kwaliteitscontrole en doelstellingen en meerwaarden van de doctoraatsopleiding.

De voornaamste bevindingen werden samengevoegd in besluit 2.11.

Algemeen kan gesteld worden dat de doctoraatsopleiding aan de Vlaamse universiteiten enerzijds een ondersteuning biedt bij het doctoraatsproces. Argumenten worden aangehaald die pleiten voor het beter uitvoeren van het doctoraatswerk.

Anderzijds is het volgens deze universiteiten belangrijk dat de mogelijkheid tot een betere voorbereiding op de arbeidsmarkt wordt aangeboden. De inbedding van de vorser in de maatschappij kan hiervan een voornaam aspect zijn.

Als conclusie kan gesteld worden dat diepgang in de discipline belangrijk blijft, maar dat via het aanbieden van een breed en flexibel opleidingsprogramma de mogelijkheid wordt geboden om zich voor te bereiden op de bredere arbeidsmarkt.

INTERNATIONAAL

Aan de hand van beschikbare literatuur werd een overzicht gemaakt van de structurele, inhoudelijke en organisatorische trends van de onderzoeksgerichte postgraduaat-opleidingen aan de buitenlandse universiteiten.

De voornaamste bevindingen werden samengevat in besluit 3.3

De Europese landen werken aan een opwaardering van het doctoraat. Ze proberen nieuwe modellen van onderzoekstraining uit, waarmee een snellere finalisatie en verhoogde kwaliteit van het doctoraatsproefschrift worden beoogd, alsook de voorbereiding van de doctorandus op andere dan de traditionele carrièremogelijkheden.

Een andere trend is de uniformisering van het postgraduaat onderwijs, op nationaal en internationaal niveau.

VERGELIJKEND BESLUIT

Structureel/inhoudelijk

Voor de PhD-opleiding is er een internationale trend naar meer gestructureerde studieprogramma's naast het bestaande onderzoek. De nieuwe programma's helpen de doctorandi om sneller hun thesis af te werken, terwijl een verhoogde kwaliteit wordt beoogd. De opleidingsonderdelen zorgen eveneens voor een betere voorbereiding van de doctorandus op niet-academische functies en andere dan onderzoeksfuncties.

De opleiding kan parallel lopen met het onderzoek, maar steeds vaker gaat ze vooraf aan het onderzoeksgedeelte, waarbij de trend een (1+3)-jaar structuur is (1 jaar opleiding, gevolgd door 3 jaar onderzoek).

Vlaanderen kan zich hierbij aansluiten. Inrichting van de doctoraatsopleiding beoogt dezelfde meerwaarden.

De doctoraatsopleiding verloopt parallel met het onderzoeksgedeelte, op uitzondering van enkele richtingen waar de doctoraatsopleiding voorafgaat aan het onderzoeksgedeelte. In dit eerste geval kan de doctoraatsopleiding inspelen op de individuele noden en prioriteiten van de doctorandus.

In deze context is het interessant te zien hoe de Sorbonne-verklaring (1998) en de Bologna-verklaring (1999) zullen worden geconcretiseerd en meer bepaald welke ontwikkelingen zich zullen voordoen op postgraduaat niveau.

Uitstroom

In de meeste landen is het aantal plaatsen in het hoger onderwijs en het postgraduaat onderwijs beperkt. Bijgevolg wordt op een bepaald moment in de studies een selectieprocedure ingericht, doorgaans gebaseerd op de reeds behaalde studieresultaten, een examen, een interview, een verhandeling en/of andere. Als gevolg hiervan worden grotendeels de betere, misschien meer gestimuleerde toekomstige doctors weerhouden en kan een grotere finalisatie van de studie verwacht worden.

Echter, indien de doctoraatsstudie 2 stadia bevat (bijvoorbeeld de eerder aangehaalde 1+3 jaar structuur), en het opleidingsgedeelte een goede reputatie geniet, bestaat de mogelijkheid dat vele doctorandi na het opleidingsgedeelte uitstromen naar de arbeidsmarkt (bv. DEA in Frankrijk). Onderzoeksrichtingen waar het aantal doctorandi traditioneel klein is, of waar de vraag naar onderzoekers groot is, lopen het gevaar van een tekort aan hooggekwalificeerde doctors.

In Vlaanderen worden soms toelatingsexamens of predoctorale proeven ingericht, maar hogere studies en de kans om te doctoreren liggen in principe binnen ieders bereik. De discrepantie tussen het aantal studenten dat doctoraatsstudies aanvat en het aantal dat promoveert is hiervan een rechtstreeks gevolg. De doctoraatsopleiding, die parallel verloopt met het doctoraat, zou kunnen helpen bij het doctoraatsproces en een grotere finalisatie in de hand werken.

Nu reeds kan vastgesteld worden dat steeds meer gepromoveerden de doctoraatsopleiding hebben gevolgd (zie 2.5). Argumenten die de doctoraatsopleiding aandeel geven in een betere uitvoering van het doctoraatswerk worden voorgelegd in '2.10 Doelstellingen en meerwaarden van de doctoraatsopleiding'. Het aantal doctors zou kunnen toenemen.

Uniformisering

Bij de introductie van de opleidingsonderdelen op doctoraatsniveau wordt aan de buitenlandse universiteiten een uniformisering van het doctoraat beoogd, zowel nationaal als internationaal.

Enerzijds kan gelijkheid tussen programma's leiden tot het meer bekend geraken van de programma's, wat kan leiden tot een grotere valorisatie.

Anderzijds is de uitbouw van een Europese onderzoeksruimte vooral afhankelijk van de mobiliteit van de onderzoekers. En het zich vlot bewegen op de internationale arbeidsmarkt wordt vergemakkelijkt door de overeenstemming van programma's.

Voor Vlaanderen kan gesteld worden dat alle instellingen zich in dezelfde richting bewegen.

Heterogeniteit in regelgeving, benamingen, invullingen van de programma's, de studiepuntenverdeling, de financiering, e.a. bemoeilijkt echter vergelijking van de doctoraatsprogramma's.

Enkele initiatieven moeten hier zeker vermeld worden. Aan de RUG werd voor de Faculteit Wetenschappen sinds vorig jaar een geconsolideerd programma ingericht. De K.U.Leuven heeft een nieuw algemeen reglement rekenregels opgesteld, waarin duidelijke richtlijnen voor alle doctorandi worden geformuleerd. De VUB heeft een nieuwe regelgeving in ontwikkeling waarbij de activiteiten onderverdeeld worden in 4 duidelijk omschreven luiken. En de doctoraatsopleiding aan de UA bestaat reeds lange tijd, maar de aangeboden activiteiten worden steeds opnieuw geëvalueerd. Verder werden er door de universiteiten interuniversitaire doctoraatsopleidingen en andere interuniversitaire initiatieven uitgewerkt.

Zoals vermeld door de Faculteit *Wetenschappen* van de RUG, kan de doctoraatsopleiding een kwaliteitslabel voor externe waardering in binnen- en buitenland aan het doctoraat geven. Eénvormigheid in alle Vlaamse universiteiten kan hiertoe een bijdrage leveren.

Organisatie

De Amerikaanse 'graduate school' dient als voorbeeld voor vele Europese landen qua organisatie van het postgraduaat onderwijs in 'Centres of Excellence' (Onderzoeksscholen, Graduiertenkollegs, Centres of Excellence in het Verenigd Koninkrijk,...).

Deze concentratie van onderzoekers binnen een bepaald studiegebied is in de V.S. een 'natuurlijk' verschijnsel. Wegens de heterogene verdeling van de kwaliteit van het onderwijs over de verschillende universiteiten, kiezen de studenten naast een studierichting eveneens voor de meest gerenommeerde universiteit in deze richting. Wanneer de studenten doorstromen naar doctoraatsniveau, dan zijn de betere individuen reeds geconcentreerd in één centrum.

Voor Vlaanderen kan men stellen dat de kwaliteit van een bepaalde studierichting eerder homogeen verdeeld is over de verschillende universiteiten. Bijgevolg zijn de betere studenten en doctorandi voor één discipline verspreid over verschillende universiteiten.

Het samenbrengen van deze doctorandi in 'Centres of Excellence' zou hier een 'kunstmatige' ingreep zijn.

Aan het groeperen van doctorandi zijn voor- en nadelen verbonden (zie 3.3 organisatorische trends). Hoge niveaus van concentratie aan onderzoekstraining (waaronder onderzoeksscholen), kunnen volgens Bartelse (J. Bartelse, 1995) de complexe band tussen onderwijs en onderzoek, waardoor universiteiten meestal gekarakteriseerd worden, benadelen.

Eén van de beperkingen van de doctoraatsopleiding in Vlaanderen blijft echter het ontbreken van een kritische massa voor de ontwikkeling van nieuwe, meestal vakspecifieke initiatieven. Het kleine aantal doctoraatsstudenten voor een bepaalde richting wordt gedeeltelijk opgevangen door de uitwerking van interuniversitaire initiatieven, de inrichting van interuniversitaire doctoraatsopleidingen of deelname aan buitenlandse onderzoeksscholen.

Bij het uitwerken van nieuwe initiatieven betreffende het concentreren van onderzoekers, zullen de voor- en nadelen zorgvuldig dienen afgewogen te worden.

Kwaliteitscontrole

De internationale trend van concentratie van onderzoekers zorgt, volgens de organisatoren hiervan, voor een betere kwaliteitscontrole. Bijvoorbeeld, de 'graduate school' is een beleidsstructuur, belast met de ontwikkeling van standaarden voor de kwaliteit van de hele doctoraatsstudie en dient er op toe te zien dat deze standaarden gerespecteerd worden en alle studenten rechtvaardig en gelijk worden behandeld.

In sommige Europese landen kan eveneens een strengere controle op nationaal niveau worden vastgesteld.

In Vlaanderen zorgt elke faculteit, conform de centrale regelgeving van de universiteit, voor de kwaliteitsbewaking van de door hen aangeboden doctoraatsopleidingen, via de aanstelling van een bevoegde commissie.

Kwaliteitscontrole zou een andere structuur kunnen krijgen wanneer er meer gelijkens tussen de doctoraatsopleidingen zou zijn en deelname verplicht zou worden.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

| | |
|-------------|--|
| AAP | Assisterend Academisch Personeel |
| AiO | Assistenten in Opleiding |
| BAP | Bijzonder Academisch Personeel |
| BSc | Bachelor in Science |
| EU | Europese Unie |
| GAS | Getuigschrift van Aanvullende Studies |
| GGs | Getuigschrift van Gespecialiseerde Studies |
| GMAT | Graduate Management Admission Test |
| HOBu | Hoger Onderwijs Buiten de Universiteit |
| HOLT | Hoger Onderwijs van het Lange Type |
| K.U.Brussel | Katholieke Universiteit Brussel |
| K.U.Leuven | Katholieke Universiteit Leuven |
| LUC | Limburgs Universitair Centrum |
| MRes | Research Master |
| OAP | Overig Academisch Personeel |
| OiO | Onderzoekers in Opleiding |
| OST | Office of Science and Technology |
| RUCA | Universitair Centrum Antwerpen |
| SP | Studiepunten |
| UA | Universiteit Antwerpen |
| UCL | Université Catholique de Louvain |
| UIA | Universitaire Instelling Antwerpen |
| ULB | Université Libre de Bruxelles |
| VAO | Voortgezette Academische Opleiding |
| VRWB | Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid |
| VUB | Vrije Universiteit Brussel |
| W.O.G. | Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschappen |
| ZAP | Zelfstandig Academisch Personeel |

BIBLIOGRAFIE

ADAMS, F. (1998) Towards a Closer Integration of PhD-training to Industrial and Societal Needs. Euroanalysis 10, Basel, 6 – 11 september. Education in Analytical Chemistry, invited lecture.

AHOLA, S., KIVINEN, O. (2001) Postgraduate Education in Europe. Harmonising with a dissonance? Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

BARTELSE, J., DE BOER, H., HUISMAN, J., LUGTHART, E. (1999) De onderzoekschool. <http://www.minocw.nl/wetenschap/onderzoekschool/>

BLUME, S. (1995) Problems and Prospects of Research Training in the 1990's. In Research Training, Present and Future. Parijs, OECD, 9 – 39.

CAN SARUHAN, S. (2001) The Postgraduate Studies in Social Sciences in Turkey: the case of Marmara University, Institute of Social Sciences. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

COSTA, N., ALARCÃO, I., FRADE, J. (2001) Re-thinking the Postgraduate Education: the case of the University of Aveiro (Portugal). Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

ERIKSSON, K. (2001) Starting Postgraduate Education at a Small University. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

EURODOC EXCHANGE (2002) <http://intl-nextwave.sciencemag.org/feature/eurodocexchange.shtml>

EURYDICE (2002) <http://www.eurydice.org/Eurybase/>

GREEN, H. (2001) Recent Developments in Postgraduate Education in the United Kingdom. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

HODDELL, S. (2001) Doctoral Qualifications in Relation to Professional Careers. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

HOLST, M. (2001) Development of a common core curriculum for a 'European PhD' within biomedicine. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

HUISMAN, J., DE WEERT, E., BARTELSE, J. (2002) Academic Careers from a European Perspective – The declining desirability of the faculty position. *The Journal of Higher Education*, Vol 73, no 1, pp. 141 – 160.

KÖNIGS, R. P. (2001) Experiment and Reform in Graduate Education – the German Model of the Graduiertenkollegs. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN (2000) *Rijzende Sterren. Om de kwaliteit van de onderzoekersopleiding*. Amsterdam, Nederland.
<http://www.knaw.nl/09public/0903a.htm>

KYVIK, S. (2001) Advantages and Disadvantages of Sojourns at Foreign Universities in the Research Training Period. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

LAPIDUS, J. B., SYVERSON, P. D., WELCH, S. R. (1995) Postgraduate Research Training in the United States. In *Research Training, Present and Future*. Parijs, OECD, 159 – 192.

MATHIEU, E., ADAMS, F. (1997) Doctoral Study Programmes in Europe. *Fresenius J Anal Chem* 357:215 – 220.

MEIJER, M. – M. (2002) Behoud Talent! Een rapportage over de verschillende aspecten die een rol spelen bij de begeleiding van promovendi. Landelijk AiO en OiO overleg (LAIOO)
<http://pubwww.tudelft.nl/laioo/rapporten/BehoudTalent.doc>

PAUL J. J., PERRET C. (2001) The Reforms of Postgraduate Studies in France: a story of a forced marriage. Paper voorgesteld op het congres Postgraduate Education in Europe – Past, Present and Future. Högskoleverket, National Agency for Higher Education, Linköpings Universiteit, Zweden, 4 – 5 mei.

RE-ENVISIONING THE PhD (2002)

<http://www.grad.washington.edu/envision>

<http://www.grad.washington.edu/envision/phd/index.html>

SURVEY OF THE SWEDISH MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE (2001) A survey of some aspects of doctoral studies in the EU and EEA countries. Version for the meeting of Directors-General for Higher Education and Presidents of rectors' conferences. 6 – 8 May, Halmstad, Sweden.

SUSANNE, CH. (2000) Eurobio. Nota van de president van Eurobio, Vrije Universiteit Brussel, België.

VSNU (2001) Advies Cursusduur Mastersopleidingen van M.J. Cohen, A.W.A. de Haas, R.S. Reneman, P. Schnabel.

BIJLAGE I

SAMENSTELLING VAN DE INTERUNIVERSITAIRE WERKGROEP

SAMENSTELLING VAN DE INTERUNIVERSITAIRE WERKGROEP DOCTORAATSOPLEIDINGEN

- Prof. dr. Dominique Willems, voorzitter
Faculteit Letteren en Wijsbegeerte
Universiteit Gent

- Dr. ir. Elisabeth Monard, co-voorzitter
Secretaris VRWB

Leden:

- De heer Bernard Becue
Coördinator Dienst Studieprogramma's en Studentenadministratie
Universiteit Gent

- Prof. Roger Bouillon
Coördinator Onderzoeksbeleid
K.U.Leuven

- De heer Eric Depreeuw
Hoofd Algemene Studentenaangelegenheden
K.U.Brussel

- Prof. dr. Henri Eisendrath
Faculteit Wetenschappen – Departement Natuurkunde
Coördinator Doctoraatsopleiding
VUB

- De heer Bert Hoogewijs
Academisch Beheerder
RUG

- Prof. Paul Janssen
Vakgroep Toegepaste Wiskunde
LUC

 - De heer Eric Mathieu
Coördinator Doctoraatsopleiding
UA – UIA

 - Mevrouw Nadine Rons
Departement R&D
VUB

 - De heer Marc Smeyers
Coördinator Onderzoeksbeleid
LUC

 - De heer Eric Spruyt
Opdrachthouder Onderzoek en Interface
UA

 - Mevrouw Ann Verlinden
Dienst Onderzoekscöördinatie
K.U.Leuven
- VRWB-secretariaat:
- Mevrouw Danielle Raspoet
Navorser VRWB

 - Mevrouw Jacqueline Couder
Onderzoeker VRWB-project
VUB

BIJLAGE II

VOORBEELDEN VAN STUDIEPUNENTABELLEN

VUB

De studiepuntentabellen van de doctoraatsopleidingen zijn terug te vinden op volgende webpagina:

<http://www.vub.ac.be/docop/Reglement.htm>.

Hieronder volgen enkele voorbeelden.

STUDIEPUNENTABEL VAN DE FACULTEIT WETENSCHAPPEN

C) De faculteit erkent dat tot het programma van dit luik (hiernagenoemd Luik 1) behoren:

- opleidingsonderdelen uit het bestaande curriculum (tweede cyclus) van de eigen Faculteit, voor zover ze niet reeds door de student werden gevolgd;
- opleidingsonderdelen uit bestaande derde cyclusprogramma's van het departement of de faculteit;
- opleidingsonderdelen aangeboden door andere faculteiten;
- opleidingsonderdelen georganiseerd in interfacultair verband;
- opleidingsonderdelen aangeboden door andere universiteiten;
- opleidingsonderdelen georganiseerd in interuniversitair verband ('interuniversitaire invulling van de doctoraatsopleiding').

D) Voor dit luik (hierna genoemd Luik 2) kan de doctorandus studiepunten verkrijgen voor volgende activiteiten:

- deelname aan zomerscholen, congressen, contactdagen in het kader van NFWO onderzoeksgemeenschappen, e.a.;
- bijwonen voordrachten;
- onderzoeksstages in binnen- en buitenland;
- schriftelijk rapporteren in de vorm van verslagen; hieronder vallen ook verslagen gemaakt op vraag van de sponsor van het doctoraatsproject (NFWO, IWT, EEG...), publicaties buiten het bestek van het doctoraat, voorstellen tot verwerving van kredieten en rapporten i.v.m. contracten waaraan de doctorandus een actieve bijdrage levert;
- het slagen in een externe beoordeling;
- het opstellen van een publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift met referee-systeem;
- het opstellen van een bijdrage tot de Proceedings van een wetenschappelijke bijeenkomst in binnen- of buitenland;

- het houden van een orale of posterpresentatie op een wetenschappelijk congres (nationaal en internationaal);
- het opstellen van een stelling die bij het doctoraatsproefschrift gevoegd wordt (zie verder Artikel 15);
- andere activiteiten (indien goedgekeurd door CDO).

E) Verrekening van de Onderdelen.

Luik 1

Hoorcolleges en eventuele practica

ST en SP toegekend volgens VUB normen MAX. 24 SP

Luik 2 (MIN. 36 SP - MAX. 60 SP)

a) Deelname zomerschool

Congres

Symposium

NFWO-contactdag

1 SP per dag MAX. 20 SP

Erasmusverblijf

Onderoeksstage in binnen- of buitenland

1 SP per week

b) Slagen van een externe beoordeling (of examens) voor het bekomen van een beurs of het voortzetten ervan (NFWO, IWT...) - 5 SP MAX. 10 SP

c) Schriftelijk jaarverslag (over te maken aan CDO) - 5 SP MAX. 15 SP

d) Publicatie in tijdschrift met referee systeem - 5 SP MAX. 15 SP

Bijdrage in de Proceedings van een Internationaal Congres - 2 SP MAX. 6 SP

Presentatie orale mededeling op internationaal congres - 6 SP

Presentatie orale mededeling op niet-internationaal Congres - 3 SP MAX. 20 SP

Presentatie postermededeling op internationaal congres - 4 SP

Presentatie postermededeling op niet-internationaal Congres - 2 SP

Presentatie Seminarie op eigen of andere instelling met duidelijk open karakter naar andere onderzoeksgroepen toe. - 1 SP

e) Opstellen research proposal ter verwerving van kredieten - 3 SP MAX. 9 SP

f) Behalen wetenschappelijke prijs - SP te bepalen door CDO

- g) Bijwonen van voordrachten door binnen- of buitenlandse onderzoekers - 1 SP per 5 voordrachten
MAX. 5 SP
- h) Opstellen stelling 10 SP
- i) Andere activiteiten indien goedgekeurd door CDO met SP te bepalen door CDO

STUDIEPUNENTABEL VAN DE FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

1. ALGEMENE PRINCIPES

- a) De opleiding houdt rekening met de grote diversiteit in de faculteit.
- b) M.b.t. het volgen van colleges (art. 9c) is het best een keuze voor te stellen tussen nul vijfde en twee vijfden van de opleidingsuren.
- c) Derde cyclusprogramma's en GGS-programma's dienen – voor zover ze bestaan – bij de opleiding te worden betrokken.
- d) Een 'open dag' waarop tijdens een 'open forum' de kandidaten in de gelegenheid worden gesteld hun onderzoek naar voren te brengen – binnen de faculteit of interuniversitair – verdient aanmoediging.
- e) In alle gevallen beslist de doctoraatscommissie aangaande het aantal studiepunten dat wordt toegekend. De hier vermelde SP's gelden dan ook slechts als richtlijn.

2. DE DOCTORAATSOPLEIDING BESTAAT UIT DRIE DELEN DIE IN TOTAAL 60 SP'S BESLAAN.

- | | |
|--|----------|
| 1. Opleidingsonderdelen (art 9c.) | SP: 0-24 |
| 2. Activiteiten (art 9d.) | SP: 1-18 |
| 3. Publicaties, stages, etc... (art 9d.) | SP: 1-18 |

1. Opleidingsonderdelen

Hieronder kan worden begrepen:

- Het volgen van (derde cyclus) colleges binnen de universiteit of aan een andere universiteit.

- De begeleiding door de promotor of door een andere deskundige – binnen of buiten de universiteit – ter vervolmaking of vervolgediging van bepaalde lacunes in de eigen opleiding onmisbaar voor het welslagen van het proefschrift. Bij dit laatste kan aan een opleiding "scientific writing" Engels of Frans worden gedacht.

2. Activiteiten

Hieronder kan worden begrepen:

Alle activiteiten die niet onder 2.1 of 2.3 ressorteren: het 'open forum', het meedraaien in een lopend project, het organiseren van wetenschappelijke bijeenkomsten,...

Opmerking:

Het aantal studiepunten kan hier nooit nul zijn.

3. Publicaties, stages, e.d.

Hieronder kan worden begrepen:

- Schriftelijke verslagen van allerhande aard beoordeeld door de doctoraatscommissie;
Richtlijn: tussen 2 en 5 SP's
- Publicaties;
Richtlijn: tussen 5 en 10 SP's
- Deelname aan colloquia, symposia, e.d.;
Richtlijn: tussen 3 en 5 SP's
- Houden van lezingen op colloquia, symposia, e.d.;
Richtlijn: tussen 3 en 5 SP's
- Stages allerhande;
Richtlijn: tussen 3 en 10 SP's
- Prijzen;
Richtlijn: tussen 2 en 10 SP's
- Organisaties van colloquia, symposia, e.d.;
Richtlijn: tussen 3 en 10 SP's
- Diverse activiteiten die niet onder 2.1 en onder 2.2 ressorteren maar die een aantoonbaar gunstig effect hebben op de wetenschappelijke ontwikkeling van de promovenda/us.
Richtlijn: tussen 2 en 10 SP's

Opmerking:

Het aantal studiepunten kan nooit nul zijn.

UA

De studiepunten tabellen van de doctoraatsopleidingen per faculteit zijn te vinden op volgende webpagina: <http://www.uia.ac.be/pavo/docop/docop/index.html>.

Hieronder volgen enkele voorbeelden.

STUDIEPUNENTABEL VOOR DE FACULTEIT WETENSCHAPPEN

versie 01/10/2001 – Deze tabel geldt voor de activiteiten vanaf academiejaar 2001-2002

De maxima hebben betrekking op het volledige dossier, niet op de afzonderlijke delen.

Legende:

d: dag; wk: week; u:contactuur; V: verslag; VD: voordracht; VG: vergadering; AY: academiejaar.

Overzicht van de activiteiten in de doctoraatsopleiding en hun omzetting in studiepunten

| | ptn | max |
|--|------------|------------|
| 1. Zomer/Winterschool, studieweek (programma noodzakelijk) | 5/wk | 30 |
| 2. Conferenties, workshops, symposia - elektronische congressen* | | |
| 2.1 Passieve deelname | 0.5/d | 10 |
| 2.2 Actieve deelname (cumuleerbaar met passieve deelname) | | 20 |
| 2.2.1 internationaal | | |
| 2.2.1.1 poster | 1 | |
| 2.2.1.2 voordracht | 2 | |
| 2.2.1.3 'invited speaker' | 3 | |
| 2.2.2 nationaal | | |
| 2.2.2.1 poster | 0.5 | |
| 2.2.2.2 voordracht | 1 | |

| | | |
|---|--------|---------|
| 2.2.2.3 'invited speaker' | 2 | |
| 2.3 Inrichten van - (met vermelding) | 2 | 4 |
| 3. Bijwonen van individuele voordrachten, promotieverdedigingen | 0,1/VD | 6 |
| 4. Volgen van 3de cyclus vakken, nascholing, lezingenreeksen | | |
| 4.1 Cursussen o.a. in 3de cyclus programma's | | |
| 4.1.1 zonder examens of opdrachten | 0.1/u | |
| 4.1.2 met opdrachten | 0.2/u | |
| 4.1.3 met examens (geslaagd; attest) | 0.3/u | |
| 4.2 Taal cursussen | | 10/taal |
| 4.2.1 zonder examens of opdrachten | 0.1/u | |
| 4.2.2 met opdrachten | 0.2/u | |
| 4.2.3 met examens (geslaagd; attest) | 0.3/u | |
| 5. Doceren van een les / geven van een practicum / begeleiding | | |
| 5.1 Doceren van een les in een 3de cyclus cursus | 1/3u | |
| 5.2 Practicum-, onderwijsbegeleiding (geen herhaling) | 1/10u | 6 |
| 5.3 Thesis van hoger onderwijs (met vermelding) | 3 | 9 |
| 6. Geven van een voordracht | | |
| 6.1 Research Club | 3 | |
| 6.2 aan een andere universiteit/wetenschappelijke instelling (binnen/buitenland) (vermelding op affiche/uitnodiging) | 2 | * |
| 6.3 Wetenschapspopulariserende voordrachten, presentaties op werkvergaderingen en Journal Clubs | 0.5 | 4 |
| 7. Onderzoeksverblijf binnen- en buitenland | 1/wk | 10 |
| 8. Schriftelijk Rapporteren/Wetenschappelijke publicaties | | |
| 8.1 NFWO verslag/aanvraag | 0.5 | 2 |

| | | |
|--|---------|----|
| 8.2 IWT verslag/aanvraag | | 8 |
| 8.2.1 met verdediging | 2 | |
| 8.2.2 zonder verdediging | 1 | |
| 8.3 Andere verslagen voor persoonsgebonden financiering | max 2/V | 8 |
| 8.4 Interne rapporten, wetenschapspopulariserende publicaties | 0.5 | 4 |
| 8.5 Publicaties in gerefereerd tijdschrift** | | 12 |
| (voor het departement Wisk-Inf worden steeds de punten van 8.5.1 toegepast, dus ook bij tweede en volgende auteur) | | |
| 8.5.1 eerste auteur | 3 | |
| 8.5.2 tweede en volgende auteurs | 2 | |
| 8.6 Referee van publicaties (bevestiging van promotor) | 0.5 | |
| 9 Vertegenwoordiging in universitaire commissies | 1/AY | 4 |

(01/07/2001)

* honorering valt onder maximum van rubriek 2.2

** afwijkingen dienen steeds gemotiveerd te worden

STUDIEPUNENTABEL VAN DE FACULTEIT RECHTEN

Overzicht van de mogelijke activiteiten in de doctoraatsopleiding en hun omzetting in studiepunten.

| | ptn |
|--|------------|
| A. Doctoraatsgebonden en disciplinegebonden luik | 40 |
| 1. Seminarie 'methodologie van het wetenschappelijk onderzoek in de rechten' | 12 |
| 2. Voorstelling van het doctoraatsonderzoek op het academisch seminarie | 3 |
| 3. Studiedagen, congressen, cycli | |
| 3.1 Actief | |
| 3.1.1 Referaat | 9 |
| 3.1.2 Verslaggeving | 1.5 |
| 3.1.3 Discussiepanel | 1.5 |

| | | | |
|-------|---|----------------------------|------------------------|
| 3.1.4 | Voorzitterschap | | 2 |
| 3.2 | Passief | | 1 |
| 3.3 | Inrichting of organisatie | | 3 |
| 4. | Voordrachten | | |
| 4.1 | Actief | | 3 |
| 4.2 | Passief | | 0.5 |
| 5. | Bijkomende vakken of opleidingen | | |
| 5.1 | Getuigschrift of na positieve evaluatie | zoals vermeld in programma | |
| 5.2 | Zomerscholen | | 5/week |
| 6. | Dag van de doctorandi | | 1 |
| 7. | Studieverblijven | | |
| 7.1 | Contacten met deskundigen opzoekwerk | | 5/week |
| 7.2 | Observatie werking organisaties | | 3/week |
| 8. | Stages | | 1/dag |
| 9. | Publicaties | | |
| 9.1 | Auteur van een boek | | 30 |
| 9.2 | Coauteur van een boek | | indiv.beoord. |
| 9.3 | Bijdragen in tijdschrift of boek | | 3-9 (indiv. beoord.) |
| 9.4 | Editor of co-editor van een boek | | 2 |
| 9.5 | Kleinere bijdragen of medewerking | | 0.5-2 (indiv. beoord.) |
| 10. | Onbezoldigde adviesverlening aan instellingen en organisaties | | 2 |
| 11. | Redactielid wetenschappelijke tijdschriften of reeksen | | 1/jaar |

| | |
|--|--|
| 12. Bestuurslid wetenschappelijke verenigingen of verenigingen tot nut van het algemeen | 1/jaar |
| 13. College geven op universitair niveau | 2 |
| 14. Vertegenwoordiging in universitaire organen | |
| 14.1 Verslaggevend lid | 1 |
| 14.2 Gewoon lid | 0.5 |
| B. Algemeen luik | 20 |
| 1. Bijkomende vakken of opleidingen | |
| 1.1 Bijkomende vakken met getuigschrift of na positieve evaluatie (bijv. literatuurgeschiedenis) | zoals vermeld in programma, maal 2 |
| 1.2 Opleidingen (bv. informatica, bedrijfskunde, onderhandelingstechnieken, talen, docenten-training, ...) | zoals vermeld in programma, maal 2 of indiv. beoord. |
| 1.3 Zomerscholen | 5/week |
| 2. Andere activiteiten buiten de discipline welke analoog zijn aan deze vermeld in het doctoraats- of discipline-gebonden luik kunnen ter keuring aan de DDC worden voorgelegd | cfr. punten toegekend in luik A, maal 2 |

RUG

Studiepuntentabellen van de doctoraatsopleidingen aan de RUG kunnen geraadpleegd worden via het algemeen adres: <http://www.rug.ac.be/> onder de rubriek 'Faculteiten'. Tabellen die niet beschikbaar zijn via het net kunnen op de faculteitssecretariaten ingekeken worden.

STUDIEPUNTENTABEL VOOR DE DOCTORAATSOPLEIDING IN DE DIERGENEESKUNDIGE WETENSCHAPPEN

| | aantal studiepunten per eenheid | Totaal |
|---|--|---------|
| A. Reguliere opleidingsonderdelen | | |
| minimaal | | 10 |
| maximaal | | 40 |
| (2e cyclus, 3e cyclus, specifieke opleidingsonderdelen) | | |
| B. Andere studieactiviteiten | | |
| minimaal | | 20 |
| maximaal | | 50 |
| B.1.a | Wetenschappelijke publicaties in internationale tijdschriften met impactfactor > of = 0,3 en met referee systeem, van zodra aanvaard voor publicatie | min. 16 |
| | - als 1e auteur | 6 |
| | - als 2e auteur | 4 |
| | - als volgende auteur | 2 |
| B.1.b | Een artikel in proceedings* van een internationaal congres | |
| | - als 1e auteur | 3 |
| | - als volgende auteur | 1 |
| B.1.c | Een artikel in een wetenschappelijk tijdschrift met impactfactor < 0,3 en met referee-systeem, van zodra aanvaard voor publicatie | |
| | - als 1e auteur | 3 |
| | - als volgende auteurs | 1 |

| | | | |
|---------------------|--|---|-----------|
| B.1.d | Een abstract* in een internationaal congres | | |
| | - als 1e auteur | 2 | |
| | - als volgende auteurs | 1 | |
| B.1.e | Een abstract* in een nationaal congres | | |
| | - als 1e auteur | 1 | |
| B.1.f | Boek als (co)editor; artikel in een tijdschrift zonder referee-systeem; key-note lecture op een congres of een internationale workshop; chairperson op een internationaal congres; diploma van 'diplomate of the European College of ...' verkregen met examen | | ** |
| B.2 | Stages en studieverblijven | | max. 10 |
| | - Studieverblijven aan andere universiteiten of wetenschappelijke instellingen in binnen- of buitenland, waarvan de wetenschappelijke waarde erkend wordt door de facultaire doctoraatscommissie | | |
| | - Per week | 2 | |
| B.3 | Studentenbegeleiding | | max. 15 |
| | - Begeleiding van scripties voor het behalen van een universitair diploma 2e en 3e cyclus (promotor of copromotor): | | |
| | - Scripties met eigen onderzoeksinbreng | 3 | |
| | - Scripties die enkel bestaan uit een literatuurstudie | 1 | |
| B.4 | Voordrachten, orale mededelingen | | max. 5 |
| | - Orale mededeling op een internationaal of nationaal congres | 1 | |
| B.5 | Organisaties | | |
| | - Medewerking aan de wetenschappelijke organisatie van congressen studiedagen, symposia: | | max. 2 |
| | | * | |
| TOTAAL (A+B) | | | 60 |

Opmerking: Voor deelname aan studiedagen, congressen, symposia of colloquia zonder actieve bijdrage: geen studiepunten

- * Proceedings zijn teksten die op gebied van structuur en indeling overeenkomen met een 'full length' wetenschappelijk artikel. Abstracts zijn korte samenvattingen die deze indeling niet hebben.
- ** Volgens wetenschappelijke waarde, intensiteit en volume te bepalen door de facultaire doctoraatscommissie

STUDIEPUNTENTABEL VAN DE FACULTEIT FARMACEUTISCHE WETENSCHAPPEN

Het studieprogramma van een doctoraatsopleiding wordt als volgt samengesteld:

1. Het studieprogramma van een doctoraatsopleiding bestaat uit twee delen: reguliere opleidingsonderdelen en andere studieactiviteiten. Zij omvatten samen de 60 vereiste studiepunten. Dit programma wordt steeds door de facultaire doctoraatscommissie goedgekeurd.
2. Een eerste deel (A) heeft betrekking op reguliere opleidingsonderdelen en kan zowel opleidingsonderdelen uit de 2de en de 3de cyclus als specifieke opleidingsonderdelen bevatten, waarbij het interuniversitair karakter aangemoedigd wordt. De doctorandus wordt voor elk regulier opleidingsonderdeel geëvalueerd. Deze evaluatie kan gebeuren onder een andere vorm dan het klassieke examen. Er kunnen slechts studiepunten verworven worden, indien men voor een opleidingsonderdeel geslaagd is.

Er dient voor **minimum 12 en maximum 24 studiepunten** aan reguliere opleidingsonderdelen gevolgd te worden, waarbij 1 studiepunt overeenkomt met 25 à 30 uren studietijd.

Bij de samenstelling van zijn pakket reguliere opleidingsonderdelen respecteert de doctorandus de basisregel dat er een verband dient te bestaan tussen de gevolgde cursussen en zijn doctoraatswerk. Bij het voorleggen van het doctoraatsopleidingsprogramma kunnen reguliere opleidingsonderdelen die uitgevoerd werden vóór de inschrijving van de doctoraatsopleiding en na de inschrijving van het doctoraat, aan de facultaire doctoraatscommissie voorgelegd worden. Deze oordeelt over het eventueel mee in rekening brengen van deze activiteiten.

3. Een tweede deel (B) heeft betrekking op andere studieactiviteiten en kan seminars, deelname aan conferenties (met of zonder mededeling), stages enz. omvatten. De faculteitsraad stelt hiervoor specifieke criteria en bijkomende reglementen op.

Er dient voor **minimum 36 en maximum 48 studiepunten** aan andere studieactiviteiten gevolgd te worden, te verdelen over volgende vier groepen:

B1 Publicaties (maximum 24 studiepunten)

Internationale publicatie in een tijdschrift met referee-systeem (minimum 2 artikels).

Als 1e auteur 8 studiepunten

Als 2e of volgende auteur 4 studiepunten

Volgens Europese richtlijnen staat de promotor van een publicatie steeds op de laatste plaats.

Patenten of patentaanvraag (nummer vermelden) 4 studiepunten

**B2 Wetenschappelijke mededelingen ovv lezingen en/of postervoorstellingen
(maximum 21 studiepunten)**

Lezingen

Op een internationale wetenschappelijke manifestatie

Als 1e auteur 5 studiepunten

Als 2e auteur 4 studiepunten

Als 3e auteur of volgende 3 studiepunten

Op een nationale wetenschappelijke manifestatie

Als 1e auteur 4 studiepunten

Als 2e auteur 3 studiepunten

Postervoorstellingen

Op een internationale wetenschappelijke manifestatie

Als 1e auteur 3 studiepunten

Als 2e auteur 2 studiepunten

Als 3e auteur of volgende 1 studiepunt

Op een nationale wetenschappelijke manifestatie

Als 1e auteur 2 studiepunten

Als 2e auteur 1 studiepunt

B3 Stages en wetenschappelijke manifestaties (maximum 20 studiepunten)

- | | |
|--|--|
| 1. STUDIEVERBLIJF IN EXTERNE ONDERZOEKSINSTELLING | 3 studiepunten (max. 3 studiepunten/jaar) |
| Internationale wetenschappelijke manifestatie | 2 studiepunten (min. 2 studiepunt) |
| 2. NATIONALE WETENSCHAPPELIJKE MANIFESTATIE | 1 studiepunt |
| Studiedagen, symposia, workshops georganiseerd door bedrijven | 1 studiepunt (max. 4 studiepunten) |

B4 Pedagogische en organisatorische activiteiten binnen de universiteit (max. 15 studiepunten)

- | | |
|--|---|
| begeleiding van praktische oefeningen | 1 studiepunt per 30 uur effectief gegeven practicum |
| begeleiding van scripties (op universitair niveau) | |
| onderzoeksstage | 3 studiepunten |
| literatuurstudie, | 1 studiepunten |
| administratieve taken en/of | 1 studiepunt per |
| wetenschappelijke dienstverlening | academiejaar |

Ter bevestiging van zijn prestaties onder B1, B2 en B3 voegt de doctorandus de nodige originele bewijsstukken toe. Hij zorgt ervoor dat zijn bewijsstukken duidelijk en ondubbelzinnig zijn. Voor de activiteiten onder B4 is een bevestiging (handtekening) van de promotor vereist.

Bij het voorleggen van het doctoraatsopleidingsprogramma kunnen desgevallend 'andere studieactiviteiten', die uitgevoerd werden vóór de inschrijving voor de doctoraatsopleiding, aan de facultaire doctoraatscommissie voorgelegd worden. Deze facultaire doctoraatscommissie oordeelt over het eventueel mee in rekening brengen van deze activiteiten tot een **maximum van 20 studiepunten**.

K.U.Leuven

De studiepuntentabellen van de doctoraatsopleidingen per faculteit zijn te raadplegen op het volgende adres: http://cwisdb.cc.kuleuven.ac.be/programmaboek/alg/opl_fac.htm.

Daar nieuwe facultaire reglementen in ontwikkeling waren tijdens de periode van dit onderzoek, is het mogelijk dat de studiepuntentabel van de faculteit wetenschappen op voormelde webpagina afwijkingen vertoont met het hieronder aangehaalde voorbeeld.

STUDIEPUNTENTABEL VAN DE FACULTEIT WETENSCHAPPEN

De studieactiviteiten die in aanmerking worden genomen voor de doctoraatsopleiding bestaan uit twee categorieën: de categorie A 'direct onderwijs' en de categorie B 'andere studieactiviteiten en prestaties'. De studieactiviteiten die in aanmerking komen voor de doctoraatsopleiding worden opgesomd in een lijst opgesteld door de facultaire doctoraatscommissie. Doctorandi kunnen een aanvraag doen en de toelating krijgen om studieactiviteiten die niet op de lijst voorkomen, op te nemen in hun doctoraatsopleiding.

De studieactiviteiten van de categorie A hebben een totale omvang van minimum 300 uren en maximum 600 uren, berekend volgens de hieronder aangegeven coëfficiënten. De studieonderdelen (A1 - A2 - A3a) van het direct onderwijs worden in aanmerking genomen op basis van een positieve beoordeling door de lesgever-evaluator. Werd het studieonderdeel niet geëvalueerd, dan gelden andere rekenregels. Voor de seminars wordt een onderscheid gemaakt op grond van de vereiste voorbereiding of naverwerking. De doctorandus legt een aanwezigheidskaart aan die voor elk seminarie ondertekend wordt door de promotor. Behoudens uitzonderingen goedgekeurd door de facultaire doctoraatscommissie worden de colleges in categorie A maar in aanmerking genomen in zoverre ze geen aanleiding geven tot het verwerven van een ander universitair diploma. De doctorandus volgt de vakken uit het direct onderwijs bij voorkeur tijdens de eerste twee jaren van het doctoraat. Ze kunnen ook aan andere universiteiten worden gevolgd.

De studieactiviteiten van categorie A bestaan uit:

A1: Tweedecyclusvakken uit alle disciplines met inbegrip van tweedecyclusvakken uit GAS-opleidingen. Tot deze categorie behoren zowel cursussen uit het wetenschapsgebied van de doctorandus als cursussen die technieken bijbrengen die de doctorandus nodig heeft bij zijn onderzoek, zoals algemene laboratoriumtechnologie, informatica en statistiek. Ook vakken als filosofie, economie en talen komen voor deze categorie in aanmerking. Voor taalvakken geldt de voorwaarde dat ze dienstig moeten zijn voor het doctoraatswerk en dat ze op een voldoende hoog niveau staan. De doctoraatscommissie oordeelt hierover. Voor categorie A1 geldt dat een uur onderwijs overeenkomt met 4 uren studiebelasting. Voor talen geldt een maximum van 200 uren studiebelasting.

A2: Derdecyclusvakken met inbegrip van GGS-vakken en derdecyclusvakken uit GAS-opleidingen. Voor categorie A2 geldt dat een uur onderwijs overeenkomt met 5 uren studiebelasting. Voor A1-A2-vakken gevolgd zonder verdere evaluatie geldt: 1 uur = 1 uur studiebelasting.

A3: Vakken (A3a) en seminars (A3b) speciaal ingericht voor doctorandi. Naast de specifieke cursussen voor doctorandi aan de eigen universiteit komen ook interuniversitair georganiseerde cursussen of cursussen aan andere universiteiten of wetenschappelijke instellingen, studiedagen en workshops in aanmerking (maximum 150 uren) wanneer de facultaire doctoraatscommissie ze erkent als specifieke opleiding voor doctorandi. Is dit niet het geval, dan gelden hiervoor de regels van de B-activiteiten.

A3a: Voor de cursussen die speciaal voor doctorandi worden ingericht, geldt dat een uur onderwijs overeenkomt met 6 uren studiebelasting mits positieve evaluatie.

A3b: Dezelfde rekenregel geldt voor het bijwonen van seminars die speciaal worden ingericht voor doctorandi, en waarbij actieve participatie (voorbereiding + naverwerking) door de doctorandi vereist is. Wanneer de doctorandus het seminarie zelf geeft, wordt per uur seminarie een studiebelasting van 50 uren aangerekend.

Voor niet-geëvalueerde A3a-cursussen en andere A3b-seminars geldt: 1 uur = 2 uren studiebelasting.

De studieactiviteiten van categorie B bestaan uit:

B1: Het schrijven van rapporten en publicaties en het meewerken aan projectaanvragen. De belasting is als volgt: 200 uren voor een publicatie in een internationaal tijdschrift, 100 uren voor een publicatie (volledig artikel, geen abstract) die wordt opgenomen in de proceedings van een internationaal congres, 80 uren voor een publicatie in een nationaal tijdschrift en 50 uren voor verslagen, rapporten, enz. Als bewijs geldt een schrijven van de editor met melding dat de publicatie aanvaard is. Bij co-auteurschap bepaalt de promotor het aandeel van elke auteur-doctorandus afzonderlijk. Er wordt geen rekening gehouden met de bijdrage van de senior co-auteurs die verondersteld worden hun doctorandi te begeleiden bij het schrijven van het artikel.

B2a: Studieverblijven aan andere universiteiten of wetenschappelijke instellingen (1 dag = 10 uren).

B2b: Het bijwonen van congressen, zomerscholen (1 dag = 10 uren) en wetenschappelijke voordrachten (1 uur = 2 uren). Wanneer hierover een rapport wordt geschreven, wordt deze belasting verdubbeld. Het persoonlijk voorstellen van een poster of het geven van een lezing wordt aangerekend voor een extra belasting van 50 uren.

B3: Het meewerken aan de begeleiding van licentiaatswerken en eindwerken van laboranten en industrieel ingenieurs die aansluiten bij het onderzoeksdomein van de doctorandus. Eén eindwerk helpen begeleiden komt overeen met een belasting van 150 uren (voor licentiaten en masters) en 100 uren (voor laboranten en industrieel ingenieurs) met een maximum van drie eindwerken. Ook de begeleiding van de stages in het kader van de GAS-biotechnologie tellen mee voor een belasting van 5 uur per stageweek met een maximum van 100 uren. Specifieke didactische vorming die door de universiteit wordt georganiseerd voor assistenten en andere doctorandi, wordt gevaloriseerd à rato van 2 uren per uur seminarie of andere bijzondere vormingsactiviteit of à rato van 20 uren per volledige dag vormingsactiviteiten met een totaal van 100 uren.

B4: Het schrijven en verdedigen van een bijstelling, wat overeenkomt met een belasting van 150 uren.

B5: contacten met de promotor onder de vorm van gesprekken, discussiezittingen binnen de onderzoeksgroep (maximum 250 uren; ± 50 uren per jaar).

De B1-activiteiten kunnen maar voor maximaal 500 uren in aanmerking worden genomen. De B2a- en B5-activiteiten kunnen maar voor maximaal 250 uren meetellen; de B3-activiteiten voor maximaal 450 uren.

BIJLAGE III

RONDVRAAG BETREFFENDE DE DOELSTELLINGEN EN MEERWAARDEN VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING, GERICHT AAN DE 6 VLAAMSE UNIVERSITEITEN

ENQUÊTE I.V.M. HET VRWB-ONDERZOEKSPROJECT 'DOCTORAATSOPLEIDINGEN'

SITUERING

De wetenschappelijke loopbaan in al zijn aspecten is voor de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) sinds geruime tijd een permanent aandachtspunt.

Aanvullend aan de onderzoeken en rapporten betreffende de rekrutering van onderzoekers, het proces van doctoreren en de tewerkstelling van doctors, loopt momenteel het onderzoeksproject 'de doctoraatsopleiding'. De resultaten hiervan kunnen het beeld van het hele doctoraatsgebeuren, en zelfs het hele onderzoeksgebeuren vervolledigen.

Eén facet van het onderzoeksproject 'de doctoraatsopleiding' is de peiling naar de doelstellingen en de meerwaarde van de doctoraatsopleiding in elke faculteit, departement, vakgroep,... De resultaten van deze rondvraag zijn belangrijk om het belang van het verder bestaan van de doctoraatsopleiding te kunnen evalueren.

De antwoorden op onderstaande vragen zullen een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het onderzoeksproject.

ONDERZOEKSVRAGEN BETREFFENDE DE DOELSTELLINGEN EN DE MEERWAARDE VAN DE DOCTORAATSOPLEIDING

- Welke zijn de doelstellingen van de doctoraatsopleiding?

- Wat is de meerwaarde van de doctoraatsopleiding naar de doctorandus/-a toe?
 - Wordt er voor de doctorandus, via de doctoraatsopleiding, een brug gemaakt naar de bredere arbeidsmarkt?
 - Is de doctoraatsopleiding een hoogwaardige opleiding gericht op uitstroom?
 - Wordt er met de doctoraatsopleiding een verbreding en/of verdieping van de kennis van de doctorandus/-a beoogd. Wordt dit weerspiegeld in het aanbod van activiteiten?
 - Wordt de doctorandus/-a via de doctoraatsopleiding gestimuleerd om het doctoraatswerk sneller en beter uit te voeren?
 - Andere

- Wat is de meerwaarde van de doctoraatsopleiding naar het doctoraat toe?
 - Geeft de doctoraatsopleiding aanleiding tot betere, ruimere doctoraten?
 - Is de doctoraatsopleiding een stimulans voor participatie aan internationale doctoraatsprojecten?
 - Andere

- Welke zijn de mankementen van de doctoraatsopleiding in haar huidige vorm?

- Kan de doctoraatsopleiding een plaats krijgen binnen de nieuwe structuur van het hoger onderwijs (Bachelor – Master) en onder welke vorm?

- Andere opmerkingen i.v.m. de doelstellingen en de meerwaarde van de doctoraatsopleiding?

COLOFON

Uitgave van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB), juli 2002

R. Dillemans, voorzitter

E. Monard, secretaris

VRWB- secretariaat

North Plaza B,

Koning Albert II-laan 7, 4e verd.

1210 Brussel

Tel: (02)553 45 20

Fax: (02)553 45 23

Email: vrwb@vlaanderen.be

Website: <http://www.vrwb.vlaanderen.be>

D/2002/6099/6

Reeds verschenen:

Studiereeks 1: *“Het ontwikkelen van een deflator voor O&O-uitgaven”*

Studiereeks 2: *“Wetenschappelijk Onderzoek: Tussen sturen en stuwen. Acta van het colloquium”*

Studiereeks 3: *“O&O-bestedingen van de Vlaamse Universiteiten”*

Studiereeks 4: *“Wetenschappelijk onderzoek en de genderproblematiek”*

Studiereeks 5: *“Biotechnologische uitvindingen, octrooien en informed consent”*

Studiereeks 6: *“Perspectieven uitgestroomde wetenschappers op de arbeidsmarkt”*